

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΡΔΕΩΝ ΚΑΙ ΠΙΣΙΔΙΑΣ
ΓΕΡΜΑΝΟΥ

Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΓΕΡΜΑΝΟΣ Δ΄

(Ο ΑΠΟ ΔΕΡΚΩΝ)

—12 ΙΟΥΝΙΟΥ 1842—18 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1848, ΤΟ Α΄—

—1 Ν/ΒΡΙΟΥ 1852—16 Σ/ΒΡΙΟΥ 1853, ΤΟ Β΄—

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

—
1931

 SISMANOGGIO
MEGARÒ

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΡΔΕΩΝ ΚΑΙ ΠΙΣΙΔΙΑΣ

ΓΕΡΜΑΝΟΥ

Τῷ ἀγαπῶντι μὲν ἄρτι Χερμαννί
μ. Γερμανί
fo. 31.

Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΓΕΡΜΑΝΟΣ Δ΄

(Ο ΑΠΟ ΔΕΡΚΩΝ)

—12 ΙΟΥΝΙΟΥ 1842—18 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1845, ΤΟ Α΄—

—1 Ν/ΒΡΙΟΥ 1852—16 Σ/ΒΡΙΟΥ 1853, ΤΟ Β΄—

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1931

504

SISMANOGLIO
MEGARO

Τόμος «Φύλλο» Τάσων Βακαλοπούλου

ΤΗ, ΕΝ ΧΑΛΚΗ,

ΓΕΡΑΡΑ, ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ, ΣΧΟΛΗ,

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ, ΜΟΙ ΤΡΟΦΩ,

ΕΥΓΝΩΜΟΝΩΣ ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ

ΓΕΡΜΑΝΟΣ Δ΄
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

—+—
(Έλαιογραφία γενομένη τῷ 1844 — α΄ πατριαρχεία)

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ἡ μελέτη τῆς καθ' ἡμᾶς πατριαρχικῆς ἱστορίας παρουσιάζει πολλάκις καὶ δὴ καὶ κατὰ τρόπον ἀνάγλυφον σελίδας λίαν φαινὰς, σελίδας λαμπρῶς ἐξαιρούσας τὴν καθόλου εὐαγγελικὴν ποιμαντορίαν καὶ ἐκκλησιαστικὴν δρᾶσιν πλείστων ὅσων πρωθιεραρχῶν τοῦ ἀγιωτάτου Θρόνου ΚΠόλεως, εἰς βαθμὸν μάλιστα ὥστε ὠρισμένα πατριαρχικά ὀνόματα νὰ διαχαράττωσιν αὐτὸ τοῦτο σταθμὸν καὶ ἄλλως καὶ δι' ὧν ἐλάλησαν καὶ ἔγραψαν πρὸς κραταίωσιν καὶ διάδοσιν τῆς ἀγίας ἡμῶν ὀρθοδόξου πίστεως, δι' ὧν ἐμόχθησαν καὶ ἐνήργησαν ὑπὲρ τῆς ἀναγνωρίσεως καὶ ἐπιβραβεύσεως τῶν δικαίων τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, καὶ δι' ὧν ἐσκέφθησαν καὶ ἐφήρμωσαν μέτρα πρὸς ἠθικὴν βελτίωσιν καὶ ψυχικὴν σωτηρίαν τοῦ εὐσεβοῦς ἐκείνης πληρώματος. Τῶν Πατριαρχῶν τούτων εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἱκανὸς ἀριθμὸς εὔρε καὶ τοὺς ἰδιαιτέρως ἱστορήσαντας τὰ κατ' αὐτοὺς καὶ ἐν ἐπὶ τούτῳ ἐγκωμίους καὶ βίοις καὶ παραπλησίαις ἀναγραφαῖς ἀναδείξαντας τὴν κατ' ἐξοχὴν διακρίνασαν αὐτοὺς ταύτην ἢ ἐκείνην τῶν ἀρετῶν· παρέμειναν ὅμως καὶ πολλοί, γνωριζόμενοι ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους δι' ὅσων ὀλίγων καὶ συνοπτικῶν παρατίθῃσιν ἢ ὡς ἄνω ἱστορίαι, καίτοι ἄλλως καὶ αὐτῶν ἡ καθόλου ποιμαντορία ἔχει νὰ προβάλῃ δέλτους ἱκανὰς ὅπως διακρινώσιν ἀγαθὴν καὶ εὐγνώμονα τὴν περὶ αὐτῶν ἀνάμνησιν ἐν τῇ συνειδήσει τῆς Ἐκκλησίας καὶ προκαλέσωσι τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἐπιγιγνομένων, δι' ὅσα ἐκεῖνοι ἔπραξαν ὑπὲρ ὁσίων καὶ ἱερῶν μεριμνήσαντες.

Γερμανὸς ὁ Δ', ὁ ἀπὸ Δέρκων, ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν τελευταίων τούτων. Κατὰ τὰ ἄλλα βαδίσας τοῖς ἰχνεσι τῶν ἀμέσως προκατόχων αὐτοῦ διεκρίθη ἐκείνων κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐνστερνισθεὶς τὸν γενικὸν πόθον περὶ καταρτισμοῦ κλήρου ἱκανοῦ πρὸς ἀντεπόκρισιν εἰς ἣν καλεῖται οὗτος ἀγίαν καὶ ὑψηλὴν διακονίαν, διδὼν δὲ καὶ τὴν ἐπείγουσαν ἀνάγκην συστηματικῆς

μερίμνης περί τῶν ἀποκλήρων τῆς τύχης, ἰδίως τῶν μικρῶν παιδίων, κατέστη-
σεν ἀμφότερα τὰ σημεῖα ταῦτα, ἀντικείμενον σοβαρᾶς σκέψεως καὶ ἐνδελεχοῦς
μερίμνης, ἕως οὗ ἐπέτυχε νὰ ἴδῃ ταῦτα λαμβάνοντα σάρκα καὶ ὀστέα, ἐκεῖνο
μὲν διὰ τῆς λειτουργίας **Θεολογικῆς Σχολῆς** ἐν τῇ ἐν Χάλκῃ ἱερᾷ μονῇ τῆς
ἁγίας Τριάδος [1844], τοῦτο δὲ διὰ τῆς ἰδρύσεως **Ὁρφανοτροφείου** ἐν
Ἐπταπυργίῳ [1852]. Οὐδεὶς θὰ ἀρνήθῃ ὅτι τὰ ἔργα καὶ μόνα ταῦτα, ἐπι-
μαρτυροῦντα ἄλλως βαθεῖαν τὴν ἀγάπην τοῦ μακαρίου Πατριάρχου πρὸς
τὰ γράμματα καὶ πρὸς τοὺς πάσχοντας καὶ ἐμφανίζοντα αὐτὸν εἰς γενεὰς
γενεῶν ὡς ἱεράρχην **φιλόμουσον** καὶ **φιλόανθρωπον**, ἀφίνουσιν ἐποχὴν ἰδια-
ζούσης περὶ κλήρου καὶ ὀρφανῶν μερίμνης τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ διά-
τορον κοινὴν τὴν ὁμολογίαν ὅτι ἡ ἰδρυθεῖσα Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλ-
κης προσέφερεν ὄντως πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὸν θρόνον ΚΠόλεως καὶ
γενικώτερον εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὅπως πάλιν καὶ τὸ ἰδρυθὲν
Ὁρφανοτροφεῖον τοῦ Ἐπταπυργίου ὑπεξέκαυσε τὸν ζῆλον ἄλλων πρὸς με-
θοδικωτέραν διοργάνωσιν τῶν τῆς ἀνθρωπότητος.

Γέννημα καὶ θρέμμα πνευματικῆς τῆς ἱερᾶς ταύτης Σχολῆς τυγχάνων ἐπύ-
θησα μετ' ἄλλων τὴν ὑπαρξίν ἐνταῦτα καὶ προχείρου ἱστορικοῦ σχεδιά-
σματος, θίγοντος μὲν γενικῶς τὰ κατὰ τὸν **βίον** καὶ τὴν **ποιμαντορίαν**
τοῦ ἀοιδίμου πρωθιεράρχου Γερμανίου Δ', ἐνδιατρίβοντος ἡμῶς ἰδιαιτέρως
περὶ τὴν **ἰδρυσιν** καὶ **λειτουργίαν** τῆς **Θεολογικῆς Σχολῆς** καὶ τοῦτο
πρὸς τὸν ἐξῆς σκοπόν : ἵνα δηλ. οἱ τρόφιμοι αὐτῆς μαθάνοντες τί καὶ πῶς
εἰργάσθῃ ὁ σεβάσμιος οὗτος τῆς Ἐκκλησίας ἰθύντωρ πρὸς ἐπίτευξιν ἐκεῖ-
νου, ὑπὲρ ἐκ τῶν ὑστέρων ἐκάλεσε : «**τὸ τῆς ζωῆς αὐτοῦ προσφιλέστα-
τον καύχημα**», τὸ μὲν ἔχωσι πάντοτε ἐστραμμένην εὐγνώμονα τὴν διὰ-
νοιαν καὶ τὴν καρδίαν πρὸς τὴν μακαρίαν τοῦ ἀοιδίου ἱδρυτοῦ τῆς Σχο-
λῆς ψυχὴν, τὸ δὲ διδάσκωνται τί δεῖ φρονεῖν καὶ ποιεῖν πρὸς δικαίωσιν καὶ
πραγμάτωσιν ἐλπίδων καὶ πόθων ἱερῶν ἐκείνου τε καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀπά-
σης. Τὴν ἔλλειψιν τοιοῦτου προχείρου ἱστορικοῦ σημειώματος ἀνέλαβεν ἵνα
πληρώσῃ ἡ παροῦσά μου σύντομος διατριβή, πεποιθυῖα πάντοτε ἐπὶ τὴν
ἐπιεικῆ κρίσιν τῶν ἀναγνωστῶν αὐτῆς.

Α'

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ (1)

Γερμανός ὁ Δ' — ἄγνωστον πῶς κατὰ κόσμον καλούμενος — ὑπῆρξε Βυζάντιος τὴν πατρίδα γεννηθεὶς τῷ 1788 (2) ἐν τῇ κατὰ Βαλατᾶν «ἐνορία τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ, τῇ ἐπιλεγομένῃ τοῦ ἁγίου Νικολάου τῶν Ὀχριδιανῶν» (3). Ἔσχε γονεῖς εὐσεβεῖς καὶ ἐναρέτους, Ἰωάννην καὶ Ἑλένην ὀνόματι, καὶ ἀδελφοὺς δύο, Γεώργιον καὶ Δημήτριον. Παρὰ τῶν γονέων αὐτοῦ ἐμποτισθεὶς τὰ πρῶτα νάματα τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως καὶ ἀνατροφῆς ἐφοίτησεν ἔπειτα εἰς τὸ σχολεῖον τῆς ἐνορίας αὐτοῦ, ἐνθα «καὶ τὰ πρῶτα γράμματα, τὰ κοινὰ λεγόμενα» ἐδιδάχθη, κατὰ τὴν ἰδίαν τοῦ ἀοιδίου Πατριάρχου ὁμολογίαν. Ἐὰν ἔπειτα ἐμαθήτευσεν καὶ εἰς ἀνώτερον σχολεῖον καὶ εἰς ποῖον, ἄγνωστον· τὸ βέβαιον μόνον εἶνε ὅτι ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας κλίειν ἔνθεον τρέφων πρὸς τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα, πολλὴν τὴν σπουδὴν ἐπεδείκνυε περὶ τὴν συναναστροφὴν μετὰ κληρικῶν φερόντων εὐπροσώπως καὶ τιμώντων δι' ὅλου τοῦ βίου αὐτῶν τὸ ἱερατικὸν ὑπόργημα καὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ λειτουργοῦ τῆς Ἐκκλησίας, μέχρις οὗ τὴν διάνοιαν ἱκανῶς μορφωθείς καὶ τὴν καρδίαν

(1) Τοιαύτας βιογραφικὰς σημειώσεις· περὶ τοῦ Γερμανοῦ Δ' δύναται ὁ βουλούμενος νὰ ἴδῃ ἐν τοῖς ἐξῆς ἔργοις : Σ. Ι. Βουτιυᾶ ὁ Πατριάρχης Γερμανός, ἐν τῷ ἡμερολογίῳ «Χρόνος» τοῦ 1869, ὑπὸ Γ. Βαφειδου, ΚΠολις σ. 71.—τοῦ αὐτοῦ Λεξικὸν Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας τόμ. Β' ΚΠολις, 1871, σ. 101-113.—Θεοδώρου Μ. Ἀριστοκλέους Βιογραφία Κωνσταντίου Α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου ἀοιδίου Πατριάρχου ΚΠόλεως, τοῦ Βυζαντίου. ΚΠολις 1866, σ. 20. 21. 68.—Ζαχ. Μαθᾶ, Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν ΚΠόλεως, ἐκδοσις β' Ἀθῆναι 1884, σ. 179. 180. 335 κ. ἐξ.—Σκαρλ. Βυζαντίου ἢ ΚΠολις, τόμ. Β' Ἀθῆναι 1862 σ. 547.—Μ. Γεδεῶν Πατριαρχ. Πίνακες, ΚΠολις 1890, σελ. 695. 699. ὅρα καὶ σ. 70. σημ. 118.—τοῦ αὐτοῦ σημείωμα σχετικὸν ἐν Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδείᾳ Η' σ. 248.—Λεξικὸν Ἑλευθερουδάκη Γ' σ. 837.—Ι. Σοκολώφ, Ἡ Ἐκκλησία ΚΠόλεως κατὰ τὸν 19' αἰῶνα τόμ. Α' Πετροῦπολις, 1904. σελ. 553. 567. 569.

(2) Κατὰ τὴν γενομένην τῷ 1841-44 ἀπογραφῇ τῶν κατοίκων ΚΠόλεως ὁ Γερμανός κατεγράφη μετὰ τῶν ἀρρένων κατοίκων Φαναρίου ὡς ἐξῆς : «Γερμανός Πατριάρχης ἐτῶν 55». [Μ. Γεδεῶν Ἀρχεῖον ἐκκλ/κῆς ἱστορίας τόμ. Α', σ. 282].

(3) Ὅρα Σιγγῆλλον Γερμανοῦ Δ' «περὶ συστάσεως, συντηρήσεως καὶ διοικήσεως ἀλληλοδιδασκτικοῦ σχολείου ἐν τῇ συνοικίᾳ Βαλατᾶ». Κριθ. Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεπισ.

ἀξιοζήλως διαπλάσας καὶ προπονήσας ἐνεδύθη, νεαρὸς ἔτι ὢν, τὸν μοναχικὸν τρίθωνα καταταχθεὶς μετ' οὐ πολὺ εἰς τὰς τάξεις τῶν κληρικῶν τοῦ πανσέπτου Πατριαρχικοῦ ναοῦ, κατ' ἀρχὰς διάκονος καὶ εἶτα ἐφημέριος αὐτοῦ ὀρισθεὶς, τιμηθεὶς ἅμα καὶ διὰ τοῦ ὁφφικίου τοῦ Μ. Συγκέλλου. Ἀναδειχθεὶς κληρικὸς σεμνοπρεπής, φέρων δὲ καὶ τὰ ἀπαραίτητα προσόντα τῆς ἐκκλησιαστικῆς πείρας καὶ μορφώσεως ἀνῆλθεν ἀργότερον καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἐπίζηλον ἀξίωμα τοῦ Μ. Πρωτοσυγκέλλου, περὶ τὰ τέλη τοῦ 1825, ἐπὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Χρυσάνθου [1824-26], διαδεχθεὶς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸν Ἰωσήφ, ἐκλεγέντα κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1825 μητροπολίτην Ἱμβρου⁽⁴⁾. Ἡ ἀγαθότης αὐτοῦ καὶ προσήνεια, ἡ κτηθεῖσα πείρα περὶ τὰ ποιμαίνειν καὶ διοικεῖν καὶ ἡ ἄλλη ἀρετὴ καὶ σύνεσις ἐπεβλήθησαν ἐνωρὶς εἰς τὴν συνείδησιν τῆς Διοικουσύσης Ἐκκλησίας, ὥστε ἐγκαίρως αὕτη νὰ ζητήσῃ τὴν κατὰ τρόπον γενικώτερον χρησιμοποίησιν τοῦ ἐναρέτου καὶ δοκίμου τούτου κληρικοῦ.

Οὕτω κατ' Αὐγουστον τοῦ 1826 τῆς μητροπόλεως *Βιδύνης* ἀπροστατεύτου διαμεινάσης διὰ τῆς οἰκειοθυτοῦς παραιτήσεως τοῦ ποιμενάρχου

ΚΓ' σ. 100-102.—Ὡς πρὸς τὴν τοιαύτην ὀνομασίαν τῆς ἐνορίας Βαλατᾶ, ἀναφερομένην καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ὡς ἄνω Σιγυλλᾷ, σημειοῦμεν προχείρως τὰ ἐξῆς : Ὁ ρώσος *Τρύφων Καραμπεϊνικωφ*, ἐπισκεφθεὶς τὸ δεύτερον τὴν ΚΠολιν, τῷ 1593 κατήρτισε κατάλογον τῶν ἐν αὐτῇ 464 ναῶν καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρει 2ον τὸν τοῦ «ἀρχαγγέλου *Μιχαήλ*, ἐγγιστα τῆς πόλεως Μπαλατᾶ» καὶ 3ον τὸν τοῦ «ἁγίου *Νικολάου*, Ἀχρί [Ὁχρί] μαχαλετᾶ». Τῷ 1604 ὁ Ἀθηναῖος *Ἀντώνιος Πατεράκης* συνέταξε κατάλογον τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὑφισταμένων ἐν ΚΠόλει ἱερῶν ναῶν καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρει 8ον τὸν «*Ταξιάρχην*» καὶ 9ον τὴν «*Αχρειδιανῇ*» ἅγιος *Νικόλαος*. Οἱ δύο οὗτοι κατάλογοι συμφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους, τὴν ἐκκλησίαν δὲ «τοῦ ἁγίου *Νικολάου τῶν Ἀχρειδιανῶν*» ἀναφέρει καὶ ὁ κατάλογος τοῦ ἀγγλοῦ Thomas Smith (1860). Ἡ Ἐκκλησία τοῦ ἀρχαγγέλου *Μιχαήλ* ἢ τοῦ *Ταξιάρχου* [κατὰ τὴν φρασεολογίαν τῶν ὡς ἄνω δύο καταλόγων] εἶνε ὠρισμένως ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τοῦ *Ἀρχιστρατήγου*, «εἰς τὴν Ζουρόπετραν», ἡ ὁποία πάλιν ἐθεωρεῖτο ἀργότερον καὶ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου *Νικολάου*, ὡς ἀναφέρει ὁ Ὑψηλάντης : «ἡ *Ζουρόπετρα, ἐκκλησία τοῦ Ἀρχιστρατήγου* [ἐπιλεγομένη, θεωρουμένη καὶ] ἄλλως ἁγίου *Νικολάου*». — Ὅρα *Α. Π. Κεραμέως* Ναοὶ τῆς ΚΠόλεως κατὰ τὸ 1593 καὶ 1604. Ἐν περιοδικῷ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου τόμ. ΚΗ' σ. 119. 120. 124. 125. 126. 129. — *Α. Ὑψηλάντου* τὰ μετὰ τὴν Ἀλωσιν σ. 327. 628. 684. — *Μ. Γιδτών*, Ἐκκλησίαι βυζαντιναὶ ἐξακριβούμεναι, ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» ΙΘ' σ. 507. 510. — τοῦ αὐτοῦ ἐκκλησίαι τῶν Ὀρθοδόξων ἐν ΚΠόλει, 1888 σ. 13. — Περὶ «*Μπαλατᾶ*» γενικῶς ὄρα *Σκαρλ. Βυζαντίου* ἢ ΚΠολις. Ἀθῆναι 1890, τόμ. Β' σ. 580.

(4) *Σ. Ι. Βουτυρά* ὁ Πατριάρχης Γερμανός, ἐνθα ἀνωτέρω, σ. 71. — *Μ. Γεδεών* Πατριάρχ. Πίνακες σ. 695. — Κώδ. Πατρ. Ἀρχ. ΙΔ' σ. 87.

αὐτῆς Παΐσιου, ἐκλήθη εἰς διαδοχὴν αὐτοῦ ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος Γερμανὸς «ὥς ἱκανὸς καὶ ἄξιος καὶ πρόσφορος τοῦ ἀναδεχθῆναι τὴν πνευματικὴν προστασίαν τῆς ἁγιωτάτης ταύτης μητροπόλεως Βιδύνης, ἀνὴρ τὸν τρόπον χρηστός, τὴν γνώμην ἐπιεικής, νουνεχὴς τε καὶ συνετὸς καὶ ἡθεσι σεμνοπρεπέσι κεκοσμημένος καὶ τὸν βίον φέρων τοῖς τρόποις ἐφάμιλλον, ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τὸ ἀγγελικὸν ἡμφιεσμένος σχῆμα καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐξυπηρετήσας εὐαρέστως εἰς διάφορα ἐπαγγέλματα, ἐφ' οἷς καὶ εἰδήμων ἐγένετο πασῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων καὶ διατάξεων, καὶ ἐπαρχίας ὅλης ποιμαντορίαν ἀναδέξασθαι καὶ ποδηγετῆσαι λαὸν Κυρίου εἰς νομὰς σωτηρίου ἄξιος ἀναδέδεικται», χειροτονηθεὶς δὲ εἰς ἀρχιερέα ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Χρυσάνθου «νόμιμον καὶ κανονικὸν μητροπολίτην καταστήσαντος [αὐτὸν] τῆς ἁγιωτάτης ταύτης μητροπόλεως Βιδύνης καὶ προστάτην ἀναδείξαντος πνευματικὸν συμπίσης τῆς ἐπαρχίας ταύτης. . . . » (5)

Μετὰ βραχεῖαν ἐν τῇ βασιλευούσῃ παραμονὴν (6) ἀναχωρήσας καὶ ἀφίχθεις εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ κατὰ Ν. ὄριον ἰδ. ἔτους, ἐπεδόθη ἀνενδότως καὶ μετὰ ζήλου ἱεροῦ εἰς ἣν ἡ Ἐκκλησία ἐκάλεσεν αὐτὸν ἀρχιερατικὴν διακονίαν (7). Ἀλλ' ἐλέρωτο νὰ ἴδῃ διακοπτόμενον ἀποτόμως τὸ ποιμαντορικὸν ἔργον αὐτοῦ, διωχθεὶς μάλιστα καὶ ἐξωσθεὶς καὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας Βιδύνης. Πῶς ἐξηγητέον τὸ τοιοῦτο; Ὡς γνωστὸν διὰ τῆς κηρύξεως τοῦ ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου [14 Ἀπριλίου 1828] καὶ τῆς ἐφ' ἱκανὸν χρόνον κατασκηνώσεως τοῦ ρωστικοῦ στρατοῦ εἰς τὰς περὶ τὸν Δούναβιν καὶ ἀνά τὸν Αἰμόν χώρας ἡρώατο ριπτόμενος ὑπὸ πολλῶν καὶ καλλιεργούμενος ὑπὸ διαφόρων ὁ σλόβας τῆς βουλγαρικῆς ἐθνικῆς ἀφυνίσεως, ἥδη δὲ ἀπὸ τοῦ 1830 οἱ Βούλγαροι ἐμφανίζονται διατυποῦντες ἁξιώσεις ἐκκλησιαστικῆς ἐπιρροῆς καὶ δὴ εἰς βαθμὸν εὐρύτερον τοῦ πρέποντος. Ἰδιαιτέρως δὲ τὸ Βιδύνιον, ἀπ' ἀρχῆς στενῶς συνδεόμενον πρὸς τὴν

(5) Κωδ. Πατρ. Ἀρχεioφ. ΙΔ' 99. — Ἐκκλ. *Ἀλήθεια* τόμ. Β' σ. 347. — Ὅρα *Ῥπόμνημα ἐκλογῆς καὶ Πραξίν* τοῦ Πατριάρχου Χρυσάνθου εἰς τὸ *Α' Παράρτημα*.

(6) Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο παραιτηθέντος τοῦ Χρυσάνθου [25 Σεπτεμβρίου 1826] μετέσχε τῆς αὐθημερὸν γενομένης ἐκλογῆς τοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνης Πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου ὡς καὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀπὸ πρ. Κυζίκου Μ/του Χαλκηδόνης Ζαχαρίου (Σεπτ. 1826). — Κωδ. Πατρ. Ἀρχεioφ. ΙΔ' σ. 101. 102. — Ἐκκλ. *Ἀλήθ.* Β' (1882) σ. 317.

(7) Μεταβαίνων εἰς τὴν λαχούσαν αὐτῷ ἐπαρχίαν ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ ἔργον τῆς συνάξεως «τῶν δεδουλευμένων καὶ ἀσυνάκτων ἐναπολειφθέντων εἰσόδημάτων καὶ δικαιωμάτων» τοῦ πρ. Βιδύνης Παΐσιου, ἵνα δι' αὐτῶν ἐξοφληθῇ τὸ χρέος τοῦ τελευταίου τούτου «πρὸς τὸ βασιλικὸν μηρὶ». Ἐφ' ᾧ καὶ διαρτίζεται — σημειοῖ ὁ Πατριάρχης Ἀγαθάγγελος ἐν τῷ γράμματι αὐτοῦ [Ν/βε. 1826] πρὸς

ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐθνικὴν ἱστορίαν τῶν Βουλγάρων, ἐκ τῶν πρώτων δὲ φρουρίων καταληφθὲν ὑπὸ τῶν Ρώσων, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ καθυστερήσῃ εἰς παρομοίας ἐκδηλώσεις, ὅπως καὶ πράγματι δὲν ὑστέρησεν ὀλίγον ἀργότερον (8). Ἀπέναντι τῶν τοιούτων ἐκδηλώσεων ἡ στάσις τοῦ Γερμανοῦ ἐχαράσσετο σαφὴς καὶ καθαρὰ, σύμφωνος τ. ἔ. καὶ συνεπὴς πρὸς ἣν εἶχεν ἐντολὴν καὶ ὁδηγίαν τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως μακρὰν ἀπὸ οἱαςδήποτε πολιτικῆς ἀντιλήψεως καὶ ἐνεργείας περιορίζεται αὐστηρῶς εἰς τὸν κύκλον τῶν καθαρῶς ποιμαντορικῶν αὐτοῦ καθήκόντων, πρᾶγμα ὅμως ὅπερ ἀπῆρσεν εἰς ὠρισμένους ἐθνικιστικοὺς παράγοντας. Ἐντεῦθεν ἀναμφιβόλως καὶ ἡ ἀντίδρασις. Ἀλλ' ἀντὶ προσφυγῆς αὐτῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν προειμῆθη ἄλλη ὁδός, ἡ πρὸς τὸν ἄρχοντα καὶ ἡγεμόνα τοῦ τόπου Ἱμπραῖμ πασᾶν, τὸν ἅμα τῇ ὑπὸ τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ ἐκκένώσει τῶν μερῶν ἐκείνων ἀναλαβόντα τὴν γενικὴν διοίκησιν αὐτῶν (9), οὗτος δὲ πάλιν, ἔχων ἴσως καὶ ἰδίους λόγους ἐκ προγενεστέρας τινὸς γνωριμίας αὐτοῦ μετὰ τοῦ Γερμανοῦ (10) καὶ εὐήκοον τὸ οὗς παρασχὼν εἰς τὰς διατυπωθείσας κατὰ τοῦ τελευταίου κατηγορίας, ἀπῆλσεν αὐτὸν τῆς Βιδύνης [Ἀπρίλιος ἢ Μάϊος 1830], ἄνευ γνώσεως καὶ κρίσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατὰ παραβάσιν παντὸς νομίμου καὶ δικαίου, ζητήσας ἅμα ἐπι-

τούς κληρικοὺς καὶ προκρίτους τῆς ἐπαρχίας Βιδύνης—ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας ὁ νέος ἀρχιερεὺς σας καὶ γνήσιος κυριάρχης ἱερώτατος μητροπολίτης Βιδύνης καὶ ὑπέρτιμος. . . κύρ Γερμανὸς διὰ νὰ ἐπιστάσῃ ἐξαρχικῶς καὶ συνάξας αὐτὰ ν' ἀποστείλῃ ἀσφαλῶς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν χάριν. . . ἅμα τοῦ ἀκοῦσαι καὶ ἰδεῖν τὸ παρὸν ἐκκλ/κὸν γράμμα νὰ προσέλθῃτε (οἱ ὀφείλοντες) παρενθὺς πρὸς τὸν διαληφθέντα νέον ἀρχιερέα σας καὶ γνήσιον κυριάρχην καὶ μετὰ πάσης προθυμίας καὶ ἐτοιμότητος ἐγγχειρίσῃτε καὶ ἐπιδώσῃτε χωρὶς ἀναβολῆς καιροῦ σῶα καὶ ἀνελλιπὴ τὰ ὅσα ὀφείλετε. . . καὶ ἐξοφλήσῃτε χωρὶς δισταγμοῦ καὶ προσφάσεως παραμικρᾶς. . . » [Κωδ. Πατρ. Ἀρχειοφ. ΙΣΤ' σ. 16].

(8) Ἡ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία ὑπὸ Ἀρχ/που Ἀθηνῶν *Χρυσόστομον Παπαδοπούλου* ἐν Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδείᾳ τόμ. Ζ' σ. 674 κ. ἐξ.—Ἱστορία τῆς Βιδύνης ὑπὸ Ν. Κλς, αὐτόθι σ. 243.—Τὸ Βουλγαρικὸν Σχίσμα ὑπὸ ἀρχιμ. *Εὐμ. Καραθίου* ἐν *Θεολογία*, περιοδικῇ ἐν Ἀθήναις, τόμ. Γ' (1925) σ. 353. Δ'. (1926) σ. 42.

(9) Ἡ ἐκκένωσις τοῦ τουρκικοῦ ἐδάφους καὶ τῶν παραδουναβείων ἡγεμονιῶν συνετελέσθη μετὰ τὰς ἐν Πετρούπολει γενομένας νεωτέρας διαπραγματεύσεις μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας, αἱτινες ἐπακολούθησασαι τῇ συνθήκῃ τῆς Ἀδρ/πόλεως (2/14 Σεπτ. 1829) ἀπέληξαν τῇ 13/25 Ἀπριλίου 1830 εἰς νέαν μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν κρατῶν σύμβασιν. (Π. Καραλίδου ἱστορία τοῦ 19' αἰῶνος τόμ. Β' Ἀθήναι 1892, σ. 739-80, τόμ. Γ' Ἀθήναι 1893 σ. 17).

(10) Ἰσως ὁπονοεῖται ὁ αὐτὸς Ἱμπραῖμ πασᾶς ἐν τινι γράμματι τοῦ Πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου (30 Ἀπριλίου 1828), ἀνατιθέντος τῷ Μ. Βιδύνης Γερμανῷ τὴν διεκπεραίωσιν παρὰ τῷ «*ὕψηλοτάτῳ αὐτόθι πασᾶ ἐφένδῃ μας*» ὑποθέσεως χρηματικῆς Χ' Πασχάλῃ τινός. —Κωδ. Πατρ. Ἀρχ. ΙΣΤ' σ. 143.

μόνως καὶ ἐπιτυχὼν τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ ἐξωσθέντος ἱεράρχου διὰ τοῦ Μ. Σοφίας Ἰωακείμ. Τοιαύτην ἐξήγησιν εὐρίσκομεν ὡς πρὸς τὴν ἔξωσιν τοῦ Βιδύνης Γερμανοῦ, ὑλονορουμένην ἴσως καὶ ὑπὸ τινος λέξεις τοῦ πρὸς τὸν κληρὸν καὶ τὸν λαὸν τῆς ἐπαρχίας ταύτης γράμματος τοῦ Πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου (1826-30), ὅστις ἀναγγέλλων αὐτῇ τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου αὐτῆς ποιμενάρχου ἐσημείου ὡς πρὸς τὸν Γερμανὸν τὰ ἑξῆς : «... ἐγένετο ἤδη γνωστὸν τῇ Ἐκκλησίᾳ παρὰ τοῦ αὐτόθι ὑψηλοτάτου ἡγεμόνος Ἱμπραίμ πασᾶ ἐφένδη μας ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς σας Γερμανὸς ἐδιώχθη καὶ ἐξώσθη τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἅτε δὴ μήτε μεθ' ὑμῶν τοῦ λογικοῦ αὐτοῦ ποιμνίου εἰρηνικῶς ζήσας καὶ εὐαγγελικῶς πολιτευθεὶς κατὰ τὸ ἱερὸν αὐτοῦ χρέος, μήτε πρὸς τὴν ὑψηλότητα αὐτοῦ εὐάρεστος καὶ εὐδόκιμος ἐφάνη διὰ τὴν περὶ τὰς ὑψηλὰς αὐτοῦ ἐπιταγὰς ἀμέλειαν καὶ ἀπροσεξίαν, καθὰ ἡ ὑψηλότης του εἰδοποίησεν, ὡς εἴρηται... » (11) Καὶ δὲν ἡγνοήθη ἡ Ἐκκλησία μόνον ὡς πρὸς τὴν ἔξωσιν τοῦ κανονικοῦ τῆς Βιδύνης ποιμενάρχου· ἐτηρήθη μυστικὸν ἀκόμη καὶ τὸ μέρος εἰς ὃ κατέφυγεν οὗτος, ὡς ἐμφαίνεται ἐπίσης ἐξ ἄλλου πατριαρχικοῦ γράμματος [ἀπὸ 6 Ἰουνίου 1830] πρὸς τὸν νέον Μητροπολίτην Βιδύνης Ἰωακείμ : «σὺν τούτοις προτρεπόμεθα τῇ ἱερότητί της νὰ ἐξετάσῃ καὶ περὶ τοῦ προκατόχου της Γερμανοῦ καὶ κατέφυγε καὶ εὐρίσκεται μετὰ τὴν ἔξωσιν καὶ τὸν διωγμὸν του καὶ ἅμα ὅπου πληροφορηθῇ νὰ ἰδεάσῃ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐν ἀκριβεῖα διὰ γράμματός της... » (12).

Τὰ γενόμενα ἀναντιρρήτως ἀπειλοῦν ἀδίκημα κατάφωρον ἐναντίον ὅχι μόνον ἱεράρχου, ἀκριβοῦς τηρητῆ τοῦ καθήκοντος, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἣτις καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῇ τοῦτο· ἐὰν δὲ αὕτη ἐφάνη ὑποχωρήσασα εἰς αὐτό, ἐπραξε τοῦτο «ὡς μὴ δυναμένη ἄλλως ποιῆσαι μηδὲ ἀποφυγεῖν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν οὕτως ἐγκριθέντων καὶ ἀποφασισθέντων», ἦτο ὁμως ἔτοιμος εἰς πρώτην εὐκαιρίαν ἵνα προεβῇ εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ ἀδικήματος. Καὶ πράγματι μετὰ ἓνα μῆνα [6 Ἰουλίου 1830] ἀνελθὼν τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Κωνσταντῖος Α' ὁ ἀπὸ Σιναίου ἐπελήφθη καὶ τῆς διακανονίσεως τῆς ὑπὸ κρίσιν ὑποθέσεως. «Κατείδομεν—γράφει κατὰ Ἰούλιον ἰδίου ἔτους τῷ ἀποκατασταθέντι καὶ αὐθις εἰς Σοφίαν μητροπολίτῃ Ἰωακείμ—καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ παναγιωτάτου προκατόχου ἡμῶν γενομένην πρᾶξιν τῆς μεταθέσεως τῆς ἱερότητός της ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας της ταύτης Σοφίας εἰς τὸν θρόνον Βιδύνης, *ἣν καὶ διαβασανίσαντες κανο-*

(11) Κωδ. Πατρ. Ἀρχ. ΙΣΤ' 322. Τὸ ἔγγραφον καίπερ ἀχρονολόγητον, ὁμως ἐκ τῆς συμπαραθέσεως ἄλλου ἔγγραφου φαίνεται ἐκδοθὲν ἀρχὰς Ἰουνίου 1830.—ὁρα καὶ Κωδ. Π. Ἀρχ. ΙΔ' σ. 163, ἐνθα τὸ ὑπόμνημα τοῦ Ἰωακείμ.

(12) Κωδ. Πατρ. Ἀρχ. ΙΣΤ' σ. 322.

νικοῖς λόγοις εὗρομεν οὐ μόνον βεβιασμένην καὶ ἐναντίαν εἰς τὴν θεοφιλῇ διεξαγωγῇ τοῦ αὐτόθι λογικοῦ ποιμνίου, ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἀντιβαίνουσιν καὶ τῇ ἡμετέρᾳ ἀξιοχρέῳ προθέσει, ἣτις ἐστὶν ἡ ἀσφάλεια τῶν ἀδελφῶν ἐν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν ἐπαρχίαις καὶ ἡ ἐν πᾶσιν εὐκλεία αὐτῶν. . . . ». Φιλάδελφος λοιπὸν ἀλλὰ καὶ φιλοδικαία ἐνέργεια Κωνσταντίου Α΄, ἐρειδομένη ἐπὶ κανονικῶν λόγων, ἐπέτυχεν ὥς ἔπρεπε τὴν ἀποκατάστασιν τῆς παραβιασθείσης ἐκκλησιαστικῆς τάξεως καὶ δικαιοδοσίας, τὸ μὲν διὰ τῆς παραμονῆς τοῦ Ἰωακείμ ἐν Σοφίᾳ, ἐξ ἧς καὶ δὲν φαίνεται ἀπομακρυνθεὶς καθ' ὃν χρόνον ἐπιτοφορεῖτο μητροπολίτης Βιδύνης, τὸ δὲ διὰ τῆς ἐπαναφορᾶς εἰς τὸν θρόνον τῆς τελευταίας ταύτης ἐπαρχίας τοῦ Γερμανοῦ, περὶ οὗ ὁ Πατριάρχης ἔγραφε τῷ Μ. Σοφίας Ἰωακείμ ὅτι «θέλει ἐπιμεληθῇ καὶ προνοήσῃ μετὰ φιλαδέλφου προθυμίας ἐλπίζων καὶ κατὰ τοῦτο νὰ τύχῃ τῆς ὑψηλῆς εὐμενείας», ὑπονοῶν ἴσως τὴν ἐκδοσὶν σχετικοῦ «ὑψηλοῦ προσκυνητοῦ μπερατίου» καὶ διὰ τὸν Γερμανόν, ὅπως ἐπέτυχε ταύτην διὰ τὸν Ἰωακείμ (13). Ἐὰν ἡ εὐμένεια αὕτη ἐπετεύχθη, δὲν γνωρίζομεν δυνάμεθα ὅμως νὰ ἐκτινάσωμεν ἀσφαλῶς ὅτι ὁ Γερμανὸς δὲν κατώρθωσε νὰ ἀνακαταλάβῃ ἐμπρακτῶς καὶ συνεχίσῃ αὐτοπροσώπως τὴν διαποίμανσιν τῆς ἐπαρχίας Βιδύνης, ἀφοῦ μετ' ὀλίγον, περὶ τὰ τέλη τοῦ 1830, συναντῶμεν αὐτὸν ἐνδημοῦντα ἐν βασιλευούσῃ καὶ μετέχοντα συνοδικῶν συσκέψεων (14).

Ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένων ἐξελέγη κατὰ Μαΐον τοῦ 1831 μητροπολίτης **Δράμας** ἀντικαταστήσας τὸν εἰς Βέρροϊαν μετατεθέντα Διονύσιον καὶ ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Πρεσλάβας Ἀνθίμου (15). Τῷ 1835 συναντῶμεν πάλιν αὐτὸν ἐνδημοῦντα ἐν βασιλευούσῃ καὶ ὑπο-

(13) Κωδ. Πατρ. Ἀρχ. ΙΔ' σ. 172. ΙΖ' 9, 11.

(14) Μετέσχε τῆς ἐκλογῆς τῶν Μ/τῶν: Θεσσαλονίκης Μελετίου, Ἀμασείας Διονυσίου, Ἐλασσῶνος Νεοφύτου, κατὰ Ν/βριον τοῦ 1830. — Ἀρτης Νεοφύτου, Ἐφέσου Χρυσάνθου, Καισαρείας Γερασίμου κατὰ Δ/βριον ἰδ. ἔ. — Σκοπεύων Γενναδίου, Κρήτης Μελετίου, κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1831. — Γρεβενῶν Γερασίμου, κατὰ Φ/ριον 1831. — Κωδ. Πατρ. Ἀρχ. ΙΔ' σ. 178. 183. 184. 185. 186. 187. 188. — Ἐκκλ. Ἀλήθεια Β' 347.

(15) Κωδ. Π. Ἀρχ. ΙΔ' σ. 194. — Ἐκκλ. Ἀλήθεια Β' σ. 329. 347. — Ὅρα κατωτέρω σχετικὸν Ὑπόμνημα. — Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐπὶ τινος μηνος ἐνδημίας αὐτοῦ ὡς Δράμας ἐν ΚΠόλει μετέσχε τῆς ἐκλογῆς τῶν μ/τῶν: Βιδύνης Ἀνθίμου, Αἰνου Κυρίλλου, κατὰ Μαΐον 1831 — καὶ Ἀγχιάλου Σωφρονίου, κατ' Αὐγουστον ἰδ. ἔτους. (Κωδ. Π. Ἀρχ. ΙΔ' σ. 195. 196. 202.). Ἴσως δὲ τότε συμπίπτει καὶ ἡ ἐξαρχικὴ ἀποστολὴ αὐτοῦ εἰς Μιτυλήνην πρὸς συνδιαλλαγὴν τοῦ Μ/του Πορφυρίου καὶ τῶν χριστιανῶν μετὰ τοῦ διοικητοῦ Κουκλακσιζ-ὄγλου (ὅρα Σ. Βοντυρεᾶ ἐν ἡμερολογίῳ ὁ Χρόνος, ὡς ἀνωτέρω σ. 72).

γράφοντα συνοδικὰς πράξεις (16), τὴν 22 δὲ Ν/βρίου ἰδίου ἔτους βλέπομεν αὐτὸν προαγόμενον εἰς τὴν μητρόπολιν *Δέρκων* εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀποθιώσαντος ἀρχιερέως αὐτῆς Νικηφόρου (17). Ἀναλαβὼν τὴν ποιμαντορίαν τῆς ἐπαρχίας ταύτης ὁ Γερμανὸς δὲν παρέλιπε παρέχων προθύμως τὴν πολύτιμον αὐτοῦ συμβολὴν εἰς τὴν συζήτησιν καὶ ἐπίλυσιν τῶν γενικωτέρων τῆς Ἐκκλησίας ζητημάτων διαρκῶς συμπάρεδρος διατελὼν τῆς περὶ τὸν Πατριάρχην συνόδου (18). Ἀκριβῶς δὲ τότε κατεδείχθη ἡ τε πεῖρα καὶ ἡ πεφωτισμένη γνώμη, ἣν ὁ Δέρκων Γερμανὸς εἶχεν ἐπὶ τῶν ἐνδιαφερόντων τότε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος σοβαρῶν ζητημάτων, ἀμφοτέρω δὲ ταῦτα ὥς καὶ ἡ καθόλου ἀρετὴ τοῦ ἱεράρχου τούτου ἐπεβλήθησαν, ὥστε ἡμέραν τινὰ νὰ κληθῇ ἐπὶ τὴν ἀνωτάτην τῆς Ἐκκλησίας σκοπιάν.

Καὶ πράγματι, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου χηρεύσαντος διὰ τῆς εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάσεως τοῦ ἀπὸ Κυζίκου Ἀνθίμου Ε' (12 Ἰουνίου 1842), ἡ ἐνδημοῦσα ἱεραρχία, κοινῇ γνώμῃ καὶ ὁμοφώνῳ συναινεσεί τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σάμου Στεφάνου Βογορίδου, τοῦ Ἀρχοντος Μ. Λογοθέτου Νικολάου Ἀριστάρχου, τῶν λοιπῶν ἀρχόντων, τῶν ἐφόρων καὶ ἐπιτρόπων τοῦ Κοινοῦ καὶ τῶν προκριτοτέρων ἐσναφίων, συνελθούσα τῇ 14 Ἰουνίου ἰδ. ἔτους ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ἐξελέξατο ὁμοφώνως Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην τὸν Μητροπολίτην Δέρκων Γερμανὸν «ὡς προέχοντα τῶν λοιπῶν καὶ ὑπερεροῦντα καὶ ζῆλον ἐνθεον ἐν ἑαυτῷ

(16) Μετέσχε τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀπὸ Σεργῶν Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ ΣΤ' (Ὀκτ. 1835) καὶ τοῦ μ/του Δρυϊνουπόλεως Νεοφύτου (Ν/βρ. ἰδ. ἔ.).—Κωδ. Π. Ἀρχ. ΙΔ' σ. 264. 265.—Ἐκκλ. Ἀλήθεια Α' 53. Β' 331.—Mansi τόμ. 40 σ. 224.

(17) Κωδ. Π. Ἀρχ. ΙΔ' σ. 266.—Ἐκκλ. Ἀλήθεια τόμ. Β' 331. 332. 347. Ὅρα κατωτέρω καὶ σχετικὸν Ὑπόμνημα.

(18) Μετέσχε πολλῶν μητροπολιτικῶν ἐκλογῶν (Κωδ. Πατρ. Ἀρχ. ΙΔ' σελ. 267 κ. ἔξ.) καὶ δύο πατριαρχικῶν : τοῦ ἀπὸ Νικομηδείας Ἀνθίμου Δ' (21 Φεβρ. 1840) καὶ τοῦ ἀπὸ Κυζίκου Ἀνθίμου Ε' (6 Μαΐου 1841). — Ἐκκλ. Ἀλήθεια Β' 346. 347. — Ὑπογράφει ὡς Μ/της Δέρκων διάφορα ἐκκλησιαστικά ἔγγραφα ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Γρηγορίου ΣΤ', Ἀνθίμου Δ' καὶ Ε', κατὰ τὰς ἐξῆς προχείρους παραπομπάς : Mansi τόμ. ΧΙ σ. 221-31. 233-40. 245-64. 268. 270-76. 280-88. 290-300. 301-9-12. 319-25. 333-36. 338-40. — Μ. Γεδεών Κανον. Διατάξεις τόμ. Α' σ. 322. 328-27. 370. τόμ. Β' 209-11. 220-28-34. 248-80. 287. 292. 306. 336.—Ἀρχιμ. Κ. Δελικάνη Πατρ. ἔγγραφα τόμ. Β' ΚΠολις, 1904, σ. 68.—Ἐκκλ. Ἀλήθεια Η' (1887) σ. 202.—Σύνταγμα Ράλλη—Ποτλῆ Ε' 176. — Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου τόμ. Κ'—ΚΒ' παράρτημα. ΚΠολις, 1892 σ. 125.—Σαριακά Ε. Σταματιάδου Δ' σ. 246-47. 250.—Ἀντίρρησης Μ. Κυζίκου Ματθαίου. ΚΠολις 1841 σ. 3.

ὕπὲρ τῆς εὐσεβείας ἐντρέφοντα, συνέσει τε καὶ φρονήσει, λόγῳ καὶ παιδείᾳ κακοσμημένον ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐν τοῖς κόλποις τῆς κοινῆς ἡμῶν μητρὸς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐντεθραμμένον, τὴν τε σύστασιν αὐτῆς διακαῶς ποθοῦντα καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ὑπὲρ ταύτης ἀγωνιζόμενον, ὁση δύναμις καὶ τὴν ἱεράν τῶν ἀρχιερέων ὁμήγεριν τοῖς θεοφιλέσιν, ἀξιωματικοῖς καὶ ἀξιεπαίνοις αὐτοῦ πλεονεκτήμασι κατακοσμοῦντα, καὶ μόνον ἱκανὸν ὑπὲρ τε τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν θρησκείας καὶ τῆς πρὸς τὴν εὐεργέτιδα καὶ τροφὸν ἡμῶν κραταιὰν βασιλείαν εὐκλεινοῦς πίστεώς καὶ ἐνδομύχου ἀφοσιώσεως τῶν πιστοτάτων ἡμῶν ραγιάδων χριστιανῶν ἀναδεικνύμενον» (19). Ἡ πατριαρχία αὐτοῦ, πλουσία εἰς ἔργα ἀξιόζηλα, ὥς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, διήρκεσε μέχρι τῆς 18ης Ἀπριλίου 1845, ὅτε παρητήθη οἰκειοθελῶς τῆς πηδαλιουχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου μὴ ἀντέχων, ὥς γράφει, «τοῖς μόχθοις καὶ τῇ πολυειδεῖ τύφῃ τῶν συνημμένων τῷ πατριαρχικῷ ἀξιώματι ὑποθέσεων» (20).

Ἐφησυχάζων ἐν Φαναρίῳ, ἀλλὰ κυρίως ἐν Βεβεκίῳ τοῦ Βοσπόρου (21)

(19) Κωδ. Π. Ἀρχ. ΚΒ' σ. 39-40, ἐνθα τὸ Ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς, καταχωρούμενον κατωτέρω.—Ἐκκλ. Ἀλήθ. Β' 347.—Ὁ Μ. Γεδεὼν (Πατρ. Πίνακες σ. 695) καὶ ὁ Ἱ. Σοκολῶφ (ἐνθα ἀνωτέρω 553) θεωροῦσι τὴν ἐκλογὴν γενομένην τῇ 12 Ἰουνίου 1842 (ὅρα καὶ Μ. Ἐλλ. Ἐγκυκλοπ. Η' 248), ὅπερ οὐχὶ ἀκριβές. Ἀνθιμος ὁ Ε' ἀπέθανε τῇ 12 Ἰουνίου, Παρασκευῇ, καὶ ἐκηδεύθη τὴν ἐπιούσαν, Σάββατον, τὴν δὲ μετεπιούσαν Κυριακὴν, 14 Ἰουνίου ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ τοῦ Γερμανοῦ. Ἡ ἐπίσημος ἐφημερίς Ὁθωμανικὸς Μηνύτωρ (ἔτος Γ' ἀριθ. 52, 3 Ἰουλίου 1842—7 Τζεμαζή-ουλ αχρή 1258—Παρασκευῇ) ἔγραφε τὰ ἑξῆς: «Ἀποθανόντος τοῦ μακαρίτου Πατριάρχου Ἀνθιμου συνελθόντες κατὰ τὸ σύνθημα οἱ προὔχοντες τοῦ ἔθνους τῶν Ρωμαίων τὴν δεκάτην τετάρτην Ἰουνίου, ἡμέραν Κυριακὴν, καὶ ἐκλέξαντες ὁμοφώνως ἀνηγόρευσαν πατριάρχην τὸν σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Δέρκων κύριον Γερμανόν, ἄνδρα γαλήνιον καὶ ἱκανώτατον ὅθεν κατὰ βασιλικὴν διαταγὴν ἡ Α. Παναγιότης ἀνεγνωρίσθη πατριάρχης καὶ προσκληθεὶς εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν ἔλαβε τὸ τε λαμπρὸν παράσημον τῆς πατριαρχείας καὶ τὰς ἀναγκαίας παραγγελίας ὅπως ἐπιμέλεται καὶ φροντίζει τὸ ἐπ' αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας τοῦ ἔθνους τῶν Ρωμαίων».

(20) Κωδ. Π. Ἀρχ. ΚΒ' σ. 74, ἐνθα ἡ παραιτήσις, καταχωρουμένη καὶ κατωτέρω.—Ἐκκλ. Ἀλήθ. Β' σ. 360. Δεξανθασμένως ὁ Ζαχ. Μαθᾶς (ἐνθα ἀνωτέρω σ. 176) καὶ ὁ Σκαρλ. Βυζάντιος (ἐνθα ἀνωτ. Β' σ. 547) σημειοῦσιν ὅτι ὁ Γερμανὸς ἐπαύθη. Πιθανὸν «ἠναγκάσθη γὰρ ἀποσυρεθῆ» (Γεδεὼν Π. Πίν. σελ. 695) λόγῳ τῶν ζητημάτων παραιτηθεὶς, ὅχι ὁμῶς καὶ ὅτι ἐπαύθη. Τὸ ἔγγραφον τῆς παραιτήσεώς του οὐδένα ὑπαινιγμὸν ποιεῖται περὶ παύσεώς του, τὸ δὲ μπουγιουρουλτί καὶ τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ διαδόχου του Μελετίου Γ' ἀναφέρουσι ρητῶς περὶ παραιτήσεως τοῦ Γερμανοῦ. — Ἱ. Σοκολῶφ, ἱστορία κτλ. ὡς ἀνωτέρω σελ. 277.

(21) Μ. Γεδεὼν Πατρ. Πίνακες σ. 695. — Ὅρα καὶ κατωτέρω δημοσιευόμενον Ὑπομνηματιστικὸν Γράμμα περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Γερμανοῦ τὸ-β'. — Ἱ. Σοκο-

παρηκολούθει μετὰ ἐνδιαφέροντος τὰ ἐκκλησιαστικά πράγματα, συχνάκις δὲ ἐζητεῖτο καὶ αὐτοῦ ἡ γνώμη ἐπὶ τῶν σοβαρωτέρων ἐξ αὐτῶν (22), πάντοτε πολύτιμος καὶ σοβαρά, ἐπισπωμένη τὴν ἐκτίμησιν τῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἀρχόντων, ἀποβλεπόντων εἰς Γερμανὸν τὸν Δ' ὡς τὸν μέλλοντα καὶ αὐθις οἰακοστροφὸν τῆς πατριαρχικῆς ὁλκάδος, ὅπερ καὶ δὲν ἐβραδίονε (23). Οὕτω δὲ τοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου Δ' [τὸ β' ἤδη πατριαρχεύον.ος] ὑψηλῶ διατάγματι ἀπομακρυνθέντος τοῦ θρόνου καὶ εἴτα παραιτηθέντος συνεκροτήθη ἐν τῷ Μεγάλῳ Συνοδικῷ τῶν Πατριαρχείων, τῇ 1η Νοεμβρίου 1852, σύνοδος τῶν ἐνδημούντων ἀρχιερέων, ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τοῦ αὐθέντου Στεφάνου Βογορίδου, τοῦ ἀρχοντος Μ. Λογοθέτου Νικολάου Ἀριστάρχου, τοῦ εὐαγοῦς κλήρου, τῶν προϋχόντων τοῦ Γένους ἡμῶν, τῶν ἐφόρων καὶ ἐπιτρόπων τοῦ Κοινοῦ καὶ τῶν τοῦ Γένους ἡμῶν Καταστημάτων καὶ τῶν προκριτοτέρων ἐξ ἐκάστου ρουσφετίου τῆς βασιλευούσης καὶ σκέψεως γενομένης ἐξελέγη ὁμοφώνως καὶ αὐθις Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, προκριθεὶς τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὁ Πατριάρχης πρῶτον ΚΠόλεως Γερμανὸς Δ' «πάντων [τῶν ὡς ἄνω] ὡς ἐξ ἐνὸς στόμιος εὐχαρίστῳ γνώμῃ καὶ διαθέσει ἀναβοώντων, καὶ τῶν

λώφ, ἱστορία κλπ. ὡς ἀνωτέρω σ. 567. — Ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ Σεργελιώδους γράμματος Μελετίου τοῦ Γ' ἀπηγορεύθη ἡ ἐν τῇ ἰ. μονῇ τῆς ἁγίας Τριάδος (ἐν Χάλκῃ) διατριβὴ καὶ ἐφησύχασις τοῦ Γερμανοῦ, διὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἀρξαμένην ἤδη λειτουργίαν θεολογικῆς σχολῆς. Περί αὐτῶν ὅρα ἐν τῷ οἰκείῳ κεφαλαίῳ τοῦ Β' μέρους τῆς παρούσης.

(22) Ἐφησυχάζων μετέσχε τῆς ἐπὶ Ἀνθίμου Δ' συνόδου (16 Ἰουνίου 1850) ὑπογράφας τὰ «πρακτικά καὶ τὸν «Συνοδικὸν Τόμον» περὶ τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Ἑλλάδι ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας». (Σύνταγμα Κανόνων *Ράλλη* καὶ *Ποτλῆ* τόμ. Ε' σ. 185.—*Mansi* τόμ. 40 σελ. 437. 445. 447. 449. 457. 462.—*Κωνσταντίνου Οἰκονόμου* τοῦ ἐξ Οἰκονόμων τὰ σωζόμενα τόμ. Β' σελ. 527.— Κώδιξ περιέχων τὰ πρακτικά τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου . . . περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, αὐτὴν κατὰ Ἰούνιον σελ. 2. 20. 22. 26. 27. 30. 31. 41. 50 — *Ἐπ. Κυριακίδου* ἱστορία τοῦ συγχρόνου ἐλληνισμοῦ. Ἀθήναι. 1892, τόμ. Α' σ. 616. — Ἐπίσης ἐζητήθη καὶ ἡ γνώμη αὐτοῦ περὶ τοῦ κατασκευασθέντος διὰ τοὺς Κατολίκους καλυμνίου, διαφέροντος πολὺ τοῦ ἡμετέρου κατὰ τε τὸ χρῶμα καὶ τὸ σχῆμα, ἅτε ἔχοντος σχῆμα μὲν ἐξάπλευρον ἰσογώνιον, χρῶμα δὲ ἰοειδές. (*Καλλ. Δελικάνη* Ἐκκλησιαστικά ἔγγραφα τόμ. Β' ΚΠολις σ. 297).

(23) Τὸν Γερμανὸν παραιτηθέντα διεδέχθη αὐθημερόν (18 Ἀπριλίον 1845) ὁ ἀπὸ Κυζίκου *Μελέτιος Γ'*· τοῦτον θανόντα (28 Ν/βρ. 1845) ὁ ἀπὸ Ἐφέσου *Ἀνθίμος στ'* (τὸ α' 4 Δεκεμβρίου 1845)· τοῦτον πανθέντα κυβερνητικῶς καὶ παραιτηθέντα (18 Ὀκτωβρίου 1848) ὁ πρ. ΚΠόλεως Ἀνθίμος Δ' ὁ ἀπὸ Νικομηδείας (τὸ β' 19 Ὀκτωβρίου 1848)· τοῦτον πανθέντα κυβερνητικῶς καὶ παραιτηθέντα (30 Ὀκτωβρίου 1852) καὶ αὐθις ὁ πρ. ΚΠόλεως Γερμανὸς ὁ Δ' (τὸ β' 1 Νοεμβρίου 1852).—*Κωδ. Π. Ἀρχ.* ΚΒ' σ. 75. 97. 186. 187. 242. 243. — *Ἐκκλ. Ἀλήθεια* Β' σελ. 361. 362. 429. 430.—*Μ. Γεδεών* Πατρ. Πίνακες σελ. 696—699.

ἄλλων τῶν παρευρεθέντων μικρῶν τε καὶ μεγάλων ὥσπερ ἀπὸ μιᾶς ψυχῆς ἀναφωνούντων καὶ τὴν Αὐτοῦ Σεβασμιωτάτην Παναγιότητα ἐπιζητούντων, καὶ ὅσα χρήσιμα, ἐπωφελῆ καὶ ἀναγκαῖα τῇ κοινῇ μητρὶ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ διεπράξατο ἐπὶ τῆς θείᾳ ἐλέει προτέρας αὐτοῦ πατριαρχείας, ἀρίστως διοικήσας καὶ ἐπιεικῶς, προνοητικῶς ἅμα πατρικῶς καὶ φιλαδέλφως ἐξοικονομήσας τὰ τῆς ἱερᾶς ἀδελφότητος καὶ εἰρήνην βαθεῖαν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ περιποιησάμενος εἰς σωτηρίους λιμένας τὸ πάγκοινον τοῦτο σκάφος διασῶσαι προεθυμήθη» (24).

Καὶ οὕτω τὸ δεύτερον πινδήμιος καὶ ὁμοφώνως ἀνελθὼν τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἐξηκολούθησεν ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς ταύτης σκοπιᾶς τὸ ἀρχιερατικὸν αὐτοῦ καὶ ποιμαντορικὸν ἔργον ὡς καὶ πρότερον, ἕως οὗ προσελθθεῖς ὑπὸ «φύματος ἀργαλέου» ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ τῇ 16 Σεπτεμβρίου 1853, ἡμέρᾳ Τετάρτῃ (25). Ἡ κηδεῖα αὐτοῦ ἐγένετο τὴν ἐλιοῦσαν ἐν μέσῳ γενικοῦ πένθους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, «ἡ δὲ πομπὴ τῆς ἐκφορᾶς τοῦ ἱεροῦ πατριαρχικοῦ σκήνους ὑπὸ συννεφὶ καὶ ὀμιγλώδῃ καὶ δακρυσιτάλλακτον οὐρανόν», καὶ ἐν συνοδείᾳ ἀπείρου εὐσεβοῦς πλήθους ἐφθασεν εἰς τὴν τελευταίαν αὐτοῦ κατοικίαν, τὴν ἱερὰν

(24) Κωδ. Π. Ἀρχ. ΚΒ' 243. — Ἐκκλ. Ἀλήθεια Β' 430. — Μ. Γεδεών Πατρ. Πίν. σ. 699. — Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. Η' 248.

(25) Λεξανθασμένως ὁ Ζ. Μαθᾶς (ἐνθα ἀνωτ. σ. 180), ὁ Μ. Χαμουδόπουλος (Ἐκκλ. Ἀλήθ. Β' 430 ὅρα καὶ Α' 77) καὶ ὁ Σ. Βουτυρᾶς (ἐν ἡμερολογίῳ ὡς ἀνωτέρω σ. 75) ὁρίζονται τὴν 17ην Σεπτεμβρίου ὡς ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ Γερμανοῦ. Προσφωνῶν ἀπὸ τοῦ ἰ. ἁμβωνος τοῦ Πατριαρχικοῦ ναοῦ τῇ 26 Σεπτεμβρ. 1853 τὸν τὸ β' ἀνερχόμενον τὰς βαθμίδας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Ἀνθιμον ΣΤ' ὁ ἱεροδιδάσκαλος Καλλίνικος Θωμάδης ἔλεγε : «δέκα μόλις ἡμέραι παρήλθον ἀπ' οὗτο ὁ . . . ναὸς παρίστανε τὸ σκυθρωπότατον» κλπ. (ἐννοῶν τὸν θάνατον τοῦ Γερμανοῦ). Ἐκτὸς τούτου ὑπάρχει καὶ σχετικὴ σημείωσις ἐν τῷ Κωδ. Π. Ἀρχ. ΚΗ' σελ. 357.

Περὶ τῶν αἰτίων τοῦ θανάτου ὁ Σ. Βουτυρᾶς (ἐνθα ἀνωτ. σελ. 75) σημειοῖ τὰ ἑξῆς : «Ὁ ἀοίδιμος Γερμανὸς ἀπῆλανε πολλοῦ σεβασμοῦ ἐκ μέρους τῆς Ρωσίας. Ὁ τότε ἐλθὼν εἰς ΚΠολιν πρίγκηψ Μεντοικὼφ κατέδειξε τὸν σεβασμὸν τοῦτον πολλάκις ἐντυχὼν τῷ Γερμανῷ καὶ προσηνέστατα αὐτῷ προσομιλῶν. Τούτων ἐπιλαβόμενοι οἱ τοῦ Γερμανοῦ ἐχθροὶ ἐσυκοφάντησαν αὐτὸν πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ὡς μυστικῶς συνεννοούμενον μετὰ τῆς Ρωσίας. Ἡ συκοφαντία αὕτη προὐκάλεσεν ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως αὐστηροὺς καὶ πικροὺς λόγους, οἵτινες κατέταραξαν τὸν Γερμανὸν καὶ μετ' οὗ πολὺ ἀνεφύη παρὰ τὸ ἱερὸν αὐτοῦ ὅστούν θανατηφόρος ἀνθραξ, εἰς ὃν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνθέξῃ». — Καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου ἐπιτύμβιον—κατωτέρω καταχωρούμενον—ἀναφέρει ὅτι «κάλλιπε γῆν φύματι ἀργαλέῳ». (Ὅρα καὶ Βύγενίου ἱερέως ἢ Ζωοδόχου Πηγῇ καὶ τὰ ἱερὰ αὐτῆς προσσφτήματα. Ἀθῆναι 1886. σ. 123).

Σταυροπηγιακὴν Μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, εἰς τὸν περίβολον τῆς ὁποίας καὶ ἐτάφη ὁ ἀείμνηστος Πατριάρχης (26).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'

Α'

Ῥπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Μ. Πρωτοσυγγέλλου Γερμανοῦ εἰς μητροπολίτην Βιδύνης (27).

Τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Βιδύνης ἀπροστατεύτου διαμεινάσης, ἅτε δὴ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κὺρ Παῖσιου παραίτησιν ἀπ' αὐτῆς οἰκιοθελῇ καὶ ἀδίαστον πεποιηκότος, ὥς ἀντικρὺ [σημ.—ἐν τῇ σελ. 98 τοῦ Κώδικος] κατεστρωμένη φαίνεται, ἡμεῖς οἱ ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς, προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου ἡμῶν Αὐθέντου καὶ Δεσπότη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου Χρυσάνθου, συνελθόντες ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἀγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου καὶ ψήφους κανονικῶς προβαλόμενοι εἰς εὗρεσιν καὶ ἐκλογὴν ἀξίου καὶ ἀρμοδίου προσώπου τοῦ ἀναδεχομένου τὴν ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ ποιμαντικὴν ράβδον τῆς ἀγιωτάτης αὐτῆς μητροπόλεως πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν ὁσιολογιώτατον μέγαν Πρωτοσύγκελλον τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας κὺρ *Γερμανόν*, βον δὲ τὸν *Νικηφόρον* καὶ γον τὸν *Μελέτιον*, ὧν

(26) Ἐκκλησιαστικὸν Δελτίον *Β. Α. Καλλίφρονος*. ΚΠολις. 1867 σ. 149. — *Μ. Γεδεών* Πατρ. Πίν. 699. — Σχετικῶς πρὸς τὸν θάνατον καὶ τὴν κηδεῖαν τοῦ Γερμανοῦ ὁ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ (25) σημειῶσει ἀναφερόμενος ἱεροδιδάσκαλος Καλλίνικος Θωμάδης ἐσημεῖον τὰ ἐξῆς ὀλίγα, ἀλλ' ἱκανά νὰ καθορίσωσι τὸ βαρὺ πένθος, τὸ ὁποῖον προεκάλεσεν ὁ θάνατος ἐκείνου· «δέκα μόλις ἡμέραι παρήλθον ἀφ' ὅτου ὁ πάνσεπτος οὗτος Πατριαρχικὸς ναὸς παρίστανε τὸ σκυθρωπότατον, ἅμα δὲ καὶ κατανυκτικώτατον τῶν ἐπὶ γῆς θεαμάτων καὶ ἀκουσμάτων· πέπλος μελαγχολίας καὶ κατηφείας ἐκάλυπτε τότε τὴν βαρυπενθῆ ὄψιν τῆς χριστιανικῆς ὁμηγύρεως καὶ τὰ πάντα ἐδόκουν μελανὰ καὶ σκοτεινά· ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐπένθει δίκαιον πένθος ἐπὶ τῇ ἀώρῳ στερήσει τοῦ ἀγαθοῦ αὐτῆς ἰθύντορος, τοῦ ἤδη ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Παναγιωτάτου προκατόχου σου· ὁ δὲ λαὸς τοῦ Κυρίου πεπυκασμένος ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ ἱεροῦ τούτου περιβόλου ἐθρήνηι ἀπαραμύθητος, ἀναπολὼν τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἡμῶν ἀγαθοεργήματα τῆς μακαρίας ἐκείνης ψυχῆς».

(27) *Κωδ. Πατρ. Ἀρχ.* ΙΔ' σ. 99.—ὄρα καὶ σημ. 6.

καὶ τὰ ὀνόματα κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, εἰς ἔνδειξιν διηνεκῇ καὶ παράστασιν μόνιμον.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ, χι'ακς' κατὰ μῆνα Αὐγούστον,

Ἐπιμελήσεως τοῦ.

† Ὁ Ἡρακλείας Ἰγνάτιος † ὁ Ἀμασειας Διονύσιος, ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ σεβαστοῦ γέροντος ἁγίου Ἐφέσου κὺρ **Μακαρίου** — † ὁ Ἰωαννίνων **Βενέδικτος** ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ σεβασμιωτ. γέροντος Δέρκων κυρίου **Νικηφόρου** — † ὁ Ἀγκύρας **Ἀγαθάγγελος** ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἁγίου Προύσης κυρίου **Νικοδήμου** — † ὁ Σοφίας **Ἰωακείμ**. — † ὁ Σαμακοβίου Ἰγνάτιος.

Β'

Πρᾶξις τοῦ Πατριάρχου Χρυσάνθου ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τοῦ Βιθύνης Γερμανοῦ (28).

† **ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ**, ἐλέφ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος ΚΠόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία πηγὴ τινι πολυχεύμονι ὑπὸ τῶν θεολόγων παρεικάζεται, ὡς ἡς ὡς ποταμοὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ σχεδὸν οἱ Χριστοῦ ἱεράρχαι ἐκρέουσι καὶ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας τὰς ὑποτελούσας αὐτῇ, ὡς καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν κατάρδουσι τε καὶ ἀναψύχουσιν. Ὅσον οὖν ἀναγκαιοὶ πρὸς ἄρδειαν οἱ φυσικοὶ ποταμοί, τοσοῦτον εἰ μὴ καὶ μᾶλλον ἀναγκαιοὶ οἱ ἱεράρχαι, οἱ νοητοὶ ποταμοί, εἰς ἄρδειαν καὶ ποτισμὸν τῶν ψυχῶν τὰς γὰρ χάριτας καὶ φωτισμοὺς τοὺς τοῦ Πνεύματος ἐντεῦθεν μετοχετεύσαντες, μεταδιδόασιν τοῖς πιστοῖς τὰ ζωήρονα νάματα καὶ τελεσφόρους τῶν ἀρετῶν καθιστάντες, τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας κληρονόμους ἀναδεικνύουσι καὶ οὐρανοπολίτας ἀξίους αὐτοὺς ἀπεργάζονται καὶ περὶ τούτων εἰρησθαι φαμέν τὸ τοῦ Προφητάνακτος «**τοῦ ποταμοῦ τὰ ὀρμήματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ**», διὰ τούτων νοοῦντες τὰς δαψιλεῖς χύσεις τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος, τὰς διὰ τῶν ἱερέων τε καὶ ἱεραρχῶν διαδιδόμενας ταῖς τῶν φιλοχρίστων ψυχαῖς, αἵτινες πόλεις καὶ κατοικητήρια τοῦ Θεοῦ εἰσὶ τε καὶ λέγονται κατὰ τὸ «**ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω**», καὶ τὰ λοιπὰ

(28) Σώζεται ἡ Πρᾶξις αὕτη ἐκ μεμβράνης ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς ἱ. Μητροπόλεως Δέρκων, ἀριθμουμένης ὑπὸ ἀριθμ. 7 ἐν τῷ σχετικῷ αὐτῆς κώδικι. — Ὅρα καὶ σημ. 6.

τοῦ θείου ρητοῦ. Οὕτως οὖν ἐξαίρετον τὸ θεσπέσιον χρῆμα τῆς Ἀρχιερωσύνης ὑπάρχον καὶ τοῖς θειοτάτοις ὀνόμασιν ἐξυμνούμενον, ἀναγκαιότατόν ἐστι καὶ σωτηριωδέστατον ταῖς ἀπανταχοῦ ἐκκλησίαις, ὥς καὶ ταῖς χώραις καὶ ἀμπελῶσι καὶ κήποις ὁ πολύρρυτος ποταμός.

Ταῦτ' ἄρα ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀγιωτάτη Μητρόπολις Βιδύνης, ἐν στερήσει ἐγένετο τοῦ ἀρχιερατικῶς αὐτὴν ἄρδοντος κὺρ Παϊσίου, ἅτε δὴ ἐκουσία καὶ ἀπαραβιάστῳ γνώμῃ παραιτηθέντος, ἡ Μετριότης ἡμῶν θεία εὐδοκία λαχοῦσα διέπειν τὸν ἀγιώτατον τοῦτον Ἀποστολικὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον καὶ τὰς ὑποκειμένας αὐτῷ ἐκκλησίας ἀγρύπνοις ὄμμασιν ἀναθεωρεῖν, δεῖν ἔκρινεν αὐτίκα εὐρεῖν τε καὶ ἀντικαταστήσασθαι ἕτερον πρόσωπον ἄξιον τοῦ ἀναδέξασθαι τὴν πνευματικὴν ταύτην ἀρδεῖαν καὶ ἀρχιερατικὴν προστασίαν εἰς τὴν ρηθεῖσαν τῆς Βιδύνης Μητρόπολιν. Καὶ δὴ κελεύσει καὶ ἀδεία ἡμετέρα Πατριαρχικῇ ψήφῳ κανονικῶν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ γενομένων, ἐν τῷ Πανσέλτῳ Πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, ὑπὸ τῶν τέως ἐν τῇ Βασιλευούσῃ ἐνδημούντων ἱερωτάτων Ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ σὺλλειτουργῶν τῆς ἡμῶν Μετριότητος, τοῦ τε Ἡρακλείας κυρίου Ἰγνατίου, καὶ τοῦ Ἀμασείας κὺρ Διονυσίου ἔχοντος καὶ τὴν γνώμην τοῦ Ἐφέσου κυρίου Μακαρίου τοῦ Ἰωαννίνων κὺρ Βενεδίκτου, ἔχοντος καὶ τὴν γνώμην τοῦ Δέρκων κυρίου Νικηφόρου τοῦ Ἀγκύρας κὺρ Ἀγαθανάγγελου ἔχοντος καὶ τὴν γνώμην τοῦ Προύσης κὺρ Νικοδήμου τοῦ Σοφῆας κὺρ Ἰωακείμ τοῦ Σαμακοβίου κὺρ Ἰγνατίου, προκέκριται καὶ τῶν ἄλλων ὑποψηφίων προτετίμηται ὁ ὁσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις μέγας Πρωτοσύγκελλος τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας κὺρ Γερμανός, ὥς ἱκανὸς καὶ ἄξιος καὶ πρόσφορος τοῦ ἀναδεχθῆναι τὴν πνευματικὴν προστασίαν τῆς ἀγιωτάτης ταύτης Μητροπόλεως Βιδύνης, ἀνὴρ τὸν τρόπον χρηστός, τὴν γνώμην ἐπιεικής, νουνεχής τε καὶ συνετός καὶ ἥθεσι σεμνοπρεπέσι κεκοσμημένος καὶ τὸν βίον φέρων τοῖς τρόποις ἐφάμιλλον, ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τὸ ἀγγελικὸν ἡμφιεσμένος σχῆμα καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐξυπηρετήσας εὐαρέστως εἰς διάφορα ἐπαγγέλματα, ἐφ' οἷς καὶ εἰδήμων ἐγένετο πασῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων καὶ διατάξεων, καὶ ἐπαρχίας ὅλης ποιμαντορίαν ἀναδέξασθαι καὶ ποδηγετῆσαι λαὸν Κυρίου εἰς νομὰς σωτηρίους ἄξιος ἀναδέδεικται· ὃν δὴ καὶ χειροτονήσαντες τῇ ἐπικλήσει καὶ χάριτι τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος νόμιμον καὶ κανονικὸν Μητροπολίτην κατεστήσαμεν τῆς ἀγιωτάτης ταύτης Μητροπόλεως Βιδύνης καὶ προστάτην ἀνεδείξαμεν πνευματικὸν συμπάσης τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ κύριον καὶ ἐξουσιαστὴν ἀπάντων τῶν ἐν αὐτῇ πραγμάτων τε καὶ κτημάτων κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων.

Ὁφείλει οὖν ὁ διαληφθεὶς οὗτος ἱερώτατος Μητροπολίτης Βιδύνης καὶ ὑπέρτιμος, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς τῆς ἡμῶν Μειριότητος κύρ Γερμανός, ἀπελθεῖν εἰς τὴν θεόθεν κληρωθεῖσαν αὐτῷ Μητρόπολιν ταύτην καὶ ἐπιλαβέσθαι αὐτῆς ἐντρεχῶς καὶ σπουδαίως, ὥς γνήσιος αὐτῆς ποιμὴν καὶ ἀρχιερεὺς, εὐλογεῖν τε καὶ ἁγιάζειν τοὺς ἐν αὐτῇ χριστιανούς καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικά ἐκτελεῖν μετὰ καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως· κληρικούς τε καὶ ἀναγνώστας σφραγίζειν, μοναχοὺς τε καὶ μοναζούσας κείρειν, ὑποδιακόνους τε καὶ διακόνους χειροτονεῖν καὶ εἰς τὸ τῶν πρεσβυτέρων προεβιάζειν ἀξίωμα, πνευματικούς τε πατέρας ἐγκαθιστᾶν δι' ἰδίων ἐνταλτηρίων καὶ θείους ναοὺς καθιεροῦν ἐπὶ σταυροπηγίοις ἰδίοις, διδάσκειν τε καὶ νοθετεῖν λόγῳ τε καὶ ἔργῳ τὸ ἐν αὐτῷ χριστεπώνυμον πλήρωμα, πάντα τὰ ψυχωφελῇ καὶ σωτήρια διδάγματα, τὰ πάντα τοῖς πᾶσι γενόμενος, ἵνα τοὺς πάντας ἢ γε τοὺς πλείονας κερδήσῃ, κατὰ τὸν οὐρανοβάμωνα θεῖον Ἀπόστολον· καρποῦσθαι δὲ καὶ λαμβάνειν πάντα τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα, κύρια τε καὶ τυχερά, τὰ συνήθη καὶ νενομισμένα, καὶ τ' ἄλλα πάντα ἐκτελεῖν, ὅς' ἀρχιερεὺς ἀρμόζει.

Ὁφείλουσι δὲ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ταύτῃ Μητροπόλει ὑποκείμενοι καὶ διατελοῦντες, ἐντιμότεστοι κληρικοί, εὐλαδέστατοι ἱερεῖς, ὁσιώτατοι καθηγούμενοι τῶν ἱερῶν μοναστηρίων, ἱερομόναχοί τε καὶ μοναχοί, τιμώτατοι πρόκριτοι καὶ γέροντες καὶ προεστώτες καὶ τὸ λοιπὸν χριστεπώνυμον πλήρωμα πάσης τάξεως καὶ καταστάσεως, ἀπονέμειν τῇ αὐτοῦ Ἱερότητι πᾶσαν τιμὴν καὶ εὐλάβειαν, δεξίωσιν καὶ φιλοφροσύνην, καὶ ὑπέκειν καὶ ὑποτάσσεσθαι αὐτῷ ὥς γνησίῳ αὐτῶν ποιμένι καὶ κυριαρχῇ καὶ παρέχειν αὐτῷ καὶ διδόναι εὐγνωμόνως καὶ εὐπειθῶς πάντα τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα, κύρια τε καὶ τυχερά, τὰ συνήθη καὶ νενομισμένα· δηλαδή βοηθείας καὶ φιλότιμα κανονικά καὶ ἐμβατοίκια, τὰ τε τῶν γάμων καὶ πανηγύρεων, τὴν τοπικὴν ζητείαν, παρρησίας, προθέσεις, τεσσαρακονταλείτουργα καὶ ψυχομερίδια, καὶ εἴ τι ἄλλο σύνηθες τοπικὸν καὶ νενομισμένον· μνημονεύειν τε τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ἀκολουθίαις, ὥς εἴθισται, καὶ βοηθεῖν καὶ συντρέχειν αὐτῷ ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς αὐτοῦ χρεῖαις καὶ ὑποθέσεσι, κατ' οὐδὲν αὐτῷ ἀντιφερόμενοι ἢ ἀτάκτως ἐναντιούμενοι· ἢ γὰρ πρὸς τὴν αὐτοῦ Ἱερότητι ἀποδιδομένη τιμὴ καὶ εὐλάβεια, ὑπακοὴ καὶ εὐπείθεια, εἰς ἡμᾶς ἀντικρυς ἀναφέρεται καὶ δι' ἡμῶν πρὸς Θεὸν αὐτόν, οὗ τύπον ἐπὶ γῆς οἱ ἀρχιερεῖς διασφύζουσι· ὁ δὲ παρὰ τὰ προστατιζόμενα πράττων καὶ γνώμῃ διαστρόφῳ ἀντικεισθαι τῷ ἀρχιερεῖ αὐτοῦ θέλων ἢ ἀντιλέγων ἢ κατακρατῶν τὰ συνήθη αὐτοῦ δικαιώματα καὶ τὴν προσήκουσαν τελικὴν μὴ ἀπο-

διδούς, ὁ τοιοῦτος ὡς ἀλαζὼν καὶ ἀδιάκριτος καὶ τῆς ἀγανακτήσεως τοῦ Θεοῦ ἐγκαίρως πειραθήσεται καὶ παρ' ἡμῶν ἐπιτιμίαις βαρυτάτοις καθυποβλήθήσεται.

Ἐπὶ γοῦν τούτοις ἅπασι καὶ ἡ παροῦσα ἡμετέρα Πατριαρχικὴ ἀπολυθεῖσα ἐν μεμβράναις Πραῖξις ἐγκεχειρίσται τῷ διαληφθέντι Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Βιδύνῃς καὶ ὑπερτίμῳ, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κὺρ Γερμανῷ, εἰς μόνιμον καὶ διηνεκὴ τὴν ἀσφάλειαν.

Ἐν ἔτει ἀπὸ Θεογονίας χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ εἰκοστῷ ἔκτῳ
κατὰ μῆνα Αὐγούστου, Ἐπιναμήσεως ιδ'.

† **Χρῦσανθος**, ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος ΚΠόλεως
Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Μέγας Λογοθέτης **Νικόλαος Ἀριστάρχης**.

Γ'

Ῥ' πόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Μητροπολίτου Δράμας Γερμανοῦ, ἀπὸ Βιδύνῃς (29).

Τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Δράμας ἀπροστατεύτου διαμεινάσης, ἅτε δὴ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κὺρ Διονυσίου διὰ κανονικῶν ψήφων καὶ συνοδικῆς ἐκλογῆς μετατεθέντος καὶ προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Βερροίας, ὡς ἔμπροσθεν φαίνεται [σημ. — ἐν σελ. 193], ἡμεῖς οἱ ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς, προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου ἡμῶν Αὐθέντου καὶ Δεσπότη, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου Κωνσταντίου, συνελθόντες ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου καὶ ψήφους κανονικὰς προβαλόμενοι εἰς εὗρεσιν καὶ ἐκλογὴν ἀξίου καὶ ἀρμοδίου προσώπου, τοῦ ἀναδεχομένου τὴν ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ ποιμαντικὴν ράβδον τῆς ἀγιωτάτης αὐτῆς Μητροπόλεως, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανιερώτατον καὶ θεοπρόβλητον Μητροπολίτην Βιδύνῃς, περιπόθητον ἡμῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸν κύριον **Γερμανόν**, β') τὸν **Βενέδικτον** καὶ γ') τὸν **Μελέτιον**, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς ἀγίας τοῦ

(29) Κωδ. Πατρ. Ἀρχ. ΙΔ' σ. 194. — Ὅρα καὶ σημ. 17.

Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς ἔνδειξιν διηνεκῇ καὶ παράστασιν μόνιμον.

ἡ πόλις κατὰ μῆνα Μάιον

Ἐπινεμίστως δ'.

† Ὁ Νικομηδείας *Πανάρετος*. — † ὁ Χαλκηδόνος *Ζαχαρίας*. — † ὁ Δέρκων *Νικηφόρος*. — † ὁ Θεσσαλονίκης *Μελέτιος*.

Δ'

Ἐπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ μητροπολίτου Δέρκων Γερμανοῦ, ἀπὸ Δράμας (30).

Τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Δέρκων ἀπροστατεύτου διαμεινάσης, ἅτε δὴ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κυρ Νικηφόρου πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος, ἡμεῖς οἱ ἐνδημοῦντες Ἀρχιερεῖς, προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου ἡμῶν Λυθέντου καὶ Δεσπότου, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου Γρηγορίου, συνελθόντες ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου καὶ ψήφους κανονικῶς προβαλλόμενοι, εἰς εὐρεσιν καὶ ἐκλογὴν ἀξίου καὶ ἀρμοδίου προσώπου, τοῦ ἀναδεξομένου τὴν ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ ποιμαντικὴν ράβδον τῆς ἀγιωτάτης αὐτῆς Μητροπόλεως, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανιερώτατον καὶ θεοπρόβλητον Μητροπολίτην Φιλίππων καὶ Δράμας, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸν καὶ περιπόθητον ἡμῶν ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν κύριον *Γερμανόν*, β') δὲ τὸν *Γαβριήλ* καὶ γ') τὸν *Παφνούτιον*, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς διηνεκῇ ἔνδειξιν καὶ παράστασιν.

ἡ πόλις κατὰ μῆνα Νοέμβριον (κβ')

† Ὁ Ἐφέσου *Χρῦσανθος*. — † ὁ Ἡρακλείας *Διονύσιος* ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ σεβασμ. Γέροντος ἁγίου Νικομηδείας κυρ *Παναρέτου*. — † ὁ Χαλκηδόνος *Γερόθεος*. — † ὁ Θεσσαλονίκης *Μελέτιος*. — † ὁ Ἰωαννίνων *Ἰωακείμ*. — † ὁ Κεσπεντηλίου *Ἀρτέμιος*. — † ὁ Σοφίας *Παῖσιος*.

(30) Κωδ. Πατρ. Ἀρχ. ΙΔ' σ. 266. — Ὅρα καὶ σημ. 19.

Ῥπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ Δ' (τὸ α'), ἀπὸ Δέρκων (31).

Ἐπ' οὐδενὸς ἂν τῶν ἀνθρωπίνων συστημάτων ἀμφισβητήσῃ τις μὴ οὐχὶ ἀναγκαίαν εἶναι νόμιμόν τινα τάξιν, καθ' ἣν εὖ μάλα πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον διοικηθήσεται· οὐκ ἀπόχρη γε μὴν εἰ ὥρισται μὲν ἡ τάξις, ἔξῃσι δὲ τοῖς βουλομένοις ἀκινδύνως παραβαίνειν· οὕτω γάρ τοῦ μὲν τὸ ἡδύ, τοῦ δὲ τὸ ἰδίᾳ συμφέρον, καὶ νῦν μὲν τόδε, νῦν δ' ἐκεῖνο, καὶ ἄλλοτε ἄλλο προαιρουμένης ὅ,τι περ ἂν βουλομένη αὐτῷ τύχῃ ὣν, εἰς μάτην ἔσται ἡ τάξις ὠρισμένη, καὶ οἱ μὲν νόμοι παραβαθήσονται ὥς εἰκός, συγχύσεις δὲ καὶ ἀμφισβητήσεις δειναὶ τὸ σύστημα καταλαβοῦσαι, ἄθλιον καὶ ἐλεεινὸν παρέξονται θέημα, καὶ ταῦτόν πεῖσεται, ὅπερ ἡ ναὺς πρὸς τὰς ἐν χειμῶνι τρικυμίας καὶ σάλους· εἰ γὰρ ἐν πλοίῳ ὠρισμένην μὲν θέλει τις τὴν ναυτικήν, μὴ φυλαττομένην δέ, καὶ ἅμα, ὃ μὲν ἀναστελλεῖν, ὃ δὲ καταστελλεῖν τὴν ὁρμήν διατείνεται, καὶ τῷ μὲν πρύμναν ἀνακρούσασθαι, καὶ εἰς λιμένα καθορμίσαι τὴν ναῦν, τῷ δ' εἰς πέλαγος πρὸς τὸν πλοῦν ἀφεῖναι δοκεῖ, καὶ ἕκαστος, οὐχ ὅπερ δεῖ κατὰ λόγον τῆς τέχνης ἀλλ' ὅ,τι περ βούλεται πράττειν ἐπιχειρεῖ, αὐτανδρὸς δῆπου ἡ ναὺς ἄθλιον τὸ ναυάγιον ὑποστήσεται· καίτοι ἐκεῖ μὲν μικρὰ ἢ βλάβη καὶ μόνους τοὺς ἐπὶ τῆς νῆος ἢ ἀταξία ἀπώλεσεν, ἐνταῦθα δὲ ἡ τῶν νόμων παράβασις γένη καὶ ἔθνη ὅλα καταλύσασα ἀνατρέπει. Ταύτη τοι ἀνάγκη πᾶσα μὴ μόνον τοὺς νόμους κεῖσθαι ὀρθῶς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ τούτων ἀκριβεῖ φυλακῇ ἀρχὴν τινα ἀποδεδεῖχθαι καὶ ταύτην ὀρθήν· ἡ γὰρ ἂν μείζω καὶ χεῖρω τὰ φαῦλα συμβήσεται, ὅσῳ ἢ μὲν τῶν νόμων φανλότης μόνους τοὺς χρωμένους ἀπόλλυσι, παρὰ δὲ τὴν τοῦ προϊσταμένου φανλότητα καὶ οἱ ὀρθῶς ἔχοντες νόμοι προσδιαφθεύονται· ὥσπερ γὰρ οἱ ἄνθρωποι ὀρθῶν δέονται νόμων πρὸς εὐζωίαν, οὕτω καὶ οἱ νόμοι ἀγαθῶν χρήζουσι τῶν προϊσταμένων εἰς διατήρησιν· ἀναγκαῖοι ἄρα παντὶ ἀνθρώπων συστήματι νόμοι τε ὀρθοὶ καὶ ἀρχὴ ἐπὶ τούτοις προϊσταμένη· πολλῷ δὲ τοι ἀναγκαιότερον ἡγήσαιοι ἂν τις τὸν ἐπὶ τῆς ὑπερτάτης ταύτης περιωπῆς προϊστάμενον, τοῦ ἀγιοτάτου τούτου φαιμέν Πατριαρχικοῦ Ἀποστολικοῦ καὶ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τοῖς εὐσεβέσι καὶ ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς, ἀφ' οὗ ὡς ἀπὸ ἀγαθῆς ρίζης ἀγαθοὶ καὶ οἱ τῶν κατὰ μέρος παροικιῶν κλάδοι εὐθαλεῖς καὶ ἀδιάστροφοι ἀναβλαστάνουσι πρὸς τοὺς καρποὺς τῆς κατ' εὐσέδειαν ἐπισκέψεως.

(31) Κωδ. Πατρ. Ἀρχ. KB' σ. 39—40.—Ὅρα καὶ σημ. 21.

Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ὁ προπατριαρχεύσας Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κύριος Ἀνθίμος, μετέστη εἰς τὰς οὐρανίους μονάς, ὁ δὲ Ἀγιώτατος Ἀποστολικὸς καὶ Οἰκουμενικὸς Θρόνος διέμεινεν ἀπροστάτευτος καὶ ἀναγκαίως ἐπιζητεῖ ἤδη τὸν οἰκεῖον προστάτην, δοθείσης ἀδείας παρὰ τῆς κραταιᾶς Βασιλείας δι' ὑψηλοῦ ὁρισμοῦ, συμφώνως τοῖς ἀνέκαθεν ἐπιτεχορηγημένοις προνομίοις τῷ ἡμετέρῳ γένει, ἐπὶ τῷ γενέσθαι τὴν τοῦ διαδόχου ἐκλογὴν ἀξιοπρεπῆ, καὶ κατάλληλον πρὸς διατήρησιν τῶν τῆς ὑπακοῆς καθηκόντων ἀπάντων ἡμῶν τῶν ὑποτελῶν χριστιανῶν καὶ εὐαρέστησιν τῷ Βασιλείῳ Κράτει (οὐ τὸ σθένος εἶη ἀπροσμάχητον καὶ εἰς αἰῶνας θριαμβεῦον) ἡμεῖς ἡ ἐνδημοῦσα ἐν τῇ κλεινῇ ταύτῃ τῶν πόλεων ἱερὰ ἐν Χριστῷ τῶν ἀρχιερέων ὁμήγυρις, κοινῇ γνώμῃ καὶ ὁμοφώνῳ συναινέσει, τοῦ τε ἐκλαμπροτάτου καὶ περιφανεστάτου πρίγκηπος τῆς νήσου Σάμου κυρ Στεφάνου Βογορίδου, τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀρχοντος μεγάλου Λογοθέτου κυρ Νικολάου Ἀριστάρχου, τῆς λοιπῆς χορείας τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων, τῶν τιμιωτάτων ἐφόρων, καὶ ἐπιτρόπων τοῦ κοινοῦ, καὶ τῶν εὐλογημένων προκριωτέρων ἐσναφίων, συνελθόντες ἐν τῷ πανσέπτῳ πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, τῇ ἐπικλήσει τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος συνδιασκεψάμενοι περὶ εὐρέσεως ἀξίου καὶ καταλλήλου, ὅστις ἐπὶ τὴν πρωτεύουσάν ταύτην ἀποστολικὴν καὶ οἰκουμενικὴν καθέδραν προβιθασθεῖς, καὶ τὴν κοινὴν λαβὼν πηδαλιονχίαν δυνήσεται λόγῳ καὶ φρονήσει καὶ ἐμπειρίᾳ τὴν πνευματικὴν ταύτην ὁλκάδα εἰς εὐδίους λιμένας ἀπαγαγεῖν ἅπαντας ὁμοθυμαδόν, ἐνὶ κατὰ Χριστὸν φρονήματι, σιόματί τε καὶ καρδίᾳ, ἐξελεξάμεθα τὸν Πανιερώτατον καὶ Θεοπρόβλητον Μητροπολίτην Γέροντα ἅγιον Δέρκων ἐν Χριστῷ περισπύδαστον καὶ περιπόθητον ἡμῶν συναδελφὸν κύριον κύριον **Γερμανόν**, ὥς προέχοντα τῶν λοιπῶν καὶ ὑπερτεροῦντα καὶ ζῆλον ἔνθεον ἐν ἑαυτῷ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἐντρέφοντα, συνέσει τε καὶ φρονήσει, λόγῳ καὶ παιδείᾳ κεκοσμημένον, ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐν τοῖς κόλποις τῆς κοινῆς ἡμῶν μητρὸς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐντεθραμμένον, τὴν τε σύστασιν αὐτῆς διακαῶς ποθοῦντα καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ὑπὲρ ταύτης ἀγωνιζόμενον, ὅση δύναμις, καὶ τὴν ἱερὰν τῶν ἀρχιερέων ὁμήγυριν τοῖς θεοφιλέσιν, ἀξιομιμήτοις καὶ ἀξιεπαίνοις αὐτοῦ πλεονεκτήμασι κατακοσμοῦντα, καὶ μόνον ἱκανὸν ὑπὲρ τε τῆς ἀμωμότητος ἡμῶν θρησκείας καὶ τῆς πρὸς τὴν εὐεργέτιδα καὶ τροφὸν ἡμῶν Κραταιὰν Βασιλείαν εἰλικρινοῦς πίστεως καὶ ἐνδομύχου ἀφοσιώσεως τῶν πιστοτάτων ἡμῶν ραγιάδων χριστιανῶν ἀναδεικνύμενον. Καὶ δὴ κατὰ τὴν ἱερὰν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν τῶν κανονικῶν ψήφων ἐκτελεσθεισῶν, αὐτὸν μὲν ἐθέμεθα τὴν αὐτοῦ θεοπρόβλητον Σεβασμιότητα, ὃν καὶ Παναγιώτατον Δεσπότην ἡμῶν συν-

αποδεχόμεθα ἐν ὧραις αἰσίαις καὶ χρησταῖς κατὰ πάντα ἐλπίσι· βον δὲ τὸν πᾶνιερώτατον Μητροπολίτην Κρήτης κὺρ *Καλλίνικον* καὶ γον τὸν πανιερώτατον Μεσημβρίας κὺρ *Γρηγόριον*, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς ἔνδειξιν καὶ παράστασιν μόνιμον.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωμβ' κατὰ μῆνα Ἰούνιον,

Ἐπινεμήσεως ιε'.

† Ὁ Ἡρακλείας *Διονύσιος*. — † ὁ Νικομηδείας *Διονύσιος*. — † ὁ Χαλκηδόνος *Ἰερόθεος*. — † ὁ Ἰωαννίνων *Ἰωαννίκιος*. — † ὁ Κρήτης *Καλλίνικος*. — † ὁ Μαρωνείας *Ἀνθιμος*. — † ὁ Λήμνου *Δανιήλ*.

ΣΤ'

Περὶ τῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ
Δ' (32).

Διὰ τῆς παρούσης ἡμετέρας οἰκειοθελοῦς παραιτήσεως δηλοποιούμεν ὅτι μὴ ἀντέχοντες τοῖς μόχθοις καὶ τῇ πολυειδεῖ τύρβῃ τῶν συνημμένων τῷ πατριαρχικῷ ἀξιώματι ὑποθέσεων, κατιδόντες ἑμαυτοὺς ἀπαυδήσαντας, οἰκεία βουλῇ καὶ αὐθορμήτῳ προαιρέσει, ἀπεκδυόμεθα τὴν γενικὴν ταύτην ποιμαντορίαν, καὶ ἀφοσιούμενοι τοῦ λοιποῦ τῇ προνοίᾳ τῆς κοινῆς ἡμῶν μητρὸς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, παραιτούμεθα οἰκειοθελῶς τῆς πηδαιουχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου ἀπευθυνόμενοι εἰς ἡρεμον καὶ ἡσυχίον βίον, ἐπειχόμενοι ἀπὸ βαθέων καρδίας εἰρήνην καὶ ἀγάπην ἅπασιν τοῖς ἐν Χριστῷ ἡμῖν περιποθήτοις ἀδελφοῖς ἀγίοις ἀρχιερεῦσιν καὶ παντὶ τῷ ὀρθοδόξῳ ἡμῶν γένει· ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα ἡμῶν ἐνυπόγραφος καὶ ἐνσφράγιστος παραίτησις.

Ἐτει ,αωμε', Ἀπριλίου ιη'.

(Τ. Σ.) † Ὁ πρῶν Κωνσταντινουπόλεως Γερμανὸς βεβαιοῖ.

(32) Κωδ. Πατρ. Ἀρχ. ΚΒ' σ. 74. — Ἐκκλ. Ἀλήθεια Β' σ. 360. — Ὅρα καὶ σημ. 22.

**Ὑπομνηματιστικὸν Γράμμα ἐκλογῆς τοῦ Πατριάρχου
πρ. ΚΗόλεως Γερμανοῦ Δ' (τὸ β') (33).**

Παρά πᾶσι τοῖς εὐσεβέσιν ἀνωμολόγηται περὶ τοῦ ἁγιωτάτου Πατριαρχικοῦ Ἀποστολικοῦ καὶ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὅτι μέγιστον καὶ θεῖον τρόπον ἔχει τὸ ἀξίωμα· μέγιστος μὲν γὰρ ὡς πρωτεύων τῇ τάξει πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱερούς κανόνας, θεῖος δὲ διὰ τὸ τῆς ἀρχιερατείας θεῖον ὄντως ἀξίωμα τοῦ ἐν αὐτῷ ἀεὶ προϊσταμένου, καὶ τοιαύτη πρωτίστη ἐπιτέτραπται αὐτῷ ἡ ἀρχὴ πρὸς εὐκοσμίαν πάσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεροπρεπείας, ἣτις ὡς ἀπὸ ρίζης γενναίας μυρίους ὅσους τῶν ἐκκλησιῶν κλάδους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς κατὰ μέρος ἀναγεννᾷ, καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τέθηλε τὰ βλαστήματα, ἅπερ ἀμφιλαφῶς κομῶσιν εὐθαλέσι φύλλοις τῆς εὐσεβείας, καὶ βρίθουσι τοῖς τῆς ὀρθοδοξίας καρποῖς. Ἐπειδὴ οὖν τοιοῦτος καὶ τηλικούτος ἐστὶν ὁ ἁγιώτατος οὗτος Πατριαρχικὸς Θρόνος, ἔγνωμεν ἤδη τὰ περὶ αὐτὸν ἐν ὑπομνήμασιν ἱεροῖς καταστρώσασθαι. Ὅθεν καὶ ἀρχιερατικὸν τόδε Ὑπομνηματιστικὸν Γράμμα ἀναγκαῖον ἡμῶν ἔδοξεν ἐκθέσθαι περὶ τῆς ἐλέφ ἀποκαταστάσεως νέας Πατριαρχείας. Τῇ γὰρ λ' τοῦ παριπλεύσαντος Ὀκτωβρίου μηνὸς τοῦ ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ τούτῳ Πατριαρχικῷ Θρόνῳ Πατριαρχικῶς προϊσταμένου Παναγιωτάτου κυρίου Ἀνθίμου ἀπομακρυντοῦς ἀπ' αὐτοῦ ὑψηλῷ προσκυνητῷ ἐγγράφῳ κελεύσματι, δόντος καὶ τὴν οἰκαιοθελῇ ἐνυπόγραφον αὐτοῦ παραίτησιν· εὐμενοῖς δὲ ἀδείας καὶ ἐπινεύσεως συμφώνως τοῖς ἐπικεχορηγημένοις προνομίοις τῷ ἡμετέρῳ Γένει χορηγηθείσης ἡμῖν παρὰ τῆς Κραταιᾶς Βασιλείας [ἥς τὸ σθένος εἴη ἀπρόσμαχον καὶ θριαμβεῦτον εἰς τοὺς αἰῶνας] ἐπὶ τῷ γενέσθαι τὴν τοῦ διαδόχου ἐκλογὴν ἀξιοπρεπῇ καὶ κατάλληλον πρὸς ἀπαράτρεπτον διατήρησιν τῶν τε θρησκευτικῶν καὶ πνευματικῶν καθηκόντων, καὶ τῶν ρεαγιαδικῶν ἱερῶν χρεῶν ἀπάντων ἡμῶν τῶν ὑποτελῶν χριστιανῶν καὶ πρὸς εὐαρέστησιν τοῦ Βασιλείου Κράτους, Σύνοδος ὑπερτελεσιάτη περὶ τούτου συνεκροτήθη ἐν τῷ μεγάλῳ Συνοδικῷ τῶν Πατριαρχείων, ὑπὸ πάντων ἡμῶν τῶν ἐνδημούντων ξυναδελφῶν ἁγίων ἀρχιερέων, παρουσιαζόντων τοῦ τε ὑψηλοτάτου αὐθέντου κυρίου Στεφάνου Βογορίδου, τοῦ ἐνδοξοτάτου ἄρχοντος Μεγάλου Λογοθέτου κυρίου Νικολάου Ἀριστάρχου μετὰ παντὸς τοῦ εὐαγοῦς κλήρου, τῶν εὐγενεστάτων προϋχόντων τοῦ Γένους ἡμῶν, τῶν τιμιωτάτων Ἐφόρων καὶ Ἐπιτρόπων τοῦ Κοινοῦ

(33) Κωδ. Πατ. ρ. Ἀρχ. ΚΒ' 243. — Ὅρα καὶ σημ. 25.

καὶ τῶν τοῦ Γένους ἡμῶν Καταστημάτων καὶ τῶν προκριτωτέρων ἀφ' ἑκάστου ρουφετίου τῆς Βασιλευούσης ταύτης τῶν Πόλεων, καὶ σκέψεως γενομένης ἀκριβοῦς ἐν εἰλικρινεῖ τῇ γνώμῃ καὶ ἀπαθεῖ τῷ λογισμῷ, τίς ἂν εἴη ὁ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἀρίστος καὶ θεοφιλῶς προσ-
 τησόμενος, καὶ τὸ πάγκοινον τοῦτο σκάφος τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλη-
 σίας κατὰ σοφὸν Κυβερνήτην πηδαλιουχήσων προκέκριται καὶ προεξε-
 λέγη τῶν ἄλλων ἀπάντων ὁ κατὰ τὸ χωρίον Βεθέκι ἐφησυχάζων Πα-
 ναγιώτατος καὶ Σεβασμιώτατος Πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως
 κύριος κύριος **Γερμανός**, πάντων ἡμῶν ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος εὐχαρίστω
 γνώμῃ καὶ διαθέσει ἀναβοώντων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν παρευρεθέντων
 μικρῶν τε καὶ μεγάλων, ὥσπερ ἀπὸ μιᾶς ψυχῆς ἀναφωνούντων, καὶ τὴν
 αὐτοῦ Σεβασμιωτάτην Παναγιότητα ἐπιζητούντων, καὶ ὅσα χρήσιμα ἐπω-
 φελῇ καὶ ἀναγκαῖα τῇ κοινῇ Μητρὶ ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ διε-
 πράξατο ἐπὶ τῆς θείᾳ ἐλέει προτέρας αὐτοῦ πατριαρχείας, ἀρίστως διοι-
 κήσας καὶ ἐπιεικῶς, προνοητικῶς ἅμα πατρικῶς καὶ φιλαδέλφως ἐξοικο-
 νομήσας τὰ τῆς ἱερᾶς ἀδελφότητος, καὶ εἰρήνην βαθεῖαν τῇ ἀγίᾳ τοῦ
 Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ περιποιησάμενος, εἰς σωτηρίους λιμένας τὸ πάγκοι-
 νον τοῦτο σκάφος διασῶσαι προεβουλήθη. Ὅθεν καὶ διὰ δεητικῆς ἡμῶν
 καὶ παντὸς τοῦ Γένους δουλικῆς ἀνιφορᾶς πρὸς τὸ Βασίλειον Κράτος
 μετακληθεῖσαν τὴν Αὐτοῦ Σεβασμιωτάτην Παναγιότητα καὶ ἐνιδρυθεῖ-
 σαν σήμερον παναισίως ἐν τῇ Οἰκουμένικῇ ταύτῃ Καθέδρᾳ κατὰ τὸν δια-
 καὴ πόθον ἡμῶν, ἀποδεχόμεθα ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς καὶ ἐπιγινώσκομεν
 Παναγιώτατον καὶ Σεβασμιώτατον ἡμῶν Αὐθέντην καὶ Δεσπότην καὶ
 Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, καὶ διακηρύσσομεν καὶ προσεπιβεβαιοῦμεν
 ὁμοφώνως, συνεπενχόμενοι ἐκ βαθέων καρδίας, ὅπως ἡ φιλάγαθος πρό-
 νοια τοῦ ὑψηλοῦ Θεοῦ, ἡ ταῦτα πανσόφως οἰκονομήσασα, χαρίσαιοι ἡμῖν
 τὴν Αὐτοῦ Σεβασμιωτάτην Παναγιότητα σώαν, ἔντιμον, ὑγιᾶ, μακροη-
 μερεύουσαν καὶ ὀρθοτομοῦσαν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ἐντεινούςαν ἐν
 πᾶσι καὶ κατευοδουμένην, καὶ ἀστεμφῶς ἐρηρυσμένην ἐπὶ τοῦ ἀγιωτά-
 του Πατριαρχικοῦ καὶ Ἀποστολικοῦ αὐτῆς Θρόνου μέχρι τερμάτων ἐπι-
 μηκίστου ζωῆς, εἰς κοινὴν πάντων ἡμῶν παραμυθίαν καὶ εἰρηναίαν καὶ
 ἀκατάγνωστον διαγωγὴν, καὶ πνευματικὴν ὠφέλειαν τοῦ χριστεπωνύμου
 πληρώματος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ διηνεκὴ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ
 τὸ παρὸν κοινὸν ἀρχιερατικὸν ἡμῶν Ὑπομνηματιστικὸν Γράμμα ἐπὶ
 τοῦδε τοῦ Ἱεροῦ Κώδικος τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωνβ' κατὰ μῆνα Νοέμβριον.

† Ὁ Καισαρείας **Παῖσιος** — † ὁ Ἡρακλείας **Πανάρετος** ἔχων καὶ
 τὴν γνώμην τοῦ Σεβ. γέροντος Ἐφέσου κύρ **Ἀνθίμου** — † ὁ Κυζίκου

Ἰωακείμ —† ὁ Νικομηδείας *Διονύσιος* — † ὁ Λέρκων *Νεόφυτος* ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ Σεβ. γέροντος Χαλκηδόνος κύρ *Ἱεροθέου* — † ὁ πρόεδρος Διδυμοτείχου *Μελέτιος* —† ὁ Πελαγονείας *Γεράσιμος* —† ὁ Σερρών *Ἰάκωβος* — † ὁ Σάμου *Γρηγόριος* —† ὁ Βιζύης *Γρηγόριος*.

Η'

Ἐπίγραμμα ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Δ' (34).

*Γερμανὸς ἐφίθρονον Πατριαρχικὸν οἶακα τῶμων
 Δεύτερα, κάλλιπε γῆν φύματι ἀργαλέον.
 Πολλὰ μογήσας εὖτε μάλ' ἄφθιτα δ' ἔργματα ρέξας,
 Εὐσεβίης ἔρκος ἔρμα τε Πιερίδων.
 Ἦδὲ Μορὴ Τριάδος χρυσιῶνυμοι ἔνθ' ἄγροι ἄρονες,
 Ὀρφανίης τε δόμος καὶ αἰμένη Σοφίης
 Οἷς ἔπι (ἄλλα σάφ' οἶδε Θεός) κῦδος μέγα κεδρὸν
 Βύζαντος δῆμον ἤρασ, πρῆσβυ μάκαρ
 Αἶ αἶ ρ', ὥς γέο ἱμέρθεν Μοῦσαι στοναχεῦσαι
 Χῆραι δ' ὀρφανικοὶ θ' ὥς μεγάλ' ἱαχον, αἶ
 Δεξιτερὴν δὲ περὶ τοκόμεον αἶνα κύσσομεν αὖτις;
 Δύοποιμα τέτλαμεν. Ἀλλ' ἔλαθι οὐρανόθεν.*

Ἐν ἰταί σωτηρίῳ, αὐγ', μηνὸς Σεπτεμβρίου μεσοῦντος.

(34) Εὐγενίου ἱερέως, ἡ Ζωοδόχος Πηγὴ καὶ τὰ ἱερὰ αὐτῆς προσσαρτήματα Ἀθήναι. 1886 σ. 123.—*Ορα καὶ σημ. 27.

ΓΕΡΜΑΝΟΣ Α'
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

(Έλαιογραφία γενομένη τῷ 1853 — β' πατριαρχεία)

Β'

ΤΟ ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ (35)

Γερμανός ὁ Δ' ὑπῆρξεν ἀνὴρ ἥπιος καὶ ἱλαρός, ἀρχιερεὺς ἐνάρετος καὶ ἀγαθώτατος, πατριαρχῆς φιλογενῆς καὶ φιλόμουσος, ἐργασθεὶς ζηλωτῶς ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς μέχρι σήμερον περὶ αὐτοῦ ἀσχοληθείσης ἱστορίας (36). Καὶ ὁμολογοῦμεν ὅτι ὑπῆρξεν οὗτος κατὰ πάντα δίκαιος. Πᾶς ἀμερόληπτος παρατηρητὴς, παρακολουθῶν βῆμα πρὸς βῆμα τὴν ὅλην ποιμαντορίαν τοῦ ἀοιδίμου τούτου ἱεράρχου, ὥς τε μητροπολίτην καὶ ὡς πατριαρχον, θέλει καταλήξει εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα φθάνων ἀκόμη καὶ μέχρι τῆς αὐτῆς φρασεολογικῆς διατυπώσεως τοῦ ὡς ἄνω χαρακτηρισμοῦ (37)

Ἀναλαβὼν τὴν διαποίμανσιν τῆς ἐπαρχίας *Βιδύνης* ὁ Γερμανός ἐπέδοθη ἀκαμάτως καὶ μετὰ ζήλου ἐνθέου εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐν τῇ ἐτάχθῃ ἱερᾷ διακονίας, πρῶτιστα μὲν καὶ μάλιστα ἐπιδείξας τὴν ἀρχιερατικὴν αὐτοῦ μέριμναν περὶ τὰς καθαρῶς ἐκκλησιαστικὰς καὶ πνευματικὰς ὑπο-

(35) Τὴν πατριαρχικὴν ποιμαντορίαν Γερμανοῦ τοῦ Δ' δύναται τις νὰ παρακολουθήσῃ μελετῶν τὰ ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Πατρ. Ἀρχιεποφυλακείου ἔγγραφα τοῦ Γερμανοῦ, ἐκδοθέντα κατ' ἀμφοτέρας τὰς πατριαρχικὰς περιόδους αὐτοῦ καὶ ἀνερχόμενα εἰς 1082. Εἶνε δέ : 1037 γράμματα ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων ἐκκληκῆς, μοναστηριακῆς, κοινωτικῆς καὶ ἄλλης θρησκευτικῆς φύσεως — 40 ὑπομνήματα ἀρχιερατικῶν ἐκλογῶν διενεργηθεισῶν ἐν τῇ πατριαρχικῇ ναῷ — 2 ἐκδόσεις πρὸς χειροτονίαν ἀρχιερέων Κεφαλληνίας καὶ Ἰθάκης — καὶ 3 κανονικαὶ πράξεις. [Κωδ. Πατρ. Ἀρχ. ΚΑ' 81—378. ΚΒ' 41—72. ΚΓ' 17—20. ΚΔ' 1—149. ΚΗ' 250—357 ΚΘ' 40—51. ΧΜΒ' 20—65. 186—196.

(36) *Μ. Γεδεών* Πατρ. Πίνακες σελ. 695—τοῦ αὐτοῦ Πατριαρχ. ἱστορίας μνημεῖα. Ἀθήναι. 1922 σ. 32.—*Ι. Σοκολῶφ* ἱστορία κλπ. ὡς ἀνωτέρω σ. 569.—*Ἐκκλ. Ἀλήθεια* Α' σ. 77.—*Ζαχ. Μαθᾶ* Κατάλογος κλπ. σ. 179.—*Σκαρλ, Βυζαντίου* ἡ ΚΠολις τόμ. Β' σ. 547.—*Ἀριστοκλέους Θεοδ.* Βιογραφία Κωνσταντίου Α' κλπ. σ. 68.—*Δημ. Κυριακοῦ* (Ἐκλ. ἱστορία Γ' σ. 51.

(37) Ἡ μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας ΚΠόλεως ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Γερμανοῦ ἐπεξετάθη καὶ ἔξω τῶν ὁρίων αὐτῆς. Ὅρα προχείρως *Καλλ. Δελικάνη* Πατριαρχ. ἔγγραφα τόμ. Β' σ. 80. 271. 297. 318. 625—27. 629. 651.

θέσεις τῶν χριστιανῶν αὐτοῦ, ἔπειτα δὲ ἡ μᾶλλον ἐξ Ἰσου πρὸς ἐκείνας καὶ περὶ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ μόρφωσιν αὐτῶν. Διὸ καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπελήφθη τῆς ὑποστηρίξεως τῶν γραμμάτων διὰ τῆς ἰδρύσεως πρὸ παντὸς σχολῶν καὶ δὴ καὶ βουλγαρικῆς τοιαύτης ἐν Βιδύνῃ, πρὸς μόρφωσιν τῆς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς νεολαίας, προικοδοτήσας μάλιστα καὶ ἐξ ἰδίων τὴν σχολὴν ταύτην, δι' ἣν καὶ μετεκαλέσαστο βούλγαρον διδάσκαλον διάκονόν τινα ἐκ τῆς ἱ. μονῆς Ρίγας σκεπτόμενος νὰ προσῇ ἀργότερον καὶ εἰς πλείονα τελειοποιήσιν τῆς σχολῆς. Γενόμενος δ' εἴτα ποιμὴν τῆς ἐπαρχίας **Δράμας** ἐξηκολούθησε τὸ αὐτὸ ὡς ἄνω πρόγραμμα, ἐξ Ἰσου μεριμνῶν περὶ τὴν ἰδρύσιν ἐκκλησιῶν τε καὶ σχολῶν πολλαχού τῆς παροιχίας αὐτοῦ ταύτης, ἰδίως ἐν Ἀλιστράτῃ καὶ Ροδολίβος, αὐτοπροσώπως ἐπιστατῶν εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν, ἵνα καὶ διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος προκαλέσῃ τὸ πρὸς τὰ γράμματα ἐνδιαφέρον τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ. Λέγεται ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὀλιγοετοῦς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δράμας ἀρχιερατείας αὐτοῦ ὁ Γερμανὸς διὰ πολλῶν μόχθων καὶ ἐξ ἰδίων ἐν μέρει δαπανῶν ἀνήγειρεν ὑπὲρ τὰς 30 ἐκκλησίας καὶ 8 σχολάς, δαπάνῃ δὲ αὐτοῦ ἐπίσης ἐξεπαιδεύθησαν ἐν ΚΠόλει καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἔνδεκα νέοι (38). Τὸ αὐτὸ παρατηροῦμεν καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ **Δέρκων**, ἔνθα ἐπεδόθη ἀξιοζήλως εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν πόρων τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν σχολῶν, ἰδιαιτέρως δὲ τῆς ἐν ἣ ἡδυνευσεν κοινότητος Θεραπειῶν. Καὶ τὴν μὲν αὐτόθι ἱερὰν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἀνεκούφισε δι' ἀποσθέσεως τοῦ χρέους αὐτῆς καὶ δι' ἐξαικονομήσεως ἀργότερον καὶ χρηματικοῦ ποσοῦ πρὸς τε καλλωπισμὸν καὶ πρὸς ἀγορὰν οἰκοπέδου παρ' αὐτὴν δι' εὐρυτέραν ἀνακαίνισιν αὐτῆς· τὴν δὲ αὐτόθι ἐπίσης σχολὴν ἐπεσκεύασε καὶ προήγαγε καὶ πυρποληθεῖσαν [3 Ν/ερίου 1840] ἀνωκοδόμησε, καθὰ περὶ πάντων τούτων ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης ἑσημείου τὰ ἐξῆς ἐν τῷ σχετικῷ πατριαρχικῷ καὶ συνοδικῷ Σιγγιλλίῳ τῷ ἐκδοθέντι κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1843 :

«Τὸ ἐν Θεραπείῳ τῆς θεοσώστου ἐπαρχίας Δέρκων κοινὸν Ἑλληνικὸν καὶ ἀλληλοδιδασκικὸν ἤδη σχολεῖον, τὸ πρὸ χρόνων λαμπρὸν καὶ περικλεές ὑπάρχον καὶ γενναίους ἐκφέρων καρποὺς διὰ τῶν ἀείποτε ἐν αὐτῷ συνισταμένων περιφημῶν ἐπὶ παιδείᾳ διδασκάλων, ἐπειδὴ ἀπὸ τῶν καιρικῶν περιστατικῶν καὶ ἀνωμυλιῶν κατὰ μικρὸν ἡλαττώθη εἰς τὰ χρηματικά κεφάλαια καὶ μὴ ἔχον τὰς ἀναγκαίας προσόδους κατέστη ἀσυντελὲς σχεδὸν καὶ ἀνωφελὲς ὡς πρὸς τὴν ἐπίδοσιν τῆς νεολαίας ἢ μετριότης ἡμῶν ἀναλαβοῦσα τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τῆς θεοσώστου ταύ-

(38) Σ. Βοντυρεᾶ ὁ Πατριάρχης Γερμανός, ἐν τῷ ἡμερολ. **Χρόνος**, ὡς ἀνωτέρω σ. 72. **Ἐκκλ. Ἀλήθεια** τόμ. Γ' [1882] σ. 331.

της ἐπαρχίας Δέρκων ἐπὶ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου προκατόχου ἡμῶν κυρίου Γρηγορίου, τοῦ λίαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ περισπούδαστου συναδελφοῦ, καὶ τὴν [εὐ]καιρίαν ταύτην τῆς πατριαρχικῆς περιωπῆς τῆς Σεβασμιωτάτης αὐτοῦ Παναγιότητος, ὡς ἀρυσαμένου ἀπὸ τούτου τοῦ σχολείου τὰ ἡδύτατα τῆς παιδείας νάματα, σύνδεσμον τῆς ὑαὲρ τῆς νεολαίας ἀξιοχρέω αὐτῆς προνοία καὶ φροντίδι εὐροῦσα καὶ διὰ συνδρομῆς χρηματικῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν καὶ τῆς λοιπῆς ἱερᾶς ἀδελφότητος ἱκανὸν συγκροτήσασα ποσὸν τὴν τε ἐπισκευὴν τοῦ εἰς οὐαθρότητα καταντήσαντος τούτου σχολείου ἐποιήσατο τηνικαῦτα καὶ τὰ χρηματικά κεφάλαια καὶ τὰς προσόδους αὐτοῦ ἐληύξησε καὶ ἀνέδειξεν αὐθις σχολεῖον τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων καὶ τῶν κοινῶν γραμμάτων δι' ἀποκαταστάσεως ἐν αὐτῷ διδασκαλῶν εὐσεβῶν, χρηστοτήθων, πεπαιδευμένων καὶ ἱκανῶν ὡς πρὸς τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν. Ἀλλ' ἐν τῇ προσυμβάσῃ ἐσχάτως πυρκαϊᾷ τῆς χώρας ταύτης τῶν Θεραπειῶν πυρίκανστον καὶ τοῦτο γενόμενον, ἀνφκοδομήσατο καὶ περιποιήσατο οὐδὲν ἥτιον, ὠνησαμένη ἀπὸ ἰδίων αὐτοῦ χρημάτων καὶ τὰ τρία ἱερατικά μερίδια τῶν προεστώτων τῆς ἱερᾶς μητροπολιτικῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ ἐτήσιον πρόσδοδον αὐτῷ προσπορισαμένη» (39).

Ἀπολύων τὴν Ἐγκύκλιον αὐτοῦ πρὸς τοὺς μητροπολίτας τοῦ Θρόνου ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῶν πατριαρχικῶν εὐθυνῶν προέτρεπεν θαυμασίως

(39) Περί τῆς *Μητροπόλεως Δέρκων* καὶ ἰδίως περὶ τῶν *Θεραπειῶν* ὄρα μελέτην *Γεωργ. Π. Πουρναγᾶ* «Ἐλάσσονες ἱστορικαὶ σελίδες ἐκ τῆς Θεραπειάδος» ἐν τῷ «Ἡμερολογίῳ τῆς Ἀνατολῆς» 1885, ἐκδ. ἐπὶ Ἀθ. Παλαιολόγου ΚΠολις 1883, σελ. 93 -163.—Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπ. τόμ. ΙΒ' σ. 550.—Σ. *Βουτυρᾶ* ἐν τῷ ἡμερολ. *Χρόνος* ὡς ἀνωτ. σελ. 73. — Τὸ περὶ τῆς σχολῆς τῶν Θεραπειῶν πατριαρχ. καὶ συνοδικὸν ἐκ μεμβράνης σιγίλλιον σώζεται ὑπ' ἀριθ. 4 ἐν τῷ κώδικι τῆς μ'πόλεως Δέρκων, ἐπὶ πλακὸς δὲ ἄλλοτε ἐντετειχισμένης ἐπὶ τῆς ἀρχαίας σχολῆς καὶ σήμερον εὐρισκομένης ἐν τῷ περ. βόλῳ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἀναγινώσκονται τάδε :

1841.

*Πυρὸς φλόγες μανιώδεις ἀπετέφρωσαν ἐκεῖνο τὸ νεοδηθὲν Μουσεῖον
διὰ συνδρομῆς τοῦ θείου Πατριάρχου Γρηγορίου
καὶ τοῦ ποιμενάρχου Δέρκων Γερμανοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀνδρῶν τῶν
[θαυμασίων.*

*Δὲν ἀπετιφρώθη ὁμως μετ' τὴν ὕλην καὶ ὁ ζῆλος ὁ διάπυρος ἐκείνων
ἀλλ' ἐξωπυρώθη μᾶλλον καὶ μετ' ὄργασμόν μεγάλον
ἀνηγέρθη αὐθις ἤδη ἡ σεπτὴ αὐτῇ οἰκία τῶν Μουσῶν τῶν Πιερίδων.*

αὐτοὺς εἰς τὴν ἐπιτέλεισιν τῶν ἀπέναντι τοῦ κράτους καὶ τῶν χριστιανῶν αὐτῶν ποιμαντορικῶν καθηκόντων ὑπομιμνήσκων ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἀρχιερέων «*κεφαλαιωδῶς τὰ οὐσιωδέστερα τῶν ἀρχιερατικῶν χρεῶν*», ὡς ἐξῆς: «Ἐντελλόμεθα καὶ προτρεπόμεθά σοι ὅπως διατελῇς ἀγρυπνος καὶ προσεκτικὸς εἰς τε τὴν ἀπαρασάλευτον διατήρησιν τῶν θείων νόμων καὶ ἱερῶν κανόνων καὶ τὴν φυλακὴν τῶν πατροπαράδοτων ἐθίμων καὶ κανονικῶν διατυπώσεων τῆς ἀσωμήτου ἡμῶν πίστεως παρὰ πᾶσι τοῖς ἐπαρχιώταις σου. . . : τοὺς ὁποίους ὀφείλεις διδάσκειν καὶ νουθετεῖν ἀδιαλείπτως καὶ ὑπαγορεύειν τὰ χριστιανικὰ αὐτῶν χρέη γενόμενος πρῶτος καλὸν παράδειγμα ἀρετῆς καὶ φόβου Θεοῦ καὶ ποιμαίνων αὐτοὺς ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ. . . . ἐμπνέων αὐτοῖς τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ εὐκρινῇ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν κραταιὰν βασιλείαν. . . . διενεργῶν ἀόκνως τὰ τῆς ποιμαντικῆς προστασίας σου ἱερὰ χρέη καὶ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ σου ὀρθοδόξου νεολαίας, ἐποπτεύης ἐν τῇ καλῇ διέξαγωγῇ τῶν σχολείων, τῇ ἀποκαταστάσει εὐσεβοφρόνων καὶ χρηστοτήτων διδασκάλων καὶ τῇ παραδόσει μαθημάτων προσφόρων τῷ τε χριστιανικῷ καὶ ἠθικῷ ραγιαδικῷ πολιτεύματι καὶ προσέχης εἰς τὸ νὰ μὴ παρεισφρήσωσι κατὰ τε τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἠθικὸν μέρος νεωτερισμοὶ ἐπεκτείνων δὲ τὴν παρατήρησιν καὶ ἀρχιερατικὴν σου ἔρευναν ἐν ἐκάστῳ μέρει τῆς ἐπαρχίας σου κατοπτεύης ἐπιμελῶς μήποτε ἢ προϋπάρχουσιν εὐρισκόμενοι ἢ νεωστὶ παρῳγιγνώνται ἄνθρωποι ἄγνῳτες καὶ ἁμαρτυροὶ, καὶ ἐπομένως ὑποποιοὶ κατὰ τε τὰ θρησκευτικὰ φρονήματα καὶ τὴν ἠθικὴν διαγωγὴν ταράττοντες τὴν ἡσυχίαν τῶν χριστιανῶν σου καὶ λόγοις ἢ τρόποις λυμαινόμενοι τὴν εὐσέβειαν αὐτῶν καὶ τὴν εὐζωίαν σκανδαλίζοντες. . . . μὴ διαλείψης δὲ γράφων ἡμῖν περὶ πάσης ιδέας σου καὶ κοινῆς τῶν ἐπαρχιωτῶν σου ὑποθέσεως καὶ ἀνάγκης δεομένης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἀντιλήψεως, ἵνα λαμβάνῃ τὸ προσήκον καὶ εὐλόγοφανές πέρας. . . . » (40)

Ἡ Ἐγκύκλιος αὕτη, διαχαράττουσα ὁλόκληρον πρόγραμμα ποιμαντορικῆς ἐνεργείας, τεθὲν ἤδη ἀπὸ τῆς α' αὐτοῦ πατριαρχείας ὑπὸ τὰ ὅμματα καὶ τὴν εὐθύνην τῶν ἀρχιερέων τοῦ θρόνου, ἀποτελεῖ αὐτὸ τοῦτο ἐν ταῖς γενικαῖς γραμμαῖς καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ὅλης πατριαρχικῆς ποιμαντορικῆς δράσεως τοῦ Γερμανοῦ, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῆς ἐπὶ μέρους συνοπτικῆς ἀναπτύξεως τῶν διαφορῶν σημείων αὐτῆς.

α'. — Ὁ Γερμανὸς ἐν τῶν πρωτίστων αὐτοῦ μελημάτων ἐθεώρησεν ὅπως καλέσῃ κληρὸν καὶ λαὸν «εἰς εὐγνώμονα καὶ εὐκρινῇ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν κραταιὰν βασιλείαν» συνιστῶν καὶ ἐντελλόμενος πᾶσιν ἀνεξαι-

(40) Κωδ. Πατρ. Ἀρχ. ΚΗ' σ. 250.

ρέτως «τὴν μέχρι κεραίας διατήρησιν τῶν ἱερῶν τῆς ἐντελοῦς εὐπειθείας καὶ ὑποταγῆς αὐτῶν καὶ τὴν θερμὴν προθυμίαν εἰς τὰς ὑψηλὰς διαταγὰς» τοῦ Ἀνακτοῦ καὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ. Ἡ τοιαύτη δὲ ὀφειλετική ἄλλως στάσις τοῦ Πατριαρχοῦ πρὸς τὸ βασιλεῖον κράτος παρεῖχεν ἐκείνῳ, ὡς *ἐθνάρχῃ*, ὅλον τὸ θάρρος καὶ τὸ δικαίωμα ὅπως ἀναφερόμενος εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ζητῇ δικαιοσύνην καὶ προστασίαν ἐν οἷς ἔδλεπεν ἑλλειπούσας τὰς ἀρετὰς ταύτας. Ἡ μελέτη τῶν σχετικῶν ἐγγράφων μαρτυρεῖ περὶ τούτου (41), ὅπως πάλιν καὶ ἡ παρακολούθησις τῆς πατριαρχείας [α' καὶ β'] τοῦ Γερμανοῦ βεβαιοῖ περιτράνωσιν τὴν ἀλήθειαν ὅτι οὗτος ζηλοτύπως περιφρουρήσας τὰ δίκαια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπεραμυνθεὶς τῶν προνομίων τοῦ Γένους εἶδεν ἐν τέλει κατοχυρούμενα ταῦτα ἔτι ἅπαξ διὰ φιρμανίου τοῦ Σουλτάνου Ἀβδουλ Μετζήτ [κατὰ Μάϊον τοῦ 1853] (42). Τὸ φιρμάνιον τοῦτο ἐνῶ ὡμολόγει ἅφ' ἐνὸς ὅτι συνέβησαν *καταχρήσεις τινὲς προελθούσαι ἐξ ἀμελείας*, διεβεβαίουν ἅφ' ἑτέρου ὅτι αὗται *θὰ ἐξαλειφθῶσι παντελῶς* τηρουμένων εἰς τὸ διηνεκὲς ἀπροσβλήτων τῶν ἐν λόγῳ προνομίων (43). Ὁ Γερμανὸς συγκαλέσας

(41) *Κωδ. Πατρ. Ἀρχεῖοφ.* ΚΑ' σελ. 162. ΚΔ' 1. 7. 25. ΚΗ' 250. 280. 285. 357.—*Ι. Σοκολώφ*, ἱστορία κλπ. ὡς ἀνωτέρω σελ. 275. 277. 553.

(42) Ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου τούτου [1839—1861] τὴν 3ην Ν/βρίου 1839 ἐξεδόθη τὸ *Χάττι-ε-σερίφ* τοῦ *Γκιουλχανέ*, διάταγμα εἰσηγητικὸν πολλῶν μεταρρυθμίσεων ἐν τῇ διοικήσει, καὶ μεταξὺ ἄλλων καὶ ἐγγυήσεων ἐξασφαλίζουσῶν εἰς τοὺς ὑπηκόους τοῦ Σουλτάνου πλήρη ἀσφάλειαν ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας. Ἐπηκολούθησε [1843] *διάταγμα* τοῦ αὐτοῦ ἀπαγορεύον *πάντα διωγμὸν ἔνεκα θρησκείας*. Κατόπιν [1853] τὸ *Φιρμάνιον*, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐνταῦθα, καὶ τέλος [18 Φεβρουαρίου 1856] τὸ *Χάττι Χουμαγιούν*, ἀποτελοῦν τὴν κορωνίδα τῶν ἀναληφθεισῶν ἐπισήμων ὑποχρεώσεων τῆς Ὀθωμ. Κυβερνήσεως περὶ ἐξασφάλισις τῶν δικαίων καὶ προνομίων τῶν μὴ μουσουλμάνων αὐτῆς ὑπηκόων. Ἀπόρροια τοῦ Χάττι Χουμαγιούν ὑπῆρξεν ἡ σύγκλησις ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Ἐθνοσυνελεύσεως, ἣτις καὶ κατήρτισε τοὺς γνωστὸς «Ἐθνικοὺς Κανονισμοὺς». (*Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαίδ.* Α' σ. 42.—Τὰ δίκαια καὶ προνόμια τοῦ Οἴκουμ. Πατριαρχείου. Ἐκθεσίς συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς, εἰσηγούμενου ἀρχιμ. *Κ. Δελικάνη* ΚΠολις. 1909. σελ. 51 καὶ ἐξ. — *Μ. Γεδεών*, αἱ φάσεις τοῦ παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος κλπ. ΚΠολις. 1910 σ. 62. — *Μ. Διδυμοτεῖχου Φιλαρέτου*, Ἐκκλ. Ἱστορία τόμ. Γ' μέρος β' Ἀλεξάνδρεια. 1928. σ. 19. — *Α. Διομ. Κυριακοῦ Ἐκκλ.* Ἱστορία τόμ. Γ' Ἀθήναι 1898. ἐκδ. β' σελ. 23. — *Albert Malet*, l'époque contemporaine 5 éd. Paris 1913 σελ. 520. — *Ι. Σοκολώφ* ἡ ἱστορία ὡς ἀνωτ. κλπ. σ. 277).

(43) Τὸ κείμενον ἐν τῷ Β' Παραρτήματι — Ἐκκλ. Ἀλήθεια τόμ. Γ' [1882] σ. 749. — *Μ. Γεδεών* αἱ φάσεις τοῦ παρ' ἡμῖν κλπ. ὡς ἀνωτέρω σ. 114.—Τὰ οἴκαι καὶ προνόμια τοῦ Οἴκουμ. Π/χείου ὡς ἀνωτέρω σελ. 51. 53-55.—Ἱστορικὰ μνημεῖα τοῦ Ἀθῶ ὑπὸ Μ. πρ. *Λεοντοπόλεως Σωφρονίου* ἐν τῷ περιοδικῷ Ἑλληνικά τόμ. Β' [1929] σ. 337. — Ἀνάλεκτα Ἱεροσολ. Σταχυολογίας ὑπὸ *Α. Κερσεμέως* τόμ. Γ' σελ. 509. — Προκήρυξις [8 Ἰουλίου 1853] φέρουσα τὰς ὑπογραφὰς τοῦ Σεῖχουλι-

ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐκκλησιαστικὴν-ἐθνικὴν συνέλευσιν κατέστησε γνωστὸν τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐν λόγῳ φερμανίου, ἀπὸ μέρους δὲ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἑθνους ὑπέβαλε τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ἔγγραφον [31 Μαΐου 1853] κοινῆς εὐγνωμοσύνης ἐκδηλωτικόν (44).

β'.—Ποιμαντορικὴν μέριμναν ἐπεδείξατο ὁ Γερμανὸς καὶ εἰς ὃ, τι ἀφεώρα τὴν *θρησκευτικὴν ζωὴν* καὶ καθόλου τὴν *ἐκκλησιαστικὴν* τοιαύτην τῶν χριστιανῶν. Ἐξεδηλώθη δ' αὕτη πλουσίως καὶ σθεναρῶς διὰ τῆς καταπολεμήσεως τῶν ἐκασταχοῦ ἀναφανεισῶν δεισιδιαιμονιῶν καὶ ἰδιαιτέρως τῆς ἀπὸ μέρους καθολικῶν καὶ προτεσταντῶν διενεργουμένης προπαγάνδας, διὰ τῆς διαδόσεως θρησκευτικῶν βιβλίων, εἰδικώτερον δὲ διὰ τῆς ἰδρύσεως ἐκκλησιῶν καὶ τῆς ἐκτυπώσεως ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων πρὸς χρῆσιν ἐν αὐταῖς (45).

γ'.—Περὶ τῶν *οἰκονομικῶν* πραγμάτων τοῦ Κέντρου καὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἰδιαιτέρα κατεβλήθη μέριμνα. Καὶ ὥς πρὸς μὲν τὸ πρῶτον, τὸ Πατριαρχεῖον, ὁ Γερμανὸς εἰσηγήθη τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ ἐφαρμογὴν νέου κανονισμοῦ ἐνὸς κεντρικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου ἀναθεῖς τὰς εὐθύνas εἰς πεπειραμένα ἀρχιερατικά καὶ ~~λαϊκά~~ ^{λαϊκὰ} πρόσωπα· ὥς πρὸς δὲ τὰς ἐνορίας καὶ κοινότητας καὶ ἐπαρχίας συνίστα ἑκάστοτε τὴν ἐκλογὴν ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπῶν ἐκ προσώπων σεβαστῶν τὴν ἡλικίαν καὶ εὐπολήπτων ἀπὸ γεβίου, ἔχουσῶν δὲ ὥς ἔργον τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν τῶν διαφόρων εὐαγῶν καταστημάτων [ναῶν, σχολῶν, πτωχοκομείων, νοσοκομείων κλπ.], ἄνευ ὅμως οὐδεμιᾶς ἀναμίξεως αὐτῶν εἰς ὑποθέσεις καθαρῶς ἐκκλησιαστικὰς τῶν ἐνοριῶν ὥς καὶ εἰς μοναστηριακὰς τοιαύτας, περὶ ὧν ἐλαμβάνετο ἰδιαιτέρα φροντίς. Ἰδιαιτέρως προκειμένου περὶ τῶν ἐνοριακῶν ναῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ΚΠόλεως ἐξέδωκε συνοδικὸν γράμμα περὶ τῶν ἐπιτροπῶν αὐτῶν, ἐζήτει δὲ τακτικὴν λογοδοσίαν ἐνώπιον ἐπὶ τούτῳ καταρτισθείσης ἐξ ἀρχιερέων καὶ λαϊκῶν ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς (46).

σλὰμ καὶ τῶν Ὑπουργῶν, ἐν ἐνεργείᾳ τε καὶ ἐν διαθεσιμότητι, ἐκοινοποίησε καθ' ἅπαν τὸ κράτος τὴν ἐν τῷ Φερμανίῳ τούτῳ σουλτανικὴν διαταγὴν, ἐγκύκλιοι δὲ κυβερνητικαὶ [ἀπὸ 14 Ἰουλίου καὶ 31ης Δεβρίου 1853] πρὸς τὰς Μ. Δυνάμεις ἐπεβεβαίουν τὴν κύρωσιν τῶν προνομίων διὰ τῶν ἐκδοθέντων φερμανίων, ἐφ' ὅσον τὸ πρὸς τὸν Γερμανὸν φερμανίον ἀνεκοινώθη καὶ εἰς τοὺς πνευματικούς ἀρχηγούς τῶν Ἀρμενίων, Ἀρμενοκαθολικῶν, Προτεσταντῶν καὶ Ἰουδαίων.

(44) Τὸ κείμενον ἐν τῷ Β' Παραρτήματι.—Μ. Γεδεών. Αἱ φάσεις τοῦ ἐκκλ./κού ζητήματος κλπ. ὡς ἀνωτέρω σ. 62-64.

(45) Κωδ. Π. Ἀρχ. ΚΑ' 110. 255. 371. ΚΓ' 41. 106. ΚΔ' 26. 42. 98.—Ἰ. Σοκολῶφ ἱστορία κλπ. ὡς ἀνωτ. 555. 557. 558. 564.

(46) Κωδ. Π. Ἀρχ. ΚΑ' 97. 124. 136. 145. 367. ΚΔ' 39. ΚΘ' 43.—Ἰ. Σοκολῶφ ἱστορία κλπ. ὡς ἀνωτ. σ. 553. 555. 567.—Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ. Η' σ. 248.

δ'—Γερμανὸς ὁ Δ' διεκρίθη πρωτίστως διὰ τὴν ἄκραν αὐτοῦ **φιλομουσίαν**, ἀρετὴν ὑψίστην τὴν ὅποίαν καὶ ὡς μητροπολίτης εὐρέως καὶ ὡς πατριάρχης εὐρύτερον ἐφήρμοσεν. Ὁ ἀναδιφῶν τὰς σελίδας τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ θὰ ἀντιληφθῇ ἀμέσως ὅτι ὁ ἀοίδιμος ἐξεδήλου μίαν βαθεῖαν ἀγάπην καὶ ὑπόληψιν πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰ σχολεῖα, καταβάλλων καὶ ἐμπνέων τοῖς ἄλλοις μίαν ὅλως ἰδιαιτέραν προσπάθειαν διὰ τὴν μόρφωσιν τῆς ὀρθοδόξου νεολαίας καὶ εἴτε διὰ γραμμάτων προτρεπόμενος καὶ ἐνθαρρύνων, εἴτε διὰ πράξεων ἐκκλησιαστικῶν καὶ σιγίλλίων συνδικῶν κατασφαλιζόμενος τὴν ἰδρυσιν καὶ λειτουργίαν καὶ διοίκησιν καὶ συντήρησιν σχολείων ἀλληλοδιδασκικῶν τε καὶ ἑλληνικῶν, ὡς ἐλέγοντο τότε, εἴτε πάλιν συνιστῶν καὶ ὑποδεικνύων τὴν ἀποστολὴν καὶ τὸν διορισμὸν διδασκάλων ἐμπείρων καὶ ἱκανῶν ὅπως ἐμπνεύσωσι τοῖς μαθηταῖς γνώσεις θρησκευτικῶς τε καὶ ἠθικῶς καὶ ἐθνικῶς ὑγιεῖς, εἴτε καὶ ἐξελέγχων τὰ σχολικὰ καὶ μὴ βιβλία καὶ διενεργῶν πολλάκις καὶ τὴν διανομὴν καταλλήλων τοιούτων καὶ ὅλως δωρεάν, ἔτι δὲ ὑποστηρίζων καὶ τὸν καταρτισμὸν καὶ τὸν πλουτισμὸν βιβλιοθηκῶν, καὶ ταῦτα πάντα προκειμένου ὅχι μόνον περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ δικαιοδοσίας ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Θρόνου, καὶ συμβουλευῶν, ἐνίοτε μάλιστα καὶ μετ' ἀπειλῶν ἐκκλησιαστικῶν, ὅχι μόνον ἐπαρχίας καὶ κοινότητας καὶ λαϊκοὺς ἀλλὰ καὶ ἱερὰς μονὰς γενικῶς καὶ μοναχοὺς ἐπὶ μέρους, πρὸς ὑποστήριξιν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν σχολείων. Προκειμένου δὲ περὶ τῶν σχολῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς αὐτοῦ ἐσκέφθη καὶ περὶ συντάξεως καὶ ἐφαρμογῆς ὁμοιόμορφου ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, ἀλλ' ἐπελθὼν ὁ θάνατος κατέστησε τὸ σχέδιον τοῦτο ἀνεκτέλεστον (47).

ε'] Τὸ **φιλάνθρωπον** τοῦ Γερμανοῦ διαδέλπει τις πολλαχού τῶν ποιμαντορικῶν αὐτοῦ σκέψεων καὶ ἐνεργειῶν. Ἐπεμελήθη τῆς ἰδρύσεως **κιβωτίου τῶν ἐλεῶν** προωρισμένου κυρίως ἵνα ἐξυπηρετήσῃ τὰς ἀνάγκας τῶν πτωχῶν κατὰ τὰς ἐορτὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα καὶ πρὸς τοῦτο δὲν ὑπῆρξεν ἄκαρπος ἡ πατριαρχικὴ ἐκκλησις παρ' ἄλλοις τε καὶ παρὰ τῷ Ἀγίῳ Ὄρει καὶ τῷ Σινᾷ. Ἀλλ' ὅ,τι κυρίως δύναται ἀπὸ

(47) Τὴν ἐκπαιδευτικὴν καθόλου τοῦ Γερμανοῦ μέριμναν ἡσθάνθησαν ἄλλαι τε καὶ αἱ κοινότητες : Βαλατᾶ, Βεβεκίου, Γενὴ Μοχαλὲ καὶ Νεοχωρίου τοῦ Βοσπόρου, Ἡρακλείου, Κυδωνίας, καὶ Ρεθύμνης [Κρήτης], Καισαρείας, Πάτμου, Θεσσαλονίκης, Ἀλυστρᾶτης, Καλλιπόλεως, Κυδωνιῶν, Νίγδης, Συνασσοῦ, Τραπεζοῦντος,]Κωδ. Πατρ. Ἀρχιεποφ. ΚΑ' 82. 125. 131. 144. 188. 208. 212. 224. 252. 269. 278. 284. 358. 366. 374. ΚΓ' 33. 61. 100. 115. ΚΔ' 7. 8. 84. 130. ΚΗ' 258. 272. 277. 298. 313. 339. 341. 344. 354. ΚΘ' 48.— Ἱ. Σοκολῶφ ἱστορία κλπ. ὡς ἀνωτ. σελ. 561-64. 569.— Β. Καλλίφρονος Ἐκπαιδευτικὰ καὶ Ἐκκλησιαστικά. ΚΠολις. 1867. σελ. 14-17.

τῆς ἀπόψεως ταύτης νὰ ἐξάρῃ τὴν β' πατριαρχεῖαν τοῦ ἀοιδίμου πρω-
 θιεράρχου ὑπῆρξεν ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυσις *'Ορφανοτροφείου* ἔξω τοῦ *'Επτα-
 πυργίου*. Γνωστὸν βεβαίως ὅτι ἡ φιλάνθρωπος μέριμνα τῆς *'Εκκλησίας*
 κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας ὑπὲρ τῶν πασχόντων καὶ ἀσθενῶν δὲν
 ἔπαυσε ποτέ, ἀπὸ τῶν μέσων δὲ τοῦ ιη' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς ἔχομεν νὰ
 ἀριθμήσωμεν καὶ τρία νοσοκομεῖα: τὸ ἔξω τῶν ἑπτὰ Πύργων, τὸ ἐν *Σταυ-
 ροδρομίῳ* [*Ταξειμίῳ*] καὶ τὸ ἐν *Γαλατῇ* [ὅπου νῦν τὸ *Μ. Ἑθν. χάνιον*].
'Αλλ' ἐπληθύνοντο οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ ἀνέστιοι γέροντες καὶ οἱ φρενοβλα-
 βεῖς καὶ οἱ ἀνιάτως πάσχοντες καὶ οἱ ὀρφανοὶ παῖδες καὶ ἔπρεπε νὰ
 τεθῇ μία τάξις πραγμάτων διὰ τῆς ἰδρύσεως καὶ ἄλλων κτιρίων καὶ συ-
 νεπῶς τῆς ἀραιώσεως τῶν περιθάλπομένων καὶ δὴ ἀναλόγως τῆς ἀσθε-
 νεῖας τῆς ἄλλης ἀνάγκης αὐτῶν. Τότε κατεδείχθη τὸ πρακτικὸν καὶ φι-
 λάνθρωπον πνεῦμα τοῦ Πατριάρχου, ὅστις εἰσηγηθεὶς ἐπέτυχε τὴν ἰδρυ-
 σιν, ἐθνικῇ δαπάνῃ, *'Ορφανοτροφείου* ἐπὶ σκοπῷ «νὰ χρησιμεύσῃ ὡς
 ἐκπαιδευτήριον, ὅπου ἄπορα καὶ ἀνέστια τέκνα νὰ ἐκπαιδεύωνται καὶ
 διδασκόμενα τέχνην τινὰ νὰ πορίζονται ἀκολούθως πόρον ἔντιμον καὶ
 ἐπαρκῆ» (48).

στ'] *'Επὶ Γερμανοῦ* ἐξεδόθησαν τρεῖς ἐν ὅλῳ *κανονικαὶ πράξεις*
 μὴ συμπεριλαμβανομένων ἐννοεῖται πῶν σχετικῶν πρὸς τὰς γενομένας
 ἀρχιερατικὰς ἐκλογάς (49). Εἰσὶ δὲ αὗται :

(48) *Κωδ. Πατρ. Ἀρχ.* ΚΑ' 367. ΚΓ' 96. ΚΗ' 297. 298. 304. 314. 315. 346.
 — *Α. Πασπάτη* ὑπόμνημα περὶ τοῦ Γραμματικοῦ Νοσοκομείου τῶν ἑπτὰ Πύργων.
 Ἀθήναι, 1862 σ. 17-18. — *Εὐγενίου ἱεροῦ*, ἡ Ζωοδόχος Πηγή κλπ. ὡς ἀνωτ. σ.
 192. — *Θεοδ. Ἀριστοκλέους* βιογραφία Κωνσταντίου Α' κλπ. ὡς ἀνωτ. σ. 68. —
Μ. Γεδεῶν φιλάνθρωποι διατάξεις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν κάτω χρόνων ἐν *'Εκκλ.*
'Αληθείᾳ Η' σ. 267. 272. — τοῦ αὐτοῦ Πατριάρχ. Πίνακες σ. 699. — *Κυζίκου Καλ.*
Λινίκου περὶ τῆς ἱ. μονῆς τῆς ἁγίας Τριάδος Χάλκης κλπ. Ἀθήναι 1925 σ. 24. —
Δ. Κυριακοῦ Ἑκκλ. ἱστορία τόμ. Γ' σ. 51. — *Ἡρακλείας Φιλαρ. Βαφειδῶν* Ἑκκλ.
 ἱστορία Γ' β' σ. 251. 379. — Τὸ ἐν Πριγκήπῳ Ἑθν. Ὀρφανοτροφεῖον, ἐν τῷ *ἡμε-
 ρολογίῳ* τῶν Ἑθν. Φιλ. Καταστημάτων 1905 ἔτος Α' σ. 95. — *Καλλ. Δελικάνη* πε-
 ριγραφικὸς κατάλογος τῶν ἐν τοῖς Π. κώδιξι περὶ τῶν ἐν Ἀθῶν Μονῶν. ΚΠολις.
 1902 σ. 69. 99. 101. — *Γ. Σοκολῶφ*, ἱστορία κλπ. ὡς ἀνωτ. σ. 553. 554. 569. — *Μ.*
'Ελλ. Ἐγνυκλολ. Η' 248. — Ἐν τῷ 44ῳ ἀρθρῳ τοῦ *Γεν. Κανονισμοῦ* τοῦ ἐν
 Πριγκήπῳ Ἑθν. Ὀρφανοτροφείου». ΚΠολις 1904 σ. 26, ἀναγράφεται μεταξὺ τῶν
 ἰδρυτῶν τοῦ Ὀρφανοτροφείου τούτου, δευτέρως μετὰ τὸν Σουλτάνον, «*ἡ Α. Θ.*
Παναγιότης, ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γερμανὸς ὁ Δ'.»

(49) Ἐπὶ τῆς α' πατριαρχείας τοῦ Γερμανοῦ εὐρηνταὶ κατακεχωρημέναι ἐν τῷ
 ὑπ' ἀριθμ. ΚΒ' [σελ. 41-72] τοῦ Πατρ. Ἀρχιεπισφ. 18 ἐν ὅλῳ *ὑπομνήματα* ἀρχιε-
 ρατικῶν ἐκλογῶν, ἥτοι τῶν: Δέρκων Νεοφύτου, Δράμας Ἀθανασίου, Σάμου Γρη-
 γορίου, κατὰ Ἰούνιον 1842. — Βελεσσοῦ Θεοκλήτου, κατ' Αἰγ. ἰδ. ἔ. — Μηθύμνης
 Σωφρονίου, κατὰ 7/βριον ἰ. ἔ. — Νύσσης Βενεδίκτου, Τζερεβενοῦ Συνεσίου, κατὰ

1.—Πατριαρχικὸς καὶ Συνοδικὸς Τόμος ἀποσπῶν τὴν ἐπαρχίαν *Βελλᾶς καὶ Κονίτισης* ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας Πωγωνιανῆς μεθ' ἧς εἶχεν οὐ πρὸ πολλοῦ ἐνωθῇ καὶ συνάπτων αὐτὴν *τῇ μητροπόλει Ἰωαννίνων*, γνωριζομένη τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἰωαννίνων καὶ Βελλᾶς* ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ μητροπολίτου Ἰωαννίνων Ἰωακείμ. Ἐξεδόθη τῷ 1842 (50).

2. — Πατριαρχικὸς καὶ Συνοδικὸς Τόμος ἀπαγορεύων «τὰς προχειρίσεις καὶ χειροτονίας τῶν ἀπολύτως καὶ ἐπὶ *ψιλοῖς ὀνόμασιν ἄνευ ποιμνίου χειροτονουμένων ἀρχιερέων* τῶν πάλαι ποτὲ διαλαμψασῶν παροικιῶν, ὡς ἀπαδούσας τοῖς θείοις κανόσι διὰ τὸ μὴ ἔχειν ποιμνιον ἢ ἐνορίαν ὥσαύτως καὶ τῶν *ἄνευ ἐκκλησίας ἢ μοναστηρίου ἱερέων καὶ ἱεροδιακόνων* ἀπολύτους χειροτονίας, θεσπίζων ἅμα καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἤδη κεχειροτονημένων τιτουλαρίων ἐπισκόπων καὶ ἀπολυμένων ἱερέων καὶ διακόνων». Ἐξεδόθη τῷ 1842, κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον (51).

3.—Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Γράμμα *περὶ προικοδοσιῶν*. Γερμανὸς δ' Δ' λαμβάνων ὑπ' ὄψει ὅτι αἱ ὑπὸ τῶν προκατόχων αὐτοῦ γενό-

8/βριον ἰ. ἔτους.—Κεφαλληνίας Σπυρίδωνος, μετ' ἔκδοσιν, 12-13 Δ/βρ. ἰ. ἔ.—Πρεσπῶν Ἰωσήφ, Μάιος 1843.—Κώου Παγκρατίου, Ἰουλ. ἰ. ἔ.—Μιτυλήνης Καλλινίκου, Αὐγ. ἰ. ἔ.—Δυρραχίου Ἀνθίου, Μάρτ. 1844.—Σκοπεῖον Ἰωακείμ, Ἰουν. ἰ. ἔτους.—Λέρνης Διονυσίου, Ἰουλ. ἰ. ἔ.—Χαλκιδίου Κυρίλλου, Αὐγ. ἰ. ἔ.—Νύσσης Νεοφύτου, Νύσσης Δανιήλ, Φιλαδελφείας Σωφρονίου, Μάρτ. 1845.—Ἐκ τοῦ ὡς ἄνω Κώδικος ἐλλείπουσιν αἱ σελίδες 57-64. Ἦσαν πλήρεις καὶ τίνος περιεχομένου:—Ἐπὶ τῆς β' πατριαρχείας τοῦ Γερμανοῦ εὐρύνονται ἐν τῷ αὐτῷ ἐπίσης Κώδικι [σελ. 247-270] 24 ἐν ὅλῃ *ὑπομνήματα*: Ἀγκύρας Μελετίου, Δ/βρ. 1852.—Νυσσαβας Ἀνθίου, Στρωμνίτης Νεοφύτου, Ἰμβρου Ἰωαννικίου, Λιτίσης Γρηγορίου, Ἐλασσῶνος Ἰγνατίου, Ἰανουαρ. 1853.—Μετρῶν Ζαχαρίου, Σμύρνης Παΐσιου, Φεβρ. ἰ. ἔ.—Θεσσαλονίκης Καλλινίκου, Μιτυλήνης Γρηγορίου, Καμπανίας Ἱεροθέου, Χαλκηδόνος Γερασίμου, Ἀδριανουπόλεως Κυρίλλου, Γάνου καὶ Χώρας Χρυσάνθου, Λέρκων Γερασίμου, Πελαγονίας Βενεδίκτου, Μάρτ. ἰ. ἔ.—Σηλυβρίας Μελετίου, Ἰουν. ἰ. ἔ.—Ἐφέσου Παΐσιου, Σοφίας Γεδεών, Προικονήσου Σωφρονίου, Ἰθάκης Γαβριήλ, κατ' ἔκδοσιν, Κώου Κυρίλλου, Κίτρους Θεοκλήτου, Ἰουλ. ἰ. ἔ.—Μηθύνης Ἀγαθαγγέλου, 7/βρ. ἰδ. ἔτους.

(50) *Κωδ. Π. Ἀρχιεποφ.* ΚΓ' σ. 17.—*Μ. Παραμυθίας καὶ Πάργας Ἀθηναγόρας* ἢ Ἐκκλησία τῶν Ἰωαννίνων ἐν «Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς». Ἰωάννινα ἔτος Γ' 1928 σ. 47.—*Ἰ. Σοκολώφ*, ἢ ἱστορία κλπ. ὡς ἄνωτ. σ. 556.

(51) Περὶ τιτουλαρίων ἐπισκόπων ὄρα: *Μ. Γεδεών* Κανον. Διατάξεις Α' 42 199. Β' 452.—Τὸ κείμενον τοῦ Τόμου Γερμανοῦ Δ' αὐτόθι Β' 344.—Mansi τόμ. 40 σ. 340 κ. ἐξ.—*Κωδ. Π. Ἀρχιεποφ.* ΚΒ' 45 κ. ἐξ.—ὄρα καὶ *Μ. Γεδεών* Πατρ. Πίνακες σ. 649.—*Μ. Διδυμοτεῖχον Φ. Βαφειδου* Ἐκκλ. ἱστορία τόμ. Γ' β' Ἀλεξάνδρεια 1928 σελ. 322.—*Ἐκκλ. Ἀλήθ.* Β' 348.—*Ἰ. Σοκολώφ*, ἱστορία κλπ. ὡς ἄνωτ. σ. 556.

μεναι συστάσεις πρὸς παρεμπόδισιν τῆς κοινοβλαβοῦς συνηθείας τῶν προικοδοσιῶν δὲν ἐτηρήθησαν καὶ πληροφορούμενος «τὸ ἀδύνατον τῶν πραγμάτων διὰ τὰς περιστάσεις καὶ ὅτι αἱ ἐν ἐκείνῃ τῇ βίβλῳ [σημ : τῷ σχετικῷ δηλ. γράμματι τοῦ Πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου] ἀραὶ οὐ μόνον δὲν ἠδυνήθησαν τὴν ὁλεθρίαν ἐκείνην περὶ τὰς προικοδοσίας διακωλύσαι βλάβην, πάντων τὰ αὐτὰ ὥς καὶ πρὸ τῆς βίβλου προικοδοτοῦντων, ἀλλὰ καὶ πλείστον ὅσων τὴν ψυχικὴν ζημίαν ἐπήγαγον διὰ τὴν ἐνοχὴν εἰς αὐτὰς ταύτας», ἐπαναλαμβάνει μὲν διὰ τοῦ ἐκδοθέντος ὑπ' αὐτοῦ γράμματος τὰς πατρικὰς συμβουλὰς καὶ παραινέσεις τοῦ Πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου, ἐπιτρέπει ὅμως καὶ εἰς τοὺς μὴ δυναμένους νὰ τηρῶσι τὰ καθοριζόμενα ὑπ' ἐκείνου ὅπως ἐλευθέρως προικοδοτῇ ἕκαστος τὰ τέκνα αὐτοῦ, καθὰ βούλεται καὶ δύναται. Ἐξεδόθη τῷ 1844 (52).

ζ'.—Ὁ **μοναχικὸς βίος** σοβαρῶς ἐπίσης ἀπασχόλησε τὸν Γερμανόν. Δι' αὐτὸν ἀξίωμα καὶ ἔμβλημα ὑπῆρχεν ὅτι ὅσον ὁ βίος οὗτος «περιστρέφεται μόνον περὶ τὰ πνευματικά, ὥς ἀφωσιωμένος εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, τοσοῦτον καὶ ἡ προσπάθεια τῶν μοναχῶν ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένη καὶ ἀνωτέρα τῶν περὶ τὰ γήινα καὶ φθαρτὰ περισπασμῶν τοῦ κόσμου τούτου, τοῦ ὁποῖου τὴν ματαίαν δόξαν ἀπετάζαντο οἱ μοναχοὶ δι' ἱερῶν πρὸς τὸν Θεόν, ἐπαγγελισμῶν». Καὶ τὰς σκέψεις ταύτας βάσεις τιθεὶς ἔδιδε πᾶσι τοῖς ἐνδιαφερομένοις σοφὰς ὁμολογουμένως καὶ σαφεῖς ὑποθήκας καὶ συμβουλὰς. «Προτρέπομεν ὑμᾶς, ἔγραψεν, ἵνα διακρατῇτε ἀδιάφθορα τὰ ἱερὰ δόγματα τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, τὰς τε ἱερὰς παραδόσεις, καὶ τοὺς διατεταγμένους κανόνας, συμφώνως ταῖς διαγορεύσεσι τῶν θείων Πατέρων, ἐμμένοντες στερεοὶ εἰς τὰ καθεστῶτα τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, διατηρῇτε δὲ ἑαυτοὺς ἀπροσβλήτους ἀπὸ πάσης ψυχοφθόρου κακοφροσύνης καὶ καινοτομίας, καὶ διὰ νὰ ἐμβρατεύητε καλῶς εἰς τὴν ἀπαιτουμένην ἐπίγνωσιν, ὀφείλετε νὰ ἐνασχολῆσθε εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν καὶ εἰς τὰ ψυχωφελῆ

(52) Ἡ Ἐκκλησία ΚΠόλεως ἐξέδωκε κατὰ καιροὺς διατάξεις καὶ ἐγκυκλίους προσπάθων νὰ ἀνακόψῃ ἂν μὴ καὶ νὰ ἐκριζώσῃ τέλεον τὴν κακὴν συνηθειαν τῶν προικοδοσιῶν. Ὅρα τοιαύτην ποιμαντορικὴν ἐνέργειαν Καλλινίκου Β' [τὸ γ' 1694-1702], Νεοφύτου ΣΤ' [τὸ α' 1734-40], Σαμονήλ [τὸ α' 1763-8], Γρηγορίου Ε' [τὸ α' 1797-8], Τερεμίου Δ' [1809-13], Κυρίλλου ΣΤ' [1813-8], Ἀγαθαγγέλου [1826-30] καὶ Γρηγορίου ΣΤ' [1835-40].—*Μ. Γεδεών*, Κανον. Διατάξεις Α' 70. 218. 257. 305. 314. 328. Β' 78. 129. 134. 135. 437. 444. 446.—τοῦ αὐτοῦ, Πατριαρχ. Πίνακες σ. 611. 634. 658. 676. 689. 693.—τοῦ αὐτοῦ, αἱ περὶ προικοδοσίας ἐπαρχιακαὶ καὶ πατριαρχικαὶ διατάξεις ἐν Ἐκκλ. Ἀλήθ. Η' σ. 21. 224. 233.—Τὸ κείμενον τοῦ Γράμματος ὅρα ἐν Κώδ. Π. Ἀρχ. ΚΒ' σ. 66.—*Μ. Γεδεών*, Κανον. Διατάξεις Α' σ. 335.—ὅρα καὶ Ἐκκλ. Ἀλήθεια Β' 348.—*Διδυμοτεῖχον Φ. Βαφειδου* ἐκκλ. ἱστορία Γ' β' σ. 373.—*Ι. Σοκολόφ*, ἱστορία κλπ. ὡς ἀνωτέρω σ. 554. 555.

συγγράμματα τῶν θεοφόρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα ἐξ αὐτῶν ἀρπύζοντες σωτηρίους διδασκαλίας καὶ πνευματικὰς γνώσεις, καὶ ἑαυτοῖς καθίστασθε χρήσιμοι, ρυθμίζοντες τὸ πολίτευμα ὑμῶν, καὶ πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς μεταδίδητε τὴν ὠφέλειαν διὰ τῶν πεμπομένων εἰς ταξείδια συναδελφῶν σας, εἰς τὰ ὅποια πρέπει νὰ διορίζωνται, ὅσάκις ἡ χρεία καλῇ, ἄτομα συγκεκροτημένα μὲ ἀρετὴν καὶ σεμνότητα, ἅμα δὲ καὶ μὲ τὴν ἀπαιτουμένην ἐκκλησιαστικὴν παιδείαν, ἵνα διὰ τῆς προσωπικῆς αὐτῶν ἀξιοῦντος ἐφέλκωσι τὸ σέβας καὶ τὴν ἀγαθὴν ὑπόληψιν τῶν Χριστιανῶν, προμηθεύοντες οὖν τῷ ὑλικῷ καὶ τὴν ἠθικὴν ἅμα ὠφέλειαν ἐπὶ τὴν ἱεράν σας μετάνοιαν. Τὰς δὲ ἀρχαίας διατυπώσεις καὶ τὰ χρέη τοῦ μοναστικοῦ ἡμῶν ἐπαγγέλματος θέλετε διατηρεῖ ἀπυρέγκλιτα μέχρι κεραίας, ἀναγινώσκοντες καθ' ἑκάστην τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας, καὶ τὰς διωρισμένας τελοῦντες ἀγρυπνίας, καὶ οὐκ ἄλλους παρτλάβετε μοναστηριακοὺς ὅρους φυλάττοντες ὅλην ψυχῇ, εἰς τρόπον ὥστε ἐξακολουθοῦντες προθύμως, καὶ ἐν πνευματικῇ εὐχαριστήσῃ ἡν ἡρετίσασθε ὁδὸν τῆς ἀσκήσεως καὶ ἀγγελικῆς πολιτείας καὶ ἀπομακρυνόμενοι πάσης ἀφορμῆς κοσμικῆς, ἣτις ἡθελε φέρει πρόσκομμα εἰς τὸ ἱερὸν ὑμῶν στάδιον, νὰ φαίνεσθε καὶ πραγματικῶς ὅτι τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις δουλεύετε. Πρὸ πάντων δὲ ἔστω ἐνστερνισμένη ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν ἡ χριστιανικὴ εἰρήνη καὶ πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοια καὶ ἀδελφικὴ ἀγάπη, ἡ ρίζα καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀρετῶν, ὅτι κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον: «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει, καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ». Αἱ δὲ διχόνοιαί καὶ αἱ ἐριδες παντὶ χριστιανῷ ἀνοίκει οὐσαι, πολλῶν μᾶλλον ὑπάρχουσι ψυχόλεθοι καὶ κατάκριτοι τοῖς τὸν μοναδικὸν βίον ἐπαγγελλομένοις, ἐν ᾧ διὰ τῆς φεραλλήλου συμπνοίας σας, οὐ μόνον ἡ θεάρεστος καρποφορία κατορθοῦται, ἀλλὰ καὶ ὁ ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως καὶ ἐπὶ τὰ πρόσω αὐξήσεως τοῦ ἱεροῦ ὑμῶν μοναστηρίου ζῆλος ἐμψυχοῦται, καὶ ἐλεύθεροι παντὸς σκανδάλου προάγεται εἰς παντοῖα συμφέροντα τῇ κοινῇ μετανοίᾳ σας».

Ἐπὶ τῶν καθέκαστα δὲ τοῦ μοναχικοῦ βίου μεριμνῶν διενήργει τὴν ἀποστολὴν ἐξάρχων πρὸς ἐποπτείαν τῶν ἱ. μονῶν σχεδιάσας μάλιστα καὶ τὸν καταρτισμὸν κεντρικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς συστηματικωτέραν παρακολούθησιν τῶν ἀφορῶντων τὰς ἱερὰς μονάς, κατησφάλιζε διὰ σιγγιλίων τὰς λυομένας μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰς ἢ καὶ ἄλλα τινὰ σχετιζόμενα πρὸς ἐκεῖνας, ἐν οἷς καὶ τὴν μετατροπὴν αὐτῶν εἰς σταυροπήγια ἢ τὴν ἐνωσιν τῶν μὲν πρὸς τὰς δέ, καθωδήγει τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν αὐτῶν δι' ὧν παρεῖχεν ἐκάστοτε συμβουλῶν καὶ ὁδηγιῶν καὶ ἐντολῶν, ἐπεδίωξε τὴν ἀναγνώρισιν καὶ ἐλικύρωσιν τῶν δικαίων τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν ἐν Βλαχίᾳ καὶ Μολδανίᾳ περιουσιῶν τῶν προσκνημάτων τῶν Ἀγίων Τό-

πων, σοβαρῶς δὲ ὅλως ἀσχοληθεῖς καὶ περὶ τὴν μόρφωσιν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν μοναχῶν. Ἀξίον ἰδιαιτέρας σημειώσεως εἶναι ἡ ἐπιμονὴ αὐτοῦ καὶ ἀξιώσεις, κατ' ἐπανάληψιν διατυπωθεῖσα παρὰ τῇ Κοινότητι τοῦ Ἁγίου Ὁρους [Ἰούλιος 1842] καὶ δὴ καὶ ὑπὸ τύπον ἔντονον, πρὸς σύστασιν ἐκεῖ σχολῆς, ἐξεφράσθη δ' ἀργότερον [Αὐγ. 1843] ἡ χαρὰ αὐτοῦ ἐπὶ τῇ προαγομένῃ οἰκοδομῇ τῆς σχολῆς ταύτης, δι' ἣν καὶ συνίστα τὸν διορισμὸν τετραμελοῦς ἐφορείας καὶ ὠρισμένου προσώπου ὡς διδασκάλου (53).

η'. — Τὸ ζήτημα τῆς μορφώσεως καὶ τῆς προπαρασκευῆς ἐν γένει κλήρου, ἀφωσιωμένου ἐνθέως εἰς τὴν ἁγίαν αὐτοῦ διακονίαν διὰ τῆς πιστῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἱερατικῶν αὐτοῦ καθηκόντων (54) καὶ ἐπιδρωντος εὐεργετικῶς ἐπὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ ἡθους τῶν χριστιανῶν, ἀληθῶς λει πάντοτε τὸν νοῦν τοῦ ἀοιδίου προθυεράρχου. Γινώσκων καλῶς ὅτι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἐσκέφθησαν καὶ ἐνήργησαν οἱ προκάτοχοι αὐτοῦ, ἀλλὰ μελετῶν καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ὁσημέραι σοβαρὰν προβάλλουσιν ἀπαίτησιν τῆς κοινωνίας, μάλιστα ὑφ' ἧς συνθήκας ἤρξατο ἐξελισσόμενος τότε καὶ παρ' ἡμῖν ὁ κόσμος πολιορκούμενος ὑπὸ σκέψεων ἀθέων καὶ ἰδεῶν ἀντιχριστιανικῶν, διέβλεπε τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν ληφθέντων μέτρων καὶ συνεπῶς καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀμέσου προσφυγῆς εἰς τοιαῦτα ριζικώτερα, μόνον δυνάμενα νὰ λύσωσιν ὀριστικῶς τὸ πρόβλημα τῆς μορφώσεως κλήρου κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε τὰ στελέχη τῆς διοικήσεως Ἐκκλησίας, οἵονδήποτε ἱερατικὸν βαθμὸν κατέχοντα, νὰ ἀπαρτίζωνται τοῦ λοιποῦ ἐκ προσώπων ἐπιστημονικῶς κατηρτισμένων δεδοκισμένων δὲ καὶ διὰ πάσης τῆς ἄλλης ἀρετῆς. Καὶ ἡ βαθεῖα μελέτη αὐτοῦ αὕτη ὑπῆρξε τόσον ταχεῖα καὶ σύντονος, ὥστε ἡμέραν τινὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ ἐπισήμως τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅτι εὕρισκε καὶ θεωρεῖ δυνατὴν τὴν λύσιν τοῦ ἀπασχολούντος αὐτὸν σοβαροῦ προβλήματος ἐν τῇ Χαλκιδιδί ἱερᾷ μονῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος.

(53) Κωδ. Π. Ἀρχιεπισκ. ΚΑ' σ. 83. 92. 102. 105. 116. 130. 133. 146. 157. 178. 181. 186. 212. 234. 245. 262. 277. 279. 322. 350. 352. 355, ΚΓ' σ. 20. 23. 37. 43. 52. 71. 77. 87. 93. ΚΗ' 250. 280. 342. — *Καλλ. Δελικάνη*, περιγραφικὸς κατάλογος ἐκκλησ. ἐγγράφων περὶ τῶν ἐν Ἀθῆναις μονῶν. ΚΠολις 1902 σ. 45. 46. 60-70. 98-101. 209-216—τοῦ αὐτοῦ Πατριαρχ. ἐγγράφα Β' σ. 627. 629, Γ' 253-5. 262-3. 610-15. 631. — *Ἰ. Σοκολώφ*, ἱστορία κλπ. ὡς ἀνωτέρω σελ. 502. 565-7. — Ἡ ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης. Μελέτη τοπογραφικὴ καὶ ἱστορικὴ ὑπὸ Α. Α. Μ. ΚΠολις 1896 σ. 45. 55-6.

(54) Αὐστηρὸς περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων ἀπὸ μέρους τοῦ ἱ. κλήρου, περιήρχετο—καθὰ λέγεται—τούς ἱ. ναοὺς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, πρὸ τῆς ἀνατολῆς μάλιστα τοῦ ἡλίου, ἵνα αὐτοπροσώπως ἐξετάζῃ ἐὰν καὶ κατὰ πόσον οἱ κληρικοὶ ἐκπληρῶσι πιστῶς τὰ χρεῖα αὐτῶν [Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλιον. Η' σ. 248].

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'

Α'

Φερμάνιον τοῦ Σουλτάνου 'Αβδούλ Μεδζή: (55).

*Προσοχή εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διατάξεων
τῆς παρούσης ὑψηλῆς Μου διαταγῆς εἰς
τὸ διηνεκὲς καὶ ἀποχὴ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου.*

Καύχημα τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ ἔθνους τοῦ Μεσσίου, ἔρρισμα τῶν μεγάλων τοῦ πληρώματος τοῦ Ἰησοῦ, ρωμαῖε πατριάρχα Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν ὑποκειμένων, κληρικὲ Γερμανέ· διαρκοίη ὁ βαθμὸς σου.

Ἄμα φθάσῃ τὸ ὑψηλὸν αὐτοκρατορικὸν Μου μονόγραμμα, ἔστω γνωστὸν τὸ ἑξῆς: Ὁ ὕψιστος δοτὴρ πάντων τῶν ἀγαθῶν ὡς θεῖον μέγα αὐτοῦ δῶρον ἀξιῶσας τὴν ἐμὴν αὐτοκρατορικὴν μεγαλειότητα, κατὰ θεῖαν αἰωνίαν αὐτοῦ θέλησιν, τῆς τιμῆς τῆς βασιλείας καὶ τῆς περιωπῆς τῆς χαλιφείας, ἐνεπιστεύθη — δόξα καὶ ευγνωμοσύνη αὐτῷ — τῇ φιλοδικαίᾳ χαλιφικῇ χειρὶ Μου, ὡς ἰδιαιτέραν θεῖαν παρακαταθήκην, τοσαύτας πόλεις καὶ χώρας καὶ τοσαῦτα ὑλήκρια ἔθνη καὶ λαοὺς. Κατὰ καθῆκον τοίνυν χαλίφον καὶ ἡγεμόνος ἀπὸ τῆς αἰσίας ἀναρρήσεώς Μου δὲν ἔπαυσα, συννοῶν ταῖς ἀγαθαῖς προθέσεσι καὶ τῇ ἀληθεῖ αὐτοκρατορικῇ Μου ἐπιθυμίᾳ, νὰ μεριμνῶ καὶ ἐπιβλέπω πάντοτε εἰς τὸ νὰ ἀπολαύωσι πᾶσα τάξις ὑπηκόων Μου, τῇ θεῇ συνάρσει καὶ ἀντιλήψει, πλήρους προστασίας, πρὸ πάντων δὲ τελείας ἀνέσεως ἀνεξαιρέτως ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς ὑποθέσεσιν, ὡς ἀνέκαθεν ἐξακολουθεῖ γινόμενον. Τῆς μερίμνης ταύτης πάντοτε καταφαίνονται τὰ ἀγαθὰ καὶ ἐπωφελῆ ἀποτελέσματα. Ἐπιθυμῶν διακρίως τὴν μὴ ἐπανάληψιν καταχρήσεών τινων προελθουσῶν βαθμηδὸν ἐξ ἀμελείας, καὶ τὴν παντελῆ ἐξάλειψιν αὐτῶν, καὶ ἀπαιτῶν ἐπομένως ἵνα ὧσιν ἀσινεῖς καὶ ἀπρόσβλητοι πάντοτε αἱ εἰδικαὶ θρησκευτικαὶ προνομίαι, αἱ ὑπὸ τῶν μεγάλων καὶ ἐνδόξων προγόνων Μου τῷ κλήρῳ τῶν πιστῶν ρωμαίων ὑπηκόων Μου χορηγηθεῖσαι καὶ ὑπ' ἐμοῦ ἐπιβεβαιωθεῖσαι, αἱ ἐν τῇ θεοφρουρήτῳ ἐπικρατεῖᾳ Μου ἐκκλησίαι καὶ μοναὶ μετὰ τῶν αὐταῖς προσηρτημένων γαιῶν, κτημάτων καὶ ἄλλων θρησκευτικῶν τόπων, αἱ ἀσυνδοσίαι καὶ τὰ δικαιώματα τῶν τοιούτων προσκυνη-

(55) Ἐκκλ. Ἀλήθεια Γ' [1882] σ. 749.—Ὅρα καὶ σημ. 43.

μάτων καὶ τοῦ κλήρου, καὶ τέλος αἱ ἐν τοῖς βερατίοις τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν μητροπολιτῶν, τοῖς περιέχουσι τοὺς ἀρχαίους ὅρους αὐτῶν, ἐνδιαλαμβανόμεναι τοιαῦται προνομίαι καὶ παραχωρήσεις, διέταξα ὀριστικῶς ἵνα τῆς ὑψηλῆς αὐτοκρατορικῆς Μου ταύτης θελήσεως κοινοποιημένης αὐθις, μηδεὶς μηδαμῶς ἀντιπράξῃ, οἱ δὲ ἀντιπράξοντες γνωρίζωσιν ὅτι θέλουσιν ὑποπέσῃ εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν ὀργὴν Μου. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πρᾶγμα ἐγνωστοποιήθη καὶ τοῖς ἀρμοδίοις ὑπαλλήλοις, ὅπως μὴ ἔχωσι πρόφασιν ἐὰν ἤθελε συμβῇ ἀμέλεια τις ἐκ μέρους αὐτῶν, διὰ ταῦτα, πρὸς δῆλωσιν καὶ ἐπιβεβαίωσιν τοῦ ὅτι αὐτοκρατορικὴ Μου ἐπιθυμία εἶναι ἡ τελεία καὶ πραγματικὴ τούτου ἐκτέλεσις, ἐξεδόθη παρὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διβανίου Μου τὸ παρὸν πανέκλαμπρόν Μου διάταγμα.

Σὺ δέ, πατριάρχα, γνωρίσας τοῦτο ἐνέργει πάντοτε συνφθὰ τῇ ἱερᾷ ταύτῃ διαταγῇ Μου, ἀποφεύγων καὶ προφυλαττόμενος ἀπὸ τοῦ νὰ πράξῃς τι ἐναντίον· καὶ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελε συμβῇ τι ἀντιβαῖνον τῇ ἀποφάσει ταύτῃ, σπεύδων νὰ φέρῃς ἀμέσως τὸ πρᾶγμα τῇ Ὑψηλῇ Μου Πύλῃ. Οὕτω γίνωσκε καὶ πίστευε τῷ ἱερῷ Μου ἐμβλήματι.

Ἐγγράφη κατὰ τὰ τέλη τοῦ Σαμπάν τοῦ 1269 ἔτους (κατὰ Μαΐον 1853).

Πατριαρχικὸν ἔγγραφον πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην (56).

Τὸ προσφίτως ἐκδοθὲν ὑψηλὸν βασιλικὸν φερμάνιον, κεκοσμημένον ἄνωθεν μὲ ὑψηλὸν βασιλικὸν ἱσάδην, δι' οὗ ὁ μεγαλειότατος καὶ εὐσπλαχνικώτατος ἡμῶν Ἀναξ ἡγδόκησε νὰ ἐπικυρώσῃ ἐκ νέου πάντα τὰ κεκορηγημένα ἀνέκωθεν παρὰ τῶν προκατόχων τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος προνόμια καὶ μόναι αἰδέδες, ἐπ' ὧφελεία τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ θρησκευτικῶν πραγμάτων τοῦ ταπεινοῦ ἡμῶν ἔθνους, συγκληθέντων ἐπὶ τοῦτο σήμερον ἀπάντων τῶν εὐρισκομένων ἐν βασιλευούσῃ μητροπολιτῶν, τῶν προκρίτων καὶ ὅλων τῶν ἰσναρπασίδων, ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Πατριαρχείῳ εἰς ἐπήκοον πάντων, καὶ διατρανωθεῖσαι ἐγένοντο κατηληπταὶ αἱ διαλαμβανόμεναι ἐν αὐτῷ εὐεργετικαὶ εὐνοιαί, αἵτινες πραγματικῶς ἀποδεικνύουσι τὰς φιλανθρώπους διαθέσεις καὶ τὴν πατρικὴν κηδεμονίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ μεγαλειότατος ἡμῶν βασιλεὺς ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς ἀνέσεως τῶν πιστῶν Αὐτοῦ ὑπηκόων. Μία τοιαύτη εὐμενεστάτη πράξις, προστιθεμένη εἰς ὅσα μέχρι τοῦδε εὐεργετήματα ἀπῆλause τὸ ταπεινὸν ἡμῶν

(56) *Μ. Γεδεών*, αἱ φάσεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος κλπ. ὡς ἀνωτέρω σελ. 62—64. — Ὅρα καὶ σημ. 44.

ἔθνος, ἀπὸ αὐθορμήτου εὐσπλαγχνίας τοῦ βασιλείου Κράτους Του, δικαίως πρέπει νὰ ζωογονήσῃ ἔτι μᾶλλον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν τὸ αἶσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς γενικῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὸ βασιλεῖον Κράτος, ὥστε μετὰ πληρεστάτης εὐπειθείας ἐκτελοῦντες τὰ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν χρέη τῆς πιστῆς ὑπηκοότητος, νὰ παρακαλῶμεν τὸν Ὑψιστον ὑπὲρ τῶν πολυτίμων ἡμερῶν τοῦ κραταιοτάτου καὶ εὐμενεστάτου ἡμῶν Ἀνακτος Σουλτὰν Μετζιτ ἐφέντη μας, καθὼς καὶ σήμερον ἐν τῷ συγκροτηθέντι ἐθνικῷ μεδζηλησίῳ, ὑψώσαντες πρὸς τὸν Θεὸν τὰς χεῖράς μας, μετ' ἐγκαρδίου κατανύξεως ἠνχθήμεν ὅπως ἡ θεία χάρις περιφρουροίη καὶ περιέποι τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ἐν ἀκμαίᾳ δόξῃ καὶ ἰσχύϊ καὶ διαιωνίζοι τὸ βασιλεῖον Αὐτοῦ Κράτος λάμπον ὡς ἄστρον μεσουρανίζον· διαφυλάττοι δὲ καὶ ἐνισχύοι καὶ τοὺς πολυχρονίους ἡμῶν αὐθέντας, διὰ συνεργείας τῶν ὁποίων ἀξιούμεθα νὰ βλέπωμεν ἡμέρας ἀγαθὰς καὶ ἔτι αἰσιωτέρας ἐλπίζομεν εἰς τὸν σαγιὲ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος. Ἐφ' ᾧ καὶ παρακαλοῦμεν δουλικῶς ἵνα κατατεθῶσιν εἰς τὸ βασιλεῖον Αὐτοῦ ὑποπόδιον αἱ φωναὶ τῆς κοινῆς εὐγνωμοσύνης, τὴν ὁποίαν περιέχει τὸ παρὸν δουλικὸν ἡμῶν παγγενὲς ἀρζονχάιιον.

Ἐγράφη ἐν τῷ Πατριαρχείῳ ἐν ἔτει σωτηρίῳ 'αωνγ', Μαΐου λα'.

εὐχέτης Ὑμῶν

Ὁ Ρωμαῖος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Γερμανός.

Γ'

Πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἐν Ἀγίῳ Ὄρει (57).

Ὁσιώτατοι κτλ.

Ἔστω γνωστὸν τῇ ὁσιότητί σας, ὅτι σκοπὸς φιλογενῆς καὶ φιλόανθρωπος τῆς Ἐκκλησίας καὶ προσπάθεια ἀκάματος συνέστη ἀρτίως καὶ καταβάλλεται ὑπὲρ ἀνεγέρσεως καὶ συστάσεως ὀρφανοτροφείου ἐνταῦθα, ἐν Βασιλενούσῃ, καταστήματος ἀναγκαιοτάτου τῷ ἡμετέρῳ Γένει, ὅπου οἱ τέως ὀρφανοί, ἄποροι καὶ ἀπροστάτευτοι παῖδες, οἱ ψυχικὸν καὶ σωματικὸν ὀλεθρον διαφοροτρόπως τρέχοντες, νὰ περιθάλπωνται καὶ ἐκπαιδεύωνται τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς. Εἰς τὴν κατόρθωσιν δὲ τοῦ δυσκόλου καὶ πολυδαπάνου τούτου ἔργου

(57) *Κωδ. Πατριαρχ. Ἀρχειοφ.* ΚΗ' σ. 298 ὅρα καὶ σελ. 297. 304. 346 ὡς καὶ σημ. 48.

δὲν λανθάνει τὴν ὁσιότητά σας ὅτι ἀπαιτεῖται κοινὴ συνδρομὴ ἀφ' ἐκά-
στου συστήματος τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους καὶ πολυχειρία, ἐπαρκοῦσα
πρὸς τὰς ἀδράς διαπάνας τῆς τε ἀνοικοδομῆς καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως
αὐτοῦ, ἀναλόγως τῆς πληθύος τῶν εἰσαχθησομένων ἀφ' ὅλων τῶν ἐνο-
ριῶν τῆς Βασιλευούσης ὀρφανῶν παίδων, οἵτινες μέχρι τοῦ νῦν ἐν γυ-
μνότητι καὶ πειρία ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς ὁδοὺς, ἄμοιροι πάσης προστα-
σίας, καθίσταντο ἔρμαιον ἀλλοθρήσκων ἢ ἑτεροδόξων ἢ ἐξετραχηλίζοντο
εἰς πᾶν εἶδος ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς διαφθορᾶς. Τούτου ἕνεκα ἐκ προ-
νοίας ἀξιοχρέου καταβαλόντες ἡμεῖς ἀφειδῶς οὐσιώδη ποσότητα διὰ τὸ
θεάρεστον τοῦτο ἔργον καὶ παραλαβόντες καὶ ἄλλους τῶν εὐλόρων ὁμο-
γενῶν συμπράκτορας καὶ συμβοηθοὺς, ἔγνωμεν νὰ προσκαλέσωμεν καὶ
τὴν ὁσιότητά σας εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτὴν πανδαισίαν, ἐκ τῆς ὁποίας
ὅση ψυχικὴ ὠφέλεια ἔσεται ὑμῖν καὶ ὅση εὐκλεία προσγενήσεται τοῖς
ἱεροῖς αὐτόθι μοναστηρίοις, ὅταν μεταξὺ τῶν γενναίων κτιτόρων καὶ
συνδρομητῶν περιλαμβάνωνται καὶ ὑμεῖς, περιττὸν νὰ ἐπεξηγῶμεν ἐπὶ τοῦ
παρόντος. Ἐπειδὴ γοῦν ἔρχεται αὐτοῦ καὶ ὁ ἐκ τῶν ἐνταῦθα ἐπιτρό-
πων σας ὁσιώτατος κύρ Ἰλαρίων, ὁμολῶσάντες τῇ ὁσιότητι του ὅσα δεῖ
παραστήσαι ὑμῖν καὶ προφορικῶς, ὥς πρὸς τὴν προκειμένην ταύτην
ἀνάγκην τοῦ Γένους, δὲν λείπομεν συγχρόνως νὰ προτρέψωμεν τὴν ὁσιό-
τητά σας καὶ διὰ τῆς παρούσης Πατρισταρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, παραι-
νοῦντες καὶ ἐντελλόμενοι ὅπως συνδράμητε ἀφ' ἑνὸς ἐκάστου μοναστη-
ρίου καὶ συντρέξετε μεγαλόφρονι τῇ ψυχῇ καὶ πλουσίᾳ τῇ χειρὶ καὶ
συγκροτήσαντες μίαν γενναίαν βοήθειαν καὶ συνδρομὴν ὑπὲρ τοῦ ἀνοι-
κοδομουμένου καὶ συνιστωμένου σὺν Θεῷ κοινοῦ τοῦ Γένους καταστή-
ματος τοῦ Ὀρφανοτροφείου, ἀποστείλῃτε αὐτὴν πρὸς ἡμᾶς διὰ νὰ συν-
τελέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ θεαρέστου ἔργου καὶ τὴν καλὴν αὐτοῦ εὐό-
δωσιν, γνωρίζοντες καλῶς καὶ συναισθανόμενοι ὅτι ἡ ἀγαθοεργία αὕτη
ὑπάρχει πολλῶν ἄλλων ἀνωτέρα καὶ προτιμωτέρα, ὥς ἐξαρπάσουσα το-
σαύτας ἀθώας, χριστιανικὰς ψυχὰς, ἀπὸ δλεῖθρου ψυχικοῦ ἐπαπειλουμέ-
νας, ἐκ τῆς ὀρφανίας καὶ πτωχείας, καὶ ἀντὶ τούτων τῶν κακῶν προ-
μνηστειούσα τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν σωτηρίαν. Φανήτε λοιπὸν καὶ
ὑμεῖς φιλογενεῖς καὶ φιλόπτωχοι ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ καὶ σπεύσατε
νὰ παραστήσητε ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, ὅτι κατ' οὐδὲν
ἔστε ἡσσονες καὶ ἑλλειπεῖς προκειμένης πράξεως ἐναρέτου καὶ θεοφιλοῦς
καὶ πρὸς σκοπὸν ψυχικῆς ὠφελείας καὶ στηριγμοῦ τῆς εὐσεβείας πολ-
λῶν καὶ μὴν καὶ εὐκλείας τοῦ Γένους ἡμῶν ἀφορώσης καὶ ἐν τάχει συ-
νάξαντες ἀφ' ἐκάστου μοναστηρίου οὐσιώδη καὶ γενναίαν βοήθειαν πο-
σότητα προφθάσατε ταύτην ἐγκαίρως, ὅτι περιμένομεν ἐξάπαντος ἰδεῖν
καὶ ὑμᾶς καταγραφομένους ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν φιλογενῶν συνδρομη-

τῶν, ἵνα πρὸς τοῖς λοιποῖς καταστέψωμεν ἅπαντας καὶ μὲ τὰς ἐγκαρ-
δίους ἡμῶν εὐλογίας. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μετὰ τῆς ὁσιότητος
ὑμῶν.

Ἰωανν' Φεβρουαρίου ια'.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως εὐχέτης ὑμῶν.

Γ'

ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΝ ΧΑΛΚΗ
Ι. ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗΣ ΜΟΝΗΣ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ (58).

Τὸ εὐαγὲς τοῦτο μοναστικὸν σκῆνωμα, πολλὴν ἀπὸ ἀρχῆς ἐφελκύσαν τὴν προσοχὴν καὶ τὴν μέριμναν μεγάλων καὶ σεβασμίων τῆς Ἐκκλησίας προσωποποιήτων, διήνυσε βίον ὀλοκλήρων αἰώνων ἄλλοτε μὲν ἰδὼν ἡμέρας δόξης καὶ χαρᾶς, ἄλλοτε δὲ διελθὼν διὰ περιπετειῶν καὶ στενοχωριῶν καὶ δὴ καὶ φθάσαν μέχρ' ἰσχυρῆς καταστροφῆς. Ἀλλ' ἡ θεία Πρόνοια, ἡ τῷ παναγίῳ ὀνόματι αὐτῆς, ὡς Ζωοποιοῦ Τριάδος, σκέπouσα καὶ διαφυλάττουσα τὴν Χαλκίτιδα ταύτην ἱερὰν μονήν, ὅχι μόνον διέσωσεν αὐτὴν ἀπὸ ἐρημώσεως, ἀλλὰ καὶ συνέδεσε τὸ ὄνομα αὐτῆς ἀμεσώτερον πρὸς τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν ἀναστήσασα σὺν ἄλλοις τε πάλαι καὶ τελευταῖον ἀνακαινιστὴν αὐτῆς Γερμανὸν τὸν Δ'.

Προτιθέμενοι νῦν νὰ ἐξιστορήσωμεν τὸ ἔργον τούτου ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἱ. ταύτην μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος νομίζομεν ἐπ' ἀνάγκης ὅπως συντόμως ἀνασκοπήσωμεν καὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως ταύτης μέχρ' ἰσχυρῆς καταστροφῆς αὐτῆς ὑπὸ τοῦ αἰοιδίμου προϋπερῆχον.

.*.*

α] Αἱ πρῶται ἱστορικαὶ πληροφορίες
περὶ τῆς ἱερᾶς μονῆς.

Θεόδωρος ὁ Στουδίτης μὴ στέργων νὰ ἐπικοινωνήσῃ πρὸς τὸν ἀποκατασταθέντα εἰς τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ Οἰκονόμον τῆς Μ. Ἐκκλησίας Ἰω-

(58) Μονογραφία καλλίστη περὶ τῆς ἱ. ἡμῶν μονῆς παραμένει πάντοτε τὸ ἔργον τοῦ ἀγαπητοῦ ἐν Χρῷ ἀδελφοῦ Μ. Παραμυθίας καὶ Πάργας κ. Ἀθηναγόρα ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ ἱστορικαὶ μοναὶ τῆς νήσου Χάλκης. Ἡ Μονὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος», ὑπὸ Μ. Πρωτ. Ἀθηναγόρα. ΚΠολις. 1921. — Σχετικὰ ἀξιοσύστατα καὶ τὰ ἐξῆς: Μητροπολ. Κυζίκου Καλλιρίκου περὶ τῆς ἱ. μονῆς ἁγίας Τριάδος Χάλκης καὶ τῆς ἐν αὐτῇ Θεολογικῆς Σχολῆς δι' ἁλῆς. Ἀθῆναι. 1925 — Κωνσταντινιάς παλαιὰ τε καὶ νεωτέρα (τοῦ ἀπὸ Σιναίου Κωνσταντίνου Α'). Βενετία. 1824. σ. 166 ἐξ. — Ὑπόμνημα ἱστορικὸν περὶ τῆς κατὰ τὴν Χάλκην μονῆς τῆς Θεοτόκου ὑπὸ Βαρ-

σὴφ—τὸν τελέσαντα τὸν παράνομον γάμον Κωνσταντίνου τοῦ ΣΤ' καὶ τῆς Θεοδότης—ἀπηλάθῃ τῆς μονῆς αὐτοῦ καὶ τῆς Βυζαντίδος, «ἐν νήσῳ ὑπερορισθεὶς τῶν πρὸ τοῦ ἄστεος», μετὰ καὶ δύο ἄλλων συμφρόνων αὐτῷ, τοῦ Ἰωσήφ καὶ τοῦ Πλάτωνος, «οὐχ ἅμα καὶ κατὰ τὸ αὐτό, ἀλλὰ διεζευγμένως τούτων ἕκαστον εἰς ἄλλην καὶ ἄλλην (νῆσον) παραφυλάττεσθαι» (59). Καίτοι δὲ διὰ τῶν ὡς ἄνω ἐπιφερομένων δὲν καθορίζεται ἡ νῆσος, εἰς ἣν ἀπεστιάλη ὁ ἱ. οὐτις πατήρ, ὅμως ἐξ ὧν ὁ ἴδιος σημειοῖ που, φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ τῆς νήσου Χάλκης (60), ἐν ἣ δ' ἐτέλεσεν ἐπὶ δύο ἔτη [809—811] ἐγκλειστος ἐν φυλακῇ καὶ ὑπὸ περιορισμὸν αὐστηρὸν μὲν κατ' ἀρχάς, ἡπιώτερον δέ, ὡς εἰκάζεται, καταστάνια ἀργότερον (61). Ἐν τῇ Χαλκίτιδι ταύτῃ νήσῳ διωγμένων ὁ ἱερὸς Θεόδωρος ἔγραψε πρὸς τοὺς πατέρας τῆς ἱ. μονῆς Στουδίου ἀναφέρων τὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ *καθηγουμένου* [Ἰωνινύως] *τῆς Χαλκίτου*, ἐπισυμβάντα τῷ 810 (62). Ἀργότερον δέ, ἦτοι μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς γ' αὐτοῦ ἐξορίας—μετὰ τὸ

Θολομαίου Κοντιλουμονσιανοῦ. ΚΠολις. 1846. σ. 10 ἐξ. — Ἡ Κωνσταντινούπολις ὑπὸ *Σκαρλ. Βυζαντίου*. ΚΠολις. 1862. τόμ. Β'. σ. 300 ἐξ.—*Les îles des princes par Gustave Schlumberger* ἔκδ. β'. Παρίσι. 1925. σ. 124 ἐξ.—*R. Janin, les îles des princes. Etude historique et topographique* ἐν *Echos d'Orient*. τόμ. 27 (1924) σ. 324 ἐξ.

(59) Migne τόμ. 99 σ. 160. 269. 840. — *Μ' Ἑλλ. Ἐγκυκλ.* τόμ. IB' σ. 517.—*Hergenroether. Histoire de l'église*. Παρίσι. 1886. t. III. p. 88.

(60) Cozza Luzi, *Parvae et magnae catecheseis Th. Studitae*. Romae 1888. τόμ. 9ος σ. 31.—Migne 99 σ. 1629.—*Μ. Πρωτ. Ἀθηναγόρα* ἐνθα ἄνωτ. σ. 3.—*Κυζίκου Καλλινίκου* ἐνθα ἄνωτέρω σ. 4.

(61) Ἐπιστέλλων τῷ Ρώμης Λέοντι ἐσημείου : «.....παρ' ἐμοῦ ὁ μόνου τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ *τηρουμένου ἐν φυλακῇ* ἡ ἐπιστολή, διὰ τὸ τὸν πατέρα καὶ σὺνδουλόν μου τὸν ἐγκλειστον, τὸν τε ἀρχιεπίσκοπον τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἀδελφὸν ἡμῶν, εἰς ἐτέρας νήσους ὡσαύτως τηρεῖσθαι». Γράφων δὲ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Ἰωσήφ ἐσημείου ὅτι ὁ φυλακίτης αὐτοῦ (*custus*) «*ἐχαύνωσε καὶ τὴν φυλακὴν* προτρεπόμενος (αὐτόν, τὸν Θεόδωρον) εἰς ἀνάπανσιν». (Migne τόμ. 99 σ. 1020. 1029. 1068).

(62) Cozza Luzi, *Parvae* κλπ. ὡς ἄνωτ. σ. 31. «Καὶ φοβερός μὲν ὁ θάνατος ἀκουτιζόμενος· φοβερώτερος δ' ἐστὶν ὁπνίκα ὀφθαλμοῖς ὑπολαμβάνηται, ὅπερ ἡμεῖς πρὸ ἑξ ἡμερῶν ἐν τῷ τῆς *Χαλκίτου καθηγουμένου* ἱστορήσαμεν· ἐπειδὴ γὰρ κατελάβομεν αὐτὸν τὰ τελευταῖα πνέοντα συνεξέστημεν ἐπὶ τῷ γεγονότι πῶς ἐν μιᾷ καιροῦ ροπῇ μεθ' ἡμῶν ἦν καὶ ἀφ' ἡμῶν ἀπέστη παραδοθεὶς τῷ τάφῳ. Καὶ ὄντως φρικτὸν τὸ ἀκουσμά καὶ ἐξαίσιον τὸ ὄραμα. Εἰρηκεν οὖν ἔτι ἐμπνέων ὁ μακάριος τοιάνδε φωνήν : ἐφθάσθην· μικρὸν καὶ τῷ λόγῳ ἐπισείσας καὶ τὴν κεφαλὴν σὺν τῇ χειρὶ καὶ τὸν μὲν τρόπον οὐκ ἐξεκάλυψεν, ἡμεῖς δὲ ἤσθημεν οὕτινος χάριν τὸ ἀπορούμενον» — ὅρα καὶ *Parva Catechesis S. Patri Theodori Studiti* ὑπὸ *Emmanuel Auvray*. Παρίσις, 1891 σ. 46 (ἐνθα καὶ τις διαφορὰ τοῦ κειμένου : «.....ἐφθάσθην μικρὸν, ὁμοῦ τῷ λόγῳ ἐπισπάσας καὶ τὴν κεφαλὴν..... οὕτινος χάριν τὸ ἀπορούμενον»).

820—γράφων πρὸς τὴν Θεοδοσίαν [τὴν κυρίαν δέσποιναν], χήραν Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, ἀποσταλεῖσαν εἰς Χάλκην «ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας» μετὰ τοῦ ἐπιζήσαντος αὐτῆς υἱοῦ Βασιλείου [τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου] «εἰς κατοικητήριον διαίτης», ἐξέφραζε τὴν λύπην αὐτοῦ, διότι ἐξ αἰτίας τῆς ἀποστολῆς ταύτης «ἀδελφότης ὅλη σὺν καθηγοιμένῳ τῆς πάλαι οἰκείας μονῆς ἐξεώθη καὶ νῦν ὧδε κάκεισε περιφέρεται», διαινπῶν ἅμα καὶ τὴν παρὰκλησιν ὅπως ἐπισπευσθῇ ἡ θεραπεία τοῦ προσγενομένου κακοῦ (63). Ἄλλοτε δὲ πάλιν, ἐν ἐπιστολῇ αὐτοῦ—κατὰ τὸ 823—ἐπῆναι τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς Ἰωάννην ὡς διὰ πολλῶν κόπων καὶ ἰδρώτων κτίσαντα τὸ μοναστήριον τοῦτο, «τῶν κυκλόθεν νήσων ὑπολάμπον τῇ θέσει τοῦ τόπου» (64), ἐπιστέλλων δὲ καὶ πρὸς ἐπίσκοπόν τινα Ἀντώνιον ἐσημεῖον τὸν θάνατον [περὶ τὸ 826] τοῦ ἐν λόγῳ ἡγουμένου καταλέγων ἅμα αὐτὸν μετὰ τῶν «κλεινῶν ἀδελφῶν καὶ πατέρων», ὁμολογητῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως (65).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ἀσφαλῶς ὅτι ἤδη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ θ' αἰῶνος ὑφίστατο μονὴ ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ, καταστᾶσα μετ' οὐ πολὺ εὐρυτέρα καὶ περίβλεπτος—«ὑπολαμπουσα τῶν κυκλόθεν νήσων τῇ θέσει τοῦ τόπου»—ἔχουσα δὲ πάντως καὶ ὁργάνωσιν τινα, ἐφ' ὅσον ἡρίθμει σὺν τῷ καθηγοιμένῳ καὶ ὁλόκληρον ἀδελφότητα συνασκουμένων πατέρων. Ἐὰν ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἐνεκλείσθῃ ὁ ἱ. Θεόδωρος, τοῦτο δὲν εἶναι ἀπολύτως βέβαιον (66)· δύναται ὁμως νὰ θεωρηθῇ ὡς βεβαία ἡ ἐν

(63) Ἡ ἐπιστολὴ ἔχει πλήρως ἐν τοῖς σχετικοῖς οὕτω : «.....Ἐπειδὴ δὲ ἀπεδόθη ὑμῖν παρὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως ἡ νήσος τῆς Χαλκίτου εἰς κατοικητήριον διαίτης οὐ μικρῶς ἐλύπησεν οὐχ ἡμᾶς μόνον ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν πατέρων, ὅτι ἀδελφότης ὅλη σὺν καθηγοιμένῳ τῆς πάλαι οἰκείας μονῆς ἐξεώθη καὶ νῦν ὧδε κάκεισε περιφέρεται καὶ ὅτι ὤφθημεν ἀνοίγοντες γλώσσας ἐπὶ προτέραις δυσφημίαις. Ὅμως ἐπειδὴ ἀτελογήσασθε διὰ τοῦ πνευματικοῦ ἡμῶν Κλήμεντος, τοῦ εὐλαβεστάτου ἡγουμένου, οὕτως καὶ οὕτως ὑπάρξει τὴν ὑπόθεσιν ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας, ἀτελύθημεν τῆς λύπης. Τοῦτο δὲ παρακαλοῦμεν, ὅσον ἐνδέχεται ἐκβιάσασθαι ὑμᾶς θεραπεῦσαι τὸ ἄλγος τῶν ἐξιόντων». (Migne 99 σ. 1621. — ὅρα καὶ Baronii Annales Ecclesiastici ed. Treiner. 1864. vol. 34 p. 53. — Κ. Παπαρρηγοπούλου Ἱστορία τοῦ ἑλλ. ἔθνους τόμ. Γ', Ἀθῆναι 1902 σ. 688)

(64) Cozza Luzi, op. V p. 6.—M. Πρωτ. Ἀθηναγόρα, ἐνθα ἀνωτ. σ. 4.

(65) Migne 99 σ. 1629.—M. Πρωτ. Ἀθην., ἐνθα ἀνωτ. σ. 4. 134. 135.

(66) Ἐν τῇ φυλακῇ τῆς Χαλκίτου διαμένων συνέταξε 4 ἐπιγράμματα (Migne 99 σ. 1804), ὧν τὸ δευτέρον ἔχει οὕτω :

«Ἔσχες με, κέλλα, τὸν ξένον παρ' ἐλπίδα.
Εὐρον δ' ἐγὼ σε φιλτάτην παροιμίαν.
Βυζαντίς ἡ πόλις με βάλλει κἀνθάδε.
Λαθοῦσα τ' αὐτὴ προσπαθείας ἐξάγει».

Δυσκόλως ἐκ τοῦ ἐπιγράμματος τούτου, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ἐκ τῶν τριῶν ἄλ-

αὐτῇ διαμονῇ τῆς Θεοδοσίας καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Βασιλείου, ἔστω καὶ προσωρινή (67).

Γεννῶνται ὁμως ἐρωτήματά τινα: *πότε* ἀκριβῶς ἰδρύθη καὶ *τις* ἦτο καὶ *πῶς* ἀρχικῶς ὠνομάζετο ἡ μονὴ αὕτη; Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον οὐδὲν γινώσκουμεν. Ἐθεμελιώθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ θ' αἰῶνος ἢ προὔπηρξε τούτου; Ἦτο κτίσμα εὐλαβοῦς αὐτοκράτορος ἢ αὐτοκρατείρας κατ' ἀναλογίαν καὶ πρὸς ἄλλους βασιλικούς ἰδρυτὰς ἰ. μονῶν, ἢ διετέλεσε τὸ πρῶτον μοναχοῦ τινος εὐτελὲς καταγώγιον ἐξελιχθὲν σὺν τῷ χρόνῳ εἰς περιωπὴν μοναστηρίου; Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον, διευπλώθη ἡ γνώμη ὅτι εἶναι ἡ αὕτη πρὸς τὴν ἐν Χάλκῃ σήμερον ἱερὰν ἡμῶν μονὴν τῆς ἁγίας Τριάδος διὰ τὸν μοναδικὸν λόγον ὅτι τὸ γραφὲν περὶ τοῦ μοναστηρίου τῆς Χαλκίτου—*ὡς καὶ τῶν κυκλόθεν νήσων ὑπολάμποντος τῇ θέσει τοῦ τόπου*—εὐρίσκει τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ἐν τῇ τοποθεσίᾳ, ἣν κατέχει ἡ ἰ. αὕτη μονή. Ὁμολογοῦμεν ὅτι τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο δὲν ἀφίνει καὶ ἡμᾶς ἀνεπηρεάστους (68), τόσῳ δὲ μᾶλλον ὅσῳ δὲν γνωρίζομεν

λων συνάγεται ἡ ἐν τῇ μονῇ τῆς Χαλκίτου ἐγκλείσις τοῦ ἰ. Θεοδώρου. Ἐπίσης καὶ ἐκ τῆς ἀφηγήσεως περὶ τοῦ αἰφνιδίου θανάτου τοῦ καθηγουμένου τῆς Χαλκίτου—περὶ οὗ ὄρα σημ. 62—δὲν ἐξάγεται ἀπολύτως ἡ ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ διαμονὴ τοῦ ἰ. πατρός, διότι ἦτο δυνατόν ἐπωφελοῦμενος τῆς παρασχεθείσης αὐτῷ ποιᾶς τινος ἐλευθερίας—περὶ ἧς ὄρα σημ. 61—να μεταβαίῃ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἀπὸ τῆς κέλλας τοῦ εἰς τὴν μονήν, καὶ ἐπισκέπτεται τοὺς ἐν αὐτῇ, μάλιστα ὅταν ἐπρόκειτο περὶ στιγμῶν ἐπιθανατίων. — Ὅρα καὶ R. Janin ἔνα ἀνωτ. σ. 324-5. — Ὁ Abbé Marin (*les moines de Constantinople depuis la fondation de la ville jusqu' la mort de Photius (330-898)*). Paris. 1897 σ. 35-36) φρονεῖ ὅτι ὁ Στουδίτης διέμεινεν ἐπὶ δύο ἔτη ἐξόριστος ἐν τῇ ἰ. μονῇ τῆς Θεοτόκου ἐν Χάλκῃ. Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη δὲν ἴσταται, διότι τοιαύτη μονὴ δὲν ὑπῆρχε κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐν Χάλκῃ. Ὅρα σημ. 69.

(67) M. Πρωτ. Ἀθηναγ. ἐνθα ἀνωτ. σ. 15 ἐξ. — Κυζίκου Καλλινίκου ἐνθα ἀνωτ. σ. 5. 9. Ὁ σεβ. συγγραφεὺς ζητεῖ νὰ ἀναιρέσῃ τὸν R. Janin (ἐνθα ἀνωτ. σ. 352) θεωροῦντα ἐκπληκτικὸν ὅτι μία πριγκήπισσά ἐνεκλείσθη εἰς μοναστήριον ἀνδρῶν, πρᾶγμα ὅπερ, λέγει, δὲν ἦτο σὺνήθες τοῖς Βυζαντινοῖς.—Σημειωτέον καὶ τοῦτο ὅτι—κατὰ τὴν λατινικὴν μετάφρασιν τῆς πρὸς τὴν Θεοδοσίαν ἐπιστολῆς τοῦ ἰ. Θεοδώρου—ἡ παραμονὴ αὐτῆς ὥρισθη *διετής*. «... Chalcita insula... designata fuit... ad domicilium habitationis per duos annos...». (Migne 99 σ. 1622. Ὅρα καὶ Emm. Auvray ἐνθα ἀνωτέρω σ. 638).

(68) M. Πρωτ. Ἀθηναγ. ἐνθα ἀνωτ. σ. 4. — Κυζ. Καλλινίκου ὡς ἀνωτ. 4. Ὁ R. Janin (ὡς ἀνωτ. σ. 330) δὲν παραδέχεται μὲν τὴν γνώμην τοῦ Ἀθηναγόρα πρῶτου ταυτίσαντος τὰς δύο μονάς, θεωρεῖ ὁμως καὶ ἀδύνατον τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος ἐλλεῖπει μαρτυριῶν. — Θαυμασίαν περιγραφὴν τῆς τοποθεσίας, ἐν ᾗ ἡ ἰ. μονὴ τῆς ἁγ. Τριάδος, συμπίπτουσα κατ' οὐσίαν πρὸς ὅ,τι ὑπονοεῖ ἡ φράσις «ὑπολάμπον τῶν κυκλόθεν νήσων τῇ θέσει τοῦ τόπου», συναντᾷ τις παρὰ Σκαρλάτου Βυζαντίου (ἐνθ. ἀνωτ. σ. 300), τῷ συγγραφῇ τῆς *Κωνσταντινιάδος* (ὡς ἀνωτ. σ. 166, καὶ G. Schlumberger ὡς ἀνωτ. σ. 124.

υπάρξασαν ἄλλην μονὴν ἐν Χάλκῃ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην (69). Ὡς πρὸς δὲ τὸ τρίτον, ἀγνοοῦμεν ἀπολύτως ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔφερεν ὄνομα ἡ μονὴ τῆς Χαλκίτου. Προκειμένου περὶ τῶν ὀνομασιῶν τῶν ἀποδιδομένων εἰς αὐτήν, οἷαι δὲ ἀναφέρονται : *Σιών*, *Νέα Σιών*, *Ἑσοπτρον*, *Κάτοπτρον*, *Περίβλεπτος*, αὗται μεταγενεστέρως οὕτως ἢ ἄλλως ἐφευρεθεῖσαι καὶ δοθεῖσαι, δὲν δύνανται νὰ λύσωσι τὸ ζήτημα τῆς πρώτης καὶ ἀρχικῆς ὀνομασίας τῆς μονῆς. Πάντως δέ, καθ' ἡμᾶς, ἀποκλείεται πᾶς λόγος περὶ τῆς ὀνομασίας «τῆς ἁγίας Τριάδος», διότι δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι θὰ ἀπεσιωπᾶτο, ἰδίως ἀπὸ μέρους τοῦ ἱ. Θεοδώρου, ἡ ὀνομασία αὕτη εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ μονὴ θὰ ἐσεμνύνετο ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς ἐκ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος (70). Τὸ ὄνομα τοῦτο (*μονὴ τῆς ἁγίας Τριά-*

(69) Ἐν Χάλκῃ εὐρίσκοντο ἀπὸ αἰώνων δύο ἑτεραι μοναί, ἡ τῆς *Παναγίας Θεοτόκου*, τῆς ἐπιλεγομένης *Καμαριωτίσσης*, καὶ ἡ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐπιλεγομένου τοῦ *Κρημνοῦ*. Ἡ πρώτη ἀνατίθεται τὸ πρῶτον τῷ 1372 ὑπάρχουσα, πιθανὸν δὲ καὶ ὡς ἰδρυθεῖσα τότε (Ἱερὰ Μονὴ τῆς Θεοτόκου ἐν Χάλκῃ ὑπὸ *Σελευκείας Γερμανοῦ* ἐν Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ ἔτος ΚΔ' (1914) σ. 87 καὶ ἐξῆς. — ἡ ἀναστήλωσις τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας διὰ τῆς εὐτυχοῦς ἀνακαλύψεως τοῦ Μ. Σελευκείας Γερμανοῦ ὑπὸ *Μ. πρ. Νικομηδείας Φιλοθέου*, αὐτόθι σ. 203 καὶ ἐξῆς. — Ὅρα καὶ *Κωνσταντινιάδα* ἐνθ. ἀνωτ. σ. 163 καὶ ἐξῆς. — *Σκαρλ. Βυζαντίου* ὡς ἀνωτ. σ. 303. — *Βαρθολομαίου Κοντλονμουσιανοῦ* ὑπόμνημα ἱστορικὸν κ.λπ. ὡς ἀνωτ. σ. 13. — *Σενοφ. Μορέ*, ἡ ἐν Χάλκῃ ἐλληνοεμπορικὴ σχολή. ΚΠολις 1875. σ. 32. — *G. Schlumberger* ὡς ἀνωτ. σ. 105 ἐξ.) Ἡ δευτέρα μονή — ἡ τοῦ ἁγίου Γεωργίου — εἶναι νεώτερά, ἀνοικοδομηθεῖσα ὑπὸ *Ἰωαννικίου Καρατζᾶ*, μητροπολίτου Χαλκηδόνος καὶ εἰτα Πατριάρχου ΚΠόλεως (Ὅρα *Κωνσταντινιάδα* ὡς ἀνωτ. σ. 167 καὶ τὰς λοιπὰς ὡς ἄνω παραπομπάς).

(70) Ὁ συγγραφεὺς τῆς *Κωνσταντινιάδος* (ὡς ἀνωτ. σ. 166) σημειοῖ: «τὸ μονύδριον αὐτὸ ἐλέγετο πρότερον τῆς *Σιών* καὶ ἐπομένως ὠνομάσθη τῆς ἁγίας Τριάδος τοῦ Ἑσοπτρου». — Ὅρα καὶ *R. Janin*, ὡς ἀνωτέρω σ. 330. — Ὁ *Σκαρλάτος* (ἐνθ. ἀνωτ. 300) λέγει ὅτι ἡ μονὴ τῆς ἁγίας Τριάδος «ἐπωνομάζετο πρότερον *Τῆς Σιών*, διότι ἦτον, φαίνεται, μετόχιον εἴτε τῶν Ἱεροσολύμων εἴτε τοῦ Σινᾶ ὄρους, προσεπονομασθεῖσα ἔπειτα, διὰ τὸ περίοπτον τῆς θέσεως, *Κάτοπτρον*». — *Κωνσταντῖνος* ὁ Μ. Οἰκονόμος ἐν τῷ πρὸς τὴν μονὴν ἐπιγράμματι αὐτοῦ ἀναφέρει ὅτι ὁ ἱ. Φώτιος κτίσας τὴν ἱ. μονὴν «*Νέα*» ἐξονόμηκε *Σιών*, ὁ δὲ ἀνακαινίσας αὐτὴν *Μητροφάνης* ὁ Γ' ἐκάλεσεν αὐτὴν *Ἑσοπτρον* (*Σκαρλ. Βυζαντίου* ἐνθ. ἀνωτ. σ. 301). — *Μ. Πρωτ. Ἀθηναγ.* σ. 21. 41. 42. 45). Τὴν μονὴν καλεῖ τοῦ *Ἑσοπτρου* καὶ ὁ ξενισθεὶς ἐν αὐτῇ κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1576 Θεοδόσιος ὁ Ζυγομαλᾶς (*B. A. Μυστακίδου* διάφορα ἄρθρα ἐν περιοδ. Ἑλλ. Φιλ. Συλλ. τόμ. ΚΖ' σ. 374 — ἐν Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ ἔτος Ι' (1890) σ. 190 — ΙΔ' (1894) σ. 284 — ἐν *N. Ποιμένι*. ΚΠολις. 1922. σ. 469). Ὁ *Καيسάριος Δαπόντε* (*Μ. Πρωτ. Ἀθηναγόρα* ὡς ἀνωτ. σ. 42 — *Κυζίκου Καλλινίκου* ὡς ἀνωτ. σ. 22) καλεῖ αὐτὴν *Περίβλεπτον*.

δος) ἀναγινώσκωμεν, κατὰ τὸ β' ἡμῖς τοῦ ι' αἰῶνος ἐπὶ σφραγίδος ἀνευρεθείσης, περὶ ἧς κατωτέρω ὁ λόγος. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι οὔτε καὶ πρὸς τὴν γνώμην προσχωροῦμεν, τὴν βαπτίσασαν τὴν μονὴν ταύτην εἰς *μονὴν τῶν δεσποτῶν* ὅλως πρωθυστερώς, ἐκ τῆς διαμονῆς δηλ. ἐν αὐτῇ τῆς *κυρίας δεσποίνης* Θεοδοσίας καὶ τοῦ *κυρίου καὶ δεσπότου* υἱοῦ αὐτῆς Βασιλείου, περὶ ὧν ἀνωτέρω ὁμιλήσαμεν (71). Ἀντικειμενικὴ μελέτη τοῦ ζητήματος θὰ ἀποδείξῃ ἀσφαλῶς τὴν *προὔπαρξιν* ἄλλης μονῆς, ὑπὸ τὸ ὄνομα *μονῆς τῶν δεσποτῶν* (72), ἐν ἣ τὸ πρῶτον ἐνεκλείσθη ἡ Θεοδοσία καὶ ἐξ ἧς ἀπεστάλη ἔπειτα εἰς τὴν *νήσον τῆς Χαλκίδου*, καὶ ὠρισμένως εἰς τὴν ἐν αὐτῇ μονήν, ἐν συνοδείᾳ καὶ τοῦ ἐπιζήσαντος ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ υἱοῦ αὐτῆς Βασιλείου (73).

(71) *Μ. Πρωτ. Ἀθηναγ.* ἐνθα ἀνωτ. σ. 5 καὶ ἐξῆς. — *Κυζίκου Καλλινίκου* ὡς ἀνωτ. σ. 5. 8.

(72) Λέων ὁ Γραμματικὸς ἀναφέρει ὅτι ὁ νόθος υἱὸς τοῦ Ἡρακλείου «Ἡρακλεωνᾶς ἐβασίλευσεν ἅμα Μαρτίνῃ τῇ μητρὶ αὐτοῦ μῆνας τέσσαρας... οὐκ ἐτάφη δὲ βασιλικῶς ὁ Ἡρακλεωνᾶς, ἀλλὰ διωχθεὶς ἐκ τῆς βασιλείας καὶ ἰδιωτεύων μέχρι τελευτῆς αὐτοῦ ἐτάφη ἐν *μοναστηρίῳ τῷ δεσποτικῷ* (in dominico monasterio, κατὰ τὴν λατίν. μετάφρασιν) σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ Μαρτίνῃ» (ἐκδ. Βόννης σ. 157). Τὸ αὐτὸ ἀναφέρει καὶ Γεώργιος ὁ Κεδρηνὸς (ἐκδ. Βόννης, τόμ. Α', σ. 754) σημειῶν ἀπλῶς ὅτι ἐτάφη ἐν *τῷ μοναστηρίῳ* ἀντὶ τῆς λέξεως *δεσποτικῷ*, ἣτις ὅμως ὑπάρχει ἐν τῇ λατινικῇ μετάφρασιν (in dominico monasterio).

Τὸ μοναστήριον τοῦτο, καθ' ἡμᾶς, συγγενεὸν πρὸς τὴν «μονὴν τῶν δεσποτῶν» φρασεολογικῶς τε (*μοναστήριον δεσποτικόν* — *μονὴ τῶν δεσποτῶν*), καὶ ἀπὸ γε προορισμοῦ (*ταφὴ δεσποτῶν* — *κάθειρξις δεσποτῶν*) δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐν κατὰ αὐτό, αὐτὴ αὕτη δηλ. ἡ μονὴ τῶν δεσποτῶν, προὔπαρχουσα οὕτω καὶ αὐτῇ τῆς ταφῆς τῶν ἐκθρονισθέντων (τῷ 642) δεσποτῶν Ἡρακλεωνᾶ καὶ Μαρτίνης. Ὡς πρὸς τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἔκειτο αὕτη, οὐδὲν θετικὸν γινώσκωμεν. Ἐὰν ἀποκλείσωμεν τὴν γνώμην τοῦ αἰοδίδμου Ξενοφ. Σιδερίδου (περιοδ. Ἑλλ. Φιλ. Συλλ. ἔτος ΑΒ' ΚΠολις 1911 σ. 121) περὶ πιθανοῦ ταυτισμοῦ τῆς *μονῆς τῶν δεσποτῶν* πρὸς τὴν ἐπ' ὀνόματι τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου λεγομένην *μονὴν τοῦ μητροπολίτου ἢ μοναστήριον τῶν μητροπολιτῶν*, τὴν εἰς τὸ *Πετρίον* ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Β' (685-95 καὶ 705-11) ἰδρυθεῖσαν, θεωροῦμεν πιθανωτέραν τὴν ἄλλην γνώμην τὴν τοποθετοῦσαν αὐτὴν γενικῶς ἐντὸς τῆς πρωτευούσης (Abbé Marin, les moines de Constantinople ὡς ἀνωτέρω, σ. 34. Ὅρα καὶ σ. 30. 40. — C. Baroni, annales ecclesiastici. Τόμ. 14. Paris. 1887 σ. 53. «illudque intra urbem Constantinop. extitisse». Ὅρα καὶ σ. 823 σημ. 23. 13. — Πρβλ. καὶ R. Janin ἐνθα ἀνωτ. σ. 331).

(73) Οἱ μετὰ Θεοφάνη γράψαντες σημειοῦσι (ἐκδ. Βόννης σ. 46) «... τῇ μητρὶ μὲν καὶ γαμετῇ εἰς τὴν *μονὴν τὴν οὕτω καλουμένην τῶν δεσποτῶν* ἐν ἀσφαλεῖ ζῆν κτελεύσας αὐθεντικῶς (ὁ Μιχαήλ), τοὺς ἄρρενας δὲ τῶν παίδων ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ». — Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς (Migne τόμ. 134 σ. 1381): «τὴν μὲν (γαμετὴν) ἐν τῇ *μονῇ* καθεῖρξε *τῶν δεσποτῶν*, τοὺς δὲ εἰς τὴν Πρώτην καλουμένην νήσον περιορίσας ἅπαντας τῆς ἀρρενωπίας ἐστέρησε». — Συμεὼν ὁ Μάγιστρος (Migne τόμ. 109

β') 'Ο ι. «Πρώτος πρώτος ἀνακαινιστὴς τῆς μονῆς
κατὰ τὴν παράδοσιν.

Νικήτας ὁ Παφλαγὼν ἐν τῷ «βίῳ τοῦ ι. Ἰγνατίου, Π/χου ΚΠόλεως» ἀναφέρων γενικῶς περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ τελευταίου τούτου ἰδρυθέντων τεσσάρων μοναστηρίων ἐπισημειοῖ τὰ ἑξῆς : (74)

«Πλάτη μὲν οὖν καὶ Ὑάτρος τότε καὶ Τερέβινθος, αἱ Πριγκήπειοι νῆσοι προσαγορευόμεναι, ταῖς ἐκείνου προνοίαις οἰκισόμεναι, εἰς ἐκκλησίας Κυρίου καὶ εὐαγεῖς μοναχῶν καθίσταντο μονάς (75). Καὶ γὰρ τὴν ἀντικρὺ τούτων, κατὰ τὴν ἡπειρον, πρὸς τῇ ἁκτῇ κειμένην, ταύτην δὲ

σ. 680) : «τὴν τε γαμετὴν αὐτοῦ ἐν τῇ τῶν δεσποτῶν μονῇ ἀπαγαγεῖν, Συμβατίῳ δὲ τῷ υἱῷ τῷ κατὰ τὸ στέφημον μετονομασθέντι Κωνσταντίνῳ καὶ τοῖς λοιποῖς Βασιλείῳ τε καὶ Γρηγορίῳ ἅμα Θεοδοσίῳ, ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ ἀποκείραντες μοναστὰς πεποιήκασιν». — Γεώργιος ὁ Μοναχός (Migne τόμ. 109 σ. 840) καὶ Λέων ὁ Γραμματικὸς (Migne τόμ. 108 σ. 1041) σημειοῦσι μόνον τὴν μεταφορὰν τῶν παίδων εἰς τὴν νήσον Πρώτην, μόνον δὲ ὁ Γεώργιος Γενέσιος (Migne τόμ. 109 σ. 1022) σημειοῖ τὴν μεταφορὰν εἰς τὴν νήσον Πρώτην καὶ τῆς «συμβίου (Θεοδοσίας) σὺν τοῖς τέσσαρσι παισίν». Σχετικὰ ὅρα : Abbé Marin ὡς ἀνωτ. σ. 33. 34.

Τὰ ἀνωτέρω καταλήγουσιν εἰς τὸ ἀκλόνητον συμπέρασμα ὅτι εἰς τὴν προϋπάρχουσαν ἤδη μονὴν τῶν δεσποτῶν ἐνεκλήσθη ἡ γαμετὴ καὶ ἡ μήτηρ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, καθ' ὃν χρόνον τὰ τέσσαρα αὐτοῦ ἄρρενα τέκνα ἐξωρίζοντο εἰς τὴν νήσον Πρώτην καὶ ὅτι — ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἐπιστολὴν Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου πρὸς τὴν Θεοδοσίαν — μετηνέχθη ἀργότερον ἡ τελευταία αὕτη ἐκ τῆς μονῆς τῶν δεσποτῶν μετὰ τοῦ ἐπιζήσαντος ἐν Πρώτῃ υἱοῦ αὐτῆς εἰς τὴν νήσον τῆς Χαλκίδου, ἣτις «ἀπεδόθη αὐτοῖς παρὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως (Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ) εἰς κατοικητήριον διαίτης».

(74) Migne, τόμ. 105 σ. 496. 497. 516. 532.

(75) Πρόκειται περὶ τῶν γνωστῶν νήσων : Πλάτης καὶ σπανιώτερον Πλατείας, τῆς Νειάνδρου ἢ Νεάνδρου (Ὑάτρου ἢ Ἰάτρου ἄλλως ὀνομαζομένης) καὶ τῆς Ἀντεροβίδου ἢ Ἀντεροβίνθου (τῆς αὐτῆς πρὸς τὴν Τερέβινθον). Ἐπ' αὐτῶν ὁ ι. Ἰγνάτιος ἰδρύσε μονάς. Ἐπὶ τῆς Πλάτης ἀφιέρωσε τὴν ἐκκλησίαν τῆς μονῆς εἰς τὸ ὄνομα καὶ τὴν μνήμην τῶν 40 Μαρτύρων, ἰδρύσας ἅμα παρ' αὐτὴν καὶ «εὐκτήριον τῆς Θεομήτορος». Ἡ γνώμη τοῦ Σκαρλάτου Βυζαντίου, διατυπωμένη ἄλλως καὶ ὑπὸ ἐπιφύλαξιν, περὶ ὑπάρξεως ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ναοῦ τοῦ Ἀρχαγγέλου, δὲν ἰσταται. Ἡ μονὴ τῆς Τερεβίνθου ἦτο ἡ συνήθως προτιμωμένη ὑπὸ τοῦ ι. πατρὸς. (Σκαρλ Βυζαντίου ἢ Κωνσταντινούπολις ὡς ἀνωτ. Β' σ. 316. 317. 319. 320. — Κωνσταντινιάς ὡς ἀνωτ. σ. 171. — G. Schlumberger ὡς ἀνωτ. σ. 254. 259 ὅρα καὶ σελ. 295. — J. Pargoire, les monastères de saint Ignace et les cinq plus petits îlots de l'archipel des Princes ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐξβιέστια Ρούσκαγιο Ἀρχαιολογητοσέσκαγιο Ἰνστιτούτ» β' Κωνσταντινοπόλει». Σοφία 1901 σ. 57—69. — Μ. Γεδεὼν Πατρ. Πίνακες. ΚΠολις 1890 σ. 281. — Φωτίου λόγοι καὶ ὁμιλίαι ὑπὸ Σ. Ἀριστάρχου. ΚΠολις. 1900. τόμ. Α' σ. θ'. ιθ'. — Abbé Marin ὡς ἀνωτ. σ. 34).

λέγω τὴν προκαθημένην τοῦ μεγάλου Ταξιάρχου μονήν, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς αὐτοῦ ζωῆς ὁ μακάριος τελευταίαν ἀνεστήσατο καὶ καθηγίασε τῷ Θεῷ (76).

«. . . . ἐπεγένετο δὲ καὶ ἄλλη τῷ ἁγίῳ συμφορά. Κατ' ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν τὸ μαιφονώτατον τῶν Σκυθῶν ἔθνος, οἱ λεγόμενοι Ρῶς, διὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου προσκεχωρηκότες τῷ Στενῷ καὶ πάντα μὲν χωρία, πάντα δὲ μοναστήρια διηρπακότες, ἔτι δὴ καὶ τῶν τοῦ Βυζαντίου περιοικίδων κατέδραμον νησίων, σκευὴ μὲν πάντα ληϊζόμενοι καὶ χρήματα, ἀνθρώπους δὲ τοὺς ἀλόντας πάντας ἀποκτείνοντες· πρὸς οἷς καὶ τῶν τοῦ πατριάρχου μοναστηρίων βαρβαρικῶς καταδραμόντες ὁρμήματι καὶ θυμῷ, πᾶσαν μὲν τὴν εὐρεθεῖσαν κτῆσιν ἀφείλοντο, εἴκοσι δὲ καὶ δύο τῶν γνωστοτέρων αὐτοῦ κεκρατηκότες ἱκετῶν, ἐφ' ἐνὶ τροχαντῆρι πλοίου τοὺς πάντας ἀξίναις κατεμέλισαν.

«. . . μέσον γὰρ πλατείας τῆς νήσου ναὸς τοῖς τεσσαράκοντα μάρτυσι ἐνίδρυνται, αὐτοῦ δὲ ἐχόμενα τῆς Θεομήτορος εὐκτήριον. Τούτου τὴν τράπεζαν πρῶην οἱ Ρῶς τὴν νῆσον πορθοῦντες κατέβαλον εἰς γῆν, ὁ Ἰγνάτιος δὲ ταύτην αὐθις ἀνεθρόνισε. Τί οὖν ἐκεῖνος (δηλ. ὁ ἱ. Φώτιος) ; Τῇ κατ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ κοινωσάμενος, Ἀμφιλόχιόν τε Κυζίκου καὶ Θεόδωρον τῶν Πατρῶν, μητροπολίτας, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ Πανταλέοντα συγκλητικόν, τὸν ἐπικαλούμενον Βόθρον, εἰς τὴν εἰρημένην ἀποστείλας νῆσον, βεβήλων χερσὶ τὸ ἱερὸν ἐκεῖνου τραπέzion καθεῖλεν· ἐνετείλατο δὲ πρὸς τῷ αἰγιαλῷ τῆς θαλάσσης καταγαγεῖν καὶ τεσσαράκοντα πλύσεις καὶ οὕτως ἀναγαγεῖν καὶ καθιδρῦσαι. ».

Τὰ ἀνωτέρω εἶναι σαφῆ. Πρόκειται περὶ τῆς γνωστῆς εἰσβολῆς τῶν Ρώσων, οἵτινες ἐπιδραμόντες τῷ 860 κατὰ τῆς βασιλευούσης καὶ προχωρήσαντες καὶ μέχρι «τῶν τοῦ Βυζαντίου περιοικίδων νησίων» ἐλεηλάτησαν «τὰ τοῦ πατριάρχου (=Ἰγνατίου) μοναστήρια», πρὸς τοῖς ἄλλοις

(76) Ἡ μονὴ αὕτη τοῦ μεγάλου Ταξιάρχου, ἢ ἄλλως ὀνομαζομένη καὶ *μονὴ τοῦ Ἀρχαγγέλου*, *μονὴ τοῦ Μιχαήλ*, *μονὴ τοῦ Ἀνατέλλοντος* καὶ *μονὴ τοῦ Σατύρου*, ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ ἱ. Ἰγνατίου, τὸ β' ἀνελθόντος τὸν θρόνον, καὶ ὡς φαίνεται ὠρισμένως τῷ 873, κατὰ Συμεὼν τὸν Μάγιστρον (Migne τόμ. 109 σελ. 752), καίτοι ὑποστηρίζεται καὶ ἡ γνώμη τῆς προϋπάρξεως τῆς μονῆς ταύτης (τοῦ Σατύρου), ἀπὸ τῆς ὁποίας ἡγούμενος ἤδη ὢν ἐκλήθη τὸ πρῶτον (846) εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὁ Ἰγνάτιος. Ἴσως θὰ συνεβιβάζοντο τὰ πράγματα ἐὰν ἐθεωροῦμεν τὸν τελευταῖον τοῦτον ἀνακαινιστὴν ἐκ βάθρων τῆς μονῆς, οὕτως ἢ ἄλλως προϋπαρχούσης ἐν τῷ προαστείῳ Σατύρου, τῷ μεταξὺ *Πολεατικοῦ* (Βοσταντζίκιοι) καὶ *Βρύαντος* (Μάλτεπε). (ὄρα J. Pargoire ἐνθα ἀνωτ. σ. 69-78.—Σκ. *Βυζαντίου* ὡς ἀνωτ. Β' σελ. 281.—*Μ. Γεδεών* Πατρ. Πίν. σ. 279, 289.—*Φ. Βαφείδου* Ἀρχιμ. Ἐκκλ. ἱστορία τόμ. Β'. ΚΠολις 1886 σ. 83.—*τοῦ αὐτοῦ* ἐν *Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπ.* τόμ. IB' σελ. 540.—Σχετικὰ περὶ *Σατύρου* ὄρα ἐν *Ν. Ποιμένι* [ἔτος Ε' 1923 σελ. 311] ὑπὸ Ἰ. Μηλιοπούλου γραφέντα.

δὲ κακοῖς ἀνατρέψαντες τὴν ὀγίαν τράπεζαν τοῦ ἐν Πλάτῃ ἱεροῦ εὐκτηρίου τῆς Θεομήτορος, καὶ φονεύσαντες καὶ εἴκοσι δύο ἐκ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ πατριάρχου. Ἀργότερον οὗτος ἐλθὼν εἰς Πλάτην ἀνεθρόνισεν ἐκ νέου τὴν ἀνατραπεῖσαν ἁγίαν τράπεζαν, πρᾶγμα ὅμως ὅπερ δὲν ἠνέχθη ὁ ἱ. Φώτιος, διὸ καὶ ἀπέσ ειλεν ἐπὶ τούτῳ δύο ἀρχιερεῖς καὶ ἓνα ἀνώτερον πολιτικὸν ὑπάλληλον, οἵτινες μετὰ τινὰς ὠρισμένας διατυπώσεις ἐγκαθίδρυσαν ἀναθρονίσαντες ἐκ νέου τὴν ἁγίαν τράπεζαν.

Περὶ συγχρόνου ἐπιδρομῆς τῶν Ρώσσων καὶ ἐναντίον τῶν μὴ πατριαρχικῶν (=μὴ Ἰγνατιανῶν) μοναστηρίων, συνελῶς καὶ ἐναντίον τῆς ὑπαρχούσης ἤδη τότε μονῆς τῆς Χαλκίτου, καὶ περὶ καταστροφῆς καὶ ἀνακαινίσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἱ. Φωτίου, οὐδεὶς ἀπολύτως λόγος γίνεται ὑπὸ τοῦ βιογράφου, πρᾶγμα ὅπερ δὲν εὐδοοῖ τὴν διατυπωθεῖσαν ἀντίθετον γνώμην (77), οὔτε δὲ καὶ ἄλλοθεν πληροφοροῦμεθά τι τὸ σχετικόν. Ζητεῖ ὅμως ἐπιμόνως ἡ ἡμετέρα μονὴ ὅπως ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης (78) στηρίξῃ συγκεκριμένας ἀξιώσεις τῆς ἱστορικότητος αὐτῆς γενικῶς ἐπὶ μιᾷ, εὐλαβοῦς παραδόσεως προβαλλούσης τὸν *Ιερὸν Φώτιον* ὥς κίτορα ἢ μᾶλλον ὥς *πρῶτον ἀνακαινιστὴν* αὐτῆς, ἣν καὶ *Νεῶν Σιῶν* ὠνόμασε. Ποῦ βασιίζεται ἡ παράδοσις αὕτη, ἡ ἀρχαιότερον μὲν ρόδαμον ἀναφερομένη (79), τὸ πρῶτον δὲ ὑπὸ Κωνσταντίου τοῦ Σιναίου εἰς τὸ μέσον ριφθεῖσα (80);

(77) *Μ. Πρωτ. Ἀθην.* ὡς ἀνωτ. σ. 20, 21.—*Μ. Κυζίκου Καλλινίκου* ὡς ἀνωτ. σ. 9. 13.—Ὁ R. Janin [ὡς ἀνωτ. σ. 332] ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἀντίθετον ταύτην γνώμην σημειοῖ: «on avouera que cette preuve n'est guerre convaincante».

(78) Κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος τῆς α' αἰῶτος πατριαρχείας [857-867], ἦτοι τῷ 862 (*Μ. Πρωτ. Ἀθην.*, ὡς ἀνωτ. σ. 19), ἡ κατὰ τὴν β' αὐτοῦ πατριαρχεῖαν [878-886] (*Μ. Γεδεών Πατρ. Πίν.* σ. 290).

(79) Ἐμποιεῖ τουλάχιστον εἰς ἡμᾶς ἐντύπωση ὅτι τὸ σιγίλλιον Γαβριὴλ τοῦ Δ' [1780-1785], ἀναφέρον περὶ τοῦ μοναστηρίου τῆς ἁγίας Τριάδος, οὐδὲν σημειοῖ περὶ τῆς ιδρύσεως ἢ ἀνακαινίσεως αὐτοῦ ἀπὸ μέρους τοῦ ἱ. Φωτίου, καθ' ἣν στιγμὴν σημειοῖ διὰ μακρῶν σχετικὰ περὶ μιᾷ τοιαύτης ἐνέργειας τοῦ Μητροφάνους καὶ τοῦ Σαμουήλ. Τὴν αὐτὴν σιωπὴν τηρεῖ καὶ τὸ πρὸς τὸν Μέγαν Κνεζὴν τῆς Μοσχοβίας γράμμα τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς Διονυσίου [1691], ἐν ᾧ ἐπεβάλλετο ἴσως ἡ μνηεὶα τοῦ ἱ. Φωτίου διὰ τὴν πρὸς τοὺς Ρώσσοις ἱστορικὴν αὐτοῦ σχέσιν. Ἀλλὰ παρομοίαν σιωπὴν παρατηρεῖ τις καὶ ἐν τῷ σιγίλλῳ Γερμανοῦ Δ' [1842-45].

(80) Κωνσταντῖος ὁ Σιναίου σημειοῖ «πρῶτος κτήτωρ [οὗτω] κατὰ παράδοσιν νομίζεται ὁ Πατριάρχης ΚΠόλεως Φώτιος» [ἐνθα ἀνωτ. σ. 166]. Τὰ αὐτὰ ἐπανελάβον καὶ οἱ μετ' αὐτὸν γράψαντες ἄνευ οἰασθήτινος ἄλλης ἱστορικῆς ὑποστηρίξεως τῆς φερομένης παραδόσεως: *Κωνσταντῖνος ὁ Μ. Οἰκονόμος* [ἐπίγραμμα αὐτοῦ εἰς τὴν μονήν, Γ' Παράρτημα], *ὁ Μ. Σταυρουπόλεως Κωνσταντῖνος ὁ Τυπάλδος* [Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ ἱσαποστόλου Φωτίου Πατριάρχου ΚΠόλεως τοῦ ὁμολογητοῦ, ὑπὸ Κωνστ. Μ. Σταυρουπόλεως τοῦ Τυπάλδου ἐκδ. 1903 ἐν Καίρῳ σελ. ε'], *Σκαρλάτος Βυζάντιος* [ἐνθα ἀνωτ. Β' 302], ὁ

Ἄλλὰ σεβασθῶμεν αὐτήν. Εἶνε παράδοσις εἰσχωρήσασα ἀπὸ τῆς ἱστορίας καὶ εἰς τὴν ὑμνογραφίαν τῆς Ἐκκλησίας⁽⁸¹⁾ καὶ ἀντὶ πάσης ἄλλης ἐπιστημονικῆς διφρεύνης περὶ τοῦ βασιμῶν ἢ μὴ αὐτῆς, θὰ ἦτο καλῆτερον νὰ ὑποκλιθῶμεν ψάλλοντες :

Ἦχος β' κατὰ τὸ *Οἶκος τοῦ Ἐφραθᾶ*

Ὕμνοις σοι προσφωνεῖ

ἡ σὴ μονή, θεόφρων, Σιών τῆς Νέας,

ἥνπερ διάσωζε λιταῖς σου

πρὸς Κύριον ἐκάστοτε.

Σημειώσεις α'.—Τὸν μετέπειτα βίον τῆς μονῆς μὴ γνωρίζοντες ἐπακρι-
βῶς⁽⁸²⁾ τοῦτο μόνον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν γενικῶς ὅτι οὗτος ἐξειλίσσεται εἰς
τρόπον ὥστε ἡ μονὴ αὕτη, ἐκκλησιαστικῶς ἐν τῷ μεταξὺ ἐπιδραβευθεῖσα,
νὰ ἀποδαίνη ἐκάστοτε καὶ πνευματικὸν φροντιστήριον καὶ παιδευτήριον
διὰ πολλοὺς, *«στουδίον σοφίας καὶ μαθημάτων, οὐ μόνον μοναζόν-*

Ἱ. Ν. Βαλέντας [Φωτίου Ἐπιστολαί. Λονδίνον. 1864 σελ. 81 σημ. 3], *Ἡλίας ὁ*
Τανταλίδης [Παπαστικῶν ἐλέγχων τόμ. Α', Κ (Ιολίς 1850 σ. πθ'), *Στ. Βουτυρᾶς*
[Λεξικὸν Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας ΚΠολίς 1881 τόμ. Γ' σ. 982], *Σ. Ἀριστάρχης*
[ἐνθ. ἀνωτ. σ. λγ'], *Μ. Γεδεών*, [Πατρ. Πνευματ. σ. 290], *Σ. Οἰκονόμου* [Φωτίου
Ἀμφλόχεια. Ἀθήναι. 1858. σ. μη'].—*Ἀρχιμ. Φιλάρετος Βαφειδῆς* [Ἐκκλ. ἱστορία
ΚΠολίς 1886 τόμ. Β' σ. 83]. *Μ. Πρωτ. Ἀθην.* [ὡς ἀνωτ. σ. 18 καὶ ἐξ.]. — *Μ.*
Κυζίκου Καλλίνικος [ὡς ἀνωτ. σ. 13. 14]. — *Βαρθολομαῖος ὁ Κοντινουμουσια-*
νός [ὑπόμνημα ἱστορικὸν κλπ. ὡς ἀνωτ. σελ. 11]. — *Σεφοφ. Μογέ* [ἡ ἐν Χαλκῇ
Ἑλληνομπορικὴ σχολὴ κλπ. ὡς ἀνωτ. σ. 18]. — Photius Patriarch von Konstanti-
nopol, von Hergenröther. Regensburg. 1867, τόμ. Β' σελ. 719. Ἐκ τῶν λοιπῶν
ξένων ὁ *G. Schlumberger* [ὡς ἀνωτ. σ. 126] σημειοῖ : «Suivant une tradition,
malheureusement trop peu certaine, le fondateur de ce monastère aurait été
l'illustre Photius». — ὁ ἀββέ *Marin* [ὡς ἀνωτ. σ. 36] ὅτι ἡ μονὴ «passe pour
avoir eu comme fondateur le patriarche Photius».

(⁸¹) Κωνσταντῖνος ὁ Τυπάλδος [ἐνθα ἀνωτ. σελ. ε' καὶ 2] ἐπισημειοῖ : «Ἐτά-
χθη ἵνα δις ἐν αὐτῇ [τῇ ἱ. μονῇ] τοῦ ἔτους ἐπιτελῇται ἡ τοῦ θεσπεσίου ἱεράρχου
ἐορτὴ, τῇ στ' δηλονότι τοῦ Φεβρουαρίου, ἡμέρᾳ τῆς μακαρίας αὐτοῦ κοιμήσεως
καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς, ἥτοι τῇ ἐφεξῆς μετὰ τὴν τοῦ Παναγίου
Πνεύματος ἐορτὴν καὶ τῆς Μονῆς τὴν πανήγυριν καὶ τοῦτο καθό τε κτίτορος ταύ-
της ἁγίου..... καὶ προσέτι.... ὡς ἰδίως ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἀγω-
νισαμένου...». Σήμερον — ἄγνωστον πότε καὶ διατὶ ἐπελθούσης τῆς μεταβολῆς—
ἡ μνήμη τοῦ ἱ. πατρὸς ἐορτάζεται ἐν τῇ μονῇ ἀπαξ τοῦ ἔτους [τῇ στ' Φεβρ.] πα-
νηγυρικῶς δι' ἀρχιερατικῆς λειτουργίας.

(⁸²) Ὁ πολὺς *G. Schlumberger* [Sigillographie de l'empire byzantin, Paris.
1884. p. 140] δημοσιεύει σφραγίδα ἀποδίδων αὐτὴν εἰς ἡγούμενον τῆς ἁγίας Τριᾶ-

των, ἀλλὰ καὶ βασιλέων καὶ ἀρχόντων» (83), πράγμα ὅπερ ὑποδηλοῖ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν καὶ δὴ καὶ τὴν προστασίαν τῆς πολιτείας πρὸς τὴν ἱερὰν ταύτην μοναστικὴν σκοπιάν. Καὶ τὴν μὲν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιβράβευσιν διαβλέπομεν ἐν τῇ *σταυροπηγιακῇ ἀξίᾳ*, τῇ ἐπιδαιφίλευθείσῃ τῇ ἱερᾷ ταύτῃ μονῇ παρὰ τοῦ πατριάρχου Νικολάου (84), ἄγνωστον ὅμως τίνοσ, τοῦ Α΄, τοῦ Μυστικοῦ [895—906 τὸ α΄, καὶ [911—925 τὸ β΄], ἢ τοῦ Β΄, τοῦ Χρυσοδέργη [984—95], ἢ τοῦ Γ΄, τοῦ Γραμματικοῦ [1084—1111], ἢ τοῦ Δ΄, τοῦ Μουζάλωνος [1147—51]. Τὴν δὲ ἄλλην ἐκτίμησιν, τὴν ἀπὸ μέρους τῆς πολιτείας, διαισθανόμεθα μὲν ἐκ τῆς ὡς ἄνω φρασεολογίας περὶ τῆς μονῆς ὡς *στονδίου*, συμπεραίνομεν δὲ ἐκ τε τῆς ἀπὸ μέρους τῆς βασιλείσεως Αἰκατερίνης τῆς Κομνηνῆς γενομένης [τῷ 1063] πρὸς τὴν ἡμετέραν μονὴν δωρεᾶς χειρογράφου Εὐαγγελίου (85), δωρεᾶς ἐπιμαρτυρούσης γενικώτερον καὶ τὴν τοῦ ἰδίου αὐτῆς συζύγου, τοῦ αὐτοκράτορος Ἰσαακίου Κομνηνοῦ, προτέραν προστασίαν πρὸς τὴν μονήν, ὡς καὶ ἐκ τοῦ χρυσοβούλλου Μιχαὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, ἐπιβραβεύσαντος [τῷ 1158] δίκαια πολλὰ καὶ τῇ ἡμετέρᾳ

δοῦς ὀνόματι *Λέοντα*, ζήσαντα κατὰ τὸν 12^{ον} αἰῶνα, ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Τοιμασκῆ. Ἡ σφραγὶς ἀναγινώσκεται οὕτω :

[† ΚΕ ΒΟΗ]ΘΕΙ ΤΩ Σ [Ω ΔΟΥΛΩ]

ὁπισθεν [† ΛΕΩ]ΝΤΗ [ΗΓ] ΟΥΜ' (ἐνφ) ΜΟΝΗΣ Τ'(ης) ΑΓΙ'(ας) ΤΡΙΑΔ' (ος)

Ὁμολογοῦμεν ὅτι ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς σφραγίδος ταύτης δὲν πειθόμεθα ἀπολύτως ὅτι πρόκειται περὶ ἡγουμένου τῆς ἡμετέρας μονῆς. Τὴν αὐτὴν γνώμην διατυποῖ καὶ ὁ R. Janin [ὡς ἀνωτέρω σ. 332 σημ. 5]. Τῷ Schlumberger τουναντίον συμφωνοῦσιν ὁ M. Πρωτ. Ἀθην. [ὡς ἀνωτ. σελ. 26] καὶ ὁ M. Κυζ. Καλλινίκος [σ. 18].

(83) M. Πρωτ. Ἀθηναγόρα [σ. 37. 84]. M. Κυζ. Καλλ. [σ. 21].

(84) Ὅρα σιγίλλιον Γαβριὴλ Δ' ἐν Γ' Παραρτήματι. — Ὁ Ἀθηναγόρας [σ. 25] καὶ ὁ M. Κυζίκου [σελ. 18] ὑπὸ τὸν Π/χην Νικόλαον ἐννοοῦσι Νικόλαον Α' τὸν Μυστικόν.

(85) Τὸ χειρόγραφον τοῦτο, φυλασσόμενον μεταξὺ τῶν κειμηλίων τῆς ἐν Φαναρίῳ Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς, φέρει ἐν φ. 262 τὴν ἐξῆς σημείωσιν :

«Ἐτεῖ 1063 ἐγράφη τὸ σημείωμα τοῦτο : «· Μη(νί) Μαρτ(ίφ) Ἰνδ(ικτιῶνος) α' ἔι(ους) ,σφρα' : Προσηνέχθη τὸ τοιοῦτον | Εὐαγγέλιον εἰς τὴν [Ἀγίαν] Τριάδα | μο(νὴν) τῆς Χάλκης παρ' Αἰκατερίνης βασιλείσεως | τῆς Κομνηνῆς τῆς με|τ' ὀνομασθείσης ἐν τῷ|ἀγγελικῷ σχήματι, Ξέ|νης μοναχῆς· καὶ εἵ|χεσθε ὑπὲρ αὐτῆς διὰ τὸν κ(ύριον), ἐν τε τῇ ἐσθινῇ ἀκο|λουθία καὶ τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ· (Δύο κατάλογοι ἑλλην. κωδίκων ἐν ΚΠόλει τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς καὶ τοῦ Ζωγραφεῖου ὑπὸ Α. Π. Κεραμέως, ἐν τῷ «Δελτίῳ τοῦ ἐν ΚΠόλει Ρωσ. Ἀρχ. Ἰνστιτούτου· Σοφία, 1909 σ. 106. 107.—M. Πρωτ. Ἀθην. σ. 27 καὶ ἐξῆς. M. Κυζ. Καλλινίκου σελ. 19.

μονῇ (86).—Τὰ ἐπακολουθήσαντα ἐφεξῆς πολιτικά γεγονότα δὲν ἀφῆκαν ἄθικτον τὴν ἱ. ταύτην μονήν. Πληροφορίαι ἔγκυροι, ἀναφερόμεναι πάντως εἰς τὰ ἐξελιχθέντα κατὰ τὸν ιε' αἰῶνα, ὁμιλοῦσι περὶ αὐτῆς ὡς κατεδαφισθείσης σχεδὸν παντελῶς καὶ ἐρημωθείσης. Τὸ ἱερὸν καὶ σεβάσμιον τοῦτο μοναστήριον, ἀναφέρει ἐν τῷ σιγιλλίῳ αὐτοῦ Γαβριήλ ὁ Δ', κατεστράφη «ἐκ τῶν τότε ἐφόδων καὶ περιστάσεων ἐρείπιον γεγονὸς καὶ παντάπασιν ἐκλελοιπὸς καὶ ἐν καταστάσει δεινῇ ἐξεταζόμενον, μόλις τῶν θεμέθλων τοῦ ἐν αὐτῷ ἱεροῦ ναοῦ, καὶ τούτων κατηδαφισμένων, ὀρωμέμενων κατ' ἐκείνῳ καιροῦ».

γ') Μητροφάνης ὁ Γ', δεύτερος ἀνακαινιστὴς τῆς μονῆς.

Εἰς τὴν ἐρειπιώδη καὶ θλιβεράν ταύτην κατάστασιν τῆς μονῆς, διαρκέσασαν ἐπὶ χρόνον ἱκανόν, ἔθηκε τέρμα ἡ μοναστικὴ καὶ κατόπιν πατριαρχικὴ φυσιογνωμία *Μητροφάνους τοῦ Βυζαντίου*. Εἰς ἡλικίαν 20 ἢ 23 ἐτῶν (87) παρουσιάζεται ἡγουμενεύων τοῦ ἡμετέρου μοναστηρίου [τῷ 1540] (88), ἔτι δὲ «ἐν τῷ τῶν ἱερομονάχων καταλόγῳ καὶ ἐπαγγέλματι διατελῶν, πεπληρωμένος δ' ὦν θαύτου ζήλου, ἀνήγειρε καὶ ἀνωκοδόμησεν καὶ κατὰ τὸ ἐγγωροῦν αὐτὸ ἀνεδείξατο» (89). Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μητροφάνης ἐξελέγη Μητροπολίτης Καισαρείας τῷ 1545, δυνάμεθα τὴν ἀνωκοδόμησιν τῆς μονῆς νὰ θεωρήσωμεν συμπίπτουσιν κατὰ τὸ διάστημα 1540—45. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς πρώτης αὐτοῦ ταύτης πενταετοῦς ἡγου-

(86) Migne τόμ. 133 σ. 728. — Σύνταγμα ἱ. κανόνων ὑπὸ Πάλλη καὶ Ποτλῇ Β' σ. 598. — Ὑπὸ τὸ μοναστήριον τῆς Χάλκης νοητέον τὸ ἡμέτερον. Ὅρα καὶ Ἀθην σ. 39 Μ. Κυζίκου σ. 19 καὶ R. Janin ὡς ἀνωτ. σ. 333.

(87) Κατὰ τὸν Μ. Γεδεών [Πατριαρχ. Πίν. σ. 523] ὁ Μητροφάνης ἀπέθανε τὸν Αὐγουστον 1580 ἐξηκοντούτης. Ἄρα ἐγεννήθη τῷ 1520. Κατὰ τὸν σεβ. Ἀθηναγόρα [ὡς ἀνωτ. σ. 44] ἐγεννήθη τῷ 1517.

(88) Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 60 χειρογράφῳ [μηνιαίῳ τοῦ Ἀπριλίου] τῆς μονῆς εὑρεται ἡ ἐξῆς σημείωσις: «ἡ παρούσα βίβλος ἐγράφη πόνῳ καὶ δεξιότητι [οὕτω] Σωφρονίῳ διακόνῳ, ἀναλώμασι δὲ κυροῦ Μητροφάνους ἱερομονάχου καὶ πνευματικοῦ ἡγουμένου τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς μονῆς τῆς ζωαρχικῆς Τριάδος ἐπὶ ἔτους ζμη'. ἰνδ. ιγ'». Πρόκειται δὲ ἀναντιρρήτως περὶ τῆς ἡμετέρας μονῆς, διότι εὐθὺς ἀμέσως ἀκολουθεῖ ἡ διὰ στίχων σημείωσις:

«ἡ βίβλος αὕτη τῆς ἁγίας Τριάδος
τῆς κειμένης ἀντίκρυ τοῦ Αὐξεντίου
ἐν τῇ νήσῳ Χάλκης τε μονῆς ἐσόπτρου».

Τὴν πρώτην σημείωσιν ἀπαντῶμεν καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 62 χειρογράφῳ, τὴν δὲ ἑμμετρον εἰς πλεῖστα ὄσα. [Μ. Πρωτ. Ἀθηναγ. σελ. 44, 45.—Μ. Κυζ. Καλλ. σελ. 21.—Β. Μυστακίδου ἐν περιοδικῷ Ἑλλ. Φ. Συλλόγου ΚΖ' [1900] σ. 374.

(89) Σιγιλλιον Γαβριήλ Δ' ὄρα Παράρτημα Γ'—G. Schiumberger [σ. 127].

μενίας ὁ Μητροφάνης εἰργάσθη ἀόκνως ὑπὲρ τῆς μονῆς, ἐπιληφθεὶς καὶ τοῦ καταρτισμοῦ βιβλιοθήκης ἐκ χειρογράφων ἀπαραιτήτων διὰ τε τὴν ἄλλην μόρφωσιν καὶ τὰς λειτουργικὰς ἀνάγκας τῶν πατέρων αὐτῆς (90).

Γενόμενος Μ. Καισαρείας ἀναμφισβόλως τὸ αὐτὸ ἐπεδείξατο ἐνδιαφέρον, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν δὲ αὐτοῦ καὶ αὐθις εἰς τὴν μητρόπολιν ταύτην, διὰ τῆς ἄρσεως τοῦ ἐπιβληθέντος αὐτῷ ἐκκλησιαστικοῦ ἐπιτιμίου [1551] διέμενεν διαρκῶς ἐν τῇ μονῇ διευθύνων αὐτήν, κατὰ τὸ διάστημα δὲ τοῦτο συμπληρῶν τὸ ἀναληφθὲν ἔργον προέβη εἰς τελειότεραν ἀνακαίνισιν τῆς μονῆς, τὸν συνοικισμὸν αὐτῆς δι' ἱκανοῦ ἀριθμοῦ μοναχῶν, ὑπὲρ τοὺς εἴκοσι, τὸν διάκοσμον τοῦ ναοῦ αὐτῆς δι' ἱερῶν ἀναθημάτων καὶ εἰκόνων καὶ εἰς τὸν πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης (91). Μετὰ δεκατετραετῇ δευτέραν ἡγουμενίαν ἐκλήθη ὁ Μητροφάνης ἐπὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον [Ἰανουάριος 1565—4 Μαΐου 1572] μεριμνῶν πάντοτε περὶ τῆς μονῆς, τῆς ὁποίας καὶ τὴν στανροπηγιακὴν τιμὴν καὶ ἀξίαν ἀνενέωσε διὰ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγιλλιώδους γράμματος τῷ 1569 (92). Ἀλλὰ καὶ μακρὰν τοῦ θρόνου εὐρισκόμενος καὶ εἰτα πάλιν τὸ β' ἀνελθὼν αὐτὸν [29 Ν/ερίου 1579—9 Αὐγούστου 1580] τὴν αὐτὴν καὶ πρότερον ἡσθάνετο καὶ ἐκδηλοῦ ἀγάπην πρὸς τὴν μονήν, εὐγνωμόνως ἀναφέρονσαν πάντοτε τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Σημείωσις β'. — Τὸν Μητροφάνην παραιτηθέντα [4 Μαΐου 1572] διεδέχθη Ἱερεμίας Β' [5 Μαΐου 1572—29 Ν/ερίου 1579, τὸ α'], ὅστις κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ταύτην πατριαρχείαν, προέβη εἰς τὸν καλλωπισμὸν τῆς ἡμετέρας μονῆς, Ραφαὴλ δὲ ὁ Β' [1603—07] διὰ πατριαρχικοῦ σιγιλλιώδους γράμματος καθώρισε τῷ 1604 τὰ ὅρια τῶν ἐν Χάλκῃ

(90) Ὅρα σημ. 88.—*Μ. Πρωτ. Ἀθηνᾶγ.* σ. 44.

(91) *Κωνσταντινιάς* σελ. 166 σημ. 1. — *Σκ. Βυζαντίου* ὡς ἀνωτ. Β' σελ. 302. 303.—*G. Schlumberger* σ. 128. —*R. Janin* σ. 332. —*Μ. Γεδεών Πατρ.* Πίν. σελ. 516. —*Μ. Πρωτ. Ἀθηνᾶγ.* σ. 45 καὶ ἐξ. 63 καὶ ἐξ. — *Μ. Κυζ. Καλλ.* σ. 21. 22. —*Β. Μυστακίδου* σχετικά περὶ τῆς βιβλιοθήκης ἐν *Θεολογία* τόμ. Ζ' (1929) σελ. 201 σημ. 1.—*Βαρθ. Κουτλουμουσιανοῦ* ἱστορ. υπόμνημα κλπ. ὡς ἀνωτ. σ. 11.

(92) Σιγίλλιον Γαβριὴλ Δ' ἐν *Παραρτήματι Γ'*. — Ἐν τῷ ἰδρυθέντι Μουσείῳ τῆς ἱ. μονῆς σώζεται ἀντιμῖνσιον τοῦ Μητροφάνους ἐκ λινοῦ λευκοῦ ὑφάσματος ἔχον τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν : «† Θεοσιαστήριον θεῖον καὶ ἱερὸν τοῦ τελείσθαι δι' αὐτοῦ τὰς θείας καὶ ἱερὰς ἱερουργίας ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας Κυρίου. Καθιερωθὲν καὶ καθαγιασθὲν παρὰ τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου καὶ Ζωαρχικοῦ Πνεύματος, ἐνθρονισθὲν δὲ παρὰ τοῦ παναγιωτάτου δεσπότης ἡμῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου Μητροφάνους, ἐπ' ὀνόματι τοῦ μεγάλου Γεωργίου τοῦ βασιλοποτάμου, ἐν ἔτει ζπ' ἰνδ. ιε' ». — *Μ. Πρωτ. Ἀθηνᾶγόρα* σελ. 78. — τοῦ αὐτοῦ ἐν «Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ» ΛΗ' [1918] σ. 13.

δύο μοναστηρίων, τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. Κατὰ τὸν μετέπειτα δὲ χρόνον ὑπέστη διὰ καιρικοὺς λόγους τοιοῦτους κλονισμοὺς, ἄλλους τε καὶ οἰκονομικοὺς, ὥστε νὰ περιέλθῃ εἰς θέσιν κρίσιμον, καθ' ἣν πολλοὶ μὲν τῶν πατέρων ἔφυγον, οἱ δὲ ἐναπολειφθέντες ὑστεροῦντο καὶ αὐτῆς τῆς ἐφημέρου τροφῆς. Πρὸ μιᾶς τοιαύτης καταστάσεως καὶ κατόπιν ἐκκλήσεως τῆς ἱ. μονῆς ἐπετεύχθη ἐτησία βοήθεια ἀπὸ μέρους Πέτρου τοῦ Μεγάλου τῆς Ρωσσίας [τῷ 1691], ἵνα παραλείψωμεν τὴν ἀπὸ μέρους τῆς Διοικούσης Ἐκκλησίας ἀνάλογον ἐκάστοτε μέριμναν καὶ βοήθειαν πρὸς διάσωσιν τοῦ μοναστηρίου τούτου ἀπὸ τῆς ἐπαπειλούσης αὐτὸ παντελοῦς ἐρημώσεως καὶ καταστροφῆς (93).

δ'] Σαμουήλ ἱερομόναχος, τρίτος ἀνακαινιστῆς τῆς μονῆς.

Ἐκ Χάλκης καταγόμενος οὗτος, φύσει δὲ ἀνὴρ φιλόκαλος καὶ πλήρης θείου ζήλου καὶ προθυμίας ἀξιαγάστου, ἔχων δ' ἅμα συνεπικούρους τῇ προθυμίᾳ αὐτοῦ φιλοθέους τινὰς χριστιανούς, ἐπελήφθη τῷ 1775 τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ μοναστηρίου ἀνεγείρας τὰ σεσαθρωμένα τείχη καὶ τὸν περίβολον αὐτοῦ, ἀνοικοδομήσας καὶ εὐπρελίσας τὸν ἱ. ναόν, οἰκοδομήσας κελλίᾳ καὶ οἰκίσκους, κατασκευάσας διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς μονῆς δύο δεξαμενάς, μίαν μεγάλην παρὰ τὴν κυρίαν εἴσοδον σήμερον τῆς Σχολῆς καὶ ἑτέραν παρὰ τὸν ναόν (94) καὶ ἐν γένει προθυμοποιηθεὶς «εἰς τὸ ἀποκαταστήσαι τοιοῦτον περικαλλῆς καὶ λαμπρὸν τὸ ἱερὸν τοῦτο τοῦ Χριστοῦ φρούριον». Πρὸς δὲ ἐκζητήσας ἐπέτυχε καὶ τὴν ἀνανέωσιν τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας καὶ χάριτος τῆς μονῆς διὰ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγιλλιώδους γραμματος Γαβριήλ Δ' [1780—85] καὶ ἄλλως δὲ ἐμερίμνησε

(93) *Μ. Πρωτ. Ἀθηνᾶν.* σελ. 80-92. — *Μ. Κυζ. Καλλινίκου* σελ. 22.

(94) Ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς Σχολῆς δεξαμενῆς ἀναγινώσκονται κυκλοτερώς, οὕτως :

«Ὑδωρ ἀρύσασθε γλυκύν, πίετε, δροσισθῆτε,
τὸν Σαμουήλ ἡγούμενον ἅπαντες εὐχηθεῖτε
καὶ τοὺς φιλελεήμονας κτίτορας συγχωρεῖτε.
ὦν ἔργον τὸ ψυχωφελές, δέομαι, μιμηθεῖτε».

καὶ ὀλίγον ἀνωτέρω περὶ τὸ μέσον

ΙΣ	ΧΣ
ΝΙ	ΚΑ

ΛΨΟΖ' Σεπτεμβρίου ΙΓ'

περὶ αὐτῆς ⁽⁹⁵⁾, ἕως οὗ ἐξωσθεῖς, τῇ ἐνεργείᾳ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ, κατέφυγεν εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ πατρικὴν αὐτοῦ οἰκίαν, ἐν ᾗ καὶ ἀπέθανε [1812] πανώβλητος, καταταχθεὶς πρότερον εἰς τὸν κατάλογον τῶν Ἀγιοταφитῶν ⁽⁹⁶⁾.

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ εὐγνωμονοῦσα ἀνήρτησεν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν αὐτῆς σὺν ἄλλαις καὶ τὴν ἐλαιογραφίαν τοῦ τρίτου τούτου ἀνακαινιστοῦ τῆς ἱ. μονῆς Σαμουήλ τοῦ ἱερομονάχου.

Σημείωσις γ'. — Ἀλλὰ τὸ μοναστήριον τοῦτο, τὸ ὁποῖον « κτήμασι καὶ ἀφιερώμασι κινητοῖς καὶ ἀκινήτοις συνεκροτεῖτο καὶ οὐ μόνον χρέους ἀνώτερον ἀλλὰ καὶ πρὸς αὔξησιν τῶν προσόδων αὐτοῦ ἱκανὸν ἦν » διὰ λόγους πολλοὺς καὶ διὰ τὴν μοχθηρίαν τοῦ « μηδὲ μέχρ' ἰσχυρῆς ἀξίου ἀντάρτου Παλαμναίου ἐκείνου » ἐφέρετο πρὸς τὴν καταστροφὴν, γενόμενον ἤδη ἐν τῷ μεταξὺ (1821), κατὰ τὸ κάλλιστον τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ μέρος, παρανάλωμα τοῦ πυρὸς καὶ περιελθὼν σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἀμέσου καταβολῆς εἰς τὸν βασιλικὸν Ζαχαριανὲν χρέους ἐξ 20 χιλ. γροσίων. Ἡ Ἐκκλησία ἀδυνατοῦσα εἰς τὴν καταμέτρησιν τοῦ ποσοῦ τούτου « διὰ τὰς γνωστὰς τῶν καιρικῶν πραγμάτων τραχύτητας καὶ περιπετείας », προσέτρεξεν εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ Πατριάρχου Χρυσάνθου (Ἰούλιος 1824—7/ἔριος 1826) προτείνουσα ὅπως καταβάλλῃ μὲν οὗτος ἐξ ἰδίων τὸ ὡς ἄνω ποσὸν ἐξωφλῶν οὕτω τὸ χρέος τῆς μονῆς, γένηται δ' εἰτα « ἐγκρατὴς καὶ μετὰ πίστεως πληρεξουσιότητος κύριος τοῦ μονιδρίου τούτου μετὰ πάντων τῶν ἀνηκόντων αὐτῷ », σωζομένης μόνον τῆς σταυροπηγιακῆς κλήσεως τῆς μονῆς καὶ μνημονευομένου ἐν αὐτῇ τοῦ κατὰ καιρὸν πατριαρχικοῦ ὀνόματος. Ἡ παράκλησις αὕτη τῆς Ἐκκλησίας ἐγένετο δεκτὴ, διασωθείσης οὕτω τῆς μονῆς ἀπὸ τοῦ ἐλαπειλοῦντος αὐτὴν κινδύνου τῆς ἀπεμπολήσεως, πρὸς ἐξασφάλισιν δὲ τῆς κυριότητος τοῦ Χρυσάνθου ἐπὶ τοῦ μοναστηρίου ἐξεδόθη συνοδικὸν γράμμα ἀπὸ 18 Μαρτίου 1825. Ἀργότερον ὁμοῦς ὁ Πατριάρχης ἀντικατήλλαξε τὸ μοναστήριον τοῦτο « πρὸς τὸ ἐν τῇ Πριγκήπῳ τῆς θείας Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ... ὡς ἡσυχαστικώτερον καὶ ἀναπαυτικώτερον καὶ

(95) Γερμανὸς ὁ Δ' ἐν τοῖς *Ἀπομνημονεύμασι* αὐτοῦ [ᾧρα Παράρτημα Α'] ἀναφέρει καὶ τὸν « κατὰ τὸ 1775 ἔτος, τὸν ἐκ Χάλκης Σαμουήλ, ἡγούμενον, τὸν πρὸς τοῖς ἄλλοις καλλωπίσμασι, καὶ αὐτὴν τὴν Ἐκκλησίαν ἐκ βάθρων ἐγείραντα, τὸν καὶ προσκτησάμενον τὸ κατὰ τὸ *Κουρὶ ἀξιόλογον κτῆμα*, πωληθέν, ὡς μὴ ὠφελε, τιμῇ οὐχὶ ἀναλόγῳ ὑπὸ τῶν ἐνεργησάντων τὴν αὐτοῦ ἐξωσιν ἀπὸ τοῦ μοναστηρίου ».

(96) *Σκαρλ. Βυζαντίου* ὡς ἄνωτ. Β' σ. 303.—*Μ. Πρωτ. Ἀθηναγόρα* ὡς ἄνωτ. σ. 93-98. 137.—*Ρ. Janin* ὡς ἄνωτ. σ. 334.—*Μ. Κυξ. Καλλ.* σ. 22. 23.

ἀπωκισμένον τῆς χώρας καὶ ταραχῆς καὶ συγχύσεως ἀπηλλαγμένον», καὶ ἡ μονὴ ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου 1826 περιῆλθεν ὑπὸ τὴν ἐνοικίαν καὶ διοίκησιν ὠρισμένων προσώπων, κατ' ἀρχὰς μὲν τοῦ ἐξ Ἀνδρου ἱερομονάχου Ἰακώβου, ὕστερον δὲ τοῦ Ἀρχοντος Χατμάνου Στεφάνου Βογορίδου, χωρὶς ἐννοεῖται καὶ ἡ τοιαύτη τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῆς μονῆς μέριμνα νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν αὐτῆς, ἐρειπωθείσης ἐν τέλει καὶ ἐκ τοῦ ἐπισυμβάντος σεισμοῦ (97).

* * *

Γερμανὸς Δ', τέταρτος ἀνακαινιστὴς τῆς μονῆς.

«Τὸ ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ ἐκ παλαιοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἐπὶ τὰ δεξιὰ τῷ ἐντεῦθεν ἐκεῖ καταπλέοντι λόφου ἰδρυμένον ἱερὸν μοναστήριον, τὸ τιμώμενον ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ζωαρχικῆς Τριάδος, διαφόροις περιπεσὼν περιπετείαις καὶ ὑπὸ διαφόρων περιελθόντων προσώπων διοίκησιν καὶ διαφόρους ὑποστάντων ζημίας καὶ ἀτυχίας, τῶν τε κινητῶν καὶ ἀκινήτων κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων, ἀφ' ὧν οὐσιώδης τις πρόσοδος ἐγένετο αὐτῷ, στερηθὲν καὶ ἐσχάτως κατὰ μέρος μὲν περίκαυστον γενόμενον, κατὰ μέρος δὲ κατασπαρρωθὲν καὶ κατακρημνισθὲν, τέλος κατέστη ἐρείπιον, διαρραγείσης ἐκ τοῦ σεισμοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἱερᾶς Ἐκκλησίας» (98).

Τὴν τοιαύτην θλιβεράν κατάστασιν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν μονῆς ὁ Γερμανὸς καὶ πρότερον μὲν καλῶς γινώσκων, διαπιστώσας δ' ἐτι ἅπασι ἰδίῳις ὀφθαλμοῖς, δι' ἐπὶ τούτῳ μεταβάσεως αὐτοῦ, Πατριάρχου ἤδη ὄντος, εἰς Χάλκην ἐν συνοδείᾳ καὶ ἀρχιερέων, ἀπεφάσισεν ὅπως ἀναλάβῃ τὴν ἀνοικοδόμησιν αὐτοῦ «ἐπὶ θεοφιλεῖ σκοπῷ τοῦ ἀναδειχθῆναι σχολεῖον θεολογικὸν ἐν εὐθὲτι καίρῳ». Ὄντως δὲ ἐξ ἰδίων καταβαλὼν πρῶτος 25 χιλ. γροσίων καὶ διενεργήσας συνδρομὰς παρὰ τε τῇ ἱερᾷ ἀδελφότητι καὶ τοῖς μοναστικοῖς σκηνώμασι, σταυροπηγιακοῖς τε καὶ ἐνοριακοῖς, ἔφερεν εἰς αἴσιον πέρας τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ καὶ τῶν πέριξ αὐτοῦ οἰκημάτων ἀνακαλέσας οὕτω «τὸ ἱερὸν σκῆνωμα εἰς τὴν ἀρχαίαν μοναστηριακὴν μορφήν», τοῦ ὁποίου μάλιστα ἀνανεώσας ἐπεκύρωσε τὴν σταυροπηγιακὴν ἀξίαν διὰ σιγίλλιδους συνοδικοῦ Γράμματος αὐτοῦ (99),

(97) Μ. Πρωτ. Ἀθηναγ. σελ. 98-119. — Μ. Κυζ. Καλλ. σ. 23. — Κωδ. Πατρ. Ἀρχειοφ. ΙΔ' σ. 75 καὶ ἐξ. ΧΛΗ σ. 50. ΧΜ σ. 85. 184. 214. 335. — R. Janin ὡς ἄνωτ. σελ. 334.

(98) Ὅρα Σιγίλλιον Πατριάρχου Γερμανοῦ ἐν Γ' Παραρτήματι.

(99) Ὅρα τὸ αὐτὸ Σιγίλλιον. — Κωδ. Πατρ. Ἀρχειοφ. ΚΛ' σ. 214. 242. 253. 256. 261. 274. 283. 286. 288. 301. 302. 303. 313. 332. 343. ΚΛ' σ. 32. ΚΗ' σελ. 320. — Ἀρχ. Καλλ. Δελικάνη Περιγραφικὸς κατάλογος τῶν Πατριαρχ. ἐγγράφων

μεριμνήσας δ' ἅμα καὶ περὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ μοναστηρίου καὶ ἄλλως καὶ διὰ τῆς τακτικῆς εἰσπράξεως τοῦ ὑπὸ τοῦ Μ. Πέτρου δι' αὐτοκρατορικοῦ χρυσοβούλλου καθορισθέντος ἐτησίου αὐτοῦ χορηγήματος πρὸς τὴν ἱ. μονὴν, περὶ οὗ προηγουμένως ἐσημειώσαμεν (100). Συγχρόνως δὲ καθώρισεν ὅπως μέχρι τῆς ἐν αὐτῷ λειτουργίας θεολογικοῦ σχολείου, τὸ ἱερὸν τοῦτο μοναστήριον κατοικῆται οὐχὶ παρ' ἐχόντων οἰκογενείας μετὰ γυναικῶν καὶ παίδων, ἀλλ' ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον παρ' ἱερωμένων καὶ παρὰ τῶν θελόντων ἀρχιερέων καὶ πατριαρχῶν, καὶ δὴ καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου καὶ τῆς συνοδείας αὐτοῦ, ἅμα τῇ τυχόν ἀπομακρύνσει ἀπὸ τοῦ θρόνου, συμφώνως καὶ πρὸς τὴν ληφθεῖσαν σχετικὴν συνοδικὴν ἀπόφασιν. Ἡ τελευταία μάλιστα ἀπόφασις αὕτη συνεχίζουσα ἀνατίθησι τῷ Γερμανῷ, ἐφησυχάζοντι ποτὲ ἐν τῇ μονῇ κατὰ τὰ ὡς ἄνω, τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν διοίκησιν καὶ ἐποπτείαν αὐτῆς, τὴν σύναξιν τῶν ἐτησίων προσόδων τῆς ἱ. ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν, τὴν εὐπρέπειαν αὐτῆς τε καὶ τῆς μονῆς καὶ τὴν δαπάνην εἰς πληρωμὰς μισθῶν καὶ ἄλλων ἀναγκῶν (101).

Ἀποπερατωθείσης τῆς ἀνοικοδομῆς τῆς ἱ. μονῆς ὁ Πατριάρχης Γερμανός, συλλειτουργοὺς ἔχων τοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς : Κυζίκου Μελέτιον, Νικομηδείας Διονύσιον, Δέρκων Νεοφυτον, Ἰωαννίνων Ἰωακείμ, Νεοκαισαρείας Κύριλλον, Λέρνης Διονύσιον καὶ Μυρέων Κύριλλον, ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια τῆς ἱ. ἐκκλησίας τὴν 13^{ην} Σεπτεμβρίου 1844, ἡμέραν Τετάρτην, καὶ τῶν δύο ἐκατέρωθεν παρεκκλησιῶν : τοῦ τῆς Κυρίας Θεο-

περὶ τῶν ἐν Ἀθῶν μονῶν. ΚΠολις. 1902 σ. 66. 68.—τοῦ αὐτοῦ Πατριαρχ. ἐγγράφου τόμ. Β' σ. 627. τόμ. Γ' σ. 253. 263. 264.—Σ. Βυζαντίου ὡς ἄνωτ. Β' σ. 303. 547.—*Κωνσταντινιάς* παλαιὰ τε καὶ νεωτέρα ἐκδόσεις Β' ΚΠολις 1844 σ. 217-221.—*Ι. Σοκολῶφ* ἡ Ἐκκλησία ΚΠόλεως ὡς ἄνωτέρω σελ. 558 καὶ ἐξ.—*Μ. Πρωτ. Ἀθην.* ὡς ἄνωτ. σ. 121 ἐξ.—*Μ. Κυζ. Καλλ.* ὡς ἄνωτ. σελ. 24 ἐξ.—*G. Schlumberger* ὡς ἄνωτ. σ. 125 ἐξ. 129. *Βαρθολομ. Κουτλουμουσιανοῦ* ὑπόμνημα κλπ. ὡς ἄνωτ. σ. 11.—*Constantinople by Edwin A. Grosvenor.* London. 1895 p. 275. *R. Janin* ὡς ἄνωτ. σ. 334.—*Ο P. de Tchihatchef* (le Bosphore et Constantinople. Paris 1864 σελ. 67) ἀναφέρει τὸ ἡμέτερον μοναστήριον, ἀλλὰ συγχέει τὴν τοποθεσίαν αὐτοῦ μετὰ τὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κρηνοῦ καὶ δίδει εἰς αὐτὸ τὴν τῆς Παναγίας Καμαριωτίσσης. — *Ζαχαρίου Μαθᾶ* Κατάλογος ἱστορικῶς τῶν πρώτων ἐπισκόπων κλπ., ἐκδ. β', Ἀθῆναι 1884 σ. 179.—*Κωνσταντίου Α'* τοῦ ἀπὸ Σιναίου βιογραφία ὑπὸ Θεοδ. Μ. Ἀριστοκλέους. ΚΠολις 1866 σ. 68. — *Ἀρχιμ. Γερμανοῦ Γρηγοῤᾤ* ἡ ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴ Σχολὴ (1844-98). ΚΠολις. 1907. σελ. 37.

(100) Κωδ. Πατρ. Ἀρχιεπ. ΚΑ' 261. ΚΗ' 320. — *Καλλ. Δελικάνη* Πατριαρχ. ἐγγράφα Γ' σ. 253. 263. — Ἐκκλ. ἱστορία Μ. Λιδυμοτείχου Φιλαρέτου Βαφείδου τόμ. Γ' β' σ. 353 σημ. 4.—*Μ. Πρωτ. Ἀθηναγόρα* ὡς ἄνωτ. σ. 87.

(101) Ὅρα συνοδικὴν ἀπόφασιν ἐν Γ' Παραρτήματι

τόκου τῆς Ἐλεούσης ἀριστερόθεν, καὶ τοῦ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ δεξιόθεν, ὡς καὶ τοῦ νέου ἐν τῷ νάρθηκι παρεκκλησίου καθοσιώσας αὐτὸ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐν ἁγίοις πατριάρχου ΚΠόλεως Γερμανοῦ τοῦ Α'.

Γερμανὸς ὁ Δ' μετὰ τὴν ἀποχώρησιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου [18 Ἀπριλίου 1845] ἐφησύχασεν, ὡς εἶδομεν ἀλλαχοῦ, ἐν Φαναρίῳ καὶ ἰδιαίτατα ἐν Βεθεκίῳ καὶ οὕτω ἡ ληφθεῖσα ὡς ἄνω συνοδικὴ ἀπόφασις δὲν ἔσχε τὸν καιρὸν πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτῆς διὰ τὴν ἐν τῷ μεταξὺ ἔναρξιν τῆς λειτουργίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, καθὰ περὶ τούτου διέλαβε καὶ τὸ σιγίλλιον Μελετίου τοῦ Γ'—κατὰ Μάϊον, αὐμε'—ἔχον ἐν τοῖς σχετικοῖς ὧδε :

«Διὸ καὶ γράφοντες συνοδικῶς, ... ὀριζόμεθα καὶ ἀποφαινόμεθα ἵνα ἀκύρου μένοντος καὶ ἀνισχύρου τοῦ εἰς χεῖρας τοῦ Παναγιωτάτου προκατόχου ἡμῶν κυρίου Γερμανοῦ ἀρχιερατικοῦ τῆς ἱερᾶς Συνόδου Γράμματος, ... διαλαμβάνοντος, ὡς εἴρηται, τὴν διατριβὴν καὶ ἐγκατοίκησιν τῆς Αὐτοῦ Παναγιότητος μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἀνθρώπων καὶ τὰ τῆς διοικήσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου μοναστηρίου· οὐ μὴν δ' ἀλλὰ ἀπρακτούσης ἤδη κατὰ τὸν λόγον καὶ τῆς ἐν τῷ παρεκδοθέντι σιγίλλιδει Γράμματι ἐννοίας τοῦ κατοικεῖσθαι ὑπὸ ἱερωμένων, ἅτε δὴ εὐδοκηθείσης τῆς εὐκολίας τῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς πόρων καὶ μηδεμιᾶς λειπομένης ἀμφιβολίας, δι' ἣν ἡ ἐξαίρεσις καὶ ἡ ὑποχώρησις ἐκεῖνη ἐγένετο, ἡ διαληφθεῖσα ἱερὰ μονὴ τῆς ἁγίας Τριάδος ὑπάρχει διὰ παντὸς καὶ λέγεται καὶ τῷ πράγματι καὶ τῇ ἐνεργείᾳ γινώσκηται Θεολογικὴ Σχολή, ἔχουσα μὲν ὡς πρότερον τὴν Σταυροπηγιακὴν ἀξίαν καὶ κλήσιν προστατειομένη ὑπὸ τοῦ κατὰ καιροῦς Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, οὐ καὶ τὸ ὄνομα μνημονεύηται ἐν αὐτῇ, διατελῇ δὲ διὰ παντὸς ἀφωσιωμένη καὶ προσκεκληρωμένη εἰς κατοικίαν μόνον διδασκάλων καὶ μαθητῶν καὶ ἀπηλλαγμένη παντὸς συρφετοῦ πολυανθρωπίας ἐξωθεν ἐπιγιγνομένης, ... μήτε τοῦ εἰρημένου Παναγιωτάτου προκατόχου ἡμῶν, μήτε ἄλλον τῶν χρηματοσάντων Πατριαρχῶν ἢ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἄλλων οἰωνδῆποτε ἱερωμένων ἢ λαϊκῶν δυναμένων κατοικίαν ποιῆσαι καὶ διατρίβειν καὶ κατασκηνοῦσθαι ἐν αὐτῇ τῇ ἱερᾷ Θεολογικῇ Σχολῇ. » (102).

Ἀναλαβὼν δὲ τὸ β' τοὺς οἴκας τοῦ Θρόνου ἐπεκύρωσε διὰ νεωτέρου σιγίλλιδους συνοδικοῦ Γράμματος αὐτοῦ—κατὰ Ἰούνιον, αὐωνγ'—σὺν ἄλλοις καὶ τὰ ὡς ἄνω ἐν τῷ σιγίλλιδι Μελετίου τοῦ Γ' «περὶ τῆς ἐν

(102) Σιγίλλιον Μελετίου Γ' ἐν Mansi τόμ. 40 σ. 351. — Ἡ ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴ Σχολή ὑπὸ Ἀρχιμ. Γερμανοῦ Γρηγορά, ὡς ἀνωτέρω σελ. 10. — Ὅρα καὶ σημ. 21.

Χάλκη ἱερᾶς καὶ σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῆς ἁγίας Τριάδος, ἐν ᾗ καὶ ἡ Θεολογικὴ σχολή, ὥστε μένειν τοῦ λοιποῦ ἀνεπίβατον εἰς διαμονὴν καὶ ἐνοίκησιν παντὶ ἑτέρῳ ἀνθρώπῳ πλὴν εἰ μὴ τοῖς διδάσκουσιν ἐν αὐτῇ καὶ διδασκομένοις». (103)

Σημείωσις δ'.—'Εν τῷ ἰδρυθέντι μουσεῖῳ τῆς ἱ. μονῆς φυλάσσονται ἱερὰ ἀντικείμενα ἀνήκοντα τῷ ἀοιδίμῳ ἰδρυτῇ αὐτῆς Γερμανῷ Δ' : α'] μέγα ὠμοφόριον φέρον ἐπὶ τῶν ποταμῶν ἀμφοτέρων τῶν ἁκρῶν χρυσοκέντητον ἐπιγραφὴν : *«Κτῆμα Δέρκων Γερμανοῦ τοῦ Βυζαντίου, αὐμβ'»* καὶ β'] ἐγκόλπιον ἐκ σμάλτων, ὠοειδές, ἱκανοῦ μεγέθους, εἰκονίζον ἐπὶ τῆς μιᾶς ὀψεως τὴν «ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ» καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας «τὴν Θεοτόκον φέρουσαν ἐν ἀγκάλαις τὸν Χριστόν», κάτωθι δὲ καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀψεων τὰ στοιχεῖα : ΔΡ—ΓΜ [=Δέρκων Γερμανοῦ].

Σημείωσις ε'.—'Η ἱερὰ ἡμῶν μονὴ ἐξακολουθεῖ ἀπὸ τῆς τελευταίας αὐτῆς ἀνακαινίσεως μέχρι τῆς σήμερον ἐκκληροῦσα ἀνελλιπῶς ὥνπερ ἔκτοτε ἀνέθηκεν αὐτῇ ἡ θεία Πρόνοια μέγαν καὶ ἱερὸν προορισμόν, τυγχάνουσα πάντοτε τῆς ἰδιαζούσης προσοχῆς καὶ ἀγάπης ἀλλὰ καὶ ἐπισπωμένη τὴν αἰδίδιον εὐγνωμοσύνην τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' οἷς ἐπραξε καὶ πράττει πρὸς ὠφέλειαν καὶ δόξαν αὐτῆς.

Σημείωσις ς'.—'Οπισθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος τῆς ἱ. μονῆς εὑρηνται οἱ τάφοι τῶν ἀοιδίμων Πατριαρχῶν : πρ. ΚΠόλεως *Κυρίλλου Ζ'* τοῦ ἀπὸ Ἀμασείας καὶ *Κωνσταντίνου Ε'* τοῦ ἀπὸ Ἐφέσου, τῶν ἀοιδίμων Μητροπολιτῶν : τοῦ πρ. *Νικομηδείας Φιλοθέου Βρυεννίου* καὶ τοῦ *Σάρδεων Μιχαὴλ Κλεοβούλου* καὶ τοῦ ἀρχιμ. *Γερμανοῦ Γρηγορά* ἐκ τῶν σχολαρχῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, καὶ τῶν ἀοιδίμων : Ἡλία Τανταλίδου, Λεάνδρου Ἀρθανιτάκη, Ἰ. Τάξη καὶ Π. Κομνηνοῦ ἐκ τῶν καθηγητῶν αὐτῆς. Ἐν δὲ τῷ ἐξωτερικῷ κοιμητηρίῳ τῆς ἱ. μονῆς εὑρηνται οἱ τάφοι : τοῦ ἀοιδίμου Πατριαρχοῦ πρ. ΚΠόλεως *Νεοφύτου τοῦ Η'* τοῦ ἀπὸ Νικοπόλεως τῶν ἀοιδίμων Μητροπολιτῶν : *Πελαγωνείας Ἰωακείμ* Φοροπούλου, *Καστορίας Ἰωακείμ* Βαξεβανίδου, *Γάνου-Χώρας Σεραφεῖμ* Σκαρούλη καὶ *Μυριοφύτου-Περιστάσεως Φιλοθέου*, καὶ τῶν ἀοιδίμων καθηγητῶν : Γεωργίου Λιανοπούλου, Στεφάνου Μάρκα, Εὐστρατίου Γεωργιάδου, Μιχαὴλ Κεφάλα, Εὐαγγέλου Ἀμαξοπούλου καὶ Ἰωάννου Βασματζίδου.

(103) Ὅρα τὸ *Σιγίλλιον* τοῦτο ἐν τῷ Δ' Παραρτήματι.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ'

Α'

Σιγίλλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γαβρ' ἡλ Δ' (104).

† *Γαβριήλ ἐλέφ Θεοῦ κτλ.*

Πρόνοια καὶ λόγος ὀρθὸς καὶ δικαιοσύνη καὶ ἔθος μονοθυτῶν φω-
νὴν ἀφιέντα, ἀναγκαίως προσάπαιτεῖ τῶν πρεσβυγενῶν καὶ ἀρχαίων καὶ
οἶον εἰπεῖν τῷ χρόνῳ γεγηρακότων τὴν ἀνακαίνισιν, μάλιστα δὲ τῶν
ὅσα πρὸς σύστασιν ἀφορᾷ ἱερῶν καταγωγίων καὶ σκηνωμάτων σταυρο-
πηγιακῇ ἀξίᾳ πρὸ χρόνων δυσμημονεύτων τετιμημένων, καὶ δίκην ἀχω-
ρίστων συμβεβηκότων ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ περιέδωκε τῆς Ἐκκλησίας τὸ εἶ-
ναι προσκεκτημένων καὶ τὴν ἀναφορὰν καὶ σχέσιν εἰς τὴν ταύτης περιω-
πὴν καὶ μεγαλειότητα. Διὸ δὴ καὶ οἱ κατὰ καιροῦς ἰθύνειν λαχόντες τὰ
πνευματικὰ τοῦ παγκοίνου τούτου σκάρους πηδάλια, καὶ τὴν κοινὴν τοῦ
Γένους προστασίαν θειοτέρᾳ τινὶ τρέψει εἰληφότες, οἷς τοῦ δικαίου πρὸ
πάντων φροντίς, καὶ ἔργον προσοφειλόμενον ἢ ἄγρυπνος τῶν ἐκασταχοῦ
ἐκκλησιῶν πρόνοια, ἀναιεοῦν καὶ ἀνακαινίζειν οὐκ ἀπαναίονται τὰ ἐκ
παλαιοῦ τοῦ χρόνου καλῶς καὶ ἐπ' εὐλόγοις αἰτίαις προτυπωθέντα καὶ
δι' ἐκκλησιαστικοῦ καλάμου ἐγκεχαράχθέντα πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ
σιγίλλιώδη συντάγματα ἀπ' ἄνωθεν ἐπιβραβεύειν τὸ περιούσιον ὕψος τῆς
Ἐκκλησίας τοῖς ἱεροῖς καὶ σεβασμίῳ πατριαρχικοῖς καὶ σταυροπηγια-
κοῖς μοναστηρίοις μετὰ προνομίων ἀσودσίας, ἐλευθερίας τε καὶ ἀνέ-
σεως, μάλιστα δὲ τοῖς σχεδὸν ἐκλελοιπόσιν, εἰτα δὲ ζήλῳ φιλοθέων ἀν-
δρῶν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀναχθεῖσι καλλονὴν καὶ λαμπρότητα. Τὰ γὰρ
τοιαῦτα θεῖα σκηνώματα, τὰ ὡς ἐξ ἔρειπίου γεγονότα νεόδομητα, τῆς
ἐκκλησιαστικῆς κηδεμονίας ὡς ἐφικτὸν ἀξιούμενα οὐ ῥέπει ραδίως εἰς
περιπέτειαν καὶ κατάπτωσιν, ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς αὐξήσιν χωρεῖ καὶ βελ-
τίωσιν, εἰς ἔρμαιον τοῦ τυχόντος παντάπασιν μὴ προκείμενα. Ἐπειδὴ τοι-
γαροῦν καὶ τὸ ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ κατὰ τὴν τρίτην κορυφὴν τῆς αὐτῆς
νήσου ἀντικρὺ Σάτερος καὶ τοῦ παρακειμένου βουνοῦ τοῦ ἁγίου Αὐξεν-
τίου κείμενον ἱερὸν καὶ σεβάσμιον μοναστήριον, τὸ σεμνυνόμενον μὲν
ἐπὶ τῷ ὑπερουσίῳ τῆς μακαρίας καὶ προσκυνητῆς Τριάδος ὀνόματι, ἐπι-
κεκλημένον δὲ *ἐσόπτρου* κατ' ἀρχαίαν ἐπωνυμίαν ἐκ παλαιοῦ τοῦ χρόνου
σταυροπηγιακὸν διετέλεσεν, ἐκ βαρβαρικῶν δὲ τῷ τότε ἐφόδῳ καὶ περι-

(104) *Αρχιμ. Γερμ. Γρηγορᾶ* ἡ ἐν Χάλκῃ Θεολ. σχολὴ κλπ. σ. 3. — Ὅρα καὶ
σημ. 79. 84. 89. 92.

στάσεων ἐρείτιον γεγονὸς καὶ παντάπασιν ἐκλελοιπὸς καὶ ἐν καταπτώσει δεινῇ ἔξεταζόμενον, μόλις τῶν θεμέθλων τοῦ ἐν αὐτῷ ἱεροῦ ναοῦ, καὶ τούτων κατηδαφισμένων, ὀρωμένων κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, ὁ ἀοιδίμος καὶ ἀείμνηστος πατριάρχης Μητροπάνης, ἔτι ἐν τῷ τῶν ἱερομονάχων καταλόγῳ καὶ ἐλαγγέλματι διατελῶν, πεπληρωμένος δ' ὢν θείου ζήλου ἀνήγειρεν καὶ ἀνφοδόμησεν καὶ κατὰ τὸ ἐγγωροῦν εὐπρεπὲς αὐτὸ ἀνεδείξατο, εἶτα δὲ ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν τοῦτον θρόνον ἀναχθεὶς καὶ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ οἰάκων ἐπιλαβόμενος καὶ μνημονεύσας τῆς ἀρχαιοτάτης σταυροπηγιακῆς ἀξίας, τῆς ἐπιδιαφιλευθείσης τῷ αὐτῷ μοναστηρίῳ παρὰ τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Νικολάου, ἀνανεῶσαι ταύτην οὐκ ὤκνησεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ διὰ πατριαρχικοῦ συνοδικοῦ σιγιλλιώδους γράμματος, ἐγκεχαραγμένου ἐν ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἑπτακισχίλιοσι τῷ ἑβδόμηκοστῷ ἑβδόμῳ. Ὅπερ παλαιγενὲς σιγιλλιῶδες γράμμα ἐκείνου τοῦ ἀειμνήστου, ὑπογεγραμμένον καὶ παρὰ τοῦ τότε ἀοιδίμου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σιλδέστρου, παρευρεθέντος καθ' ὃν καιρὸν ἐξεδόθη, ὡς ἔοικεν, ἐνταῦθα εἰς βασιλεύουσιν, σωζόμενον ἔτι ἐνεφανίσθη ἡδη τῇ ἡμῶν μετριότητι. Ἐκτοτε οὖν ἐν διαστήματι διακοσίων χρόνων πρὸς τοῖς δώδεκα οὐδέπω φαίνεται ὑπαχθῆναι τὸ ἱερὸν τοῦτο μοναστήριον εἰς ὑποταγὴν ἑτέρου τινὸς θρόνου, εἴμῃ τοῦ καθ' ἡμᾶς τούτου ἀγιωτάτου, ἀποστολικοῦ, πατριαρχικοῦ τε καὶ οἰκουμενικοῦ μέχρι καὶ τῆς σήμερον. Ὅσαις δὲ ἐν τῇ παριπλεύσει τούτων τῶν χρόνων περιέπεσε καταπτώσεις, καὶ ὅσοις ὠμίλησε δυστυχίμασι καιρικοῖς, περιττὸν καταλέγειν καὶ διηγεῖσθαι, ὡς οὐ περὶ τούτου οὐσίμῃ ἡμῖν τῆς προθέσεως. Πρὸ χρόνων δ' ἡδη τινῶν ὁ ἐκ τῆς αὐτῆς γῆσου καταγόμενος ὁσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις κύρ Σαμουὴλ ὁ κωφός, ἡγουμένευσας ἐν τῷ αὐτῷ μοναστηρίῳ, ἀνὴρ δ' ὢν φιλόκαλος καὶ πλήρης θείου ζήλου καὶ προθυμίας ἀξιαγαστοῦ, πρὸς δὲ καὶ συνεπαρκοῦντας τῇ προθυμίᾳ αὐτοῦ εὐρὼν χριστιανούς τινας φιλοθέους, ἤρξατο μὲν ἀνακαινίζειν αὐτὸ καὶ ἀνεγείρειν τὰ σεσαθρωμένα τεῖχη καὶ τὸν περίβολον ἁπαντὰ τοῦ ἱεροῦ τούτου καὶ σεβασμίου σκηνώματος, ἡμέραν δὲ παρ' ἡμέραν τὸν ζῆλον ἐπιτεινόμενος, καὶ εἰς τὰ πρόσω τοῦ ἔργου ζεούση προθυμία χωρῶν καὶ τὸν ἐν αὐτῷ ἱερὸν ναὸν κατεκόμησεν, ὡς ἡδη ὁράται, περικαλλῇ τε καὶ ἀξιοθέατον ἀνεδείξατο, εὐπρεπίσας αὐτόν, κατὰ τὸ ἐγγωροῦν, πάσαις ταῖς ἀναγκαίαις εὐπρεπεῖαις καὶ ὠραΐσμασιν, κελλίαι τε καὶ οἰκίσκους, οἰκοδομήματα οὐκ εὐκαταφρόνητα καὶ ἀναστήματα ἄλλα ἐν αὐτῷ ἐποίησατο ὅσα καὶ ἰδεῖν ἔξεστιν τῷ βονλομένῳ, καὶ ἐκ τούτων θαυμάσαι τὴν προθυμίαν τοῦ ἀνδρός καὶ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἐπιστασίαν καὶ ἐπιμέλειαν, ἣν ἐνεδείξατο ἐπ' αὐτῷ. Ναὶ μὴν καὶ τὴν ἐπιτειδειότητα, πρὸς δὲ καὶ τὸ ἄπονον εἰς τὸ ἀποκαταστήσαι τοιοῦτον περικαλλὲς καὶ λαμπρὸν τὸ ἱερὸν τοῦτο τοῦ Χρι-

στοῦ φρούριον. Ταῦτα δὲ πάντα διαπραξάμενος καὶ ἔτι ἐπεκτεινόμενος πλείονα ποιῆσαι καὶ οὐκ ἀπαυδῶν οὐδ' ἀποναρκῶν, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἀγωνιζόμενος, πολλοὺς ἠνάγκασεν ἐπαρκέσαι τῷ ἱερῷ τούτῳ μοναστηρίῳ, ὁρῶντας τὸν τοῦ ἀνδρὸς ζῆλον καὶ τὸ θεοφιλὲς τοῦτο ἔργον καὶ κατόρθωμα· ἐπομένως δὲ προσῆλθε τῇ ἡμῶν μετριότητι καὶ φέρων ἀνέθετο χερσὶ ἡμετέραις τὸ πρεσβυγενὲς ἐκεῖνο σιγιλλιώδες γράμμα δεηθεὶς ἡμῶν ἀνακαινίσαι αὐτό, καὶ οἷον εἰπεῖν ἀναζωῶσαι τὴν σταυροπηγιακὴν ἀξίαν καὶ χάριν τοῦ εἰρημένου μοναστηρίου διὰ νεωτέρου ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγιλλιώδους γραμματος, ὅπως ὡς ἐπ' ἀσφαλεῖ ἀγκύρα, τῇ ἐκκλησιαστικῇ μεγαλειότητι ἐρηρυσμένον ὃν τὸ αὐτὸ μοναστήριον, διαμένῃ ἀνενόχλητον καὶ πάσης ἐνδεχομένης ἐπηρεΐας ἀνώτερον, ὡς ἡξιωμένον τῶν γεραρῶν προνομίων τῶν ἐπιδραψιλευομένων ἐκάστῳ τῶν σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων τοῦ οἰκουμενικοῦ τούτου θρόνου. Τούτου χάριν τὴν δέησιν αὐτοῦ, ὡς εὐλογοφανῇ οὖσαν εὐμενῶς προσηκάμενοι καὶ ἀποδεξάμενοι, γράφομεν καὶ ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν αὐτῷ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα τὸ ρηθὲν ἱερὸν καὶ σεβάσμιον μοναστήριον, τὸ κεῖμενον ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ καὶ τιμώμενον ἐπὶ τῷ ὑπερουσίῳ ὀνόματι τῆς μακαρίας καὶ προσκυνητῆς Τριάδος ἐπικεκλημένον δὲ *ἐσόπτρου* κατ' ἀρχαίαν ἐπωνυμίαν, ὡς ἀπ' ἀρχῆς αὐτῷ καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον, ἕως ὅτου ὁ ἥλιος τὸν ἴδιον περιτρέχει κύκλον, εἴη καὶ λέγηται καὶ παρὰ πάντων γνωρίζηται ἡμέτερον πατριαρχικὸν σταυροπηγιακόν, αὐδότοτον, ἀδούλωτον, καὶ ἀκαταπάτητον καὶ πάσης δουλαγωγίας ἀνώτερον, μηδενὶ ἐτέρῳ ὑποκείμενον, εἰμὴ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικῷ πατριαρχικῷ καὶ οἰκουμενικῷ τούτῳ θρόνῳ καὶ ὑπ' αὐτοῦ διοικούμενον, διεξαγόμενόν τε καὶ διακυβερνώμενον, ἀνενόχλητόν τε καὶ ἀνεπηρέαστον καὶ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλον παρῆχειν ἢ ὑποτελεῖν παντάπασιν, ἀλλὰ πάσης ἐπηρεΐας καὶ ἐνοχλήσεως καὶ χρηματικῆς ἀπαιτήσεως ὑπέρτερον ὑπάρχον καὶ παρ' οὐδενὸς ἐξουσιαζόμενον, οὔτε παρ' ἀρχιερατικοῦ, οὔτε παρ' ἀρχοντικοῦ ἢ πολιτικοῦ προσώπου οὐδέποτε, μνημονευομένου ἐν αὐτῷ τοῦ κανονικοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ἀκολουθίαις, ὡς γενόμεναι. Ὅφείλουσι δὲ ὅ,τε ἤδη ἐν αὐτῷ ἡγουμενεύων προνοητῆς καὶ ζηλωτῆς τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου ὁσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις κύρ Σαμουὴλ καὶ οἱ λοιποὶ ἐν αὐτῷ ἀσκούμενοι ὁσιώτατοι πατέρες ἐπαπολαύοντες τῶν σταυροπηγιακῶν προνομίων καὶ ἀνέσεως ἡξιωμένοι καὶ ἐλευθερίας, διαγινεῖν εἰρηνικῶς καὶ ἡσυχῶς καὶ φιλαλλήλως καὶ διαβιοῦν βίον μοναδικόν, κοινοδικικόν τε καὶ σεμνὸν καὶ τίμιον καὶ φροντίζειν περὶ τῆς καλῆς αὐτοῦ καταστάσεως, αὐξήσεώς τε καὶ βελτιώσεως καὶ πάντα ποιεῖν πρὸς ὕμνον καὶ δόξαν Θεοῦ καὶ διατηρεῖν ἀπαράτρωτα ὅσα τοῖς μονά-

ζουσιν ἀρχαῖοι ὑποτιθέασιν ὅροι καὶ κανόνες ἐκκλησιαστικοί· οἷτινες Πατέρες, ἐπειδὴ ἐν χρεῖα χειροτονίας γένωνται, ἔχωσι προσκαλεῖν, ὃν ἂν βούλωνται τῶν ἀρχιερέων ἐπὶ τῷ ἐκτελεῖν τὰς χειροτονίας αὐτῶν, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ ἐν στερήσει ἡγουμένου γενομένοις ἔσται αὐτοῖς ἐπ' ἀδείας ἐπιλέγειν κοινῇ συμψηφοφορία καὶ ἐκλογῇ ἡγούμενον ἄξιον καὶ πρόσφορον καὶ τοῦτον ἀποκαθιστᾶν εἰδήσει τῶν κατὰ καιροῦ πατριαρχευσόντων. Τούτων οὖν οὕτω καλῶς ἐν τῷ παρόντι ἐκτεθέντων καὶ εὐλόγως ἀλοφανθέντων, ὅστις καὶ ὁποῖος τῶν ἀπάντων, εἴτε ἐκ τοῦ ἀρχιερατικοῦ καταλόγου, εἴτε ἐκ τοῦ πολιτικοῦ συστήματος, τολμήσῃ ἀνατρέψαι καὶ διασεῖσαί τι τῶν ἐν τῷ παρόντι ἐκτεθειμένων καὶ ζητήσῃ καταθραύσαι τὴν συντονίαν τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας καὶ χάριτος τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου, ἢ κατεπεμθεῖναι ὑπὸ φροσύνης καὶ οἰήσεως τῶν σταυροπηγιακῶν αὐτοῦ προνομίων, καὶ ἐπήρειαν καὶ ἐνόχλησιν ἐπαγαγεῖν τρόλῳ οἰφδῆται τῷ εἰρημένῳ μοναστηρίῳ, ἢ τοῖς ἐν αὐτῷ ἀσκουμένοις ὁσιοταῖσι πατράσιν, ὁ τοιοῦτος, ὡς ἀλαζὼν καὶ κακώτροπος, ὑπεύθυνος ἔσεται παλαμναιοτάταις ἀραις καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κατ' ὀργὴν Κυρίου ἐπισπάσεται πάσας τὰς ἀπ' αἰῶνος ἐκφωνηθείσας βαρυτάτας ἀράς καὶ τὰ φρικτὰ ἐπιτίμια τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων καὶ τοῦ πυρὸς τῆς γεέννης κληρονόμος γενήσεται. Εἰς γοῦν ἐνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγίλλιωδες ἐν μεμβράναις γράμμα καὶ καταστρωθὲν ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας ἐδόθη τῷ εἰρημένῳ ἱερῷ καὶ σεβασμῷ μοναστηρίῳ τῆς μακαρίας καὶ ζωοποιοῦ καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος καὶ κειμένῳ ἐν τῇ νήσῳ Χάλκη, ἐπικεκλημένῳ δὲ τοῦ **ἐσόπτρου** πρὸς ἀσφάλειαν.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοσιῷ ἑπτακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ πρώτῳ
κατὰ μῆνα ἰούνιον ἐπινεμήσεως ιδ'

† Γαβριὴλ ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης
καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

(Ἔπονται ὀκτὼ ἀρχιερατικαὶ ὑπογραφαί).

Β'

Σιγίλλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ
Δ' (105)

† Γερμανός, ἐλέῳ Θεοῦ κτλ.

Τοῖς τὰ κοινὰ πράττουσι καὶ πολιτευομένοις καὶ μάλιστα τοῖς ἀνε-

(105) Κωδ. Πατρ. Ἀρχιεσφ. ΚΓ' σελ. 59. — Mansi τόμ. 40 σ. 351. — Ἀρχιμ. Γ. Γρηγορά ὡς ἀνωτ. σελ. 7. — Ὅρα καὶ σημ. 79.

ζωσμένοις τὴν ἀνωτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν ὀφειλὴ καθέστηκεν ἀπα-
ραίτητος ἡ διηνεκὴς μέριμνα ἐπὶ τοῖς καλῶς ἀρξάμενοις, ὅπως τε αὐτοῖς
τὸ ἀνάλογον τέλος θηράσιμον γένηται, καὶ κατὰ σκοπὸν προχωρήσῃ τοῦν
χείρημα καὶ πάσης περιπετείας ἀμειγρὸς καὶ ἀνώτερον. Πολλὰ γὰρ τῶν
πραττομένων καθορᾶται ἄλλως μὲν ἀρξάμενα, καταντήσαντα δὲ ἑτέρως,
ἀπούσης τῆς ὑπὲρ τῆς εὐσταθείας αὐτῶν ἀναγκαιοτάτης προνοίας καὶ τῆς
τοῦ μέλλοντος εὐστόχου οἰκονομίας καὶ προκαταλήψεως. Ἐφ' ᾧ καὶ ἀνάγ-
κη τοῖς ἐντελῶς καὶ λυσιτελῶς ἀποδοῦναι ἡρημένοις τὸ ἐπιχείρημα σκο-
πεῖν, ὅπως ταῖς ἀρктиκαῖς ἐγχειρήσεσιν ἔκθασιν ἀγαθὴν ἐπιθῶσι, δια-
κωλύοντες ἐκ προμηθείας τὰς ἐνδεχομένας καταχρήσεις καὶ παρεκτροπὰς,
καὶ ἐγγράφως καταχωροῦντες τὰ ὑπὲρ αὐτῶν δόξαντα. Ἰνα ὥς ἐπὶ βά-
σεως ἀσφαλοῦς ἐρρισματὰ ἀνώτερα κακώσεως οἴασθαι καὶ παρεκτροπῆς
διαμένη, μηδόλως ταῖς σκολιοβουλίαις τῶν ἐποφθαλμιῶντων αὐτοῖς καὶ
ταῖς παραδόλοις προθέσεσι συμπαρασυρόμενα, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ἤδη
ποιούμεθα ἐπὶ τοῦ παρόντος. Καὶ γὰρ τὸ ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ ἐκ παλαιοῦ
ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἐπὶ τὰ δεξιὰ τῷ ἐντεῦθεν ἐκεῖ καταπλέοντι λόφου
ἰδρυμένον ἱερὸν μοναστήριον, τὸ τιμώμενον ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ζωαρχ-
ικῆς Τριάδος, διαφόροις περιπεσὼν περιπετεῖαις καὶ ὑπὸ διαφόρων πε-
ριελθόν προσώπων διοίκησιν, καὶ διαφόρους ὑποστὰν ζημίας καὶ ἀτυ-
χίας, τῶν τε κινητῶν καὶ ἀκινήτων κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων, ἀφ' ὧν
οὐσιώδης τις πρόσοδος ἐγένετο αὐτῷ, στερηθὲν καὶ ἐσχάτως κατὰ μέρος
μὲν περίκαυστον γενόμενον, κατὰ μέρος δὲ κατασαθρωθὲν καὶ κατακρη-
μνισθὲν, τέλος κατέστη ἐλείπιον, διαφθορείσης ἐκ τοῦ σεισμοῦ καὶ τῆς
ἐν αὐτῷ ἱερᾶς ἐκκλησίας.

Ἡ Μετριότης οὖν ἡμῶν, ἡ ἐλέω Θεοῦ ἀναλαβοῦσα τοὺς πνευματι-
κοὺς οἴκτας τοῦ παγκοίνου σκάφους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν μέριμναν
τῶν ἀπανταχοῦ ἱερῶν ἐκκλησιῶν καὶ θείων σκηνωμάτων, ἅτε δὴ καὶ
πρότερον γινώσκουσα καλῶς καὶ ἤδη ἀπελθοῦσα ἐλίτηδες ἐκεῖ μετὰ τι-
νων τῶν περιποθήτων αὐτῆς συναδέλφων, καὶ ἰδίους ὀφθαλμοῖς ἰδοῦσα
τὴν τοιαύτην ἐλσεινὴν τούτου κατάστασιν, καὶ περιαλήψασα, ὡς εἰκὸς
κατ' ὀφειλετικὴν αὐτῆς πρόνοιαν καὶ φροντίδα, ἔγνω ἀναλαβεῖν τὴν ἀνοι-
κοδομὴν τούτου ἐπὶ θεοφιλεῖ σκοπῷ τοῦ ἀναδειχθῆναι σχολεῖον θεολο-
γικὸν ἐν εὐθέτῳ καιρῷ, ὅτε δηλονότι ἡ θεία εὐσπλαγχνία καὶ φιλαν-
θρωπία ἐπιχορηγήσῃ τοὺς ἀναλόγους καὶ ἀναγκαίους πόρους, ὥς πρὸς
τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ τοιούτου θεοφιλοῦς σκοποῦ. Καὶ δὴ οἴκοθεν
τε καταβαλοῦσα εἴκοσι πέντε χιλιάδας γροσίων καὶ τὸν παναγιώτατον
καὶ σεβασμιώτατον προκάτοχον ἡμῶν κύριον κύριον Κωνσταντίον τὸν
Α', τὸν μακαριώτατον καὶ ἁγιώτατον πατριάρχην τῶν Ἱεροσολύμων
καὶ πάσης Παλαιστίνης κύριον κύριον Ἀθανάσιον, καὶ πάντας τοὺς λοι-

ποὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς, τοὺς ἐν Χριστῷ λίαν περιποθήτους αὐτῆς συναδέλφους, συμπαραλαβοῦσα προθύμους συνδρομητάς, καθὰ καὶ τὰ ἀπανταχοῦ κείμενα σταυροπηγιακὰ καὶ ἐνοριακὰ ἱερὰ μοναστήρια, ἐπραγματοποίησατο τὰ τῆς ἀνοικοδομῆς καὶ ἀνεγέρσεως τοῦ ἱεροῦ ναοῦ καὶ τῶν πέριξ αὐτοῦ οἰκημάτων καὶ ἀνεκαλέσατο τὸ ἱερὸν σκήνωμα εἰς τὴν ἀρχαίαν μοναστηριακὴν μορφήν. Ἀλλ' ἵνα διαμένῃ τοῦ λοιποῦ τοῦτο ἀνώτερον οἴασθαι καταχρήσεως καὶ ἰδιοτελοῦς γνώμης, καὶ ἵνα ἐν τῷ εὐθέτῳ, ὡς εἴρηται, καιρῷ ἀναδειχθῇ σχολεῖον θεολογικόν, ἀναγκαιοτάτην ἡγήσατο τὴν ἀνανέωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ σταυροπηγιακῆς ἀξίας καὶ χάριτος, κατὰ τὰς ἐξῆς διατάξεις διὰ τοῦδε τοῦ πατριαρχικοῦ ἡμῶν καὶ συνοδικοῦ σιγυλλιώδους ἐν μεμβράναις γραμματος, δι' οὗ καὶ γράφοντες συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν καὶ περιποθήτων ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἐπικυροῦμεν καὶ κρατύνομεν τὰ τῆς ἀρχαίας σταυροπηγιακῆς ἀξίας καὶ χάριτος τοῦ διαληφθέντος ἱεροῦ μοναστηρίου τῆς ἁγίας Τριάδος, ὅπως ὑπάρχη καὶ λέγεται καὶ παρὰ πάντων γινώσκηται ἡμέτερον πατριαρχικόν καὶ σταυροπηγιακόν, ἐλεύθερον, ἀδούλωτον, ἀκαταπάτητον καὶ ἀκαταζήτητον, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ ὑποκείμενον εἰμὴ τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ πατριαρχικῷ, ἀπαστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ καὶ ὑπ' αὐτοῦ μόνον διοικούμενον καὶ διεξαγόμενον, μνημονευομένου ἐν αὐτῷ ἀενάως καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος καὶ ὡς ἀνοικοδομηθὲν ἐπὶ θεοφιλεῖ σχολεῖῳ θεολογικοῦ οἰκῆται παρὰ διδασκάλων θεολόγων καὶ μαθητῶν ἱερωμένων καὶ μελλόντων ἱερωθῆναι καὶ οὐχὶ παρ' οἰκογενειῶν μετὰ γυναικῶν καὶ παίδων.

Ἀλλ' ἕως οὗ ἡ θεία Πρόνοια εὐδοκήσῃ, ὡς εἴπομεν, τὴν εὐκολίαν τῶν ἀναγκαίων πόρων ὡς πρὸς τὴν ὑποκατάστασιν ἐν αὐτῷ διδασκάλου θεολόγου καὶ ὑποτρόφων μαθητῶν, ἱερωμένων τε καὶ ἱερωθησομένων, ὀριζόμεθα καὶ ἀποφαινόμεθα, ὅπως μένον ἐλεύθερον οἰκητόρων ἔχόντων οἰκογενεῖας μετὰ γυναικῶν καὶ παίδων, οἰκῆται παρ' ἱερωμένων καὶ παρὰ τῶν θελόντων ἀρχιερέων καὶ πατριαρχῶν ὡς καὶ ἡμεῖς αὐτοί, ἀπομακρυνθέντες τῆς πατριαρχικῆς περιωπῆς, μέλλομεν οἰκῆσαι ἐν αὐτῷ ἐμτὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἀνθρώπων, κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ ἐπιδεδόχεντος ἡμῖν ἀποδεικτικοῦ γραμματος τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς ἀδελφότητος καὶ ἁγίας συνόδου, τῆς λίαν ἡμῖν περισπουδάστου, ἐπὶ τῷ ὑπάρχειν οὕτω σύμφωνα τῇ μορφῇ καὶ τῇ κλήσει καὶ τὰ πράγματα καὶ ἐκτελεῖσθαι ἐν αὐτῷ διὰ παντός τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας κατὰ τοὺς μοναστηριακοὺς τύπους καὶ τὰς τάξεις. Ταῦτα ἀπεφάνθη καὶ κεκέρωται συνοδικῶς. Ὅς δ' ἂν καὶ ὅποῖος τῶν ἀπάντων γνώμης σκαιότητι καὶ ἰδιορρυθμίᾳ ἐκνικηθεῖς ἢ φιλοπροσωπία καὶ χάριτι ἀλοῦς ἢ χρηματικῷ κέρδει συναρπα-

γείς, τολμήσει ἀνατρέψαι τὰ ἐν τῷ παρόντι συνοδικῶς ἐκπεφασμένα καὶ ἄλλως ἢ κατὰ τὰ διατεταγμένα βουλευσασθαι καὶ ἐνεργῆσαι καὶ τὰ ἐπ' ἀγαθῷ σκοπῷ ἐξεργαθέντα διασεῖσαι καὶ ἀμέσως τε ἢ ἐμμέσως οἰκογένειαν γυναικῶν καὶ παίδων εἰσαγαγεῖν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο καταγώγιον καὶ ἐνοικῆσαι καὶ οὕτως ἐμποδῶν γενέσθαι τοῦ σκοπούμενου θεολογικοῦ σχολείου, ὃ τοιοῦτος ὁποίας ἂν ᾖ τάξεως καὶ βαθμοῦ, ἀφωρισμένος ὑπάρχει καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ πάσαις ταῖς πατριαρχικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος καὶ ἔνοχος τοῦ πυρὸς τῆς γενένης καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδικος.

Ἐπὶ τούτοις γοῦν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγίλλιῳδες ἐν μεμβράναις γράμμα, κἂν τῷ ἱερῷ κώδικι κατασιρωθὲν ἔχει μένειν παρὰ τῷ διαληφθέντι ἱερῷ ἡμετέρῳ σταυροπηγίῳ τῆς ἁγίας Τριάδος εἰς ἔνδειξιν διηνεκῇ κατὰ παράστασιν μόνιμον.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωμγ' κατὰ μῆνα Ἰούλιον, Ἐπινεμήσεως α'.

† Γερμανὸς ἑλέφ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Καισαρείας Παῖσιος

Κυζίκου Μελέτιος

Χαλκηδόνος Ἰερόθεος

Ἀδριανουπόλεως Γεράσιμος

Σερρών Ἀθανάσιος

Μαρωνείας Ἀνθιμος

Κεσπεντηλίου Ἀρσένιος

Ἡρακλείας Διονύσιος

Νικομηδείας Διονύσιος

Δέρκων Νεόφυτος

Ἰωαννίνων Ἰωακείμ

Μυτιλήνης Μελέτιος

Στρωμνίτης Κωνσταντῖος

Γ'

Συνοδικὸν Ἀποδεικτικὸν Γράμμα ἐπιδοθὲν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ Γερμανῷ Δ' (106).

Διὰ τοῦ παρόντος ἐνυπογράφου ἡμῶν Ἀποδεικτικοῦ Γράμματος δηλοποιούμεν οἱ ὑποφαινόμενοι ὅτι τοῦ κατὰ τὴν νῆσον Χάλκην ἱεροῦ μοναστηρίου τῆς Ζωοαρχικῆς Τριάδος πρὸς ταῖς διαφόροις περιπετείαις καὶ διοικητικαῖς μεταβολαῖς, ἃς ὑπέστη κατὰ διαφόρους καιροὺς, καὶ ἐσχάτως πρὸ χρόνων κατὰ μέρος μὲν πηροληθέντος, κατὰ μέρος δὲ κατασπασθέντος καὶ κατακρημνησθέντος καὶ ἐρείλιον κατασιάντος, ἐπὶ δὲ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἱερᾷ ἐκκλησίας ἐκ τοῦ σεισμοῦ διαρραγείσης καὶ κινδυνεύουσης καταπεσεῖν, ἐπειδὴ ὁ παναγιώτατος καὶ προσκυνητὸς ἡμῶν

(106) Κωδ. Πατρ. Ἀρχειοφ. ΚΓ' σελ. 58.— Ὅρα καὶ σημ. 101.

αὐθέντης καὶ δεσπότης, ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης κύριος κύριος Γερμανός, γνωρίζων ἀπὸ ἀκοῆς τε καὶ ἰδίων ὀφθαλμῶν τὴν ἐλεεινὴν κατάστασιν, εἰς ἣν περιέστη τὸ ἀνέκαθεν γεραρὸν τοῦτο καταγωγίον καὶ κήρ᾽ βεβλημένος ἐπὶ τούτῳ τῇ λύπῃ, ἅμα ἀναλαβὼν ἄνωθεν τοὺς πνευματικούς οὐκίας τοῦ παγκοίνου σκάφους τῆς Ἐκκλησίας ἐλογίσθη, κατ' ἐνθεον ζῆλον, μίαν τῶν σπουδαιοτάτων φροντίδων αὐτοῦ τὴν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀνάκλησιν τοῦ ἱεροῦ τούτου σκηνώματος διὰ τῆς ἀνοικοδομῆς αὐτοῦ τε καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἱερᾷ ἐκκλησίας καὶ οὐ μόνον ἐξ ἰδίων καταβαλὼν εἴκοσι πέντε χιλιάδας γρόσια, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἴδιον παράδειγμα συμπαραλαβὼν καὶ τὴν συνδρομὴν τοῦ θεοφιλοῦς τούτου σκοποῦ ὅλην τε τὴν ἱερὰν ἀδελφότητα καὶ τὰ κατὰ μέρος ἱερὰ σταυροπηγιακὰ καὶ ἐνοριακὰ μοναστήρια, δι' ὑψηλῆς ἀδείας προήγαγεν εἰς ἔκθεσιν τὰ τῆς ἀνοικοδομῆς καὶ ἀνηγέρθη, διὰ τοι τοῦτο, κοινῇ ἡμῶν γνώμῃ καὶ ἀμεταθέτῳ ἀποφάσει, ἀμείβοντες οἶονεὶ τὸν τοιοῦτον διακαέστατον ζῆλον καὶ τὴν ἀγαθοεργὸν διάθεσιν τῆς σεβασμιωτάτης ἡμῖν αὐτοῦ Παναγιότητος, προσφέροντες τὸν κρεῖττονα ἀπάντων ταῖρ ἐν τούτῳ, ὃν ἂν μόνος ἐγκρίνη ὑποχωροῦντες δικαίως ἐν ἀμετατρέπτῳ λογισμῷ ὅπως ὁπῆ ποτὲ κατ' εὐδοκίαν Θεοῦ ἀπομακρυνθῇ τῆς πατριαρχικῆς περιουσίας, ἐνοικῇ εἰς τὸν ταῖρ ἐν τούτῳ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἀνθρώπων ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ καὶ διατηρῶν ἀπαραιοποίητον τὴν περίληψιν τοῦ ἤδη ἐκδοδομένου ἐκκλησιαστικοῦ σιγίλλιδος ἐν μεμβράναις γράμματος, ἔχῃ τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν διοίκησιν καὶ ἐποπτείαν τοῦ ἱεροῦ τούτου καταγωγίου καὶ τὴν φροντίδα τῆς συνάξεως τῶν ἐτησίων, κυρίων τε καὶ τυχηρῶν, προσόδων τῆς ἱερᾷ ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν, ἀφ' ὧν γενομένων τῶν ἀναγκαίων ἐξόδων εἰς πληρωμὰς μισθῶν καὶ ἄλλους, ὅσαι ἂν περισσεύσωσιν ἔχουσι δαπανᾶσθαι εἰς καλλωπισμὸν καὶ εὐπρέπειαν τοῦ τε ἱεροῦ καταγωγίου καὶ τῆς ἱερᾷ ἐκκλησίας, διὰ τῆς ἐπιστασίας αὐθις τῆς προσκυνητῆς ἡμῖν αὐτοῦ Παναγιότητος, ὃν καὶ ἀμείψαιτο ὁ ἐν Τριάδι λατρευόμενος Θεὸς ἕνεκεν τοῦ ἐνδειχθέντος τοιούτου διακαεστάτου ζήλου διὰ τε τῶν ἐπιγείων καὶ τῶν οὐρανίων αὐτοῦ ἀγαθῶν, χαριζόμενος αὐτῷ στερέωσιν ἀκλόνητον, ὑγιεῖαν ἀμετάπτωτον, ζωὴν πολυχρόνιον καὶ εὐημερίαν ἀμετάβλητον μετ' ἐπιτεύξεως καὶ πάντων τῶν σωτηριωδῶν αἰτημάτων καὶ ἐνισχύων καὶ ἐνδυναμῶν εἰς ἐκτέλεσιν καὶ ἄλλων τοιούτων θεαρέσιων ἔργων καὶ κοινωφελῶν σπουδασμάτων ἀναλόγων τῇ ἀγαθοεργῷ, φιλαδέλφῳ τε καὶ φιλογενεῖ διαθέσει αὐτοῦ, ὧς αὐτὰ τὰ πράγματα παριστῶσι καὶ οὐδόλως χρεῖα τῆς διὰ λόγων ἀποδείξεως. Ὅθεν καὶ γινόμενον τὸ παρὸν ἡμῶν ἐνυπόγραφον Ἀποδεικτικὸν Γράμμα κἂν τῷ ἱερῷ καταστρωθὲν

κώδικι, ἐπεδόθη τῇ αὐτοῦ θειοτάτῃ Παναγιότητι, ἵνα ἔχῃ τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ.

ἰαωμγ' Ἰουλίου ε'.

† Καισαρείας Παῖσιος, † Ἡρακλείας Διονύσιος, † Κυζίκου Μελέτιος, † Νικομηδείας Διονύσιος, † Χαλκηδόνος Ἱερόθεος, † Λέρκων Νεόφυτος, † Ἀδριανουπόλεως Γεράσιμος, † Ἰωαννίνων Ἰωακείμ, † Σεργῶν Ἀθανάσιος, † Μιτυλήνης Μελέτιος, † Μαρωνείας Ἀνθιμος, † Στρωμνίτης Κωνστάντιος.

Δ'

Ἐπιγραφή (107)

NI

KA

Ἐν ἔτει

Μαΐου 27

Σωτηρίου 1844

Ὁ περικαλλῆς

ναὸς τῆς ἁγίας καὶ ἀδαιρέτου

Τριάδος ἀνακαινίσθη παρὰ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κὺρ Γερμανοῦ δι' ἐπιστολίας τοῦ ἀρχιεπίσκοπος καὶ Βασιλικοῦ Κάλφα Χ' Στεφανῆ καὶ τῶν αὐτοῦ ὑπαλλήλων Ἀντων. Κάλφα

Χ' Κώστα Ἰωάννου Σωτηρίου καὶ Ἰωάννου ὁ δὲ φιλόανθρωπος Θεὸς ἀξιῶσαι αὐτοὺς τῆς οὐρανίου μακαριότητος.

Ε'

Ἐπιγραφή (108)

Σταυροπήγιον Πατριαρχικόν

ἁγιασθὲν ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου

(107) Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶναι κεχαραγμένη ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς ἐντετειχισμένης ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐπομένη ἐπιγραφή μέρους.

(108) Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶναι ἐγκεχαραγμένη ἐπὶ πλακὸς μαρμαρίνης ἐντετειχισμένης ἐπὶ τοῦ δυτ. μέρους τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ ναοῦ τῆς ἱ. μονῆς.

καὶ ζωοποιοῦ καὶ ἀδαιρέτου Τριάδος
ἐν τῇ θεοσώστῃ νήσῳ Χάλκῃ
ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ ἁγίου Χαλκηδόνος
τῷ ἰδίῳ θελήματι
παρὰ

ΓΕΡΜΑΝΟΥ Δ'

τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Οἰκουμενικοῦ
Πατριάρχου
ἐπὶ τῆς βασιλείας

ΣΟΥΛΤΑΝ ΑΠΤΟΥΛ ΜΕΤΖΙΤ

ἐν ἔτει σωτηρίου αὐμδ'
μηνὸς Μαΐου πρώτη
ἡμέρᾳ τῆς ἐβδομάδος Δευτέρᾳ

ΣΤ'

Ἐπίγραμμα (109)

Ἀθανάτου Τριάδος περιχαλὲς ἀοίδιμον ἀεὶ
θεῖον τὸν δε Νεών, πᾶν γε δαμέντια χρόνῳ
Ἀθάνατα φρονέων ἀγαλλυτὸς εἰς Πατριάρχης
Γερμανὸς ἐκ βάθρων καίνισεν αὐτὸν τε νέον
ἧς τὸ πλέον δαπάνης ἰδ' ἀγανῶν ἀρχιερέων,
βουλαῖς οἱ ἀγαθαῖς ἐσπομένην προσφρόνως.
τῶν δ' ἱεραῖς μέμνησθε λιταῖς Τριάδος λάτραι ἱεοί,
ὄφρα κεν ὑψιμέδων ἐσθλὰ διδοίῃ ἄναξ.

Ζ'

Ἐπίγραμμα (110)

Χαῖρέ μοι ἀνθεμόεσσα Προποντίδος ἄφθιτε κόρη,
Χαλκίτις νήσος, πᾶσιν ἀειδομένη,

(109) Ἐπίγραμμα ἐπὶ μαρμάρου κειμένου ἄνωθεν τῆς πύλης τοῦ ἱ. ναοῦ.

(110) Ἐπίγραμμα τοῦ Μ. Οἰκονόμου Κωνσταντίνου ἐπὶ μαρμάρου ἐντετειχισμένου ἄνωθεν τῆς πρὸς τὸν ἱ. ναὸν βλεπούσης πύλης.

Ἡ καλὴν στεφάνην περὶ κρήδεμν' ἐστεφάνωσαι,
τὴν δε μονὴν ἱερὰν τῆς Μεγάλης Τριάδος,
Φῶτιος ἦν πρῶτος Πατριάρχης κεῖνος ὁ θεῖος
δείματο καὶ ἔ Νέην ἐξωνόμηνε Σιών.
Ὡς δ' ἐμόγησε χρόνῳ Πατριάρχης καίνισεν ἄλλος
καί μιν Ἐσοπιρον ἐὺς κλήϊσε Μητροφάνης.
Νῦν δ' αὐτὴν τὸ τρίτον Πατριάρχης κύδιμος αὖ τις
τῆς Τριάδος λάτρης Γερμανὸς ἰδρύσατο.
Ἀμφὶ δὲ δώματα ἔτευξεν ἀνάκτορα ἔμμεναι ἐσθλά,
τῆς θείας σοφίης, πᾶσι διδασκομένης.
Ἀμβαιν' ἡϊθέων σεμνὸς χορὸς, ἡρέμα ταρσῶ
τόνδ' ἀκμῇτι βιβὰς ἡμερόεντα λόφον.
Κ' ἦν μέτωπον ἰδίῃ, γέρας ἕξεις· οἶσθα γὰρ ὅτι
τῆς ἀρετῆς ἰδρῶ πρόσθεν ἔθηκε Θεός.

Δ'.

ΙΔΡΥΣΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΕΝ ΤΗ ΧΑΛΚΙΤΙΔΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΙ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗΙ

Ι. ΜΟΝΗΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

«Οὔτε θείων ναῶν χωρὶς οὔτε ἱερῶν καταστημάτων ἄνευ ἐπὶ τὴν ἱερὰν ἐν αὐτοῖς θεολογίαν διδάσκεισθαι, τὴν ὀρθόδοξον καὶ κοσμοσωτήριον ἡμῶν πίστιν ἔξεστι· ἃ γὰρ ἐν τοῖς θείοις τελεῖται ναοῖς, ὑπὸ τῆς ἱερᾶς χορηγεῖται θεολογίας· τὰ δὲ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς θεολογίας διδασκόμενα ἐν τοῖς θείοις ἐπιτελοῦνται ναοῖς. ἀμφότερα γὰρ ταῦτα τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν διαω-νίζουσι καὶ οὕτω τοῖς ὀρθοδόξοις παρέχει τελεῖν καὶ μυοῖν καὶ τῷ Θεῷ ἐνοῦσθαι καὶ τὴν βεβαίαν ἐν τῇ ψυχῇ λαμβάνειν ἐλπίδα τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐπαπολαύσεως· λόγον δ' ἐχόντων πρὸς ἀλληλαδὸν τὸ αἷτιον πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα εὐθὺλον ὥς ἐπὶ τὸ ὑπάρχειν θείους ναοὺς καὶ πιστῶν συστήματα, ἀνάγκη προὑπάρχειν θεολογικῆς διδασκαλίας καταστήματα καὶ θεολόγους διδασκάλους. Καὶ μαρτυροῦσιν ἡμῖν τῷ λόγῳ καὶ συγιστῶσιν αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν οἱ ἀπὸ τῶν θεοκηρύκων ἀποστόλων καὶ μετὰ ταῦτα τῆς εὐσεβείας αἰῶνες· οὐ γὰρ μόνον ἐδίδασκον οὗτοι περιερχόμενοι τὰς τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ σχολεῖα συνίστιον κατηχητικὰ καὶ θεολογικὰ καὶ ἄνδρας ἐν αὐτοῖς ἐπ' ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ διαπρέποντας, οἷον τὸ ἐν Ἐφέσῳ ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ συσταθὲν καὶ τὸ ἐν Σμύρνῃ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου καὶ ἐξαιρέτως τὸ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ Μάρκου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ὃν τρόπον καὶ οἱ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων διάδοχοι, οἱ θειότατοι τῆς Ἐκκλησίας πατέρες, τὸ ἐκείνων παράδειγμα μιμησάμενοι, τὸν στηριγμὸν τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως πολλαπλασιάζοντες οὐκ ἀπελείποντο τῆς συστάσεως θεολογικῶν σχολείων ἐφ' ᾧ τὴν ἱερὰν ἐν αὐτοῖς θεολογίαν διδάσκεισθαι» (111).

* * *

Ἐν συναφείᾳ συμπληρωματικῇ τῶν ἀνωτέρω παρατηροῦμεν ὅτι ἐν Βυζαντίῳ ἐλειτούργει *εἰδικὴ θεολογικὴ σχολή* μετὰ μόνης τῆς διαφο-

(111) Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ σιγιλλίου Μελετίου Γ' ὡς ἐν σημ. 102.

ρὰς ὅτι αὕτη παρ' ὃν ἔφερε θεολογικὸν χαρακτήρα, δὲν ἀπέβαλεν ὅμως καὶ τὸν ἐξ Ἰσοῦ ἀναγκαῖον ἐγκύκλιον καὶ φιλοσοφικόν, εἰς τρόπον ὥστε οἱ θεολογοῦντες νὰ ἀποβαίνωσι καὶ μέτοχοι ἐγκυκλίου καὶ φιλοσοφικῆς μορφώσεως, κατ' ἀντίστροφον ἄλλην ὁμοιότητα πρὸς τὴν καθόλου ἡμετέραν παιδείυσιν τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, ὀφείλουσιν ὅπως περιλαμβάνη εἰς τὸν κύκλον τῶν ἄλλων μαθημάτων αὐτῆς καὶ τοιαῦτα φύσεως καθαρῶς θεολογικῆς. Ὁ ἀνάμικτος οὗτος τῆς μορφώσεως χαρακτήρ (θεολογικὸς καὶ ἐγκύκλιος-φιλοσοφικὸς) ἐξηκολούθει καὶ κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνους ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς σχολαῖς, ἀφοῦ μάλιστα τότε δὲν ὑπῆρχε καὶ εἰδικὴ θεολογικὴ σχολή. Προσῆλθε καὶ πάλιν ἡ ἄλλη μόρφωσις ἐπίκουρος εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ δι' ὧν ἐδίδασκε καὶ μετέδιδε γνώσεις θεολογικοῦ περιεχομένου παρεῖχεν ἐκάστοτε εἰς ἐκείνην πρόσωπα ἐκ πεποιθήσεως ἀλλὰ καὶ ἐκ μορφώσεως καθοσιούμενα εἰς τὴν διακονίαν καὶ ἐξυπηρετήσιν τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἐκκλησίας σκοποῦ, εἰς τὴν ἐν Χριστῷ δηλ. διαπαιδαγώγησιν καὶ τὴν ἐν ἀρετῇ τελειοποίησιν τοῦ ὅλου εὐσεβοῦς πληρώματος αὐτῆς, οὕτως ὥστε νὰ μὴ σφάλληται τις λέγων ὅτι πᾶς τότε πεπαιδευμένος Ἕλλην ἦτο καὶ θεολογικῶς κατηρτισμένος. Ἐὰν μάλιστα λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ μετὰ τὴν ἄλωσιν ιδίως σχολαὶ—τὰ κοινὰ λεγόμενα *σχολεῖα* καὶ τὰ *γυμνάσια*—πολλάκις ὑπὸ κληρικῶν καὶ ἰδρύοντο καὶ διηυθύνοντο καὶ πάντοτε ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐπευλογοῦντο καὶ ἐπροστατεύοντο, δυνάμεθα τότε νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ παρεχομένη ἐν αὐταῖς παιδείυσις εἶχε μᾶλλον ἐκκλησιαστικὸν χαρακτήρα, καὶ δὴ καθαρῶς τοιοῦτον ἔφερον αἱ ὑπὸ τὴν ἄμεσον τοῦ Πατριαρχείου ΚΠόλεως ἐπιστασίαν λειτουργοῦσαι ἄλλαι τε καὶ αἱ σχολαί: τοῦ Ἁγίου Ὁρους (*Ἀθωνιάς*) καὶ τῆς Πάτμου (*Πατμιάς*). Ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 18^{ου} αἰῶνος ἡ κατάστασις ἤρξατο μεταβαλλομένη. Δοθέντος ὅτι τὰ ἡμέτερα γυμνάσια δὲν ἠδύναντο νὰ μείνωσιν ἀνεπηρέαστα ἀπὸ τῆς παρατηρηθείσης ἐν τῇ Δύσει σχετικῆς κινήσεως περὶ τὴν δημιουργίαν *κλασσικοῦ χαρακτῆρος* τῶν γυμνασίων, ἡ Ἐκκλησία ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην, πρὸς πληρέστερον καταρτισμὸν τῶν στελεχῶν αὐτῆς, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν ἵδρυσιν καὶ λειτουργίαν εἰδικῶν ἐκκλησιαστικῶν σχολῶν (112). Καὶ ἵνα ἀποσιωπήσωμεν ἄλλας τινὰς ἐνεργείας ἐν τῷ κλίματι τῆς Ἐκκλησίας ΚΠόλεως, ἀνα-

(112) *Κωνστ. Οἰκονόμον* τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, τὰ σωζόμενα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα τόμ. Α' Ἀθῆναι, 1862 σ. 133 καὶ ἐξ. — *Ἀρχιμ. Χρυσ. Παπαδοπούλου* αἱ θεολογικαὶ καὶ ἱερατικαὶ σχολαὶ τῶν πρώτων αἰώνων, ἐν τῇ 78^ῃ τετρίδι τῆς Ριζαρείου Ἐκκλ. Σχολῆς. Ἀθῆναι, 1920. σελ. 55—70. — τοῦ αὐτοῦ, ἡ 1. μονὴ τοῦ Σταυροῦ καὶ ἡ ἐν αὐτῇ Θεολογικὴ Σχολή. Ἱεροσόλυμα. 1905. σελ. 76—84. — τοῦ αὐτοῦ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τόμ. Α', Ἀθῆναι 1920 σελ. 42. 324. 326. 333. 428 — Πεντηκονταετηρίς τῆς Θεολογ. Σχολῆς τοῦ Σταυροῦ. Ἱερουσαλήμ

φερομένας εἰς τὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν μόρφωσιν ἐνοριακοῦ κλήρου (113), σημειοῦμεν ὅτι πρῶτην ἤδη φορὰν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως βλέπομεν ἐν ΚΠόλει ἐκκλησιαστικὴν σχολήν, οἶονεὶ πρόδρομον τῆς ἐν Χάλκῃ τοιαύτης, τὴν ἐξ ἀφορμῆς δηλ. τῆς ἀναφανείσης τότε καίρειου αἰρέσεως τοῦ **θεοσεβισμού** ἰδρυθεῖσαν ἐν Φαναρίῳ ὑπὸ Γρηγορίου ΣΤ' (κατὰ Σ/βριον τοῦ

1913 σ. 41-43. — Ἐκκλ. Ἱστορία Μ. Διδυμοτείχου **Φιλαρέτου Βαφείδου** τόμ. Γ', α' ΚΠολις, 1912 σ. 132 καὶ ἐξ. 138 καὶ ἐξ. — τόμ. Γ' β' Ἀλεξάνδρεια 1928 σ. 348-351. 381 ἐξ. 401 ἐξ. 520. — **Α. Δημ. Κυριακοῦ** Ἐκκλ. Ἱστορία τόμ. Γ', Ἀθῆναι 1898, σελ. 70. 135. 187 ἐξ. — **Β. Μυστακίδου** Βυζαντιακαὶ μελέται περὶ καθόλου παιδεύσεως ἐν **Ν. Ποιμένι** (περιοδ. ἐν ΚΠόλει τόμ. Β' 1920), ἰδίως τὰ ἐν σελίδι 423 καὶ ἐξ. — Ἐγκύκλιος Ἱερεμίου Γ' ἐν Ἐκκλ. **Ἀληθεία** ἔτος Κ' (1900) σελ. 241-2. — **Ἀρχιμ. Γερμανοῦ Γρηγοῤῥά** ἡ ἐν Χάλκῃ Θεολ. Σχολή. Ἀλεξάνδρεια. 1907 σελ. 1. 37.

Τῆς σημειουμένης ἀνωτέρω ἐκκλησιαστικῆς κινήσεως προέστη ἐν Ἑλλάδι Κωνσταντῖνος ὁ Οἰκονόμος, ὅστις, κατόπιν αἰτήσεως τοῦ Καποδίστρια, ἐγένετο εἰσηγητὴς τῆς ἰδρύσεως ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἐν Ρωσσίᾳ θεολογ. ἀκαδημιῶν, πρὸς εἰδικὴν μόρφωσιν τῶν κληρικῶν, μετὰ προγράμματος ἐγκυκλίων καὶ θεολογικῶν μαθημάτων, ὑποβαλὼν καὶ **«σχέδιον ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας διὰ τοὺς Ἕλληνας»**. Ἰκανοποιούσης πλήρης σύστημα ἱερατικῆς καὶ θεολογικῆς μορφώσεως. Διὰ τὸ ἀδύνατον ὁμως τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ σχεδίου ὁ Κυβερνήτης προσέβη εἰς τὴν ἰδρυσιν ἐν Πάτρῳ **«σχολείου ἐκκλησιαστικοῦ»** [1830], λειτουργήσαντος ἐφ' ὅσον ἐξῆ καὶ ἐκεῖνος. Ἐπηρεολούθησεν ἡ ἰδρυσις Πανεπιστημίον μετὰ καὶ **Θεολογικῆς Σχολῆς** [1837] καὶ εἴτα καὶ ἡ τῆς **Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς** [1844]. Σημειοῦμεν καὶ τοῦτο ὅτι ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων ἐπὶ Πατριάρχου Ἀθανασίου, ἡδὴ κατὰ Νοέμβριον 1843, ἀπεφάσισε «τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ Μοναστηρίου τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἐπισκευασθῆναι καὶ ἀποκατασταθῆναι σχολεῖον τοῦ ἱεροῦ κλήρου». Ἀλλ' ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐγκατελείφθη τότε διὰ τὴν ἐν τῷ μεταξὺ ἀποφασισθεῖσαν ἰδρυσιν θεολογικῆς σχολῆς ἐν Χάλκῃ (**Ἀρχ. Χρ. Παπαδ.** ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ Σταυροῦ κλπ. ὡς ἀνωτ. σελ. 763 καὶ ἐξ. 84).

(113) Μεταξὺ ἄλλων θὰ ἡδυνάτο τις νὰ ἀναφέρῃ τὴν μέριμναν Ἱερεμίου Γ' [1716-26], περὶ καταρτισμοῦ ἰ. κλήρου διὰ τῆς φοιτήσεως τῶν θελόντων χειροτονηθῆναι ἐν τῇ **πατρισερχικῇ σχολείῳ**. (**Ἐκκλ. Ἀληθεία** ἔτος Κ' [1900] σ. 242. — **Μαν. Γεδεών** Κανονικαὶ Διατάξεις ΚΠολις 1888 σ. 176), ὑπὸ τὸ ὅποιον ὁμως δὲν πρέπει νὰ νοήσωμεν ὅτι πρόκειται περὶ εἰδικῆς ἱερατ. σχολῆς. Σερραφεῖμ ὁ Β' εἰσηγήθη τῷ 1760 τὴν σύστασιν ἐν βασιλευούσῃ **«κοινοῦ φροντιστηρίου εἰς παράδοσιν τῶν θύραθεν ἐπιστημῶν καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς θεολογίας»**, διαλυθέντος δυστυχῶς μετὰ 17μηνον λειτουργίαν. (**Α. Ὑψηλάντου** τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν. σ. 385-7. — **Μ. Γεδεών** Πατρ. Πίν. σελ. 650). Ἰχνη ἱερατικῆς σχολῆς θὰ ἡδυνάμεθα νὰ διῶδωμεν καὶ ἐν ταῖς ἐντεργείαις τῶν μητροπολιτῶν : **Καυσαρείας Γερμανοῦ** (διαίρεσαντος τὸ ἐν τῇ ἰ. μονῇ τοῦ Προδρόμου σχολεῖον εἰς ἱερατικὸν καὶ λαϊκὸν τμήμα, 1792) καὶ **Ἀδριανουπόλεως Δωροθέου** (ἐπιχειρήσαντος νὰ ἰδρύσῃ εἶδος ἱερατικῆς σχολῆς ἐν τῇ ἰ. μονῇ τῇ ἐπιλεγομένῃ τῆς Λαμποῦς, 1817), χωρὶς νὰ παρασιωπήσωμεν καὶ τὸ θεολογικὸν τμήμα τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας. (**Μ. Διδυμοτείχου Φιλαρέτου** Ἐκκλ. Ἱστορία τόμ. Γ' β' ὡς ἀνωτ. σελ. 335. 392. 394. 401. — **Μ.**

1839) *Θεολογικὴν Σχολὴν* (114). Ἄλλ' ἡ σχολὴ αὕτη, ἡ ἄλλως τὴν ἀποστολὴν ὠρισμένην καὶ τὸν προορισμὸν στενὸν ἔχουσα, μόλις μετὰ διευρύνουσαν λειτουργίαν «διὰ τὸ ἀκατάλληλον τοῦ μέρους καὶ τῶν πόρων τὸ ἀφανερὸν μικρὸν ἀκμάσασα κατεπαύσατο», τὸ δὲ κατὰ τινὰ τρόπον τῇ ἐν Ξηροκρήνῃ τότε λειτουργούσῃ «πατριαρχικῇ τοῦ Γένους ἑλληνικῇ σχολῇ» ἀνατεθὲν ἐφεξῆς ἔργον τῆς θεολογικῆς μορφώσεως (115) δὲν ἠδύνατο νὰ

Γεδεὼν αἱ ἀρχαιότεραι τῶν καθ' ἡμᾶς θεολογικῶν σχολῶν ἐν *Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ* ἔτος Η' [1887] σ. 72 καὶ ἐξ.).

(114) Γρηγόριος ὁ ΣΤ' προνοῶν τοῦτο μὲν ἵνα σταματήσῃ τὸν ροῦν τοῦ Θεοσεβισμού, τοῦτο δὲ ἵνα ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν τοὺς ἀπαξ ἀποπλανηθέντας ἐγνώρισεν διὰ πατριαρχ. καὶ συνοδικῆς ἐγκυκλίου [Σεπτέμβρ. 1839] «τὴν σύστασιν κατὰ τὸ Φανάριον, ὑπὸ τὴν ἄμεσον τῆς Ἐκκλησίας ἐποπτείαν, *Θεολογικῆς Σχολῆς* καὶ τὴν ἐν αὐτῇ ἀποκατάστασιν διδασκάλου τῆς Θεολογίας, ἀνδρὸς σεβασμίου, ἐναρέτου, ἀνεπιλήπτου, τῇ τε ἐξωτερικῇ καὶ ἐκκλησιαστικῇ παιδείᾳ συγκεκροτημένου καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος θεολόγου καὶ δυναμένου νὰ διδάξῃ τοὺς προσερχομένους τὰς ἀρχὰς καὶ βάσεις τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως καὶ νὰ κατηχήσῃ αὐτοὺς εἰς τὰ δόγματα, μυστήρια καὶ λοιπὰς παραδόσεις τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας». Ἀπέβλεπεν δὲ ἡ ἐγκύκλιος σαφέστερον νὰ πληροφορήσῃ «πρὸς πάντων τοὺς γονεῖς, συγγενεῖς, οἰκείους, γέροντας καὶ προστάτας τῶν ἀτελθόντων εἰς τὴν ἐν Ἀνδρῶν καίρειον σχολὴν παιδῶν, ἀνδρῶν, ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν καὶ μνηθέντων τὰ τῆς ἀντιθέτου πλάνης τοῦ θεοσεβισμού» καὶ προτρέψῃ αὐτοὺς ὥπως ἀποστείλῃσι τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὴν ἐν Φαναρίῳ νεοσύστατον θεολογικὴν σχολὴν ἵνα διδασκόμενοι καὶ κατηχηθέντες ἐγκαίρως τὰ τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν πίστεως δόγματα ἐκβάλλωσι καὶ ἀπορρίψωσι τὰ κακόδοξα τοῦ Θεοσεβισμού. — Ὁ σκοπὸς λοιπὸν τῆς σχολῆς ταύτης ἦτο ὠρισμένος, τοῦτο δὲ φαίνεται καὶ ἐξ ἄλλου ἐγγράφου [Δ/βρ. 1839] τοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου, ἐκ τῆς «*Πράξεως*» δηλ. περὶ τῶν ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀνδρῶν Ὀρφανοτροφίᾳ μαθητευσάντων καίρειων μαθητῶν, τῶν ζητούντων διδασκαλικάς θέσεις. Ἀμφοτέρω τὰ ὡς ἄνω πατριαρχικὰ ἐγγράφα προσυπογράφει καὶ ὁ «*Δέσμων Γερμανός*». (*Μ. Γεδεὼν* Κανὼν. Διατάξεις ΚΠολις 1889. τόμ. Β' σ. 220, 229. — τοῦ αὐτοῦ Πατρ. Πίνακες σ. 693. — *Mansi* τόμ. 40 σ. 319 καὶ ἐξ. — *Μ. Λιδυμοτείχου Φιλαρέτου* Βαφείδου Ἐκκλ. ἱστορία Γ' β' ὡς ἄνωτ. σελ. 250, 335. — *Ἀρχιμ. Χρ. Παπαδ.* Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς ἄνωτ. σ. 266 ἐξ.).

Ὡς πρὸς τὸν ἀναφερόμενον θεολόγον διδασκαλόν, πρόκειται περὶ τοῦ ἐλλογίμου κληρικῶν Βαλθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, τοῦ Ἰμβρίου, ὅστις προσκλήθεις ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ ΣΤ' ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν διδασκαλίαν μαθημάτων ἐν τῇ ἀρτισυστάτῃ θεολογικῇ σχολῇ τοῦ Φαναρίου, μετὰ τοῦ ἁγιορείτου Λεοντίου τοῦ Καισαρέως καὶ τινος ἄλλου. [*Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ*, ὑπόμνημα ἱστορικὸν περὶ τῆς κατὰ τὴν Χάλκην μονῆς τῆς Θεοτόκου. ΚΠολις 1846 σ. 129. — *Ματθαίου Παράνικα* σχεδιάσμα περὶ τῆς ἐν τῇ ἑλλ. ἔθνει καταστάσεως τῶν γραμμῶν ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρις ἀρχῶν τῆς 19' ἑκατδός. ΚΠολις. 1867 σ. 34. — *Μ. Γεδεὼν* αἱ ἀρχαιότεραι κλπ. ὡς ἄνωτ. ἐν *Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ* τόμ. II' σ. 73. — *Μ. Λιδυμοτείχου Φιλαρέτου* Ἐκκλ. ἱστορία Γ' β' σ. 336 σημ. 1).

(115) πρβλ. *Κωδ. II. Ἀρχιεπισφ. ΚΑ'* σ. 94.

λύση τὸ ζήτημα, πάντοτε ἐξακολουθοῦν νὰ προβάλλῃ ὡς ἀνάγκη ἐπειγούσης μορφῆς, ἀπαιτοῦσα τὴν μόρφωσιν τοῦ ἱεροῦ κλήρου ἐν ἐπὶ τούτῳ εἰδικῇ θεολογικῇ σχολῇ.

* *

Καὶ τὴν ἐπείγουσαν ταύτην ἀνάγκην ἦλθε νὰ πληρώσῃ Γερμανὸς ὁ Δ' ἀρξάμενος τοῦ ἱεροῦ τούτου ἔργου ἀπὸ τῆς ἀνοικοδομῆς τῆς ἐν Χάλκῃ ἱ. μονῆς τῆς Ἀγίας Τριάδος, περὶ ἧς προηγουμένως ὠμιλήσαμεν, «ἐπὶ θεοφιλεῖ σκοπῷ τοῦ ἀναδειχθῆναι σχολεῖον θεολογικὸν ἐν εὐθέτῳ καιρῷ, ὅτε δηλονότι ἡ θεία εὐσπλαγγνία καὶ φιλανθρωπία ἐπιχορηγήσῃ τοὺς ἀναλόγους καὶ ἀναγκαίους πόρους ὡς πρὸς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ τοιούτου θεοφιλοῦς σκοποῦ» (116). Καὶ ὁ εὐθετος οὗτος καιρὸς δὲν ἐδράδυνε νὰ ἐπέλθῃ.

Ἡ οἰκοδομὴ περαιωθεῖσα σὺν Θεῷ λίαν εὐρύχωρος καὶ περικαλλής, ἔτι δὲ καὶ τοῦ μέρους τὸ πρόσφορον καὶ πρὸς ἔδραν τῆς ἱερᾶς θεολογίας τῷ ὄντι κατάλληλον ἐνεθάρρυνε καὶ ἐπερρώσατο τὸν κοινὸν ζῆλον καὶ τὴν προθυμίαν ἐπὶ τῷ ἀναδειῖν αὐτὸ σχολὴν θεολογικὴν, κοινῇ τότε γνώμῃ καὶ ἀποφάσει τῆς τε ἐκείνου Παναγιότητος, ἀπ' ἀρχῆς ἀπευθυνομένου πρὸς αὐτὸν τὸν θεοφιλεῖ σκοπὸν καὶ πάσης τῆς ἱεραρχικῆς ὁμηγύρειως, ἀφωσιώθη ἡ νεόδμητος αὕτη μονὴ ἐν ἀποκαταστάσει θεολογικῆς σχολῆς. . . . Οὕτω μὲν οὖν προέβησαν τὰ προκαταρκτικὰ τῆς θεολογικῆς σχολῆς, τοῦ τελεσιουργοῦ τῶν καλῶν θείου ἔρωτος πᾶσαν ἐκλεάναντος δυσκολίαν ἀναφνεῖσαν καὶ πᾶν ἀντιβαῖνον καὶ ἐπιπροσθοῦν ἐξομαλύναντος. Μετὰ δὲ ταῦτα σπουδῆς καὶ φροντίδος συντόνου καταβλήθεισης καὶ πρὸς τὴν σύστασιν τῶν ἀναγκαίων πόρων, ἀφ' ὧν οἱ τε διδασκαλικοὶ μισθοὶ καὶ τὰ τῆς τροφῆς τῶν ἐνδiciaτωμένων μαθητῶν καὶ εἴ τι ἄλλο τῆς σχολῆς δαπάνημα τὸ διαρκὲς καὶ μόνιμον ἔξουσι, μετὰ πολλὰς συνοδικὰς διασκέψεις, γνώμῃ κοινῇ καὶ γενναίᾳ καὶ φιλοτίμῳ διαθέσει τῆς ἱεραρχικῆς διαθέσεως προσδιωρίσθη γίνεσθαι ἀφ' ἐκάστου τῶν ἁγίων ἀρχιερέων ἐτήσιον καταβολήν, ἀναλόγως τῇ καταστάσει τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ συνεκροτήθη τὸ ὅλον τῆς ἐτησίου ταύτης ποσότητος εἰς γρόσια ἑκατὸν τεσσαράκοντα πέντε χιλιάδας, διορισθέντος καὶ ταμίου εἰς τὴν ἐπιστάσιαν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων· καὶ οὕτως ἀποκατέστη, τῇ θείᾳ εὐδοκίᾳ, πᾶν καλῶς καὶ εὐρύθμῳ ἡ θεολογικὴ αὕτη σχολὴ καὶ διδά-

(116) ὅρα σιγίλλιον ὡς ἐν σημ. 105. — *Μ. Λιδυμ. Φιλαρ. Βαφειδον* Ἐκκλ. ἱστορία Γ' β' σ. 251. — *Α. Λιδυμ. Κυριακοῦ* Ἐκκλ. ἱστορία Γ' σ. 51, 72. — *Μ. Γεδεών Πατρ.* Πίνακες ΚΠολις, 1890. σελ. 695. — ὅρα καὶ τὰς παραπομπὰς ἐν σημ. 1 καὶ 58.

σκαλοι εἰσῆχθησαν ἐν αὐτῇ ἄριστοι τῆς τε ἱερᾶς θεολογίας καὶ τῶν ἑλλη-
νικῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων, καὶ μαθητῶν ἱκανὸς συνεπληρώθη ἀριθ-
μὸς, τῶν μὲν ἱερωμένων, τῶν δὲ ἱερωθῆναι ἐπαγγελλομένων. . . » (117)

Οὕτω τῶν πάντων διευθετηθέντων καὶ συμπληρωθέντων διὰ τῆς προσ-
λήψεως τοῦ ἀρχιμανδρίτου Κωνσταντίνου Τυπάλδου ὡς σχολάρχου (118),
διὰ τῆς ἀποφάσεως ὅπως «ἐπίτροποι (τῆς σχολῆς) καὶ ναζήρηδες νά
ῆναι ὁ κατὰ καιρὸν πατριαρχῆς καὶ ἡ σύνοδος» καὶ διὰ τοῦ διορισμοῦ
ταμίου τοῦ ἀγίου πρώην Σμύρνης Παΐσιου, μετέβη τὴν 1ην Ὀκτωβρίου
1844, κατ' ἐντολὴν πατριαρχικὴν, καὶ ἐτέλεσε τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν
τῇ ἱ. μονῇ ὁ Μητροπολίτης Καισαρείας Παΐσιος εὐλογήσας καὶ ἀγιάσας
διδασκάλους καὶ μαθητάς, τὴν δὲ 8ην τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐγένετο ἡ ἑναρ-

(117) ὅρα σιγύλλιον Μελετίου Γ' ὡς ἐν σημ. 102.

(118) Γεννηθεὶς ἐν Ληξουρίῳ τῇ 17 Φεβρ. 1795 ὁ Κωνσταντῖνος Τυπάλδος Ἰα-
κωβάτος ἐπαυδεύθη ὑπὸ καλοὺς τότε διδασκάλους, προσορισθεὶς ἐκ παιδῶν εἰς τὸ
κληρικὸν στάδιον. Χειροτονηθεὶς διάκονος ἐν ἔτει 1817 προσελήφθη διάκονος καὶ
ψάλτης τῆς ἐν Ἑνετίᾳ ὀρθοδ. κοινότητος διδάζας ἅμα καὶ ἐν τῷ ἐκεῖ Φλαγγινίαν
φροντιστηρίῳ μέχρι τοῦ 1823, ἀλλὰ ἀπαγγέλλων διδασκῶν τὰ ἑβραϊκά καὶ ἐγκρα-
τὴς γενόμενος τῆς ἰταλικῆς καὶ γαλλικῆς γλώσσης. Χειροτονηθεὶς ἱερεὺς τῷ 1824
διωρίσθη ἱεροκῆρυξ ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1826, διατελέσας ἅμα καθηγητὴς τῆς ἐκεῖ
Ἀκαδημίας καὶ ἀργότερον ἑφορος τοῦ ἐκεῖ ἱεροσπουδαστηρίου [1833] καὶ τῆς Ἀκα-
δημίας [1837], ὡς καὶ μέλος πολλῶν ἐταιρειῶν καὶ σωματείων. Ἐξαναγκασθεὶς
εἰς παραίτησιν [τέλη 1838] ἐπανήλθεν εἰς Κεφαλληνίαν ὅπου διετέλεσεν ἐφημέριος
τοῦ ἐν Ἀργοστολίῳ ἱ. ναοῦ τοῦ ἀγίου Σταυρίδωνος καὶ κατὰ Ν/βριον 1842, θανόν-
τος τοῦ Παρθενίου, ἐξελέγη Μ/της Κεφαλληνίας, ἀλλ' ἡ Ἰόνιος Γερουσία ἐκύρω-
σεν ὡς τοιοῦτον τὸν α' ἐπιλαχόντα, πρωτοσύγκελλον Σταυρίδωνα Κοντομίχαλον.
Ἀρχομένου τοῦ 1843 ἀνεχώρησεν εἰς ΚΠολιν. Γερμανὸς δὲ ὁ Δ' διώρισεν αὐτὸν
σχολάρχην τῆς ἀρτι συσταθείσης ἱ. θεολ. σχολῆς, τὴν ὁποίαν καὶ διηύθυνεν ἐπὶ δύο
δεκαετηρίδας διδάσκων ἅμα καὶ μαθήματα θεολογίας καὶ φιλοσοφίας καὶ συμβα-
λὼν τὰ μέγιστα εἰς τὸν καταρτισμὸν κλήρου μεμορφωμένου θεολογικῶς καὶ ἐπι-
στημονικῶς, καταλαβόντος δ' εἰς τὰς ἀνωτέρας παρ' ἡμῖν ἐκκλ/κὰς θέσεις. Κατὰ
Ἰούνιον τοῦ 1845 ἐχειροθετήθη ἀρχιμανδρίτης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, κατ' Αὐ-
γουστον 1847 Μέγας Ἀρχιμανδρίτης καὶ Γενικὸς Ἱεροκῆρυξ τοῦ Πατριαρχ. θρό-
νου καὶ κατ' Αὐγουστον 1848 προσχειρίσθη τιμῆς ἕνεκεν εἰς Μητροπολίτην ἐπὶ
ψιλῷ ὀνόματι τῆς ἀγιωτάτης Μπόλεως Σταυρουπόλεως. Αὐτῷ ἀνετέθη ἡ σύντα-
ξις τῶν δύο πρώτων κανονισμῶν τῆς Σχολῆς καὶ ἐζητήθη ἡ συνεργασία ἐν τῇ
συντάξει τοῦ τόμου περὶ τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς Ἑλλ. Ἐκκλησίας ἐπὶ Ἀνθίμου Δ'
[1848-52]. Στερηθεὶς τῆς ὁράσεως παρητήθη τῆς σχολαρχίας τῷ 1865 καὶ ἐπανα-
κάμψας εἰς Ληξουρίον ἀπέθανεν ἐκεῖ τῇ 21 Νοεμβρίου 1868.

Συνέγραψεν ἱκανά, ὧν τινὰ μὲν ἐξεδόθησαν τύποις, οὐκ ὀλίγα δὲ μένουσιν ἀνέκ-
δοτα σωζόμενα σήμερον ἐν τῷ οἰκογενειακῷ ἀρχεῖῳ τῶν Ἰακωβάτων ἐν Ληξουρίῳ
καὶ ἐξ ὧν τὰ ἐνδιαφέροντα τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν εἶναι τὰ ἑξῆς:

1) ὁ κατὰ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ ὡς Μ. Σταυρουπόλεως τῷ 1848 — 2) ὁ ἐπὶ τῇ
ἐγκαθιδρύσει τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς λόγος τῷ 1844 — 3) ὁ ἐπικήδειος εἰς

ξίς τῶν μαθημάτων τῆς οὕτως ἐπ' αἰσίοις ἰδρυθείσης ἱερᾶς θεολογικῆς σχολῆς. (119).

Μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου ἀποχώρησιν Γερμανοῦ τοῦ Δ' [18 Ἀπριλίου 1845], ἡ σχολὴ ἐξηκολούθησε τὸ ἱερὸν αὐτῆς ἔργον «ἐπὶ ἐκπαιδεύσει τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν ὀρθοδόξου κλήρου, εὐκλεία τε τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ πρὸς κοινὴν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος ὠφέλειαν», τοῦ Πατριάρχου Μελετίου Γ' διὰ τοῦ γνωστοῦ σιγίλλιδος αὐτοῦ γραμματος ὁρίσαντος «διεξάγεσθαι καὶ διευθύνεσθαι τὰ γε περὶ τὸ ἐσωτερικὸν κατὰ τὸν διαγραφέντα περὶ αὐτῆς [τῆς σχολῆς] καὶ παρ' ἡμῶν ἐπικυρωθέντα κανονικὸν διοργανισμόν, ἀνακειμένης τῆς λοιπῆς ἀπάσης φροντίδος καὶ προστασίας τοῦ ἱεροῦ τούτου καταστήματος τῷ αἰὶ οἰκονομικῷ πατριάρχῃ καὶ τῇ περὶ αὐτὸν ἱερᾷ τῶν ἀγίων ἀρχιερέων συνόδῳ».

Ἐπανέλθων τὸ β' ὁ Γερμανὸς εἰς τὸν θρόνον [1 Νοεμβρίου 1852] ἐμερίμνησε καὶ πάλιν ἀξιοζήλως ὑπὲρ τῆς θεολογικῆς σχολῆς, δι' ἣν μεθ' ὑπερηφανείας ὁμολόγει ὅτι ἡ Ἐκκλησία «χαίρει καὶ γέγηθε μετὰ παν-

Κωνσταντίνον τὸν ἀπὸ Σιναιίου 1859. — 4) πλεῖστα δοκίμια λόγων τῶν ἐν Χάλκῃ μαθητῶν αὐτοῦ.—5) πολλαὶ ἐκθέσεις τοῦτοῦ περὶ τῆς κατ' ἔτος καταστάσεως τῆς Θεολ. Σχολῆς καὶ 6) φάκελλος ὁγκώδης ἀλληλογραφίας μετὰ πατριαρχῶν, ἀρχιερέων, σοφῶν καὶ ἄλλων διαπρεπῶν ἀνδρῶν. (Ἡλία Α. Τσιτσέλη Κεφαλληνίας Σύμμικτα, Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ λαογραφίαν τῆς νήσου Κεφαλληνίας, τόμ. Α'. Ἀθήναι. 1904. σ. 669-690.—Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδεία τόμ. ΙΒ' σ. 772.—Μ. Διδυμτεῖχον Φιλαρέτου Βαφείδου Ἐκκλ. ἱστορία Γ' β' ὡς ἄνωτ. σ. 415-16.—Α. Διομ. Κυριακοῦ Ἐκκλ. ἱστορ. Γ' ὡς ἄνωτ. σελ. 148.—Ἐκκλ. Δελτίον Β. Καλλιφρονος τόμ. Β' ΚΠολις. 1899 σ. 67.—Ἡ Σύγχρονος Τετραρχία τῆς ὀρθ. Ἀνατολ. Ἐκκλησίας ὑπὸ Γ. Παπαδοπούλου τόμ. Α' Ἀθήναι. 1895 σ. 592 ἐξ.—Γρηγ. Γώγου ὁ ἀοίδιμος Μητροπολίτης Σταυρουπόλεως Κωνσταντίνος ὁ Τυπάλδος. Ἀθήναι 1808).

Τὰ ὡς ἄνω χειρόγραφα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς πηγὴ καὶ βάσις ἀσφαλῆς εἰς τὸν θέλοντα νὰ συγγράψῃ πλήρη καὶ ἀμερόληπτον ἱστορίαν τῆς ἐν Χάλκῃ ἱ. Θεολ. σχολῆς, οἷαν δὲν δύναται νὰ διεκδικήσῃ τὸ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀρχιμ. Γερμ. Γρηγορίου (ἡ ἐν Χάλκῃ Θεολ. Σχολὴ 1844-88 Ἀλεξάνδρεια 1807) κυκλοφορῆσαν μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου ἔργον ἀποδοκιμασθὲν τότε ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἀναθείσης τῷ Μ. Νικομηδείας Φιλοθέῳ ὅπως «ληφθῇ φροντίς τοῦτο μὲν περὶ συντάξεως ἀκριβοῦς καταλόγου εἰς διπλοῦν πάντων τῶν ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Σχολῆς ὑπαρχόντων κωδίκων καὶ λοιπῶν ἐπισήμων ἐγγράφων, τῶν ἀφορούντων εἰς τὴν σύστασιν καὶ ἱστορίαν αὐτῆς, τοῦτο δὲ περὶ συλλογῆς καὶ ἐκτυπώσεως ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ πάντων τῶν ἐγγράφων ἐκείνων, ὅσα δύνανται ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς βάσις συγγραφῆς πλήρους καὶ ἀμερόληπτου ἱστορίας τῆς σχολῆς ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς». (Ἐκκλ. Ἀλήθεια ἔτος ΚΖ' [1907] σ. 346.—Μ. Διδυμοτ. Βαφείδου Ἐκκλ. ἱστορ. Γ' β' σελ. 415 σημ. 1.

(119) Βαρθ. Κοντλουμουσ. ὑπόμνημα ἱστορικὸν κλπ. σ. 11.—Σκ. Βεζαντίου ὡς ἄνωτ. σ. 303.

τὸς τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, καρπούς τε ἤδη ἐξ αὐτῆς δρεψαμένη οὐκ ἀγενεῖς, θάλλουσάν τε αἰεὶ καὶ εὐθυνοῦσαν ταῖς ὁσημέραι κατὰ τὸ δυνατὸν βελτιώσεσι καθορῶσα». Ἐπὶ τῇ ἐξαντλήσει δὲ τοῦ κανονισμοῦ τῆς σχολῆς λαβὼν ὑπ' ὅψιν ὅτι αὕτη πλουτισθεῖσα ἐν τῷ μεταξὺ καὶ διὰ λιθοκτίστου περικαλλοῦς βιβλιοθήκης (120) καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον προαχθεῖσα ἔχρηξε τελειότερου καὶ ἀκριβεστέρου κανονισμοῦ, ἐπεκύρωσε συνοδικῶς νέον τοιοῦτον, «καθ' ὃν ἔχουσι τοῦ λοιποῦ διεξάγεσθαι, οἰκονομεῖσθαι καὶ διευθύνεσθαι τὰ τῆς σχολῆς, δίχα τινὸς παρεκτροπῆς, ἐπεμβάσεως ἢ αὐθαιρέσεως παρ' οἰουδήποτε προσώπου» καταχρώσας ταῦτα πάντα καὶ διὰ σιγίλλιδους αὐτοῦ συνοδικοῦ Γράμματος (121).

(120) *Κωδ. Π. Ἀρχιεποφ.* ΚΘ' σελ. 49 καὶ ἐξ. — *Mansi* 40 σ. 489 ἐξ. — Ἱστορικαὶ σημειώσεις περὶ τῆς κατὰ Χάλκην ἱ. θεολ. σχολῆς ὑπὸ Ἀμασείας Ἀνθίμου ἐν *Ἐκκλ. Ἀληθεία* ΚΒ' [1902] σ. 364. — Πρόχειροι σημειώσεις περὶ τῆς ἐν Χάλκῃ θεολ. σχολῆς ὑπὸ Χ. Ἀνδρούτσου ἐν τῷ *Ἡμερολογίῳ* τῶν Ἑθν. Φιλ. Καταστημάτων 1905 σ. 109 ἐξ. — *Ι. Σοκολῶφ* ὡς ἀνωτ. σ. 569. — Κανονισμὸς τῆς ἐν Χάλκῃ θεολ. σχολῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας ἐν ΚΠόλει 1853.

(121) Τὸ κτίριον τῆς βιβλιοθήκης ἔκειτο πρὸς Α. τοῦ ἱ. ναοῦ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν λαμπρῶς φκοδομημένον καὶ ἔχον ἐναποτεταμιευμένα πλείστα πολύτιμα βιβλία. [*Μ. Πρωτ. Ἀθηνᾶγ.* ὡς ἀνωτ. σ. 131], λέγεται δὲ ὅτι Γερμανὸς ὁ Δ' ἀπεθησαύρισεν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ταύτῃ τὰ ἐκ τῆς πατριαρχικῆς τοιαύτης χειρόγραφα [*Μ. Γεδεών*, χρονικά τοῦ πατριαρχ. οἴκου καὶ τοῦ ναοῦ ΚΠολις 1884 σελ. 116]. Μετὰ θάνατον τοῦ Γερμανοῦ ἡ ἀτομικὴ αὐτοῦ βιβλιοθήκη ἐναπετέθη τῷ 1858 ἐν τῇ τῆς Σχολῆς κατὰ τὴν ἐν σελ. 26 τοῦ *Κώδικος* *τῶν εἰς τὴν θεολ. σχολὴν ἀναθημάτων* σημειώσιν ἔχουσιν ὧδε : «Τῇ σπουδῇ καὶ ἐπιμελείᾳ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίᾳς ἀνετέθη εἰς τὴν Σχολὴν ἡ διασωθεῖσα βιβλιοθήκη τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου ἀειμνήστου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυροῦ Γερμανοῦ συνισταμένη ἐκ βιβλίων τῶν πλείστων ἀξιολόγων, τινῶν δὲ καὶ σπανίων, ἅπερ καὶ καταγραφέντα ἐν καταλόγῳ, ἐκάστου τούτων σεσημασμένου διὰ τῶν στοιχείων Γ. Π. τούτεστι : Γερμανοῦ Πατριάρχου, ἀπετέθησαν ἐν τῇ τῆς σχολῆς βιβλιοθήκῃ, πρὸς αἶδιον αὐτοῦ μνημόσυνον, τῆς ἱερᾶς Σχολῆς ὁμολογούσης ἄλλως διηνεκὴ τὴν πρὸς τὸν μακάριον τοῦτον ἄνδρα ὀφειλομένην παρ' αὐτῆς εὐγνωμοσύνην».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ'

Α'

Σιγίλλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ
Δ' (122)

† Γερμανός ἐλέω Θεοῦ κτλ.

Τοῖς ἐκάστοτε καὶ πανταχοῦ πνευματικῶς τῶν λαῶν προϊσταμένοις καὶ τὴν θρησκευτικὴν αὐτῶν καὶ ἠθικὴν ἀνωθεν ἐπιτετραμμένοις διὰ-
πλασιν, ἡ τῶν ἱερῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἄλλης θείας τε καὶ ἀνθρωπί-
νης σοφίας ἐνδελεχῆς καὶ σύντονος προσήκοντος, καὶ ἡ τῶν διδασκαλιῶν,
οὐχ ὅτι τῶν παιδαγωγικῶν μόνων, φιλολογικῶν τε καὶ ἐπιστημονικῶν,
ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον τῶν κατηχητικῶν, ἱερατικῶν τε καὶ θεολογικῶν, σύ-
στασις τε καὶ διατήρησις χρὲς χρῶν ἀπάντων ὁσιωτάτων τε καὶ δικαιο-
τατων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς συνειδήσεως ἐπιβεβλημένον,
παρὰ πᾶσι τοῖς τὸν Θεὸν φοβουμένοις, καὶ ἡμῖν διαφερόντως ἀνωμο-
λόγηται. Ἐν τούτοις γάρ καὶ διὰ τούτων μάλιστα τὸ τοῦ Θεοῦ διδά-
σκεται θέλημα τοῖς εὐσεβῶς ἅμα καὶ ἐντίμως βιωσκομένοις, καὶ τὸ τῆς
πίστεως τάλαντον φιλοπόνως διαδοδόμενον πολλαπλασιάζεται, καὶ νοῦς
φωτίζεται, καὶ ἦθος κοσμεῖται, καὶ λόγος ρυθμίζεται, καὶ πᾶσα γνῶσις
καὶ ἐπιστήμη εὐμεθόδως τε καὶ κατὰ σκοπὸν διδασκομένη παντοίαν τοῖς
φιλομυθεῖσι τῶν νέων τὴν ὄνησιν προμνησιεύεται πρὸς τε τὴν ἐντεῦθεν
εὐδαιμονίαν καὶ τὴν μέλλουσαν σωτηρίαν, ἣν ἐκεῖθεν ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ
ἡμῶν πάντες ἀπεκδεχόμεθα. Ταῦτ' οὖν εἰδυῖα, καὶ ἐν βαθείᾳ συναισθή-
σει πρεσβεύουσα καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία
τὴν τε ἀνάγκην τοῦ πράγματος ἀναλογιζομένη, καὶ ἅμα τοῖς τῶν ἀπ'
ἀρχῆς Θεοφόρων ἡμῶν Πατέρων καὶ διδασκάλων μακαριστοῖς ὑποδείγ-
μασιν ἐπομένη, καὶ οἷον ὄφλημα εὐσεβείας τῷ τῶν φώτων Πατρὶ προ-
θύμως τε καὶ εὐλαβῶς ἀφοσιουμένη, οὐ διέλιπεν ἐς δεῖρον τῇ τοῦ Θεοῦ
χάρτι τῆς τῶν ὑπ' αὐτὴν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων λαῶν ἐπιμελουμένη
ἀνατροφῆς καὶ παιδεύσεως, ἐφ' ᾗ καὶ σχολεῖα πανταχοῦ αὐτὴ τε συνί-
στη, καὶ τοῖς ἄλλοις συνιστάται παρῆναι καὶ προὔτρειπε, πᾶσαν αὐτοῖς
κατὰ τὸ δυνατόν παρεχομένη συνδρομήν, ἐπικουρίαν καὶ ὑπεράσπισιν.
Τελευταῖον γοῦν ἐφ' ἅπασιν τούτοις ἐν ἔτει σωτηρίῳ ἁμαρδ', τρίτῳ δὲ
τῆς πρώτης ἡμῶν Πατριαρχείας, κοινῇ συνοδικῇ διασκέψει καὶ ἀποφά-
σει, συνδρομῇ δὲ ἀπάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἱερᾷ ἀδελφότητος, καὶ προαι-
ρετικῇ συνεισφορᾷ πολλῶν φιλοθέων καὶ εὐλαβῶν χριστιανῶν, καὶ τὴν

καθ' ἡμᾶς περίβλεπτον ἤδη καὶ περίπυστον Ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολὴν ἐν τῇ Χαλκίτιδι νήσῳ καθιδρυσαμένη, οἷον χρυσὴν τινα κορωνίδα ταῖς πνευματικαῖς αὐτῆς ὑπὲρ τῶν ἀπανταχοῦ πιστῶν μελεδῶσιν ἐπιθέσθαι σεμνύνεται. Ἀλλὰ καὶ χαίρει καὶ γέγηθε μετὰ παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου χριστεπωνύμου πληρώματος, καρπούς τε ἤδη ἐξ αὐτῆς δρεψάμενη οὐκ ἀγενεῖς, θάλλουσάν τε ἄει καὶ εὐθηνούσας ταῖς ὁσημέραι κατὰ τὸ δυνατόν βελτιώσῃ καθορῶσα ὑπὸ σοφῷ καὶ ἐναρέτῳ ἰθύντορι, τῷ ἱερῷ τῷ Μητροπολίτῃ Σταυρουπόλεως, τῷ λίαν ἡμῖν ἀγαπητῷ καὶ περισπουδᾶστῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρίῳ Κωνσταντίνῳ τῷ Τυπάλδῳ, τῷ τὴν σχολαρχίαν αὐτῆς ἀρχῆθεν ἀνειλημμένῳ. Ἐπεὶ δὲ καὶ νόμον ἔδεκεῖσθαι γραπτόν, τὰ κατὰ τὴν οἰκονομίαν καὶ διοίκησιν τῆς Σχολῆς καὶ νονίζοντα καὶ τὰ περὶ τῶν μαθημάτων καὶ τῆς ἄλλης ἐντὸς διαίτης διατυπῶντα καὶ τὰ ἐκάστου τῶν ἐν αὐτῇ χρῆ καθεπογράφοντα, ὥστε μηδενὶ μηδαμῶς ἐξεῖναι οὔτε τῶν ἔσωθεν οὔτε τῶν ἔξωθεν, ἐπεμβαίνειν τοῖς τῆς Σχολῆς πράγμασι καὶ αὐθαιρεσιάζειν, οὐδὲ τούτου ἐξ ἐπιπολῆς τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐμέλησεν, ἀλλὰ κοινῇ ψήφῳ τὸν τέως ἐν ἰσχύϊ ὄντα ὀργανικὸν κανονισμόν καταστρώσασά τε καὶ προσκυρώσασα, τύποις ἐξέδοτο ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωμε', πατριαρχεύοντος τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου κυροῦ Μελετίου. Συνεξεδόθη δὲ αἶμα καὶ Πατριαρχικὸν Συνοδικὸν αἰγιλλιώδες Γράμμα, διαλαμβάνον περὶ τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς καὶ Σταυροπηγιακῆς μονῆς τῆς Ἀγίας Τριάδος, ἐν ἣ καὶ ἡ Θεολογικὴ Σχολή, ὥστε μένειν τοῦ λοιποῦ ἀνεπίστατον εἰς διαμονὴν καὶ ἐνοίκησιν παντὶ ἑτέρῳ προσώπῳ, πλὴν εἰμὴ τοῖς ἄει διδάσκουσιν ἐν αὐτῇ καὶ διδασκομένοις, καὶ περὶ τοῦ κανονισμοῦ τῆς Σχολῆς, καθ' ὃν ἔχει διεξάγεσθαι καὶ διευθύνεσθαι κατὰ γε τὸ ἑσωτερικόν· καὶ ἐπὶ πᾶσι, τοῖς μὲν θεοφιλῶς καὶ ζήλῳ τῷ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως πρὸς τὸ σεπτὸν τοῦτο Θεολογικὸν Κατάστημα προστασίαν ἐνδειξομένοις, καὶ τὴν πρόσδον αὐτοῦ καὶ βελτιώσιν διαπραξομένοις ἐπὶ παιδεύσει τοῦ ἱεροῦ Κλήρου καὶ κοινῇ ὠφελείᾳ τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, ὑπὲρ τε τῆς διηνεκοῦς αὐτοῦ διαρκείας ἐν εὐκρινείᾳ ἀγωνιούμενοις, καὶ τὴν ἀρίστην εὐρυθμίαν περὶ πολλοῦ ποιησομένοις, τούτοις μὲν πᾶν ἀγαθὸν καὶ σωτήριον παρὰ Θεοῦ ἐπενχόμενον· ὃς δ' ἂν καὶ ὁποῖος τῶν ἀπάντων, ἱερωμένος ἢ λαϊκός, εἰς τοσοῦτον ἐλάσειε δυσσεβείας καὶ κακίας, ὥστε ἐχθρὰ βουλευσασθαι περὶ τῆς Θεολογικῆς ταύτης Σχολῆς, καὶ διασεῖσαι ἐπιχειρήσειε τὴν εὐταξίαν καὶ ἁρμονίαν αὐτῆς, ταραχήν τε καὶ ἐπὶ πληρίαν καὶ σκάνδαλα προξενῆσαι διανοηθείη, παραλύων τὰς ὀρισθείσας διατάξεις τὰς ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ Ὀργανικῷ αὐτῆς Κανονισμῷ ἐκτεθείσας, καὶ ὅλως βουληθείη ἀνατρέφαι μέχρι κεραίας τὰ συνοδικῶς ἐκπεφασμένα, τὸν τοιοῦτον, ὡς κακότερον καὶ αὐτῆς τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πί-

στεως πολέμιον, ἐκκλησιαστικοῖς καθυποβάλλον ἐπιτιμίαις καὶ φρικτοταταῖς ἀραις. Ἐπεὶ δὲ νῦν τοσούτοις ὕστερον ἐνιαυτοῖς ὃ τε Κανονισμὸς ἐκεῖνος ἐξέλιπεν ἐς τὸ παντελές, καὶ ἔδει ἄρα τὸ δεύτερον μετατυπωθῆναι, ἢ τε Θεολογικῇ Σχολῇ δεξιωτέρων μεταξὺ τετυχηκυῖα τῶν περιστάσεων, αὐξηθεῖσά τε καὶ πλουτισθεῖσα ἑναγχος ἡ ἀνεγέρσει λιθοκτίστου περικαλλοῦς Βιβλιοθήκης καὶ ὅλως ἐπὶ τὸ βέλτιον ἢ περ ἡλπίζετο προαχθεῖσα, τελειότερον καὶ ἀκριθέστερον τὸν ἑαυτῆς ἀπῆται Κανονισμόν, περιλαμβάνοντα πάνθ' ὅσα καὶ χρόνος καὶ πείρα κατέδειξεν ὡς ἀναγκαῖα, ἢ γοῦν πρεπωδέστερα καὶ ἀρμοδιώτερα, τούτου χάριν ἢ μετριότης ἡμῶν ἐπειδὴ ποτε τοὺς οἵακας τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας τὸ δεύτερον αὐθις θείῳ ἐλέει ἐγκεχειρίσμεθα, ὃν ἀπ' ἀρχῆς ἐν τῇ καρδίᾳ ὠδίνοντες οὐ διελίπομεν πόθον ὑπὲρ τῆς ἐπὶ τὰ κρεῖττω ἐπιδόσεως τῆς Σχολῆς, τούτου δὴ τοῦ τῆς ζωῆς ἡμῶν προφιλεστάτου καυχήματος ἐκφανέστερον ἐπιδείξασθαι ἐπιέμενοι, συγκεψίμενοι καὶ μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων καὶ σεβασμίων συναδελφῶν ἀγίων ἀρχιερέων, δεῖν ἔγνωμεν ἀπαρτίσαι τε καὶ καταστρῶσαι τὸν ἀνὰ χεῖρας νέον Κανονισμόν καὶ ἐπικυρῶσαι αὐτόν, ὥστε ἔχειν ἀπὸ τοῦ νῦν ἰσχύον νόμον, καθ' ὃν ἔχουσι τοῦ λοιποῦ διεξάγεσθαι, οἰκονομεῖσθαι καὶ διευθύνεσθαι τὰ τῆς Σχολῆς, δίχα τινὸς παρεκτροπῆς, ἐπεμβάσεως ἢ αὐθαιρεσίας παρ' οἷονδῆποτε προσώπου. Καὶ δὴ γράφοντες συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν καὶ περιποθητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ὀριζόμεθα καὶ ἀποφαινόμεθα ἵνα ὁ παρ' ἡμῶν ἐκδιδόμενος οὕτως νέος κανονισμὸς ὑπάρχη ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὁ τῆς Σχολῆς νόμος, τηρούμενος ἐς αἰεὶ καὶ φυλαττόμενος ἀπαρασαλεύτως καὶ ἀπαραβίαστως μέχρι κεραίας παρὰ πάντων ἀπαξαιλῶς καὶ ἀνεξαιρέτως τῶν τε ἐκάστοτε ἐν τῇ Σχολῇ διαιτωμένων, διδασκάλων τε ὁμοίως καὶ μαθητῶν, καὶ τῶν κατὰ καιροὺς τὴν διευθύνουσιν αὐτῆς καὶ οἰκονομίαν, καὶ ἐφορείαν καὶ ὑπερτάτην προστασίαν ἐπιτρεπομένων τε καὶ ἐπιτραπησομένων. Αὐτῷ δὲ τῷ κατὰ καιροῦ Σχολάρχῃ, ὅτινι προσανατιθέμεθα ἐπιμόνως καὶ ὀριστικῶς τὴν ἀγρυπνον ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἀκριβῆ τήρησιν καὶ ἀδιακώλυτον ἐνέργειαν τῶν ὅρων τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ, προτρεπόμεθα καὶ παραγγέλλομεν προσέχειν ἀνενδότως καὶ παρατηρεῖν, ὥστε πάντας τοὺς οἰανδῆποτε ἐργασίαν ἔχοντας κατὰ τὴν Σχολὴν ἐμμένειν ἀπαραιτρέπτως τοῖς ἐν τῷδε τῷ Κανονισμῷ διαγεγραφομένοις ὅροις τῶν ἰδίων καθηκόντων, καὶ μηδεμίαν συγχωρεῖν ἢ παράβασιν, ἢ ἀταξίαν, ἢ ἀλείθειαν, ἢ κατάχρησιν, μηδενὶ τῶν ἀπάντων. Ἐπὶ τούτοις οὖν καὶ ἡμεῖς, συνφθὰ τοῖς συνοδικῶς προαποφανθεῖσι καὶ προδιατυπωθεῖσι, κατοχυροῦντες ἐκκλησιαστικῶς πάντα τὰ ἐν τῷ παρόντι Σιγιλλιώδει γράμματι, καὶ τῷ συνεκδιδομένῳ Κανονισμῷ

διαλαμβανόμενα, τοῖς μὲν ἐκ θεοφιλοῦς καὶ ψυχῆς καὶ γνώμης εἰλικρινῶς μικρὸν ἢ μέγα καθυπουργήσουσι πρὸς τὴν ἀνεπηρέαστον διαμονήν, στερέωσιν καὶ ἐπὶ τὰ κρείττω προαγωγὴν καὶ ἐπίδοσιν τῆς ἱερᾶς Θεολογικῆς ταύτης Σχολῆς, ἀφθόνους ἀπὸ ψυχῆς τὰς εὐλογίας δαψιλεύομεν, τὸν ἄνωθεν φωτισμὸν καὶ τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ, σὺν πᾶσιν ἀγαθοῖς παρὰ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν δωρηθῆναι αὐτοῖς ἐπευχόμενοι· τοὺς δ' οἶφδήποτε τρόλῳ καὶ ὁπωσοῦν ἐπηρεάσαι ταύτη ἐπιχειρήσοντας, (ὃ μὴ γένοιτο), τοῖς αὐτοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐπιτιμίαις καθυποβάλλομεν. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ διηνεκῇ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον Πατριαρχικὸν Συνοδικὸν Σιγίλλιῳδες ἐν μεμβράναις Γράμμα καταστρωθὲν κἂν τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωνγ' κατὰ μῆνα Ἰούνιον, Ἐπινεμήσεως ια'.
† Γερμανὸς ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† ὁ Καίσαρείας Παῖσιος	† ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος
† ὁ Κυζίκου Ἰωακείμ	† ὁ Νικομηδείας Διονύσιος
† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος	† ὁ Ἀδριανουπόλεως Κύριλλος
† ὁ Μελενίκου Διονύσιος	† ὁ Σοφίας Παῖσιος
† ὁ Προικοννήσου Γεδεὼν	† ὁ Στρωμνίτης Νεόφυτος

Β'

Ἐπίγραμμα ἐπὶ τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ δαπάναις Παύλου Στεφάνοβικ ἀνεγερθέντος νέου κτιρίου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς (123).

ΙΔΜΟΣΥΝΗ ΧΑΡΙΕΝΘ' ΟΝ ΕΛΕΙΜΑΤΟ ΠΡΟΣΘΕΝ ΟΜΙΛΟΣ
ΑΡΧΙΘΥΤΩΝ ΔΙΟΣ ΝΗΟΝ ΕΠΟΥΡΑΝΙΗ,
ΓΑΣ ΕΛΕΛΙΖΟΜΕΝΑΣ ΕΡΙΠΟΝΤ' ΑΥ ΕΝΝΕΣΙΗΣΙΝ
ΕΙΣΑΤ' ΑΡΕΙΟΝ' ΗΥΣ ΑΝΗΡ ΚΡΑΔΙΗΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΖΑΝΝΕΩ' ΥΙΟΣ ΕΠΙΚΛΗΣΙΝ ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ
ΜΗΤΡΙ ΦΕΡΩΝ ΙΕΡΑ, ΤΗΣ ΘΑΛΟΣ ΕΣΧΕ ΧΑΡΙΝ
ΚΥΜΜΕΣ ΕΠΟΥΡΑΝΙΗΣ ΟΣΣΟΙ ΤΑΔΕ ΔΩΜΑΤΑ ΜΟΥΣΗΣ
ΝΑΙΕΘ' ΕΚΗΤΙ ΠΟΘΟΝ ΦΕΡΒΕΤ' ΙΣΟΝ ΣΟΦΙΗΣ.
ΕΝ ΕΤΕΙ ΣΩΤΗΡΙΩ· 1896.

Α † Ω

(123) Ἡ σχολὴ καταστραφεῖσα κατὰ τὸν φοβερὸν σεισμὸν τῆς 28 Ἰουνίου 1894 ἀνηγέρθη δαπάναις τοῦ φιλογενεστάτου Παύλου Σκυλίτη Στεφάνοβικ, τὰ ἐγκαίρια δὲ τοῦ νεοδμήτου τούτου οἰκοδομήματος ἐτελέσθησαν μεγαλοπρεπῶς τῇ 6ῃ Ὀκτωβρίου 1896 προεξάρχοντος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ Ζ' (Ἐκκλ. Ἀλήθεια ἔτος ΙΣΤ' σελ. 265-272).

Ε΄.

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΓΕΡΜΑΝΟΥ Δ΄.

Κατωτέρω δημοσιεύονται περισωθέντα *ἀπομνημονεύματα* τοῦ ἀοιδίου προθυεράρχου, μαρτυροῦντα τὴν ἀπασχολήσαν αὐτὸν ἔμμονον καὶ σοβαρὰν σκέψιν περὶ καταρτισμοῦ μεμορφωμένου ἱεροῦ κλήρου, συμπληροῦντα δὲ καὶ ἐν πολλοῖς ὅ,τι προηγουμένως ἐν τοῖς σχετικοῖς κεφαλαίοις ἐσημειώσαμεν ⁽¹²⁴⁾.

..

Τοῦ ἀοιδίου προκατόχου ἡμῶν κερὺ Ἀνθίμου ἐκδημήσαντος πρὸς Κύριον τῇ 12^ῃ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1842 σωτηρίου ἔτους, συνελθόντες ἐν τοῖς Πατριαρχείοις οἱ εὐγενεῖς προύχοντες τοῦ Γένους ἡμῶν, οἱ τίμιοι ἐπίτροποι τοῦ κοινοῦ, οἱ προκριτότεροι τῶν ἐναφίων καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ὁμογενῶν, ἐπὶ ἐκλογῇ νέου Πατριάρχου, σύμπαντες ἐν μιᾷ γνώμῃ ἀπέβλεψαν πρὸς ἡμᾶς ἀρχιερατεύοντας τῆς ἐπαρχίας Δέρκων.

Τὸ βάρος τῆς πατριαρχείας καὶ τὰς θλίψεις καὶ δυσκολίας τούτου τοῦ πολυωδύνου ὑπουργήματος ἐγνωρίζομεν καλῶς· ἀλλ' αἱ πρὸς ἀποφυγὴν ἀντιστάσεις μας οὐδὲν ἴσχυσαν εἰς τὰς κοινὰς αἰτήσεις καὶ προτροπὰς πάντων, ὑποσχεθέντων μάλιστα πρόθυμον συναντίληψιν καὶ σύμπραξιν μεθ' ἡμῶν, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει καὶ ἐλπίδι τῶν ὑποσχέσεων τούτων πεισθέντες ἐδεξάμεθα τὴν πρόσκλησιν καὶ εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἔθνους, ὡς εἰς φωνὴν ἀληθοῦς Κυρίου, καὶ ἄκοντες ὑπεχώρησαμεν ἀπὸ τῆς φίλης ἡμῖν ἡσυχίας καὶ ἐπαρχίας. Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἐμφανισθέντες μετὰ παρατάξεως εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν, ἀνεγνωρίσθημεν ἐπισήμως διὰ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ παρασήμου, καὶ ἀκολουθῶς ἐλθόντες εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ψηφισθέντες κανονικῶς, ἀνελάβομεν τὰς ἡνίας τοῦ ἀγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου.

Ἐκτοτε σκοπὸν ἐθέμεθα καὶ πόθον ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν συνελάβομεν, ὅπως οἰκοδομήσωμεν τὸ κατὰ τὴν νῆσον Χάλκην ἱερὸν μοναστήριον τῆς Παναγίας Τριάδος· τοῦτο δέ, κατὰ ἀρχαίαν παράδοσιν, πρῶτον δομήτορα ἔσχε τὸν πολὺν τὴν σοφίαν οἰκουμενικὸν πατριάρχην ἱερώ·

(124) Ἀναδημοσιεύονται ἐκ τοῦ ἡμερολογίου «Χρόνος» τοῦ ἔτους 1869. ΚΠολις. σελ. 76-83.

τατον Φώτιον· μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν, ἀνακαινιστὴν τούτου, τὸν κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Μητροφάνην· ἐσχάτως δέ, κατὰ τὸ 1775 ἔτος, τὸν ἐκ Χάλκης Σαμουήλ, ἡγούμενον, τὸν πρὸς τοῖς ἄλλοις καλλωπίσμασι καὶ αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν ἐκ βάθρων ἐγείραντα, τὸν καὶ προσκτησάμενον τὸ κατὰ τὸ Κουρὶ ἀξιόλογον κτῆμα, πωληθέν, ὡς μὴ ὦρελε, τιμῇ οὐκ ἀναλόγῳ ὑπὸ τῶν ἐνεργησάντων τὴν αὐτοῦ ἔξωσιν ἀπὸ τοῦ μοναστηρίου. Κατὰ δὲ τὸ 1821 ἔτος πυρίκαιστον ἐγένετο, διασωθέντος ἐλαχίστου μέρους καὶ αὐτοῦ σεσαθρωμένου, καὶ ἡ ἐν αὐτῷ ἱερὰ ἐκκλησία ἐβλάβη ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ καὶ ἐτοιμία ἦν πεσεῖν· ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπιθυμίας μας ταύτης καὶ ἄλλος ἐξηρτάτο σκοπός, ὁ κυριώτατος, μᾶλλον εἰπεῖν, καὶ γνησιώτατος· πρὸ πολλοῦ ἡμεῖς, καὶ ἐξ ὅτου εὗρισκόμεθα εἰς ὑπουργήματα ἐκκλησιαστικά, ἐθεωροῦμεν μὲ ἐνδόμυχον λύπην μας τὴν ἀταιδευσίαν τοῦ κλήρου καὶ τὴν γύμνωσιν τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ πεπαιδευμένους καὶ ἐναρέτους ἱερωμένους, τῆς ὁποίας ὡς ἀποτελέσματα ἐβλέπομεν καὶ τὴν ὀσημέραι αὐξάνουσαν πρὸς τὸ ἱερατεῖον ψυχρότητα καὶ ἀνευλάβειαν τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν τόλμην πολλῶν κατὰ τῆς θρησκείας ἡμῶν πολεμίων· ἡ συναισθησις τῆς δεινῆς καὶ μεγάλης ταύτης ἐλλείψεως καὶ πρὶν πατριαρχεύσωμεν, μᾶς προέτρπε νὰ ἐπαρκῶμεν εἰς πολλοὺς ἐνδεεῖς, μαθητεύοντας δι' ἐξόδων μας εἰς τὰ σχολεῖα.

Προαχθέντες δὲ εἰς τῆς πατριαρχείας τὴν περιωπὴν, μέγα ἁμάρτημα ἔστοχαζόμεθα τὸ νὰ μὴ συντελέσωμεν, ὅσον ἠδυνάμεθα, ὑπὲρ τῆς βασίμου ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἱεροῦ κλήρου. Ἐνὶ λόγῳ, ἐθέμεθα κατὰ νοὸν νὰ ἀνοικοδομήσωμεν τὸ ἱερὸν τοῦτο καταγώγιον τῆς Παναγίας Τριάδος καὶ νὰ ἀναδείξωμεν τὸ μοναστήριον τοῦτο Θεολογικὴν Σχολήν.

Πλήρεις τοιούτων σκοπῶν μελετωμένων ἐν τῇ ψυχῇ μας ἀπῆλθομεν μετὰ τοῦ Γέροντος Νικομηδείας κὺρ Διονυσίου καὶ τοῦ ἐπ' ἀνεψιῶ ἡμῶν γαμβροῦ κ. Ἰω. Παναγιωτίδου εἰς Χάλκην, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1842· ἡ αὐτοφειθεὰ τῆς ἀθλίας καταστάσεως τοῦ μοναστηρίου διήγειρεν ἐν ἡμῖν αἴσθημα βαθείας λύπης καὶ ἐπεκαλέσθημεν ἐκ βάθους ψυχῆς καὶ μετὰ δακρύων τὴν Παναγίαν Τριάδα, ἵνα εὐδώσῃ τὴν πρόθεσίν μας καὶ βοηθήσῃ ἡμᾶς, ἵνα καὶ ἀνακαινίσωμεν αὐτὸ καὶ ἀποκαταστήσωμεν Θεολογικὴν Σχολήν.

Τὴν γνώμην ταύτην μυστικῶς εἴτομεν τῷ γέροντι Νικομηδείας.

Ἀπεκδυσάμενοι λοιπὸν εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον ἀγῶνα, ἅμα καταβάντες ἐκ τῆς νήσου ἀπῆλθομεν πρὸς τὸν ἐνδοξότατον ρεῖζ ἐφέντην Σαρήμπεην, παρακαλοῦντες τὴν συγκατάθεσίν του εἰς τὸ νὰ μᾶς δοθῇ ὑψηλὴ ἄδεια νὰ ἀνακαινίσωμεν τὸ μοναστήριον· ἀνεφέρθημεν ἀκολουθῶς καὶ διὰ τακρυίου μας εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, καὶ ἐξεδόθη μπουγιουρουλίτῃ, διατάττον τὸν μουχαφίσην τοῦ Σκουτάρεως, τὸν ναῖπην καὶ ἄνθρωπον τοῦ

χαρίζε καὶ τοῦ μεῖμαρ, οὔτινες ἀπελθόντες εἰς τὸ μοναστήριον ἔκαμαν τὸ λεγόμενον *κέσφι*, παραλαβόντες ἐκ Χαρταλιμῆς καὶ ὀκτὼ τῶν Ὁθωμανῶν μαρτυρησάντων κατὰ τὴν συνήθειαν, καὶ οὕτως ἐγένετο τὸ Ἰλάμι. Ἐκδοθέντος δὲ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ καὶ τοῦ ὑψηλοῦ φερμανίου ἀπεστείλαμεν πρὸς τὸν μουχαφίσην κατὰ Ἰζέτ ἀγᾶν, ἄνθρωπον τοῦ περιφήμου Ριζᾶ πασᾶ, καὶ ἠρξάμεθα τῆς οἰκοδομῆς. Εἰς αὐτὴν διωρίσθησαν ἑφοροὶ οἱ γέροντες Ἡρακλείας Διονύσιος, Νικομηδείας Διονύσιος καὶ ὁ Σερρῶν Ἀθανάσιος καὶ γραμματεὺς ὁ Ἰω. Παναγιωτίδης, ἀναλαβόντες ὅλην τὴν ληψοδοσίαν αὐτῆς· ἀρχιτέκτων δὲ ὁ Στεφανῆς Γαϊτανάκης. Ἀλλὰ καθὼς εἰς πᾶν καλὸν καὶ κοινωφελὲς ἔργον, οὕτω καὶ κατὰ τούτου ἔμελλε νὰ ἀναφανῶσι μυριοὶ πειρασμοὶ ἐπὶ θλίψει καὶ ἀμηχανίᾳ ἡμῶν· μόλις ὑψώθη τὸ ἡμῖς τῆς οἰκοδομῆς καὶ ἡ προδοσία καλοῦ τινος χριστιανοῦ μετὰ τινῶν τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ ἐπέφερε παύσιν πεντήκοντα περίπου ἡμέρας. Ἐκτὸς δὲ τῆς προξηνηθείσης μεγίστης ζημίας, ἡ συμφορὰ τοῦ δυστυχοῦς οἰκοδομήματος ἔφθασε καὶ μέχρις ἀπειλῆς κρημνισμοῦ, καὶ ἡμεῖς τρέχοντες πανταχοῦ καὶ ἔλεος ἐπικαλούμενοι καὶ παντοίως προσπαθοῦντες καὶ πολλὰ προσφέροντες τοσαύτας ἀπαντήσαμεν ὀδυνηρὰς περιπετείας, ὥστε καὶ ἠκαύσαμεν ὅτι πρόκειται νὰ προτιμήσωμεν μετὰ τῆς παραιτήσεώς μας καὶ τοῦ ταχυρίου μας πρὸς κρημνισμόν τῆς οἰκοδομῆς, ὅτι ἄλλως οὐκ ἦν σωτηρία, καὶ ὅτι παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης νὰ μὴ περιμένης καμμίαν βοήθειαν· εἶπομεν, ἂν ἔσφαλλον εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἃς ἀποδειχθῇ, ἢ εἰς τὸ ἔθνος μου ἢ εἰς τὴν θρησκείαν μου καὶ νὰ παιδευθῶ· μένος τὸ χέρι μου δὲν τὸ κόπτω.

Εἰς τὸ ἑλακρον τῆς ἀμηχανίας ταύτης, ἡ μόνη καταφυγὴ ἡμῶν ἦσαν αἱ θερμαὶ παρακλήσεις μας πρὸς τὴν Παναγίαν Τριάδα, ὅπως νεύσῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν αὐθεντῶν μας εἰς τὸ νὰ μὴ ἐμποδισθῇ τοῦτο τὸ ἔργον, ἡτις μᾶς ἐνεθάρρουνεν, ὥστε οὐ μόνον νὰ μὴ ἀπαιδήσωμεν δειλιάσαντες, ἀλλὰ καὶ ἀνεφέρθημεν δι' ἀρξίου μας εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, ζητοῦντες ἄδειαν, ἵνα τελειώσωμεν ὅπερ ἠρξίσαμεν μόνον, τὸ δὲ ἐπίλοιπον μετὰ τῆς ἐκκλησίας νὰ μένῃ εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν· καὶ χάρις ἰϥ Ὑψίστῳ εἰσακουσθείσης τῆς παρακλήσεώς μας ἐξῆλθεν ἄδεια ἵνα τελειωθῇ ὅσον ἠρξίσαμεν· ἀλλ' ἡμεῖς φλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ ζήλου, θάρρει τε τῆς διακαοῦς εὐλαθείας μας καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὴν βοήθειαν τῆς Ἁγίας Τριάδος, διετάξαμεν τῷ ἀρχιτέκτονι τὴν ἐναρξιν καὶ τοῦ ἐπιλοίπου μέρους· ἅμα δὲ ἠρξάμεθα τούτου μᾶς ἐμπόδισαν πάλιν, ἀλλὰ διὰ παρακλήσεων καὶ δόσεων μεγάλων ἐξ ἰδίων χρημάτων μας ἐλάβομεν καὶ αὐθις τὴν ἄδειαν.

Τῶν ἐξωτερικῶν τούτων προσβολῶν πικροτέρα ἀνεφάνη μετὰ ταῦτα ἡ ἐναντιότης μερικῶν δυναμένων ὁμογενῶν μας· καταφερόμενοι ἀπὸ φθό-

νον καὶ πλαγίως ἐμποδίζοντες τὴν οἰκοδομὴν, ὕστερον καὶ φανερώς λέγοντες : διατί νὰ γίνωνται εἰς ἓν βουνὸν τόσα ἔξοδα· ἐνῶ αὐτοὶ καὶ ἄλλοι οὕτε ὁδολὸν ἐπρόσφερον εἰς τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ τοῦ θεαρέστου οἰκοδομήματος, κατήντησαν ὥστε καὶ συνοδικῶς νὰ ἐκσφειδονίσωσι καθ' ἡμῶν λόγους ψυχροῦς, ἐνωθέντες καὶ μετὰ μερικῶν ἀρχιερέων· καὶ τούτων δὲ ἤθελε φανῇ ἄπορος ἡ ἀναφνεῖσα μετὰ ταῦτα ἐναντιότης καὶ ὁ γογγυσμός· οἱ πρότερον συνοδικῶς συναινέσαντες καὶ ὑπογράψαντες τὸς ἐγκυλίους ἐπιστολὰς διὰ τὴν ἀποφανθεῖσαν κοινῇ γνώμῃ συνδρομὴν ἀνὰ 12 καὶ 20 γρόσια παρ' ἐκάστου τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς βασιλευούσης ἱερωμένων, ὕστερον ἀνθιστάμενοι ἐμπόδιζον αὐτὴν ἐκ συνθήκης, μετὰ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ κοινοῦ, συναπελθόντες ἐπὶ τούτῳ καὶ πρὸς τὸν Ὑψηλότατον Ριφάτ πασᾶν, χαριζιγὲ ὄντα, ὅτε καὶ μετακαλεσθέντες παρ' αὐτοῦ καὶ ἀκούσαντες πολλὰ τὰ περὶ τῆς οἰκοδομῆς, ὅτι ἡμεῖς ἐρμαιον μεταχειριζόμεθα αὐτὴν διὰ νὰ κερδήσωμεν· τῷ ἀπεκρίθημεν, νὰ μᾶς κρίνῃ μὲ τοὺς ἐναντίους· ὅσα συνάζονται εἰσὶ γνωστά, ὅσα πάλιν δίδονται τὰ λαμβάνει ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἐφόρων ὁ ἀρχιτέκτων Χ. Στεφανῆς, ἐπειδὴ καὶ ἀποκοπὴν ἔχει ὁ ἴδιος τὴν οἰκοδομὴν καὶ ἅτινα ἀπερνῶνται εἰς τὸ κοντράτον· ἀπηγορεύθη δὲ παρὰ τῆς ὑψηλότητός του ἡ σύναξις τῆς βοηθείας, ἱερατικῆς τε καὶ παρ' ἐσναφίων, μετ' ἐπιπλήξεως μάλιστα ὅτι ἐξωδεύσαμεν τὸ ἔθνος τόσας χιλιάδας γροσίων· μάλιστα ἐκ τῶν ἐπιτρόπων τινὲς περιήρχοντο εἰς τὰ ἐργαστήρια τῶν ἐσναφίων, λέγοντες νὰ μὴ βοηθήσωσιν εἰς τὴν οἰκοδομὴν, καὶ ὅσα βοηθήματα ἐδόθησαν εἶναι προσιαγὴ τοῦ δοβλετίου νὰ ληφθῶσιν ὅλως· αὐτοὺς τοὺς λόγους εὐσυνείδητοι ἄνθρωποι εἶπον εἰς ἡμᾶς παρὸντος καὶ τοῦ γέροντος Καισαρείας κυρίου Παΐσιου, ὥστε ἐκ τούτων πάντων ἐψυχράνθησαν καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡμεῖς ἐδοκιμάσαμεν μεγάλην στενοχωρίαν εἰς τὰς πληρωμάς. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐγένετο συνεισφορὰ ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς παρὰ τε τῶν ἀρχιερέων, παρὰ τῶν σταυροπηγιακῶν καὶ ἐνοριακῶν μοναστηρίων, παρ' ἡμῶν τε καὶ λοιπῶν, ἦτις καὶ εἰς τὸ τέλος ὁράται ὀνομασί. Μετὰ τὴν τελείωσιν τῆς οἰκοδομῆς ἐγένετο ἡ ἐναρξίς τοῦ φούρνου, τῶν μαγειρείων, τῆς στέρνας καὶ λοιπῶν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα δὲν διέφυγον τὴν παῦσιν καὶ τὸ ἐμπόδιον τῆς ἐξουσίας, ἕως οὗ διὰ μεσιτείας καὶ διὰ δώρων καὶ προσφορῶν ἐλάβομεν καὶ περὶ τῆς ἐπισκευῆς αὐτῶν τὴν ἄδειαν.

Ἐμεινεν ἤδη ἡ ἱερὰ ἐκκλησία καὶ διὰ νὰ μὴν ἀπαντήσωμεν καὶ εἰς αὐτὴν προσκόμματα, διεδώκαμεν ὅτι θέλομεν τὴν ἀνακαινίσαι δι' ἰδίων μας ἐξόδων, καὶ ἀναφερθέντες αὐθις διὰ τακριρίου μας εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν, ἐλάβομεν διὰ πολλῶν μεσιτειῶν τὴν ἄδειαν ἵνα ἀνακαινίσωμεν αὐτήν, ὥς ἦτο ἡ παλαιά· ἡμεῖς ὅμως, ἐλπίσαντες εἰς τὴν βοή-

θειαν τῆς Ἀγίας Τριάδος, ἀπεφασίσαμεν νὰ κτισθῇ καὶ περισσότερον τῶν μέτρων καὶ ἔγινεν εἰς ἣν καλλονὴν εὐρίσκεται».

Ἐφθασε τέλος πάντων καὶ ὁ καιρὸς νὰ προτείνωμεν τὸν καθ' αὐτὸ σκοπὸν μας· οὐχὶ πλέον μυστικῶς καὶ προχωρούσης τῆς οἰκοδομῆς ἐξεθέμεθα τοὺς λόγους, δι' οὓς θέλομεν συστήσει Θεολογικὴν Σχολὴν ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ πρὸς διδασκαλίαν μόνον ἱερωμένων καὶ ἱερωθησομένων. Εὐρόντες δὲ συνάδουσαν τὴν κοινὴν γνώμην τῶν ἀγίων ἀρχιερέων, κατεστρώσαμεν κατὰ τὸν ἐτησίαν συνεισφορᾶς εἰς συντήρησιν αὐτῆς ἀφ' ἑκάστου τῶν ἐπαρχίας ἐλόντων ἀρχιερέων, γενομένου προσδιορισμοῦ ἀπαθῶς καὶ μετὰ κοινῆς σκέψεως. Ὁ ἀγὼν ἡμῶν καὶ περὶ τούτου δὲν ὑπῆρξε μικρὸς, καὶ πρῶτοι ἡμεῖς δεδώκαμεν τὸ παράδειγμα, καθὼς ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος φαίνεται τὸ ποσὸν τῆς ἐτησίου συνεισφορᾶς ἑκάστου, γενομένης κατὰ Ἰούλιον, ἥτις καὶ ἄρχεται τῇ α' Σεπτεμβρίου 1844. Τελειωθέντων τούτων ἀπάντων προσεκλήθη συνοδικῶς ὁ πανοσιολογιώτατος καὶ ἀριστος ἐν θεολόγοις διδάσκαλος κύριος Κωνσταντῖνος ὁ Τυπάλδος, ὅστις καὶ μετὰ πολλὰς παρακινήσεις καὶ παρεκλήσεις ἡμῶν τε καὶ τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἐδέχθη τὴν σχολαρχίαν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἱερᾶς θεολογίας τῆς νεοσυστάτου ἐκκλησιαστικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, τὴν δὲ διδασκαλίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὁ ἑλλογιμώτατος κύριος Τάξης. Ὅθεν ἀποπερατωθείσης τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας καὶ τῆς λοιπῆς οἰκοδομῆς, ἀπῆλθον μετὰ τῶν ἐφεξῆς ἀρχιερέων, ἥτοι Κιζίκου, Νικομηδείας, Δέρκων, Ἰωαννίνων, Νεοκαισαρείας, Λέρνης καὶ τοῦ Μυρέων, τοὺς ὁποίους ἔχοντες σύλλειτουργοὺς ἐγκαινιάσαμεν τὴν ἱερὰν ταύτην ἐκκλησίαν κατὰ τὴν 13ην Σεπτεμβρίου 1844, ἡμέραν Τετάρτην, ἐγκαινιάσαντες συγχρόνως καὶ τὰ παρεκλήσια τῆς Κυρίας Θεοτόκου τῆς Ἑλεούσης ἀριστερόθεν, τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ δεξιόθεν, τὸ δὲ νέον παρεκλήσιον τοῦ νάρθηκος, κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην τῶν ἀρχιερέων, ἐγκαινιάσαμεν εἰς μνήμην τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Γερμανοῦ, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἀκολούθως ἐπεδόθημεν εἰς τὴν λοιπὴν ἐνασχόλησιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, μηδισμῶς ἀναβάλλοντες τὸν καιρὸν, ἀλλ' ἤρξαντο εἰσερχεσθαι ὁ τε σχολάρχης καὶ διευθυντὴς κύριος Κωνσταντῖνος Τυπάλδος, οἱ λοιποὶ διδάσκαλοι καὶ οἱ μαθηταί· φοβούμενοι δὲ τὴν βάσκανον διαβολὴν συνεσκέφθημεν, συγκαλέσαντες σύνοδον γενικὴν, ἐὰν πρέπη νὰ ζητήσωμεν καὶ περὶ τούτου ἄδειαν παρὰ τῆς ἐξουσίας· καὶ οἱ μὲν ἀπεδοκίμαζον τοῦτο ὡς περιττόν, καὶ ὅτι ὡς μοναστήριον ἀπαιτεῖ ἓνα ἡγούμενον, ὅστις θέλει εἶναι ὁ πρῶτος διδάσκαλος, καὶ καλογήρους, οἱ ὅποιοι θέλουσιν εἶσθαι οἱ ἱερωμένοι μαθηταί· εἰς ἄλλους δὲ ἐφαίνετο ἀναγκαία ἡ ζήτησις τῆς ἀδείας, ἄλλοι δὲ ἐσιώπων, οἵτινες ἐμελέτων κακὰ, ὡς ὁ Ἰούδας. Ἡμεῖς ὁμῶς ἀπελθόντες εἰς τοὺς πολυχρονίους αὐθέντας

μας ὠμιλήσαμεν τὰ δέοντα καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ δυστιχοῦς ἔθνους μας διὰ τοιαύτην Θεολογικὴν Σχολήν, καὶ οὕτως ἐλάβομεν τὴν ὑψηλὴν ἄδειαν. Ὅτε δὲ ἠθελήσαμεν νὰ συστήσωμεν καὶ ἐπιτροπὴν, ἐπειδὴ εἶδομεν καὶ ἐδῶ ὅτι θέλει εἰσχωρήσει ὁ πειρασμὸς καὶ διήγειρε δυσαρεσκείας, τοῦ μὲν θέλοντος, τοῦ δὲ προτιμῶντος ἑαυτὸν παρὰ τὸν θέλοντα, ἵνα μὴ τοῦτο κατασταθῇ αἰτία ψυχρότητος, ἐπαύσαμεν, εἰπόντες, ὅτι ἐπίτροποι καὶ ναζήριδες νὰ ᾔναι ὁ κατὰ καιρὸν πατριάρχης καὶ ἡ Σύνοδος· διωρίσθη δὲ ταμίης ὁ ἅγιος πρῶην Σμύρνης. Περισσιτέρως δυσκολίας ἀλην-τήσαμεν καὶ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν διδασκάλων, μαθητῶν καὶ ὑπουργῶν· ἀλλὰ χάριτι καὶ βοήθειᾳ τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ αὐταὶ διελύθη-σαν καὶ τὰ πάντα ἐτελέσθησαν κατ' εὐχὴν καὶ κατὰ τὴν α' Ὀκτωβρίου ἀπεστείλαμεν ἐκ μέρους μας τὸν Γέροντα ἅγιον Καισαρείας, ἵνα λει-τοουργήσῃ ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ καὶ εὐλογήσῃ καὶ ἀγιάσῃ καὶ φωτίσῃ καὶ διδασκάλους καὶ διδασκόμενους, καὶ μὲ τὴν ἀπαρχὴν τῶν ἱερῶν τελε-τῶν καὶ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Παναγίου Πνεύματος γίνῃ ἡ ἑναρξίς τῶν μαθημάτων, ἥτις καὶ ἔλαβε χώραν τὴν 8ην Ὀκτωβρίου 1844.

Περαίνοντες ἐνταῦθα τὴν ἐκθεσὶν τῆς ἀνακαινίστως τῆς ἱερᾶς μονῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ἀποκατασταθείσης Θεολογικῆς Σχολῆς, ὁμολογοῦμεν τὴν ἀνέκφραστον ἡμῶν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν, ὅτι εἶδομεν πεπληρωμένον τὸν διακαῆ πόθον ἡμῶν εὐδοκίᾳ καὶ ἀγαθότητι τῆς τελεταρχικῆς Παναγίας Τριάδος. Ταῦτα δοξάζομεν, εὐχαριστοῦντες ἐκ βάθους ψυχῆς ὅτι ἡξίω-σεν ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς νὰ ἀναδείξῃ αἰτίους τοιοῦτον λαμπροῦ κατορ-θώματος εἰς δόξαν αὐτῆς καὶ κοινήν ὠφέλειαν τοῦ ὁρθοδόξου πληρώ-ματος διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, ἥτις καὶ μόνη ὑπῆρξε τῶν ἀκαμάτων ἀγώνων μας ὁ ὅρος· διὰ ταῦτα δεόμεθα παρακαλοῦντες τὴν Παναγίαν Τριάδα, ἵνα διατηρήσῃ ἀνωτέραν πάσης ἐπιηρείας καὶ παντὸς ὀρατοῦ καὶ ἀοράτου ἐχθροῦ τὴν Θεολογικὴν Σχολήν καὶ ἀναδείξῃ βελτιομένην καὶ προσδεύουσαν καὶ φέρουσιν καρποὺς ἀξίους τῆς θείας εὐαρεστίσεως, καὶ ἐπωφελεῖς τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ παντὶ τῷ εὐσεβεῖ ἡμῶν Γένει, ἀξιοῦντες θερμῶς καὶ τοὺς μεθ' ἡμᾶς διαδόχους τοῦ πατριαρχι-κοῦ τούτου θρόνου καὶ πάντας τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς, ἵνα ἀγωνι-σθῶσι καὶ αὐτοὶ καὶ συμπράξωσι καὶ προάξωσιν εἰς τὸ τελειότερον τὸ θεοφιλὲς τοῦτο ἔργον, ἀφορῶντες τὴν ἀπὸ τοῦτον ἀληθὴ εὐχλείαν αὐ-τῶν καὶ τὴν ὑποσχουμένην ψυχικὴν ὠφέλειαν τῶν χριστιανῶν· ἄλλως δὲ ἢ κατὰ τῆς Θεολογικῆς ταύτης Σχολῆς ἀμέλεια αὐτῶν καὶ παράβλε-ψις καὶ ἐξόντωσις, ὃ μὴ γένοιτο, ὥς μητροκτονία προφανὴς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, θέλει καταστήσει αὐτοὺς ἀναπολογήτους ἐν τῇ φοβερᾷ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ καὶ ἔχοιεν ἀντίδικον τὸν Θεὸν καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Ἀοίδιμε Πατριάρχα !

Ἡ Χαλκίδις Θεολογικὴ Σχολή, ἡ ἀποτελέσασα «τὸ τῆς ζωῆς σου προσφιλέστατον καύχημα» ἐδικαίωσε πλήρως τοὺς ἁγίους Σου πόθους. Οἱ ἀπὸ δεκαετηρίδων ὁλοκλήρων τὰς φάλαγγας πυκνώσαντες ἱερολογῶνται αὐτῆς, ἀπὸ τῆς σεβασμίας Σου εἰκόνης ἐμπνεόμενοι καὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Σου σκιᾶς καθοδηγούμενοι, ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουσι πάντοτε οἱ πρόθυμοι τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ εὐπειθεῖς διάκονοι πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἁγίων αὐτῆς συμφερόντων καὶ πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος (125).

Ἀναπύου λοιπὸν ἐν εἰρήνῃ !

(125) Ἐν περιόπτῳ θέσει τῆς μεγάλῃς αἰδοῦσης τῶν τελετῶν τῆς Σχολῆς εὐρεῖται ἀνηρτημένη εἰς μέγα σχῆμα ἡ ἐλαιογραφία Γερμανοῦ τοῦ Δ', ἐφ' ἧς σημειοῦται τόδε : «*Γερμανὸς Πατριάρχης ΚΠόλεως, Βυζάντιος, ἐτῶν 55, 1844, Ἰανουαρίου 12, διὰ ζωγράφου Κωνσταντίνου Ἰγγλέση, Κίολης*».

Σχετικῶς πρὸς τὴν στερέωσιν καὶ καρποφόρον βιοτὴν τῆς Σχολῆς ὁ ἐν Ἀντιγόνῃ ἐφησυχάζων πρῶτος ΚΠόλεως Κωνσταντῖος Α' ὁ ἀπὸ Σιναίου ἔγραφε :

«*Εἴθε συντηρηθεῖν, ἰδοίμεν πάντες καρποὺς παιδείας ἐκκλησιαστικῆς δεούσης, καὶ ἀχθέντες οἱ ἐκ τοῦ ἱεροῦ κλήρου μαθητευόμενοι προόδῳ διανοίας, μελέτῃ βαθυταύτῃ τῆς θεολογίας καὶ γνώσει τῶν μυστηριωδῶν δογμάτων, ἱερῶν κανόνων καὶ τῇ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν θεοπνεύστων Πατέρων διδασκαλίᾳ, διαπρέπειεν αὐτοὶ τέως, ἐφ' αἷς ἂν ταχθεῖεν θέσεσι, γενναίως ἀγωνιζόμενοι τῇ διανομῇ τοῦ λόγου ἀπ' ὀκρίβαντος ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας*». (Κωνσταντινιάς ὡς ἀνωτέρω σελ. 220 σημ. 1).

Ὑπομνήσεως ἄξια εἶναι καὶ ὅσα ἀνάλογα ὁ γνωστὸς βυζαντιολόγος G. Schlumberger ἐσημείου :

«*Si les jeunes lévites, dont les années s'écoulaient dans ce lieu béni, dont les heures se partagent entre l'austère méditation des vieux pères de l'Eglise et la contemplation de ces sereines beautés, ne deviennent pas des prêtres accomplis, c'est que leur âme est vide d'aspirations, incapable d'essor*» (les îles des Princes 2me éd. Paris 1925 σ. 131).

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ἀντὶ προλόγου	σελ. 3
-------------------------	--------

Α΄.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὰ πρὸ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Γερμανοῦ	» 7
Ἐκλογή αὐτοῦ εἰς τὴν μητρόπολιν Βιδύνης	» 8
Μετάθεσις εἰς τὴν μητρόπολιν Δράμας	» 12
Μεταθεσις εἰς τὴν μητρόπολιν Δέρκων	» 13
Ἐκλογή αὐτοῦ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον	» 13
Παραίτησις αὐτοῦ	» 14
Ἐκλογή αὐτοῦ τὸ β΄ καὶ θάνατος	» 15

Παράρτημα Α΄.

Ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Μ. Πρωτοσυγκέλλου Γερμανοῦ εἰς μητροπολί- την Βιδύνης	» 17
Πράξις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Χρυσάνθου ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τοῦ Βιδύνης Γερμανοῦ	» 18
Ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ μητροπολίτου Δράμας Γερμανοῦ ἀπὸ Βιδύνης	» 21
Ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ μητροπολίτου Δέρκων ἀπὸ Δράμας	» 22
Ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Οἰκουμ. Πατριάρχου Γερμανοῦ Δ΄ ἀπὸ Δέρκων	» 23
Παραίτησις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ Δ΄	» 25
Ὑπομνηματιστικὸν Γράμμα ἐκλογῆς τοῦ Πατριάρχου πρ. Κωνσταντινου- πόλεως Γερμανοῦ Δ΄ [τὸ β΄]	» 26
Ἐπίγραμμα ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ Δ΄	» 28

Β΄.

ΤΟ ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ

Ἀρχιερατικὴ ποιμαντορία τοῦ Γερμανοῦ [ὡς μητροπολίτου Βιδύνης, — Δράμας—Δέρκων]	» 29
Πατριαρχικὴ ποιμαντορία τοῦ Γερμανοῦ	» 31
α΄] τὸ ἔργον αὐτοῦ ὡς ἐθνάρχου	» 32
β΄] μέριμνα διὰ τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν τῶν Χριστιανῶν	» 34
γ΄] Τὰ οἰκονομικὰ τῆς Ἐκκλησίας	» 34
δ΄] Φιλομουσία καὶ φιλανθρωπία	» 35
ε΄] Κανονικαὶ πράξεις	» 36
στ΄] ὁ μοναχικὸς βίος	» 38
ζ΄] ὁ ἱερός κληρὸς	» 40

Παράρτημα Β'.

σελ.

Φερμάνιον τοῦ Σουλτάν Ἀβδούλ Μεδζήτ	» 41
Πατριαρχικὸν ἔγγραφον πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν	» 42
Πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἐν Ἀγίῳ Ὄρει	» 43

Γ'.

ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΝ ΧΑΛΚΗΙ ΙΕΡΑΣ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗΣ ΜΟΝΗΣ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

Αἱ πρώται ἱστορικαὶ πληροφορίες περὶ τῆς ἱερᾶς μονῆς	» 46
Ὁ ἱ. Φώτιος, πρῶτος ἀνακαινιστὴς τῆς μονῆς κατὰ τὴν παράδοσιν . . .	» 52
Μητροφάνης ὁ Γ', δεύτερος ἀνακαινιστὴς τῆς μονῆς	» 57
Σαμουὴλ ἱερομόναχος, τρίτος ἀνακαινιστὴς τῆς μονῆς	» 59
Γερμανὸς Δ', τέταρτος ἀνακαινιστὴς τῆς μονῆς	» 61

Παράρτημα Γ'.

Σιγίλλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γαβριὴλ Δ'	» 65
Σιγίλλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ Δ'	» 68
Συνοδικὸν Ἀποδεικτικὸν Γράμμα ἐκδοθέν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχει Γερμανῷ Δ'	» 71
Ἐπιγραφαὶ δύο	» 73
Ἐπιγράμματα δύο	» 74

Δ.

ΙΔΡΥΣΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΕΝ Τῇ ΧΑΛΚΙΤΙΔΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚῇ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚῇ
Ι. ΜΟΝῇ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

Θεολογικὴ μορφασίς—Θεολογικαὶ Σχολαὶ	» 76
Ἡ ἐν τῇ Χαλκίτιδι ἱ. μονῇ τῆς ἁγίας Τριάδος ἱδρυσίς Θεολ. Σχολῆς .	» 80

Παράρτημα Δ.

Σιγίλλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ Δ'	» 84
Ἐπίγραμμα εἰς Παῦλον Στεφάνοβιτς	» 87

Ε'.

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΓΕΡΜΑΝΟΥ Δ'.

Τὰ κατὰ τὴν ἀνακαίνισιν τῆς ἱ. μονῆς τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ τὴν ἱδρυ- σιν Θεολογικῆς Σχολῆς	» 88
---	------

Bibyanepioia:

«Echos d'Orient» 32 (1973)
par R. Janin 64. 125-126.

 **SISMANGLIO
MEGARON**

ΣΙΣ ΜΑΝΟΓΛΙΟ
ΜΕΛΑΡΟ

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΕΚ ΤΗΣ «ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ»